JAN NERUDA

PODOBIZNY

I

KNIHOVNA KLASIKŮ

KNIHOVNA KLASIKŮ

SPISY JANA NERUDY

Svazek dvacátý devátý

JAN NERUDA

PODOBIZNY

I

1873—1881

KNIHOVNA KLASIKŮ

Československý spisovatel

Praha 1951

1873

CHCI JI POMLOUVATI.

Jak to už děvčátka, mající chuť ku hře, činívají, začala, když byla ještě »Malá«, hráti s »Pannou«. Od oněch dob slavila jubileum, »Pannu« přenechala slečně Veverkově, ale kdykoliv se objeví na jevišti co Markétka nebo co Julie, vypadá posud jako panenka. Není to anachronismus?

»Milá Otilie!« radila jí věrná přítelkyně a upřímná ve chrámu Thalie družka, »Donnu Dianu bys neměla hráti. Jsi na ni trochu těžká.« Chtěla tím snad říci, že by Donna Diana lépe slušela jí samé?

Čtyry roky paní Sklenářová o tom přemýšlela. Pak šla a hrála — Pucka, nejlehčího to tvora ve vzdušné říši poesie.

»Hleďte,« vytknul kdosi, »ten šotek nechodí, on se vznáší, on lítá!«

»Jak by nelítal?!« druhý vysvětlil. »Či nemají geniové křídel?«

Tak mluví o umělkyni.

A jak o ženě?

Nemluví.

ŽIVOTEM BAZAINOVÝM VINE SE — PROVAZ. Co kejklíř dráhu svou začal na provaze, a na závěrku její opět zavadil o provaz.

Je zlosynem nejen úhlavním, nýbrž též, abych tak řekl, jenerálním. Jako nejvyšší kněz židovský na kozla kladl hříchy všech židů, tak soud na Bazaina položil poklesky všech jenerálů.

Sarkasmus osudu! Komedie na jevišti zavírává tím, že Vašek dostává Kačenu. Komedie života jak největšího hrdiny tak největšího zbabělce nebo darebáka našeho věku se skončila týmže způsobem: Napoleon I. dostal Helenu a Bazaine — Markétu.

Avšak — Vašek, je-li katolík, dostává Kačenu do smrti, a Bazaine, ač katolík, dostal Markétu pouze na dvacet let. Je tohle spravedlivé?

1874

PANÍ NÁPRSTKOVÁ

NÁHROBKY POTOMKŮ ARONOVÝCH ŽIDÉ VYznačují žehnajícíma rukama. Odznak podobný patří též na hrob naší ctihodné stařenky, neb vpravdě požehnání spočívalo na rukou její.

Jsou totiž i ruce, na kterých lpí kletba. V těch zlato se mění ve bláto; v rukou její bláto se měnilo ve zlato.

A požehnání plynulo z rukou její vždy otevřených. Ani tuhá křeč smrtelná nedovedla je zavříti, a když chudina pražská naposledy celovala ruce »panímaminky«, nalezla v nich — zlato. Vyměnila si je za stříbro vděčných slz.

I humor připomínaje sobě zvěčnělou nemá než — slzu.

Smích mu došel.

JE DOSTI SLUŠNÝM ČLOVĚKEM, AČKOLI SE narodil hrabětem a katolíkem. Nemůže za to; jen zdali mu to občan Alfons Šťastný odpustí.

Bohužel nezprostil se posud některých zastaralých předsudků, jako poctivosti, důslednosti, neoblomnosti.

Zvali, vábili, nutili ho do Vídně; slušelo by říšské radě tak krásně jméno »Belcredi«!

Nadarmo! Dokázal, že má sice vlašské jméno, ale českou palici.

NEMOHL BÝTI NADLOUHO NEJVYŠŠÍM DUchovním pastýřem v Poznani, aniž by přišel k poznání, že nejvyšší pastva duševní, na kterou má ovečky svoje voditi, smí býti pouze pokorné poslouchání Bismarcka a velebení svrchované vůle jeho.

Zapomněl, že na křtu svatém obdržel jméno Mečislav, a že tedy má slaviti meč »války a práva«, který je všude stejně líbezný, jak tam, kde už Prušáky jsou, tak i tam, kde teprve mají se jimi státi.

Myslel, že nemusí sobě všímati zákonů Bismarckových, a nevzpomněl si, jak nedbati zákonů v »říších« jen jistým stranám, a to hlavně povolaným strážcům zákona, je dovoleno.

Dával na př. hodným kněžím fary, aniž by se byl zprvu poslušně zeptal milostivého pana Bismarcka, smí-li jim něco dát. Ve světě však nyní, v době práva obecného, je dovoleno pouze loupiti a brát, dávat nesmí nikdo bez trestu. Kdy před lety u nás jistý redaktor chtěl přispěti ubohým vyhladovělým Likánům, pohroženo mu lavicí; když nyní arcibiskup Ledochowski nějakou farkou chtěl přispěti dlouho čekajícím kaplanům, pohroženo mu exekucí. A potom prý *my* po Prušácích se opičíme!

Odsoudili ho ke mnohým tisícům tolarů pokuty a ihned brali mu, kde co našli: koně, kočáry, postele, pěkná dvířka od kamen, mísy na polívku a krásné hodiny. Na podobné vnadidlo Prušáci jak známo jdou jako německá myš na špek. Naposledy vzali mu volnost. *Volnost* totiž v Prusku jako také leckdes jinde je to poslední, nač »páni« myslejí. Sebrali ho

v noci s postele, zrovna jako by byl nějaký — český redaktor, a zavezli ho do vězení v Ostrově, kdež nyní zasypávají ho novými a novými žalobami, takže jich brzo bude míti tolik, jako kdysi také český redaktor. Jeť pan arcibiskup Polák, Slovan, a »Slovan všude bratry má« — nejvíce v trpění za to, že je Slovan. Ovšem člověk při volbě svých rodičů má býti opatrným.

Sedí teď na tichém »ostrově« a vlny bismarckismu zuřivě kolem něho se srážejí. Nechť se potěší; nebudeť stále příliv — také v Prusku někdy vody opadnou a pan Bismarck octne se na suchu. Dost možná, že i tomuto »knížeti pekla« kyne nakonec nějaký »ostrůvek«, — vždyť tak rád ve všem všude chce se podobati někdejšímu diktátorovi Evropy, prvnímu Napoleonovi . . .

VÁCSLAV JAN TOMÁŠEK

JAKÝ TO NÁPAD?! JAKPAK JEN SE DOSTAL vážný *Tomášek*, proslulý skladatel drahocenných písní Kralodvorského rukopisu, najednou do Humorů?

Tak asi bude se tázati mnohý, a my mu odpovíme následovně:

Především mají Humory na Tomáška úplné právo proto, že ostrovtip vysoce vzdělaného skladatele nedal minouti žádné příležitosti, kde mu bylo ukázati, že nechodí daleko pro odpověď. V Karlových Varech na př. sešed se druhdy Tomášek se stejnorodým Spohrem, byl od tohoto tázán, proč, jsa rozhodný talent hudební, studoval *práva?* Načež Tomášek: »Proto, abych ve skladbě vždy trefil *pravý* tón.«

Dále máme na Tomáška právo proto, že byl, jak jeho skladby dokazují, výborný pěvec, a už staré přísloví dí: »Cantores amant humores.«

Neméně máme právo na Tomáška proto, že byl rodem ze Skutče; neboť slyšíme-li jmenovati »Skutč«, musí nám chtěj nechtěj namanouti se vzpomínka na nejpřednějšího humoristu českého, také již zvěčnělého Rubeše, jenž poslední leta žití svého trávil ve Skutči, rodišti Tomáškově, kdež Rubešovi postaven i pomník, jaký beztoho má v srdcích všech.

Konečně složil Tomášek veselé písně Hankovy tak, že v nápěvech k nim se jeví humor nepopíratelný. A pro to pro všechno přisluší nám tedy vším právem, uveřejniti v listu našem podobiznu *Tomáškovu,* jehož stoleté narozeniny slaviti 17. tohoto měsíce chystá se právě hudební svět český.

I nezbývá nám než zvolati: »Kýž by jen bylo u nás místo všelikých Tomášů hodně Tomášků, kteří by dovedli *tvrdit tu českou muziku!*«

NÁŠ FRANTIŠEK KOLÁR

KRESLÍ NA PAPÍŘE A NA JEVIŠTI, ALE VŽDY dle života: dnes některou excelenci a zítra kobylu páně Steffkovu, dnes mistra Klubko a zítra Polonia.

Trefí každého. Neb má jako Mojžíš, jenž »trefil« Egypťana, lehkou ruku, arci také trochu těžký jazyk. Avšak bůh, jenž nedopustí, aby jediné slovo básníkovo spadlo do orkestru, dal, jako Mojžíši Arona, tak našemu Kolárovi pana Jarošku, napovědu českého divadla.

A pak: boží duch nadšení sestoupí, Kolár se rozehřeje, rozeplá a unáší obecenstvo v proudu tak rychlém, že mu p. Jaroška sotva stačí. Sem tam pak nějaká koncovka odlítne jako jiskra, kterou si někdo kritický fidibus zapálí.

Od nějaké doby Kolára na divadle pohřešovati začínáme. Noviny psaly: »Kolár stal se ředitelem divadla.« Snad se to nečte jako: »Máme o jednoho umělce méně«?

Na našem obraze Kolár nějak čtverácky se usmívá. Možná, že co ředitel divadla, které máme, pomýšlí na divadlo, kteréhož bohužel posud nemáme. Snad si myslí: »Hádejte se vy ‚ti kteří' *k malé cti národa* našeho jak chcete o to, kdo z vás má budoucí *velké* divadlo národní dostavět, — já zatím budu to naše dosavádní *malé* divadlo spravovat, aby bylo k *velké cti národa!*«

Budiž mu přitom Fortuna věrnou přítelkyní!

»USEDLÍ« REDAKTOŘI ČEŠTÍ.

I. ZA BACHA A SCHMERLINGA

PODÁVÁME TU Z TRPITELSKÝCH DĚJIN ŽURnalistiky české první část v obrazech: některé z novinářů našich, kteří první byli povoláni i vyvoleni, aby seznali, že nepravdou je říkati, jako by u nás platilo pouze heslo »Mlč a plať!«, poněvadž rovněž tak často plného uznání dochází heslo: »Mluv a seď!«

V užívání práv v národě našem jsou sice novináři čeští sem tam nesvorni a nesnášelivi, ale v trpění za práva národu svorně snášeli dost a dost.

Havlíček byl předchůdcem celé armády ostatních. Jistou měrou u nich klesl — byť v životě svém v jich čele, a teď je v srdcích jejich; proto však přec zůstane jim před očima co vzor v konání i trpění. Trpěl za Bacha, který trestal internováním. Tehdy ovšem byl krutý absolutismus, ale po něm přišla vlídná svoboda a s ní Schmerling, a ten už znal i žaláře a okovy. Byliť oni, jež svoboda jeho v náruč pojala, téměř všichni muži »železa a krve«, jenže pro samý řinkot želez krev nemohla a nesměla se v nich volně ozvati.

Nepomohlo Vinklerovi, že vydával jen Pravdu, musel za ni pykat, rovněž tak jako pro samou Svobodu octnul se ve vazbě; nepomohlo Štulcovi, že dával Pozor, málo platno bylo Vávrovi, že dobře Hlasu užíval, seznal i Vilímek s Humory, že to není žádný žert dělati si žerty, a jakož se říká, že čím kdo zachází, tím také schází, tak i Novotný, jenž vydával Blesk, pojednou bleskem uraženého paragrafu vražen byl do vězení, — kdež ovšem měl takto útě-

chu v shledání spolutrpitelů přemnohých, Grégra, Šimáčka, Kodyma a jiných.

Vybrali jsme z těch vlasteneckých novinářů, kteří volně dle »protektora« svého Schmerlinga také »mohli čekat« — na svobodu, jen některé. Kdybychom najednou všechny dali, snad by se řady té sama historie svobody ulekla, a v leknutí tom naposled pověděla by potomkům — pravdu. Kdo ví, zdaž by to bylo pánům milé!

Ke dni svatého Jana je přinášíme. Také pro to máme důvody. Trpělť svatý Jan za to, že nechtěl mluviti, — a novináři naši trpěli za to, že nechtěli mlčet. Z čehož plyne spasitelná morálka: Dělej tak nebo onak, *jsi-li Čech, pánům nebudeš nikdy vhod!*

JOSEF JIŘÍ KOLÁR

K pohostinským jeho hrám na českém divadle.

PO LÉTA UŽ NAZÝVAJÍ HO »STARÝM PÁNEM«. Však u něho jmeno skutečně je pouhý »zvuk a dým«. Zůstáváť on věčně mladým a mladistvě nadšeným pro krásu všelikou.

Je stejně výtečný i co básník i co herec. Ozdobil literaturu českou mnohými skvosty ceny nevšední, nehynoucí. Zůstal přitom chudým, a získal také závistivých nepřátel. Je vidět, že je skutečný, pravý Čech.

Působí na divadle už na čtyřicet let, a přece nestal se komediantem. Byl a je posud ve všem umělcem.

Zůstal si důsledným. Jako tehdy, kdy ještě byl skutečným členem divadla našeho, byl »vzácným hostem« na jevišti, tak i nyní, kdy nám hraje z ochoty, je nám věru hostem převzácným.

Hraje vždy úchvatně, takže posluchače otřese a pro vše šlechetné ho nadchne. Škoda, že nikdy naši vídeňští »přátelé« nejsou mezi jeho posluchačstvem.

Rozumí všemu umění: básnictví, hudbě, malbě, sochařství, stavitelství — bulce také rozumí. Všestrannost jeho je neobyčejná a ostrovtip podivuhodný; i v nejchoulostivějších případech a záhadách on po ruce má — klíč. Počítají ho mezi »prvních deset« vzdělanců českých. Kéž se dočká ještě milionu konkurentů!

Řada II.

PŘEDSTAVU JEME OBECENSTVU OPĚT NĚkteré z mužů redaktorů českých, kteří pro českou naši věc zkoušeli po delší neb kratší dobu, jak je v rakouských kriminálech. Jsou to: 1. *Štrauch* (za Humory), 2. *Tolman* (za Posla z Prahy), 3. *Pechánek* (za Humory), 4. *Černý* (za Nár. pokrok), 5. *Barák* (za Svobodu), 6. *Antonín Tůma* (za Politik), 7. *Emanuel Tonner* (za Světozor), 8. *Müller* (za »Korunu« chrudímskou) a 9. *Karel Tůma* (za Nár. listy). Trpěli pro národ věrně a oddaně. *Proč* takto jinak trpěli — to kdybychom chtěli upřímně povědít, byli bychom museli hned předkem požádati pana kresliče, aby za tou mříží nechal ještě také pro našeho nynějšího redaktora nějaké místečko. Nenechal. Neřekneme nic.

NOVÁ HLAVA V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM

JELIKOŽ VE SVĚTĚ SVATĚ PLATÍ PRAVIDLO »do třetice všeho dobrého«, a pan Koller byl u nás místodržitelem teprve dvakráte, zdá se, že pan baron Weber, nový náš »správce země«, navždy u nás se nezdrží.

Toto bolestné tušení, že dnes nebo zítra opět loučiti se s ním budeme, mohlo by nám do číše radostí, jakouž máme z příchodu jeho, nelitostně nakapati hořkého pelyňku, kdybychom nevěděli, že pan baron Weber, i kdy u nás jen krátkou dobu pobude, způsobí nám více příjemností nežli jiní za dobu sebedelší.

Jeť pan baron náhodou rodem Čech tak jako my; a kdo by tu řekl, že za nynější »roztrhané« doby Čech myslí na něco jiného než na to, jak by opět Čechovi učinil život co možná nejpříjemnějším, — anathema sit!

Ztráta barona Kollera ovšem velmi bolestně se nás dotknula — avšak na místo něho dostali jsme místodržitele *Filipa* Webra a vojenského velitele *Filipoviče z Filipsberku.* A tento značný, abychom tak řekli, příliv *Filipů* do těch kterých částí Čech může nás zase s osudem smířiti.

Arci pan baron Weber najde u nás již málo polí činnosti, na kterých by nebylo už od předchůdce jeho vydatně pracováno a dobýváno. Kdyby náhodou on a předchůdce jeho blahé paměti, jak se říká, »dienstfreundlichst« vyměnili si křestní jmena svá, mohl by pak dle starověkého příkladu vším právem nástupce *Alexandr* Weber zvolati k předchůdci *Filipu* Kolle-

rovi: »Fotr, oni mně nezůstavili, čeho bych *já* dobýval!«

Ostatně, kdož ví, co naše »nová hlava« v království Českém také nového si nevynajde, kdož ví, co všechno má v plánu na oblažení Čechů krajanů. »Was er webt, dass weiss kein Weber,« praví sice citát až hrůza opotřebovaný, při němž je zvláště v tomto případě velice radno, aby se nepřekládal známým »co si teď myslíme, sami to nevíme, na tom fleku zde« — avšak pan »baron Weber« není »kein Weber« a ví tedy, co chce a co bude prováděti. My se toho časem také dozvíme. Nenáhleme — můžeme-li vůbec, pak také vůči *českým* místodržitelům »můžeme čekat«!

BÝVALI PRAŽANÉ ZNALCI A NADŠENÍ MILOVníci umění. Co divadla se týče, řadili se mezi nejprvnější. Tak je znal svět, a tak zčásti posud domnívá se, že je zná. My, kteří jsme sobě blíže nežli ten svět a tudy poněkud lépe se známe, pomalu již jsme pochybovali. Rozličné »Trebizondy« a všelijací »kaučukoví umělci« à la Knack víru naši silně zviklali. Počali jsme mysleti, že máme porozumění a lásku již jen pro to »vyšší« umění, které kotrmelcem začíná, »pikantností« pokračuje a na provaze končí.

Však z toho světa, který posud smýšlí o nás tak lichotivě, pojednou zavítal k nám umělec pravý, bohem povolaný i vyvolený, geniální arcimistr umění hereckého, Vlach *Rossi*. Přišel, byl viděn a zvítězil.

Pojednou sami na sobě s překvapením jsme poznali, že ještě víme, co je dobré, co je krásné. Přišel k nám nazdařbůh — a ku podivu! nezklamal se v nás. Dovedli jsme ho ocenit, i uznat jsme ho dovedli.

Hrál nám jen několikráte, avšak kdyby byl hrál i jednou jen, nadlouho byl by nám zůstal ve vděčné paměti. Jak hrál, nemožno popisovat, to potřeba vidět. A proto každý, kdo přišel, díval se, ani oka s výtečného umělce nespouštěl. Zvláště dámy.

Čtenář tu vidí Rossiho v podobě vlastní, lidské, a v podobě krále Ludvíka XI., tedy trochu nelidské. Ludvíkem se s námi rozloučil. Vyslovil naději, že ho zachováme v přátelské paměti. Neklamal se. Myslíme, že i dále ještě budeme navšťěvovat divadla, vidět i jiné umělce. Není možná, abychom si na Rossiho co chvíli nevzpomněli.

„USEDLÍ“ REDAKTOŘI ČEŠTÍ

Řada třetí a poslední.

NEUVĚŘÍ NIKDO, JAK VELICE JE NÁM LÍTO, že už nyní, při třetím teprve pokračování, jsme s celou řadou »usedlých« redaktorů českých hotovi. Ale co dělat? Když jsme mermomocí chtěli v Čechách mít svobodu a jen svobodu, musíme si také dát líbiti, že je zavřených redaktorů českých jen tak maloučko!

Představujeme tedy čtenářstvu poslední — poslední v řadě, však ne poslední v práci a trpění. S hor, kdež dle básníka ložíruje prý svoboda, sestupují do rozkošného údolí, kdež je kriminál a tudy pravý ráj pro novináře, ne dle básníka, ale dle jednoho pana »štátního«.

Jdou v poctivé míchanici svorně pospolu, živí i mrtví, tlustí i hubení, staří, mladí i »neutrál«: 1. *Nedoma* a 2. *Peneke* z Politik, 3. *Erben* z Nár. listů, 4. *Foustka* a 5. † *Kříž*, kdysi z Morav. orlice, 6. *Sudík* z Pozoru, 7. *Láska* ze Slovana, 8. *Sellner* z Posla z Prahy, 9. *Květoň* z Národ. pokroku, 10. *Kummer* z Č. lva, 11. *Krouský* z Nár. nov. A za těmi následují v řadě všichni ostatní — kdo sčítá ty zástupy, vyjmenuje jmena? Jsou sice nějak k nepoznání, ale co chceme? Když jde člověk do kriminálu, tváří se přec trochu jinak než obyčejně.

Na jednoho z nich marně jsme čekali. Na *Arbesa* z Nár. listů. Nepřidružil se k ostatním. Nač by s jinými táhl do vězení in effigie, kdy posud — sám jediný — sedí ve vězení ve skutečnosti!

JAKO DRUHDY PAN POELITZ (OVŠEM HEZkých pár let před slavným panem Konstantinem) o mistru Janu z Husince památná slova napsal: »Freue dich, deutscher Jüngling, auch Husz war ein Deutscher!«, tak i nyní se ozval kdesi za hranicemi hlas, že náš Komenský vlastně byl Němec. Dokladův této důmyslné pravdy snadno se dodělá, kdo jen poněkud prozkoumá život tohoto velikána v říši velikánských duchův. Narodilť se Jan v Uherském Brodě na Moravě z otce mlynáře, který byl zajisté Němec, poněvadž odjakživa na veškerých českých vodách, jak v Čechách, tak na Moravě, ve všech mlýnech se nemluví než o hřídeli, vřetenu, zděři a o křesání oškrtem, což jsou samá slova, kterými německý jazyk vládne jakoby nic. Po studiích gymnasiálních v Přerově odebral se mladík do Herbornu a Heidelberku, aby theologii po latinsku študoval, následkem čehož se probudilo germánské jeho vědomí takovou měrou, že hned za tepla začal sbírat materiál k slovníku — českému. Co kněz Bratrské jednoty české hlavně si hleděl *němčiny*, čemu nasvědčují spisy, které *latinským* a *českým* jazykem sepsal. R. 1617 vypovězen s několika jinými — bylo jich jen asi 36.000 rodin — nehledal sice útulku v Němcích, ale odešel do Lešna polského, jako by už tenkrát byl věděl, že Poznaň k německé říši připadne. Vedl si v Lešně tak, že zrakové celého světa (totiž vzdělaného) k němu se obrátili, i byl pozván do Anglie, do Švédska, do Nizozemska, jenom ne do Němec, snad dle starého přísloví, že prorokům nesvědčí doma.

A když v Amsterodamě napsal: »Od končin země volám na vás, rozptýlené stádce oveček božích, já ku končinám země zahnaný, smutný, osamělý, osiřalý pastýř váš. Žehnám se s vámi se všemi z národu svého a z církve své, jako Jakob s svými syny«, — tož zajisté tak učinil, vděčně vzpomínaje na dobrodiní, kterých se všemu, což českého, od Němců již po staletí dostávalo. Zkrátka, Jan Amos Komenský *byl* Němec, ale dovedl německví své před celým světem tak utajiti, že my ubozí Čechové měli posud za to (a bohdá do nejdelší smrti za to míti budeme), že nebyl přece ničím jiným než Čechem od kosti a maso všecko. Mohou-li Němci ze spisů jeho něčemu se přiučiti, dobrá — »veniant pueri, et discant sapere!«, my jim v tom bránit nebudeme.

RÉZI BOSCHETTIOVA NARODILA SE ROKU — kterého, co komu po tom? Kdyby se někdo ptal našich dam od divadla na rok jich narození, špatně by pochodil, a to vším právem.

Rézi Boschetti narodila se tedy, a sice někde v Čechách, kde otec její dlel za svým povoláním co člen divadelní společnosti a kde zároveň i její matka se nalezala. Již co útlé dítě jevila Rézi neobyčejné nadání herecké, takže už roku 1864 vystoupila jako lokální zpěvačka na českém divadle s neobyčejným úspěchem. Pobytu jejího v Praze nebylo však nadlouho. Odebralať se do Vídně, kde u cís. kr. dvorní opery co subreta angažována byla.

Nyní navrátila se do Prahy a vystoupila opět na českém jevišti co Markéta a Dcera pluku, jak vedlejší figurina ukazuje.

Mezi českým obecenstvem nalezla i krom pana Ferdinanda Náprstka velmi mnoho ctitelů. Při každém vystoupení přijata byla od obecenstva s velkou zálibou. Ředitelstvo požádalo proto slečnu, aby hrála pohostinsku též v letním divadle, k čemuž ona ochotně svolila, řkouc: »Pro české obecenstvo jsem hotova učinit, seč síly mé jsou,« a toto dralo se houfně do arény a bouřlivou pochvalou dávalo najevo, jak si hosta svého váží. Ano i na slovo vzatí mecenáši, jako na př. chvalně známý pan Kaplan, nechali se slečnou tak unésti, že jí při otevřené scéně uznání své najevo dali věncem vavřínovým.

Následek všech těchto triumfů milého našeho hosta byl, že slavná správa českého divadla usnesla se na následujícím:

»V uvážení toho, že české divadlo potřebuje subretu jako sůl;

v uvážení toho, že slečna Boschettiova přilnula s velikou láskou k divadlu českému;

v uvážení toho, že českému divadlu dává slečna přednost s 2000 zl. proti 4000 zl., jež jí nabízí divadlo německé;

v uvážení toho, že slečna svou mistrnou hrou divadelní kase za letošních trudných poměrů letních výdatně posloužila;

v uvážení všech těchto i jiných ještě důvodů slečna Boschettiova k českému divadlu angažována — *nebude.*«

Slečna Boschettiova odchází a české obecenstvo půjde asi za ní — často do německého divadla.

VÁCSLAV HANKA

V KRÁLOVÉ DVOŘE SLAVÍ PRÁVĚ OTEVŘENÍ

divadla Hankova. Vzdělavací ústav národní se stal spolu pomníkem jednoho z nejhorlivějších buditelův národa. Jméno Hankovo zajisté náleží mezi nejpopulárnější v Čechách a byla doba, kde Hanka čítán byl mezi přední české učence. Život jeho vylíčen je v četných článcích novin a kněh domácích i cizích, ba psali o něm lidé všecko, co věděli, i ledacos, co nevěděli.

Dalo by se tudíž mysliti, že muž tento vyjasněn před potomstvem tak, že každý záhyb jeho mysli psychologickými badateli našimi jest odhalen. A přece tomu není tak a Hanka mnohým jest posud — hádankou.

Je-li životopis toliko chronologicky sestavenou sbírkou anekdot k dotýčné osobě se táhnoucích, tož víme ovšem o Hankovi všecko. Známo nám, že 10. června 1791 v Hořiněvsi se narodil, že až do 16. roku pásával stádo otcovské, že matka jej učila písním českým, jež si tak zalíbil, že si sám k nim verše přidělával, že už tehdáž byly knihy jeho nejmilejší zábavou, že každý krejcar na ně obracel, na pole je nosíval a při pasení je čítal a že od slovenských drátařů, krajinských citronářů, haličských hulánů a srbských hraničářů se záhy přiučil rozličným nářečím slovanským.

Víme o něm dále, že otec jej poslal na studie do Králové Hradce jen za tou příčinou, aby Hanka nebyl na vojnu vzat, že při studiích setrval, na gymnasiu ještě s němčinou zápasil a pak v Praze na filo-

sofické fakultě mezi spolužáky už propagandu činil ku povzbuzení národního vlasteneckého vědomí.

Kdo je s to vmysliti se do poměrů pražských okolo roku 1814, ten nám přisvědčí, že bylo pravým hrdinstvím přiznávati českou barvu proti němčujícímu obecenstvu. Čeština již byla v mínění Pražanů poklesla na jazyk sprostých lidí, a kdo ji u veřejnosti nezapíral, platil za sprosťáka. Leží v tom moment přímo humoristický, když si člověk pomyslí, kterak Pražátka tehdejší, namnoze ryzí Čechové, kvůli *honéru* němčinu lámali. Ale lámali ji!

Víme dále, že Hanka v této době s Klicperou se spřátelil a s Dobrovským seznámil a že osobní styky s tímto poslednějším dodaly posavadním záměrům jeho pevnějšího rázu. Odešed do Vídně pomáhal Hromádkovi při redakci Novin a Prvotin a ukončiv tam studia právnická navrátil se zase do Prahy a po nějaký čas vykládal na universitě gramatiku Dobrovského, až mu r. 1817 další přednášení zakázáno bylo.

To všecko jsou známé věci a divné jest toliko jedno, že po odbytých právnických studiích nepověsil Čechismus a Slavismus na hřebíček a někam do praxe nevstoupil. Mohl se as po krátkých letech státi koncipistou a byl by býval »hotovým člověkem«. Že toho neučinil, jest nový důvod nepraktičnosti jeho. Místo toho sbíral starobylé památky literatury české, našel nám Kralodvorský rukopis, psal české písničky, vydával všelijaké knížky, mimo jiné i Pravopis podle Dobrovského, čímž velikou různici v tehdejším táborečku českém způsobil, obořiv se proti staletému panování proslulého »*y*« a usazuje v právech svých zkrácené »*i*« na patřičná mu místa. Popudil tím proti sobě celou řadu ypsilonistů. Na štěstí vložil se do toho Jungmann a bojoval za analogii dále, čímž armáda starověrců se od Hanky odvrátila a na Jungmanna se hrnula.

Hanka byl nepraktický. Otevřela se mu dráha

v Rusku na universitě petrohradské, poskytovala mu příležitost na důchod 4000 rublů ročně, na důstojenství dvorního rady a dědičné šlechtictví, ale on toho nepřijal, zůstal ve vlasti a spokojil se důchodem 600 zl. co knihovník Musea.

Ba víme už také, že »chodíval v modrém kabátě, v modrých spodkách, s bílým kloboukem na hlavě a s obnaženým krkem, že se koupával v studené vodě, i když už mráz byl uhodil, a že býval rád veselý ve společnosti«.

Když k tomu přidáte velký seznam knih, které vydal, pak jeho spor s mudrcem Davidem z Tagesbotu, pak den úmrtí jeho (1. leden 1861) a seznam diplomů, řádů, prstenů a jiných darů, jimiž za živobytí byl poctěn, máte *téměř* celého Hanku před sebou a můžete směle o něm vydati svůj úsudek.

»Bůh chraň!« zvolá tu někdo. »Četl jsem některé jeho dopisy!« — Aha! V soukromých dopisech odhaluje se duše. Dali mu z počátku v Museu špatný byt s tmavou kuchyní a nepřístupným vchodem, umístili jej tam hůře nežli domovníka a on se snížil tak dalece, že si písemně stěžoval na kouř z kamen se valící a na jiné podobné malichernosti. »Byl patrně jen slabý duch!« řekne a říkal leckdo. »Náhodou přišel na studie, náhodou se stal slavistou, náhodou našel rukopis Kralodvorský a pouhou náhodou se stal slavným mužem.« Ano, náhoda dělá obry i trpaslíky, zbujníky i bohatýry. Jak mnohým lidem na světě už pomohla k slávě, o jejichž veleduchu není stopy a kteří toliko dialektickým uměním svým se do výšky vyšinuli. A Hanka nebyl ani dialektikem! Kdyby byl měl ševce mimo Prahu a švec by mu byl udělal úzké boty, byl by si snad též písemně byl stěžoval, že jej ty boty hnětou, a dopis ten by byl »svrchovaným« svědectvím, že pisatel byl velmi nepatrný člověk, a byl by příspěvek tento k povahopisu padl těžce na váhu. Jak šťastní jsou lidé, kteří mají dosti velké boty a příjemný byt, takže si na

tmavou kuchyň stěžovati nepotřebují! Jak šťastni jsou i ti, kteří podobné stížnosti ústně vésti mohou, ujdouce takto nesnázi, že důležité tyto momenty života jejich neobjeví se tiskem!

Umění života spočívá hlavně v tom, aby nikdy nějaký kousek špinavého prádla na světlo nepřišel. Kdyby každý to své vyvěsil, vypadala by celá historie jináče a bylo by snad mnoho stafáží ku krajinám, ale málo reků na historických obrazech. Hanka nebyl výbojným rekem a v tom leží jeho malér. Když křičeli, že rukopis Kralodvorský je podvržen a že ho sám sepsal, nechal je křičeti. Co živ neměl krásnější příležitosti říci jim do očí, že jsou blbci. Měl se na ně vyřítit a zbodat je šípy vtipu, ale on byl tichý člověk a usmíval se jen tak stranou. Byl patrně »tajný humorista«. Poukazuje na to již podivná směsice jeho spisův. Vydal knížky české, německé i ruské, psal modlitbičky, básně, gramatiky i slovníky, přeložil hrdinský zpěv o Igoru i babské idyly Gessnerovy, uveřejnil numismatické, filologické, právnické, historické i literárně dějepisné články ceny patrné, vydal evangelia, knihy Nikodémovy, Bruncvíka a polské Krakoviaky, Žalmy i Pravopis, Dalimila, Všehrda i pověst o Griseldě, Starobylá skládání i Husovu Dcerku — věru, mohli bychom katalog tento ještě valně doplniti na důkaz, jak Hanka jen »náhodou« proslul a že kdyby nebyl nalezl náhodou též rukopis Kralodvorský, nebylo by příčiny o něm se rozepisovati.

Hle, a přece se o něm rozepisovali Rusové a Poláci, Srbové, Bulhaři i Dalmatinci, ba dopisovali si s ním přední učenci všech kmenů slovanských a pochybujeme, že by byli v dopisování setrvali, kdyby se bylo v listech jeho nějakých poučných zrn nenalezalo.

Hanka osvědčil se časem i co zjevný humorista a dříve nežli učenými spisy vnikl některými svými veselými písněmi do českého lidu. Některé tyto písně

mají svou zvláštní historii a připomínají nám svým idylickým a dílem humoristickým rázem Hanku co prostosrdečného mladíka z Hořiněvsi.

Známo jest, že některé tyto písně dávno před vytištěním jich (l. 1815) v bezčíslných přepisech mezi lidem českým obíhaly a na rozličné melodie se zpívaly. Jsou to právě ony s nádechem humoristickým a platí až posud namnoze za písně národní. K té oné z písní jeho byly dva i tři nápěvy zkomponovány. Několik jich povstalo z lidu, aniž původce známe; jiné zase pocházejí od předních hudebních mistrů českých. Takž píseň »Vystavím si skrovnou chaloupku« dávno, nežli ponejprv vytištěna byla v Puchmírově sbírce (1814), v Hradecku, Bydžovsku a Boleslavsku se zpívala a gymnasiální jeden profesor boleslavský se projevil, že ji sám více než třistakrát opsal a rozdal. Nápěv k ní je dvojí, jeden od Tomáška z r. 1816. Také »Když jsem svou Lidušku vyprovázel domů« zpívá se dvojím způsobem, jakož i ona »Proč se upejpáte, plaché dívčiny«. Kdož v těchto i některých jiných písních Hankových nepozná nelíčeného humoristického písničkáře, ten neví, co je ryze český, prostonárodní humor.

Ale pozná z nich každý ještě něco jiného, porovná-li tyto právě hořiněvské melodie Hankovy s rukopisem Kralodvorským, a homérický v něm vzbudí smích tvrzení některých německých »mudrců«, že by spisovatel nadřečených písniček byl také původcem Kralodvorského rukopisu! Nesložil věru ani jediný verš v nich, ale všecky, pokud je máme, nalezl v Králové Dvoře, čímž město ono proslulo v celém království. Za to mu také nyní postavilo pomník živý, potvrzující Hankovo heslo, že »národ nehasne, pokud jazyk jeho žije«!

VÍTĚZSLAV HÁLEK

mrtev!

Národ nesvorný a rozervaný jako snad nikdy ztratil nyní ještě jednoho z nejlepších svých synů...

Neštěstí skutečně nechodí samo!

1877

JAN EVANGELISTA PURKYNĚ

NÁŠ PRVNÍ OBRAZ JE DÁREK K NAROZENINÁM: *Jan Evang. Purkyně* narodil se dne 17. prosince r. 1787. U mužů, jakým byl Purkyně, čítají se narozeniny arci jinak než dle dát kalendáře. První křesťané zaznamenávali sobě den, kdy mučeník trpěl za přesvědčení své po prvé, co den jeho narození; učenec zas čítá narozeniny své ode dne, kdy nějakou velkou pravdu odkryl, — a takových narozenin má Purkyně mnoho.

Soud o obraze našem ponecháváme obecenstvu. Na výraz tváří, jakou byla Purkyňova, nestačí ani umění Lawrence nebo Rembrandta. Byla to tvář neobyčejná — slovanský typ na ideální produševněnost povznešený. Ještě byla výmluvně krásna, když tělo již pokryto rubášem.

Co bychom mohli říci o jeho životě? Velký učenec, velký Čech, velký Slovan, velký člověk. Stál u kolébky světlonosné, ba nejdůležitější vědy, fysiologie, a stál u kolébky českého národa; oběma byl dobrým geniem pro celý další jich život. Fysiologie má od něho epochální náuku o tvořivu těl organických, o »buňkách« a »zrnéčkách«; a tímtéž bystře zkumným okem vypátral každé »zrnéčko«, z kteréhož mohl vzklíčit život český. On byl »čtenář života« nad čtenáře všechny. V tom velkém Písmě svatém, jež nazýváme přírodou, stojí jmeno jeho psáno v *Knize proroků,* a psal-li, třeba ne v účeli tom, do svého jmena »Evangelista«, — on evangelistou, *blahověstem* byl! Ve všem tělesném nalezal myšlénku, a každou svou myšlénku oděl v jasné

tělo. Přítel Šafaříkův a Jungmannův, přítel Goethův a Lessingův, přenesl on české jmeno své přes celou Evropu, a zapsav je do vědy přenesl slávu našeho národa na všechny věky. Praví se, že mnohý by se stal velkým, kdyby měl pobídky; vpravdě velkým že je ale ten, kdo má v sobě pobídky sám, — Purkyně je vpravdě velkým.

Nesmírná čilost jeho trvala až do posledních dnů kmetských a přenášela se na jiné. Sečíst se nedá, co vše povstalo u nás přímou či nepřímou pobídkou jeho. Ovšem vycházela každá pobídka jeho z ducha na démant vyzralého, vycházela z půdy zdravé, z pozorování *přírody*. »Nevím, proč naši básníci neváží podnětů z přírody,« podotknul kdysi k Hálkovi, »je tak pestře bohata, tak hluboka a vznešena, že by musily povstat zpěvy netušené krásy.« Semínko vržené padlo do půdy nad jinou vděčné.

»Zdá se mi vždy, když písně skládám,« pravil pak Hálek, »jako bych vil věnec kolem skrání Purkyňových.«

A uvil mu věnec nesmrtelný.

Mínil Turek doopravdy, že zdupané kosovo pole nikdy více se nezazelená? Čerstvé mohyly alexinecké a deligradské že pochovaly veškerou již budoucnost Srbů? Padlo tam mnoho mladobujných hlav srbských, mnoho! Klesaly jako květy při senoseči, ale nepřítel se zmýlil, Srbové znova postavují se mu tváří v tvář —

napsali jsou lísteček mu drobný,
poslali jsou po sokolu ptáku —

a vítězný skřek sokola jejich zazněl již nad svalenými hradbami adliéžskými a mramorskými!

Je to týž sokol, jehož silné perutě poznaly již kňaževacké valy a tresibabské výšiny. Týž, jehož znají Babina Glava, Pandiral aRšavce. Týž, který obdivuhodným kruhem přeletěv hory sv. Štěpána, způsobil Turkům velikou porážku dne 26. srpna 1876 na pravém břehu Moravy. Týž *Horvatović*, jenž, když národ již vše byl ztratil, zachoval národu alespoň čest. Jinak se díváme letos na loňskou válku srbskou, než jsme se dívali tehdáž, jinak posuzujem dnes, když odehrány děje rusko-tureckých bojů letošních, loňské boje malého národa s národem obrem, a jinak posuzujem tehdejší vůdce jeho. Ale tolik musíme říci vzdor nedotknutelnému jmenu Černajeva, že Horvatović byl již vloni z vůdců srbských nám všem nejsympatičtější. Jeť cos nápadně podobného mezi ním a hrdinným Osmanem, jehož jmeno také kladeno nad jmena Mehmeda Aliho i Su-

lejmana, vůdců hlavních, a jehož činnost zachovala lesk zbraním tureckým, třeba podlehaly.

Horvatović je pravý voják a pravý vojevůdce. K hrdinné pěsti dáno mu i hrdinné oko. Té pěsti jeho svěřen teď osud srbského národa. »Vezmi ostrou šavli překládací,« volá za ním povzbuzující národní píseň, »nezapomeň střelu šestikřídlou!« Jakž zajásá guslarský zpěv teprv pak, až život bude zabezpečen! Národ srbský teď znova tiskne pušku k tváři, jako fénix vrhá se do ohně, aby z něho vyšel omládlý, vzpružený pro věky. Vyjde vítězný. Přilbu odhodí — ať bující břečtan ji obrůstá a kryje! — krunýř odloží — ať se v něm kolébají hrající si děti! — národ se oddá pracím ducha a míru. Štěstí národa bude hrdinovi vojevůdci odměnou nad zlato a slávu.

Krvavý mají Srbové »svátek Božićův« — vánoce. Jsou to rudé červánky jasného dne.

Krásný mají letos Srbové svátek Božićův a posvětí jej na pláních Starého Srbska, mezi bratřími, dodnes pod jhem Turkův úpícími. Jak zní vánoční pověst srbská? Rok co rok přilétají tři ptáčkové odněkud s nebes. Jeden přináší hrozen z révy, »aby Srbové napili se vína«. Druhý přináší klásek na pšeničném stéblu, »aby Srbky napekly koláčů«.

Třetí bratrské všem pozdravení:
Srbové nechť mezi sebou vroucně
obejmou a líbají se — bratři!

PODÁVÁME DNES OBRAZ HUDEBNÍHO VIRtuosa. »Hudebníka« v nejvznešenějším slova smyslu, mluvíme-li slovy výtečného estetika a krajana našeho Ambrosa, jenž architekturu nazval »*ztuhlou hudbou*«. Mistr *Zítek* podává nám skladby obrovské, vznešené symfonie, jichž geniální myšlénkový vzlet a obdivuhodná harmonie plní české srdce radostnou pýchou a cizinu spravedlivým obdivem.

Čím Ladislav Čelakovský je českému básnictví, Bedřich Smetana české hudbě, Jaroslav Čermák českému malířství, tím je Zítek českému stavitelství — čtyři ti mužové povznesli české umění na výš světovou. A jako se chlubí Němci svým Schlüterem a Schinklem — abychom zde nemluvili o čelnějších velikánech italských a francouzských — můžem my se chlubit svým Zítkem. Zítek je z žijících architektů nejpřednějším zástupcem moderní renesance. Sama podstata umění stavitelského zahrnuje v sobě, že číselně díla umělce jednotlivého nevykazují řadu dlouhou; také toho ovšem není třeba. Angličané a s nimi celý vzdělaný svět znají jméno Chr. Wren, byť byl nepostavil nic jiného než chrám sv. Petra a Pavla. Přece je *větších* děl Zítkových již více: op. I. Museum výmarské, jež v sobě kryje znamenité odysseovské kresby Prellerovy; op. II. Národní divadlo české; op. III. karlovarské kolonády; op. IV. právě vyrůstající Dům umělců na Rejdišti pražském.

Nám je a také zůstane *NÁRODNÍ DIVADLO ČESKÉ* nejdůležitějším dílem Zítkovým. Máme

o svém národním divadle zde rozmlouvat šíře, nyní právě, kdy se o něm mluví zas všude a den co den? Národní divadlo je kusem české historie, skvělým pomníkem nynějšího našeho znovuzrození. Co zažilo divokého posměchu od cizákův, co ústrků od lidí vlastních! Vyslovována opět a opět nedůvěra ve zdar podniku, avšak veden nadšenou vírou několika mužův český lid neustál, a ejhle — před jásajícím zrakem naším vznáší se téměř dokončené dílo lahody netušené. Ovšem, lepším rukoum než rukoum Zítkovým nemohl národ svěřovat oběti své! A stavěl tu veškerý »národ sobě«! Co tu v mramor a žulu utuhlého nadšení, co tu jasných i kalných vzpomínek nás všech, od onoho památného dne velkolepé slavnosti základní, kdy každé oko české se zarosilo slastí, přes dobu zlého rozkolu, kterouž sobě ve prospěch budoucnosti národa zapamatujme všichni!

Národní divadlo české je Praze potřebou. Krása naší Prahy je světoznámá, ale v mosaikový obraz ten krásný zasazena dílem Zítkovým perla. Jen levý břeh Vltavy vyznačoval se po tu dobu zvláštnostmi dojemnými, jakými se jiná města honositi nesmějí; pravý břeh, vyjma bohatý arci jeho profil věžový, obrazil jen budovní moře všech velkých měst. Národním divadlem, stojícím na velevýhodném místě a zdaleka viditelným, dodána malebnost i břehu pravému.

Je to dílo nesmrtelné. A přec je mistr Zítek ještě muž mladý, muž v plné, kypící síle své. Je-li pak většího štěstí nad to: být mlád a být již nesmrtelným!

1878

VOJTA NÁPRSTEK

PODIVÍN, SKRZ NASKRZ PODIVÍN! ON MYSLÍ jinak, žije jinak a činí vše jinak než ostatní. On je neunavný, důsledný, praktický, obětovný, pro vše dobré zanícený, všestranný, vysoce vzdělaný, pro vše české nadšený — hotový podivín! Kdežto národ český — »Ital« mezi slovanskými národy, jak mu rádi říkáme, — oddává se s plnou chutí dlouhému »dolce far niente« a přenechává pánu bohu starost o budoucnost, on pracuje bez odpočinku a po dvacet let již sleduje jediný velký plán s důsledností železnou. Kdežto jiní, když mají peníze, užívají jich v bázni boží pěkně k tomu, aby se měli všestranně dobře, on jich užívá jen k všestrannému prospěchu celého národa, a učinil sám jediný pro národ už více než celá šlechta dohromady. Kdežto jiní jsou skromně spokojeni s duševním obzorem, jaký se jim otvírá s městské jich věže, on hledí obzor svůj rozšířit přes celý svět a svádí český národ, aby se učil a jeho následoval. Kdežto jiní, jakmile obětují veřejnému prospěchu pětku, starají se o to, aby byli řádně jmenováni a slaveni, obětuje on statisíce a je mu přitom jedno, je-li chválen nebo haněn. Podivín!

Příštího dne 25. února bude tomu právě *dvacet let*, co se navrátil z Ameriky. Rok 1848 byl také jeho »svedl« a zahnal ho přes oceán, tam mezi ten mladobujný, divný lid, který vlastní silou roste k nebesům a na hvězdnatý prapor svůj napsal heslo: »Pomoz sobě sám!« Tam je *práce* desátou a *hlavní* Musou a on se naučil Musu tu milovat z plného srdce. Lásce té zůstal věren i po návratu svém a činí pro ni pro-

pagandu co zanícený apoštol. Sotvaže ukončil práci jednu, chápe se již práce druhé, všechny ale jdou směrem jediným: společenský i národní život náš přivést do proudu co nejbystřejšího a nejúrodnějšího. Není u nás duševního podniku, aby do něho Vojta Náprstek nebyl zasáhl činně. On podněcuje činnost literární i uměleckou, on vyvolal u nás předůležitou »otázku ženskou« a dal jí velkými oběťmi směr praktický, on udržuje takměř jediný v pražském životě proud společenský, on chystá národu kavalírský dar — bohatý ústav, jehož vliv bude na zlepšení hmotných poměrů nevyčerpatelný a nezměřitelný.

Vojta Náprstek je pravým šlechticem a má ušlechtilého předka. Za rakví *Anny Náprstkové,* matky jeho, kráčela Praha s obnaženou hlavou. A když byla otevřena závěť její, poznal národ náš, jak je milován.

Vojta Náprstek je u nás jediný, jenž udržuje výdatné spojení s cizinou. On je abychom tak řekli plícemi, jimiž odjinud přechází osvěžující vzduch do české krve. Není také jediného cizince, starajícího se o zájmy duševní, který navštíviv Prahu nehledí zavítat k Náprstkovi, aby se obdivoval sbírkám již nyní imposantním, určeným vesměs pro příští Průmyslové museum. Až bude Průmyslové to museum dovršeno, bude po své způsobě ve světě pravé unikum. Jako je Vojta Náprstek v českém národě pravé unikum.

VIKTOR EMANUEL

Již prý od roku 1870, od velkého církevního koncilu, jehož úkolem bylo prohlášení »neomylnosti«, nesjíždělo se do Říma tolik cizinců jako nyní ku pohřbu velkého člověka.

Velkého, chceme-li, víc okolnostmi než samým sebou. Bývají cíle, k nimž celé lidstvo nebo celý národ pracují s největším úsilím po věky; kladou si k tomu široké základy ze samých lidských životů, budují znenáhla a vrší, kámen nad kámen se pne výš a výš, jehlanec se konečně úží, a již schází jen poslední, nejvyšší, korunující záklenek — šťastný člověk, kterému souzeno být záklenkem tím, on je korunou celého obrovitého díla a jmeno jeho zapsáno pro věčnost! Po několik věků pracoval italský národ k svému sjednocení, veškerý rozkvět umění a ducha toužil k cíli tomu, krváceli zaň na bojištích i popravištích, statisíce mučeníků skláno, konečně národ sjednocen, »Unita Italia« září světem a v té záři skví se věnčené jmeno Viktor Emanuel. Proud předchozích dějin, shoda současných okolností příznivých učinily Viktora Emanuela velkým; ale v tom leží význam zas jeho osobní, že rozuměl konsekvencím dějin, že uměl využitkovat okolnosti a že necouvl, když bylo třeba kroků rozhodných.

Ostatně žil a panoval dosti dlouho, aby mohl být posouzen co člověk i co král. Kraloval předepsaných »dvacet let«, po nichž prý teprv je úsudek o panovníku jasný. Jakže kraloval? Současný historik o něm napsal: »Setřásl se sebe klatbu králů: být obklopen otroky.« Přes celou krásnou Italii rozšířil

volnost a způsobil, že povinnosti své koná, že poslouchá každý Ital s čelem hrdě vznešeným. On uměl panovat, také ale poslouchal zákonů sám. On lid svůj miloval, choval se k muži nejprostšímu co muž jemu rovný, pravý »re galantuomo«. Časopisy sdělily, že církevní klatbou stížený král obdržel na smrtelném loži kněžské požehnání. Králi nestačí jen požehnání kněze, ba ani požehnání vlastní matky, krále musí žehnat i *národ*. A Řím, hlava italského národa, je teď celý vhalen v roucho smutečné, a není vesničky italské, z níž by nespěchali lidé požehnat ještě mrtvolu svého krále.

Jak vzácná a jak poučná by byla kniha, v níž by vylíčeny byly poslední okamžiky panovníků a do níž by zapsána byla poslední slova jich! S klidným úsměvem očekával Viktor Emanuel poslední okamžik svůj, a poslední jeho slovo k následníku bylo: *»MILUJ SVŮJ NÁROD!«*

V. F. ČERVENÝ

TO JE TEN, KTERÝ TAM DOLE NA BALKÁNĚ *tvrdí muziku.* Také by byli v tom musili být všickni čerti — pánbůh nám rač hříchy odpustit! — aby to nebyl Čech. O slovanské otázce mluví se už, jak známo, dlouho, dlouho, a my Čechové jsme ve své vrozené zvědavosti otázku tu položili světu první. Ale kdykoli se jednalo o praktickou odpověď k ní, vrtěli mnozí hlavou a tázali se zas: »Jakpak asi právě *Čech* se bude sdílet v rozlušťování otázky té?« *No přec co muzikant,* jakpak jinak! A *sdílí* se co muzikant! Co *V. F. Červený.*

Že prý se to Rusům při jeho muzice jde nesmírně vesele kupředu. To si myslím! On má tak všelijaké trubky a trouby, kornony a zvukorohy, kornety a pozouny, harcovky a burcovky, a ty mají takový zvláštní, řekli bychom kouzelný hlas, že jakmile zazní, chvěje se každá žilka, zatíná se pěst a meč skáče sám od sebe z pochvy. Vynalezl zcela zvláštní »družinu kornetů«, pánbůh ví, z jakých čaroděj-ných kovů sesazenou a jakým říkáním otuženou; jen to se ví, že její moc je prazvláštní: předloním věnoval Červený první takový kornetový kvartet velkoknížeti následníku ruského trůnu — a neminul rok a byla válka. Povídá se, že když to kvarteto po prvé zaznělo v Trnové, i nejstarší Bulhaři plakali jako děti, a když zavířilo nad rozvaleným Plevnem, že ani ruští vousáči se nemohli udržet a objímali se jako o svatbě. Že prý totiž ty kornety zpívají jakoby hlasem lidským.

Také vynalezl Červený jakýs »armádní pozoun«

a Turci velmi chválí *říznost* jeho zvuku. Červený vynalezá pořád něco. On vynalezá už přes třicet let a bude vynalezat ještě třicet let, pokoje už nedá. Je v tom jakás tvrdošíjnost, která se ostatně také jeví v tom, že netrpí a netrpí, aby byl vedle něho někdo lepší. Ve Vídni překonal Vídeň, v Paříži překonal Paříž, kde byla po Evropě nějaká výstava, Červený vyniknul na ní co první. To se rozumí, že na takovou tvrdošíjnost musila přijít konečně přec jen zasloužená odplata. A vskutku — podívejte se jen na jeho prsa, uvidíte ihned, že má Červený se svými vynálezy notné *kříže*.

Teď nesou Rusové jeho trubky k Cařihradu. Tam je na jedné straně Evropa, na druhé Asie, a mezi tím je moře. Nejspíš chtějí jen zkusit, letí-li jejich zvuk také přes moře. Bodejť by neletěl! Červený má tak zdravý dech, že své jmeno už často přefouknul z jednoho dílu světa do druhého.

Neue freie Presse přemýšlí, čím to jest, že Rusové umějí na *české nástroje* zahrát tak pěkně. Snad na to přijde.

NU TEDY JSME MĚLI OSLAVU NAROZENIN

Tylových. Nebohý Tyl! Díval-li se z některé prázdné lóže pražského divadla dolů, když se *odbýval* ten večer slavnostní, slza vděčné radosti mu musila vyhrknout z oka! ... Byl to ale vskutku okamžik mohútně jímavý, když, jakmile zazněly zvuky našeho »Kde domov můj«, veškeré obecenstvo rázem — zůstalo sedět. A sotvaže plný tucet choristů a choristek — přední členové opery pro samé pohnutí se neodvážili ani na jeviště — sotvaže tucet ten dopěl národní hymnu naši, provolal hlas v parteru »Sláva Tylovi!« a myslím, že nepřepínám, když pravím, že z elektrisovaného obecenstva volaly alespoň čtyry hlasy s sebou. Copak chce Tyl víc?! Arci bylo slavnostní to představení »v předplacení«, ale musí se vše uvážit spravedlivě a uznat, že už jsme teď jednou takoví a že nadšení se nám nedaří už jinak než v abonnement. Vzpomněl jsem si na onoho milence poetu, který zvolal: »Ach, kdyby mně lásku alespoň *pořádně* lhala!«

Že prý je pohrobní sláva »kvítkem kouzelným, jenž rozvíjí se teprv po slunce západu«. Taková hluchá kopřiva, jakou jsme minulý pondělek podali nezapomenutelnému Tylovi, má být také »kvítkem kouzelným«? Ale povídám ještě jednou, že Tyl může být přec ještě vděčen za to, co dostal! Naše česká vděčnost je jako chudá ozvěna, která z lidského slova opakuje jen slabiku poslední. Ať tedy děkuje Tyl pánu bohu, že měl jméno jen jednoslabičné; o našich mužích víceslabičných, o Máchovi,

Čelakovském a j. my už ani nemluvíme. Také se povídá, že co dal život výtečným mužům jen napolo, potomstvo má jim dát cele — ale to bychom měli ukrutně mnoho práce, neboť Tylovi nedal život skoro pranic!

Tyl byl nebohý, nebohý člověk. Bída, utrpení, zklamání, s půle vrchu vždy zas nové a nové sklesnutí až na samé úpatí dolů. Jaké to musilo pod lehýnkým kabátkem tlouci bohaté srdce, jaká to vychrtlým tělem kolovat vroucí krev a jaký lebkou jeho planout a vířit proud nadšených myšlének, že v práci pro národ neustál! Tyl má zásluh nedoceněných. Jemu a Klicperovi děkujem za to, že je možno české divadlo, jemu a Chocholouškovi za to, že je možna česká beletrie. Měli jsme značných, ano i velkých literátů tenkrát dost, je pravda, ale jejich péro bylo těžké a jejich plody nevcházely v lid. Tu přišel hbitý, lehký houslista Tyl se slohem svižným, s myšlénkou prostě jasnou, a jeho kousky mžikem vjely do žil lidu. Máme po něm celou řadu výborných povídek a dobrých her. Jsou také některé práce slabší, pravda, a ty mají příčinu dvojí: někdy chvat kvůli potřebám života, někdy závažnou okolnost, že Tyl byl u nás pro tak mnohý směr pracovníkem právě *prvním.* Velká to arci vina a zcela *jeho* vina, mohl počkat, až bude mít předchůdce — mohl přijít později. Také si za tu vinu jak se sluší a patří odstonal, uštvat ho mohla kritika česká! Máme vůbec jednu prazvláštní vlastnost do sebe, že se totiž na každý literární talent, který se mezi námi objeví, díváme jako na nějaké hotové národní neštěstí. A když se jednou dobrému spisovateli něco přece nepovede, pekelnou radost máme z toho!

Říkají dnes, že prý »teď nemáme ach! žádného Tyla«. A přitom kroutí velmi pěkně očima. Co tím chtějí říci? To by byla pěkná individualita, která by se opakovala, a pěkná literatura, která by byla na jedno brdo! Tyl byl *jeden jediný,* měl zásluhy

velké, neocenitelné — a my ty velké zásluhy minulý pondělek ocenili, jak už vylíčeno.

Mají nám velcí mrtví naši sloužit ku malicherné hříčce, ku *lži?*

Nesahejme k jejich věnci rukou svou všedně chladnou! Nebeřme jmeno národních svých světců nadarmo!

Uvádíme zde otce »Šelmy sedláka«. On je už víceronásobným otcem, ale z posavadních jeho dětí je nám »Šelma sedlák« nejmilejší. Kluk jako tuřín, jiskrné oči, krok samý skok a slovo samá píseň.

Kdybychom chtěli říci, jaké ty písně jsou, musili bychom zase jen užít anekdoty selské, o onom sedláku, který byl po prvé v opeře. »Jedna tam zpívala tak špatně, že musila dvakrát všechno opakovat« — a písně v Dvořákově opeře jsou také tak »špatné«, že nespokojené obecenstvo si je dává ale vždy dvakrát opakovat. »Pane bože, houšť!« volali jsme po prvním seznámení se s ní. Je pravda, umění není sice »chlebem«, je ale »*vínem*« lidského života — náš český život potřebuje zdravý doušek vína!

»Šelma sedlák« je operou již vpravdě národní, ryze českou, právě tak jako opery Smetanovy. Jediná to cesta pro skladatele operního. Umělec našich dnů již neříká »obecenstvo«, on říká »národ«. A v uměleckém díle musí být vyslovena individualita jak umělce samého, tak národa, z kterého vyšlo. Komický byl spěch a zimniční touha hned při prvních operách českých, jen aby užuž byly provedeny také na nějakém jevišti nečeském a také tam uznány. Oprávněná touha, zajisté, ale — skládal Auber svou »Němou z Portici« v naději, že bude provedena také na divadle německém, nebo Rossini »Lazebníka« v naději, že bude proveden také na francouzském? Auber dovršil sloh francouzský, Rossini italský, a svět přišel sám učit se oběma.

Neznám Dvořáka osobně, jaký je, ale myslím si ho jako pravého — — muzikanta. Tedy co »poetu vzduchu«, jak se muzikantům říká, který se pramálo o to stará, co se děje tam dole na zemi, hluboko pod ním. Co člověka, kterému je to prajedno, světí-li v jeho kapse »halíř s grešlí« svatbu. Co mladého muže s oním jistým spletením mozku, jež se přičítá každému básníku, každému malíři, nejvíc ale veškerým muzikantům tohoto světa. Co by také bylo do něho, kdyby byl zcela rozumný a — všední!

Vytýká se mu, že prý má ještě příliš mnoho fantasie a málo flegmatu. Jako se vytýkává někdy krásné dámě, že je ještě »příliš« mlada, — avšak ona si tu chybu časem odvykne! Také prý je velmi »ctižádostivý«. Bravo! Obejmul bych ho za to! A že prý konečně pracuje až příliš mnoho. Vytýkejme okeánu, že má »příliš mnoho« vln! Jednou žil jakýs muzikant a ten se jmenoval Beethoven. Ten byl napsal také mnoho, velmi mnoho. A když ležel už na smrtelném loži, pravil s povzdechem: »Je mně, jako bych byl teprv na počátku.«

Ať je Dvořákovi také pořád, jako by byl teprv na počátku!

MÁME NOVÉHO PAPEŽE. NOVÝ MUŽ NA STOlici svatého Petra — postava zahalená tajůplnou rouškou, kterouž teprv budoucnost odestře. Rádi bychom nadzdvihli alespoň cíp roušky a nahlídli do povahy muže, jemuž svěřeno tolik a tolik, abychom dle rysů povahy té soudili do budoucnosti alespoň o možném, o podobném pravdě. Posud nenadzvedá se ani cíp ten, stojíme před mlčelivou sfingou.

Jedni praví, že Lev XIII. je muž nezdolné vůle, srdcem tvrdý, a z jeho obličeje že vládychtivost hledí očima kovovýma.

Druzí praví, že je to muž dobrý, spravedlivý, vysoce vzdělaný, plný dobrých předsevzetí a v nich pevný. Chcem rádi věřit těmto. Pak by brzy zavřela se mnohá posavadní trhlina, nikde po křesťanstvu by nebylo puklých zvonů více a světem by zněla harmonie stříbrná, nová, krásná. Všechny marné a často kypící řeči o náboženství by přestaly, jako se mezi zdravými nemluví o zdraví. Lev XIII. by byl pravým dobrodiním lidstva a za své dobrodiní by bral lásku v úrok.

Pak ať panuje dlouho, velmi dlouho! A o konci dnů jeho nechť novověký Sirach píše jako o Šimonu, synu Oniášově, knězi velikém, kterýž »za života svého opravil dům boží a za dnů svých upravil chrám«.

»Kterýž pečoval o lid svůj a vyprostil jej od zahynutí. Kterýž dosáhl slávy v obcování lidu.«

»A jako slunce skvoucí, tak on skvěl se v chrámě božím.«

»Jako nádoba zlatá zcela vykovaná, ozdobená všelikým drahým kamením. Jako oliva pučící se a cypřiš, jenž se vzhůru povyšuje, když vzal na sebe roucho slávy a oblekl se v sílu . . .«

JOSEF LEV, PO LATINSKU *HOMO LEO*, nikoli Felis Leo, jakž Linné zcela chybně udává. Takto je skoro všechno pravda, co o něm v přírodopise stojí: hustá hříva kryje jeho šíj, panenka v jeho oku je kulata, nos je rovný a jazyk tak ostrý, že jím, i když se lichotit zdá, člověku kůži a maso s kosti strhne. Jeho maso se nejí. Je as čtyry stopy vysoký, barvy hnědé, a náleží tedy k onomu druhu menších lvů, kteří žijí na předhoří Dobré naděje. Nepodobá se, že by pocházel od známého Nebukadnezara, krále Babylonie, jehož nazývá bible »lvem vyslaným, aby pozřel národ židovský«. On nemůže židy sice také ani cítit, pochází ale ze Sazené u Velvar. *Lvice* jeho je menší a mnohem příjemnější než on, zcela dle předpisu. A ukrutně pěkné jmeno má ten náš Lev. Na člověka se při jmeně tom valí hned celá spousta špatných vtipů, na př.: že je to »leo *dulce* rugiens«, »lev, který řve jako nejlepší primadona« atp. »Lvíček« — jinak se mu v Praze ani neříká — je první silou naší opery, a to už něco znamená při opeře, která má vskutku celou řadu sil výtečných. »Lvíček« by byl ale také přední silou opery kterékoli. Kdyby bylo vždycky pravda, že »velmi mnohým se líbit je hotové neštěstí«, byl by on nejnešťastnějším člověkem na světě, neboť on se líbí *všem*. Hlas jeho je nevýslovně sympatický; když Lev zpívá, rozvlní se v srdci posluchačově moře citu v bouřný příboj. Jeho umění je probroušené až na nejdokonalejší mistrovství. Jeho — ale už dost; povídáť Lessing v dramaturgii své, že »pravý virtuos

se vysměje každé chvále neobmezené«, — a Lvíček má ostrý jazyk, jakž už řečeno!

Lev má as největší repertoár ze všech barytonů na světě. »Dobrých« (rozuměj *dobráckých*) charakterů je v té řadě úloh ovšem málo, to dělá, že je právě »baryton«; ale on má tu zvláštnost, že i nejšpatnější chlapy zpívá velmi dobře. Kolikrát ho jen co Don Juana už vzali všichni čerti, ale on jakoby nic a je pořád zas prvním liónem operní sezóny. Ale nejšťastnější, vlastním nadšením unášející je zvláště, když zpívá v nějaké původní opeře české. To je to, že je dle náboženského vyznání svého členem známé, ale už vymírající české sekty, že je fanatický vlastenec. Měl co nejskvělejší nabídky k operám cizím a setrval věrně na českém bramboru. Smíme ale očekávat, že nadejde doba, kdy mu u nás za to ještě vynadají. Neboť jsme národ, který se vyznamenává obzvláště noblesou.

ADOLF HEYDUK

OD ČASŮ JISKRY Z BRANDÝSA NEZPŮSOBIL do severních Uher nikdo takovou invasi jako teď Adolf Heyduk! A celé Slovensko vyslovuje jeho jméno a vypráví si o českém pěvci, kterémuž »Slovač« udělala svými »hvězdami v očích, ústy z medu a srdcem ze zlata«, takže se od ní ani víc odtrhnout nemůže. Již ledacos pěkného zapěl Heyduk, nic ale tak krásného jako ty své písně o Slovensku — jež se zrodilo, »když zlaté sluníčko po zemi chodilo«. O mnohém pěl už zaníceně, o ničem ale s takovým plamenem jako o tom kraji krásném, nebohém, kde je půl dne teď a půl noci, kde »polou ještě bázeň, polou již ta vůle«, kde

»ani ne blesknavo ani tma jak kdysi,
ale do červánků s nocí den se mísí,
jako se mísívá s bílým vínko rudé,
ani do krvava ani barvy chudé — —«

Nejen Slováci, také my Čechové jsme vřele uvítali slovenské jeho písně, vždyť je nám Slovensko všem tak drahé, báli jsme se již o ně — »a co básník slaví, ještě neumřelo, o čem básník pěje, v tom již život kypí!«

Jakož vtipný čtenář nejspíš už vyrozuměl, je Heyduk *básníkem.* To ovšem není mnoho, neboť básníkem se může každý stát, kdo má talent k tomu. A Heyduk je ještě k tomu z nejnešťastnějšího druhu básníků, on je, chudák, *lyrikem!* »Všechno lyrické může být trochu nerozumné,« praví Goethe, a lyri-

kové užívají toho práva v nejplnější míře i bez Goetheho. On takový lyrik (Heyduk) je hotové dítě, od rána do večera by si hrál s červánky a měsíčkem, s labutěmi a slavíky, rubíny a perlami a samými podobně ničemnými věcmi. On (Heyduk) si myslí, že my, rozumné čtenářstvo, jsme zrovna tak jako on, a sděluje nám, že »už se ptáče k spánku chystá«, že »pod kamenem pramen prýští«, že »lesní třešně je v bukovině« — a my to beřem u vědomost a krčíme ramenoma. On (Heyduk) je také ukrutně domýšlivý; opováží se zvolat na celý les: »Tiše, lese!« a myslí, že les ale honem uposlechne; nebo si zakomanduje: »Vzhůru, vzhůru, letní noci!« a očekává, že taková rozumná noc nebude mít nic rychlejšího na práci než honem si poskočit. A také ho pořád něco bolí, hned srdce, hned ho »tlačí oči«, hned by »cedil krev« a hned volá: »Ach, kéž jsem již v chladném rově!« Teprv před nedávnem měl Heyduk v Lumíru báseň pod nápisem: »Srubněte ji!« a myslil tím »srubněte ji — ach, prosím vás, srubněte ji!« vlastní svou hlavu. Ale my byli ovšem rozumnější než on a nechali jsme mu ji. Bylo by jí také škoda.

Tisíce tisícův veršů spáchal, celou přírodu slítal, pravý motýl. Ale teď ho konečně přibodlo »dvé krásných očí« a vřadilo v onu velkou entomologickou sbírku »manželů«, jež je tak poučna. Snad bude mít Dolfi teď po bolesti.

N. P. IGNATĚV

Co musí Ignatěv střevíců roztrhat! Za osm dní se přemítne z Cařihradu přes Vídeň na Petrohrad, nebo z Petrohradu přes Londýn do Říma, nebo tak někam, kam jiní, usedlejší a pokojnější lidé přijdou nanejvýš jednou za celý svůj život. A když někdo z nás cestuje tam někam, nu tak cestuje, a není nikomu nic po tom; když ale cestuje on, je to, jako když ohnivý meteor letí po obloze a zůstavuje za sebou dlouhou jiskrnou stopu: všechny hlavy jsou vzhůru, všechna ústa dokořán — »Co to znamená?« — »Bude vojna!« — »Zle je, zle!« — Ignatěv »vandruje ve dne v noci« a vždycky »na to slovo P« (Politika, Prohnanost, Podšitost atd.). Ignatěv je moderní Ahasver. Ignatěv je poslem bílého cara, je postillonem Gorčakovým; ale není jako ten postillon v Hálkově vesnické pohádce, který »nese hubiček za milion«, — naopak on je někdy jako »posel boží«, který uhodí a zapálí. Ignatěv je někdy ptáčkem bouřliváčkem a někdy zas holubicí míru — ba někdy i *věčného* míru, jako před půldruhým rokem v Cařihradu, kamž tenkráte šel s »posledním pomazáním«. Ignatěv je hned odevřenou knihou a hned zase zavřeným listem se sedmerou pečetí. Ignatěv je — — ve Vídni by něco za to dali, kdyby věděli, co Ignatěv *teď* právě je!

Byl nebyl teď ve Vídni. Dokud tam byl, jásaly vídeňské listy, že prý »z toho milionu, kterého chtěl tam dosáhnout, odnese sotva grešli« (mit einem blanken Heller in der Tasche — N. fr. Pr.). Nu dobrá, on má tedy grešli. Ale sotva odjel, už se stalo dle čes-

kého pořekadla, které praví: Dej poslu grešli — a dojdi sám. Rádi by patrně teď šli sami za ním a smluvili se trochu, co a jak. Zdá se vůbec, že naučil se něčemu z naší české politiky. Jakmile nám nikdo nic nedává, ihned se ozývají mezi námi hlasy, že bychom měli třeba prosit o něčeho kousek; a jakmile nám někdo nabízí něco, ihned se naparujem a ani s ním nemluvíme. Politika pana hraběte Andrássyho se ani nemůže minout s úspěchem!

»P. A. U.« — TO JEST: PRIMADONNA ARTIS utriusque. Neboť dovede zpívat úlohy oboru dramatického a oboru koloraturního s bravurou naprosto stejnou — příroda u ní nespořila, obmyslila ji všestranně. Pro divadlo je taková umělkyně pravým ternem, zvlášť ale pro divadelního ředitele, který by chtěl spořit, — jenže je takových divadelních ředitelů, kteří by chtěli spořit, dle doslechu ve světě ukrutně málo. Přesto ale slečna Sittova přece nezpyšněla, a na její visitkách nestojí:

M. S.
P. A. U.

nýbrž jen zcela skromně:

M. S.
Opernsängerin.

Před nedávnem se roznášela strašidelná zvěst, že nás chce miláček náš opustit, — ať se brání proti tomu, jak chce, miláčkem českého obecenstva *jest!* Avšak —

»Pane, trestu hodna jsem,
utéci bylo v smyslu mém,
leč vina nebyla to má!«

zalkala ondy dojemně co Pamina v »Kouzelné flétně«, a my jsme zase upokojeni.

Nejen ale u obecenstva, i u všech svých soudruhů při divadle je vážena a oblíbena. Každé divadlo má své domácí poměry, a když operní kolegové a kolegyně o slečně Sittově mezi sebou mluví, řeknou tak po domácku vždy jen »Márinka«, což znamená *velký* stupeň obliby, — právě tak jako u naší činohry jméno »Otylka«.

Ta obliba má své dobré důvody. Se vzornou pilností připravila se slečna ku svému povolání a se vzornou svědomitostí je provozuje; takových uměkyň bude nyní již pomalu povzácnu! Slečna má nepřehlednou řadu úloh, v nichž je výtečná a roztomilá. Nejroztomilejší je v našich operách národních, co Mařenka v »Prodané nevěstě«, co Vendulka v »Hubičce«. Když zalká rozechvěným svým hlasem: »Konec milování!«, zachvěje se obecenstvo celé, ať ženské či mužské, ať mladé či staré. Zůstaniž dlouho a dlouho milování hodnou primadonnou artis utriusque národnímu našemu ústavu!

PROSÍM ČTENÁŘE ZA ODPUŠTĚNÍ, PROMLUvím-li dnes až příliš učeně a snad až nepochopitelně důmyslně. Pronesu ostatně jen jednu velkou myšlénku a pravdu — ať se tedy snaží čtenář, aby ji pochopil vzdor obmezenosti své!

Pravím: *Cíl lidstva jest lenost!* Všeobecná, totální, absolutní lenost. Až bude lidstvo tak daleko, že už nebude potřebovat dělat nic, pranic, bude pokrok lidstva dovršen.

Všechny naše vynálezy, všechno naše myšlení čelí jen k tomu. Když člověka už omrzelo chodit za trakařem, zapřáhl si koně. A když už ho omrzelo i držet opratě v ruce, vynalezl páru. Když člověka už omrzelo poslíčkování, vynalezl si psaní. A když už ho omrzelo i psaní, zapřáhl elektřinu. Tak to šlo ve všem a lidstva přibývalo a bylo ho mnoho. A když ho bylo mnoho, bylo mnoho svateb, před svatbami mnoho námluv, a k námluvám bylo potřebí mnoho dárků, na př. portrétů. Mnoho portrétů dělat ale omrzelo zas líného člověka, a on přemýšlel, co by vynalezl teď. Páru už měl, elektřinu už měl — počkej, myslil si člověk, zapřáhneš teď slunce! Musil na ně arci zchytra. Ale člověk je ještě chytřejší, studuje každého tvora dle přirozenosti jeho a dle toho mu činí nástrahy. Na medvěda mývala ustrojí si pytel mouky. Na opici vymaže botu klihem. A když viděl, že slunce má tu komickou vlastnost, že nemůže cítit ani štěrbinu tmavou, nastrojil na ně čtyřhranný tmavý truhlík jako na špačka! Slunce ve své slepotě si člověka vedle s mosaznou pokličkou číhajícího ani

nevšimlo, skočilo hup! tam a bylo to. To se rozumí, že mělo uvnitř ukrutně dlouhou chvíli. Chytrý člověk na to počítal, dal tam vhodnou plotničku a slunce teď na ni malovalo, co si bylo právě posléz a nejlíp pamatovalo; a fotografie byla vynalezena. Zcela tak, jak to povídám.

Ale brzo bylo lidstvu i obšírné zhotovování fotografií už příliš namáhavé a lidstvo řeklo: »Jakube Husníku, profesore v Táboře, jdi a vynalez, jak by se fotografie mohly tisknout pohodlně na lisu, jako jiné obrazy tiskové!« A profesor Jakub Husník šel a vynalezl to. Lidstvo mělo radost a vzalo měkký pemzlíček a pokrývalo si ty fotografie pěknými barvičkami.

Avšak netrvalo to dlouho a milé lidstvo zlenošilo ještě víc. »Jakube Husníku,« prálo zas, »jdi přec a vynalezni ještě, jak by se ty obrazy mohly tisknout ihned v barvách přirozených!« Načež Jakub Husník šel a vynalezl i to.

Teprv Husníkovi má fotografie co děkovat, že je k něčemu na světě. Husník je člověk geniální, náleží k těm, kterým se říká »vynálezci«, »dobrodincové lidstva«. Takoví lidé mají to závratné štěstí, že *nejpřednější časopisy lidstva* přinášejí jejich podobizny. Čímž se také vysvětluje, že Humory přinášejí dnes podobiznu Husníkovu.

TAK MLÁD — TAK MLÁD!

Co se v kruzích spisovatelských a žurnalistických dlouho tušilo, je prý již pravdou: Havlasa je pochován kdesi pod bujícím drnem krásné arménské země.

Nemohu zde psát žádný životopis — Havlasa má právě tak málo životopisu jako ty nové hvězdy Mléčné říše, které náhle se vynořují, jasně svítí a pak zas někam zmizí v tom nevyzpytatelném prostoře všehomíra. Hádanka pro pozorovatele.

Havlasa se objevil v literatuře a ihned upjaly se zraky k němu. Koho zajímají osudy českého písemnictví, každý se na něho poptával. Talent rozhodně romanciérský, vzletných, volně se rodících myšlének, lehké koncepce, moderního směru. Zářil ihned světlem jasným a světlo to se rychle sesilovalo. Záhy a takřka pojednou zas zmizel, jako Rudolf Mayer, jako Balcárek, jako Prokop, jako Adamec. Samé to růžové, krásné červánky — zmizely při prvním, plném, denním paprsku života.

Když propuklo povstání hercegovské, Havlasa ihned se tam objevil na místě činu. Když propukávala válka rusko-turecká, Havlasa pospíšil již na Kavkaz a stal se ruským jezdcem. Smrt, rychlejší než všichni jezdci, brzy ho předhonila.

Někde tam v té krásné Armenii je jeho hrob. Neoznačený. Na hrob Havlasův nepoloží as žádná ruka věnec výroční, tam nikdy nezaplápolá lampička a nepoklekne koleno žádné. Umřel jako plavec na širém oceánu — a je pochován na dně slovanského moře. Jen rudé korály našich upomínek klenou jeho sarkofág.

KDYŽ SE OPŘEŠ O RUDĚ MRAMOROVÝ NÁ-

hrobek Jungmannův a rozhlížíš se po hřbitově Volšanském, po nejbližším vůkolí náhrobku, čteš řadu jmen, skvoucí jako šňůra bohatých perel. Mnohé z těch jmen je ozdobou lidského parnasu, mnohé z nich šumělo světem — ozdoby národa, orlové ducha, a přec jen samá kuřátka, vypěstovaná teple ochranným křídlem »tichého genia«. Kdyby žili dnes, všichni ti čeští bohatýři, jež Jungmann odchoval národu, národ měl by kolem sebe valy nezdolné, hradby ocelové. Je přece snad pravdiva krásná ta báj o dni posledním, kdy náhle odevrou se všechny hroby lidstva a mrtví vyjdou s těly zářícími? Jak slunečně as zaskví se postava Jungmannova a jak pyšna, jasna bude jeho družina!

Po národě byla ještě chará, teskná noc, když Jungmann vyvstal. Jak teskno musilo být poustevnickému srdci jeho, když naslouchal dřímotě národa a šeptům jeho dumných, dětských snů! Ale Jungmann nebyl z těch, jimž tesknota ducha víže. Jeho srdce zvonilo stříbrem a znenáhla se luzným zvukem tím budili spáči kolem a myli rozesnělý zrak svůj svěží rosou ranní. Jungmannova činnost byla tak ticha, tak nenápadna. Neoslňovala, ale svítila, zahřívala. Jeho duch byl tak klidný. Neburácel jako příval hřímavý, ale napájel a zúrodňoval. A přece jen byla jeho činnost nebes hrom, vzbudilať spáče celé země.

Když Jungmann vyvstal, byla čirá noc, když se s námi rozloučil, měli jsme již bílý den. Když Jungmann začal, byla pustá pláň, když dopracoval, byl

on sám horou oblakově vysokou a kolem něho strmělo již celé pohoří velikánů, pevných, žulových to žeber českého života. Jak nevýslovně zas šťastné musilo být srdce Jungmannovo, když prociťovalo znenáhla všechny okamžiky českého znovuzrození, nejposvátnější to okamžiky každého národa!

Ano, vřelé srdce roztaví i kámen. Jungmann okázal pravdu dávných slov, že »srdce dovede i české kameny proměnit v diamanty«. Sbíral ty české kaménky po čas celého života a zůstavil nám diadém démantový — jazyk český, v němž každá živá myšlénka čistým, jasným šlehá bleskem.

Bohatý to odkaz velkého srdce! Ale zachovat si jej můžem zase jen srdcem. Slavíme teď paměť Jungmannovu — jsou *dnes* česká srdce tak vlastenecká a čistá, tak upřímná a vřelá, jak sluší *českým srdcím?*

DR. OTAKAR FEISTMANTEL

ŠKODA, ŽE NEMOHU Z FEISTMANTLOVÝCH

spisů citovat ani jediného verše! Důvod: on žádných veršů nepíše. Ty doby už přece u nás minuly, kdy každý, ať matematik nebo starožitník, právník nebo přírodozpytec, domníval se, že musí české literatuře nějakou tragedií nebo románem, povídačkou nebo alespoň vlast-slast-písničkou pomoci na nohy. Byly to krásné doby — všechny ty tragedie a povídačky a písničky nestály obyčejně za nic, a dobromyslný člověk měl vhodnou příležitost na jich původce se ušklíbnout. Feistmantel píše, ale jen spisy geologické, mineralogické a paleontologické, a těm každý nerozumí a dobromyslný člověk má po radosti.

Domnívám se, že Feistmantel byl přírodozpytcem už několik let před svým narozením. Alespoň jsem už po několik let četl jeho jméno v časopisech vědeckých a v aktech učených společností, a když jsem ho konečně spatřil po prvé, viděl jsem jinocha studenta.

Feismantel náleží tedy k těm, kteří netrpí v přírodě žádného tajemství. Obdivuhodná kasta, tihle zpytatelé, svět se před nimi třese; bojí se, že mu přece jednou »přijdou na kořínek«. Zvláštní kasta, kteráž se nevíže na náboženství žádné, v níž prorok a apoštol, papež a mufti, mnich a derviš naleznou stejně místa. Cestující kněží, kteříž oltáře své nalézají po celé přírodě. Čtenáři té velké »bible« přírody, kteříž po celém světě se zimničnou pílí pátrají po listech ještě nepřečtených. Také je všude ještě nalézají, listy ty, nechť je to na úpatí Sněžky, Araratu nebo Davalažiri.

Feistmantla vedla vědecká snaha do Východní Indie. Již odedávna putují učenci napořád k východu, každý o sobě jako Orion, jenž také putoval k východu, aby nabyl zraku — světla.

Teď navštívil mladý učenec náš zase Prahu. Ale jen nakrátko, Feistmantel půjde brzy zas do Hindostanu zpět. Majíť učenci žízeň po vědě nenasytnou, a čím více vědí, tím více žízní. V Hindostanu závodí Feistmantel s proslulými vědátory anglickými — »věda je jako moře, nese tisíce korábů, a plovou podle sebe, v přátelství — i v nepřátelství«.

P. T. panu

J. R. VILÍMKOVI,
vydavateli Humorů,

*zde.**

MŮJ MILÝ!

Sděluješ mně, že mou podobiznu dáš ten týden do Humorů, a žádáš, abych si sám k ní napsal text. Koukej se, nedělej to; bojím se o Tvého kresliče! Jakpak by dovedla slabá jeho ruka podat tvář tak naprosto zvláštní, tak výrazuplnou, tak — no zkrátka, Ty víš sám dobře, že umění má své meze. Ale musí-li to přece být a není-li už žádného, žádného vyhnutí, pak prosím, dej mne tam celého i s nohama; neboť když nemohu kopat, netěší mne život, ani na obraze ne!

Abych však si napsal sám text k tomu, to naprosto nejde. Mám o sobě mluvit co o člověku, o povaze své? Mám se chválit? To nemohu, chci-li být jen trochu spravedliv. Mám se hanět? No — to by už šlo spíše. Jsem si vědom, že mám pěknou řadu chyb, z nichž by se dal sestavit obrázek zcela rozkošné perspektivy. Ale nepřekvapme se! Chci být totiž ještě hezky dlouho živ a můžem se tedy kojit oprávněnou nadějí, že bude těch chyb bohdá pořád víc a víc, takže nakonec obraz nabude až zázračné krásy. Počkejme!

Mám mluvit o svých spisech? Je pravda, už je jich celá karavana. Napřed jsem napsal několik veselohер a také jednu truchlohru. Veselohry se líbily a proto o nich dnes už nemluví nikdo; tragedie propadla a je tedy přirozeno, že mnohý podnes, zvláště v časopisech, vděčně k ní poukazuje. Pak jsem psal

* **Dovolujem** sobě indiskretnosti té, že zde otiskujem list soukromý.

verše, cestopisy, povídky, feuilletony — jen kdybych věděl, stojí-li to všechno za něco! Ale člověk se toho nedoví. »Vy ani nevíte, jak ráda já vaše Knihy veršů čtu,« flautuje sladký sopránek. — »Poslouchejte, kamaráde, víte, vaše verše nečtu, jsou mně moc těžkopádny; ale vaše povídky — hrome, to ano, to je ze života, to je pěkné!« míní zas mužský znalec. — »Nedělejte si nic z toho, ale to mne znáte, že jsem upřímný, a vám co rozumnému člověku musí přec záležet na úsudku upřímném — já vám povídám, vaše povídky — brr! drsná próza — zato však Menší cesty nebo Obrazy z ciziny, ej to je něco, pro to máte talent, rozhodný talent, povídám!« ubezpečuje mne jiný znalec. — A čtvrtý znalec mně tiskne ruku: »Feuilletony, můj milý, nepište nic než feuilletony!«

Z čehož soudím zcela jasně, že buď všechny spisy moje jsou výtečny, nebo že všechny dohromady a každý zvlášť nestojí za nic. Doufám, že Tvoje ke mně přátelství a osvědčeně měkké srdce rozhodne se pro náhled poslednější.

Žehnám Tě,

Tvůj

JAN NERUDA.

JINDŘICH MOŠNA

HEHE! — HEHEHEHE! — HUPS! A UŽ JE ROVnýma nohama z okna ven. Šplh, šplh! a už je nahoře na balkoně. Prásk! a už přes stoličku přemetl kotrmelec, že to až v očích kmitlo. *Mošna*, to se rozumí.

Krejčovský tovaryš, že nemůže být karýrovanější. Diurnista, že nemůže být hladovější. Stařeček, že nemůže být drkotavější. Strizzi, že nemůže být šajtlovanější. Pravý »komedyantník«, jak Komenský hercům říká. Ale ať hraje Mošna kteroukoli úlohu, vždy koná studie dle života a každá jeho figura je věrná chromofotografie — tedy vynález vlastně ještě nevynalezený. A vše je ostře charakterisováno.

Dříve jevíval Mošna také zálibu v hlubším, ano lze říci velmi hlubokém charakterisování postav opravdových, ale pak se obrátil zcela ku komice. Snad ho k tomu přimělo pozorování onoho jeviště, jemuž říkáme »dějiny lidstva«, kde lidé opravdoví hrají také vždy jen krátce a hned po nich vystupují clownové v nepřehledné řadě. Mošna se věnoval komice, humóru již zcela, a je-li humór vlastně jen »obrácená vznešenost«, je Mošna tedy teď muž obráceně vznešený. Ale na dráze, kterou kráčí, je neodolatelný. Překonává svět — a překonanému dá pak pardon.

Leda o své benefici. Tu není u něho žádného pardonu — žádného slitování. Kdyby byl některý ctitel jeho na jihovýchodě až v Záběhlicích, nebo na severozápadě až v Muncifaji, najednou stojí Mošna před ním, usmívá se sladce zchytrale a podává program — se vstupním lístkem. Policejní rayon praž-

ský je jeho podnikavému duchu až směšně malý, a kdo zná počet ctitelů Mošnových, třese se v den benefice, že divadlu žebra prasknou. Následujícího dne pak kráčí Mošna krokem veselým a s tenkou knížkou pod ramenem ku spořitelně. Tu cestu koná nesmírně rád.

Soucitní jeho kolegové vypravují s upřímným politováním, že prý, chudák, miluje peníze. Ba že prý jich má hezky mnoho. Ať má, nechme mu tu slabost, vždyť je jen papírová! Nechme mu tu lásku, vždyť je jasná a čistá. »Proč by Schewa nemiloval peněz, vždyť nikdo na něm nemiluje nic jiného než peníze,« praví Börne. My ale na Mošnovi milujem něco zcela jiného než peníze, on to ví. A proto jsme tak hodni, že jemu přejem třeba milion (Mošna metá teď radostí kotrmelec), a že sami jsme spokojeni s tou svou — *mošnou.* S kterýmžto vybraně mizerným vtipem končíme kapitolu o komickém Mošnovi.

»SUMMUM JUS, SUMMA INJURIA« (CICERO). — »Est enim lex nihil aliud, nisi recta et a numine deorum tracta ratio, imperans honesta, prohibens contraria« (Cicero). — »Vir bonus est quis? Qui consulta patrum, qui leges, juraque servat« (Horatius). —

Dost — dost! Člověku jde při té učenosti hlava kolem, jako když tabáku nenavyklý po prvé si nacpe dýmku. Ostatně, upřímně řečeno — to my »Humóry« tady odříkáváme jen tak pro omráčení. Abychom svět omráčily trochu jako učeností svou. Neboť máme zde mluvit o doktoru a profesoru Randovi, jenž by byl doktorem i bez doktorského klobouku a co profesor je pravý bankéř učenosti, a nevíme, jak vlastně do toho.

Randa přemýšlí, píše a přednáší o právu. Ale pro pána boha, co je to: *právo?* My »Humóry« si myslíme právo jako nějaký bezedný pytel, do něhož se vejde tak asi celý svět. My »Humóry« jsme slyšely na př. už velmi mnoho o *českých právech,* že prý jsou jako staré víno — ale kde, kde se čepuje?! My »Humóry« už přemýšlely o právě samy také velmi mnoho, ale vždycky, když jsme se pyšně domnívaly, že jsme užuž padly na to pravé, — sebrali nás. Prosíme profesora Randu, ví-li skutečně, co je právo, aby nám to laskavě sdělil. My to otisknem hned v nejblíže příštím čísle a z opatrnosti vytisknem čísla toho také hned napřed druhé, bílou škvrnou »opravené« vydání.

Jsme v rozpacích naproti učenci Randovi. My

»Humóry« máme sice vysoké, nesmírně vznešené stanovisko a díváme se na celý svět ukrutně s kopce dolů, ale tenhleten profesor Randa jde přec jen nad náš horizont. »Zaplať pán bůh, že český národ měl už svého Jungmanna!« napsal Hálek. Podepisujem. Neboť týž Jungmann řekl: »Něco ušlechtilejšího než učence, který píše a myslí, bůh ani nestvořil!« Tak řekl — a my sebevědomě dodáváme: »Podporujem náhled ctěného pana řečníka před námi!«

BOHUSLAV KROUPA

MÁM ZVLÁŠTNÍ PŘÍCHYLNOST K TOMUHLE *Bohuslavu Kroupovi* (viz obraz). Kdykoliv a kamkoliv jsem přerazil přes hranice do ciziny, první známý člověk, kterého jsem potkal, byl Bohuslav Kroupa (viz obraz). A jsem svatosvatě přesvědčen, že až jednou dokončím běh svého vzorného, všelikými ctnostmi a dobrými vlastnostmi znamenaného života a zaklepu pak u brány pekelné, zvnitř už se ozve hlas Bohuslava Kroupy: »I jen pojď dál!«

Osm let byl teď Bohuslav Kroupa vzdálen vlasti a celý ten čas cestoval po Severní Americe. Jezdil po ní jako virtuos po houslích. Hned se držel nahoře u kolíčků, v Kanadě, a šups zase byl dole až na kobylce, v Panamě. Dva tisíce mil je jemu zrovna tolik, jako pražské hospodyňce dojít si ven do Kravína pro žejdlík mléka. Kočoval s divokými rudochy, pral se s mexikánskými loupežníky, překonal celou duhu panamských zimnic, od teple žluté až do studeně modré, a není mu pořád nic. Osm let jsme ho postrádali, my milující přátelé jeho, a neudělal nám teď za to pražádné pořádné radosti. Jejejejejejé, co by to bylo bývalo za krásu, kdyby ho byl některý mexikánský bandita takhle as osmkrát prostřelil! Nebo kdyby ho byli Indiáni úkladně tomahavkem zabili, hlavu mu na kůl narazili a tělo jeho v bílou březovou kůru obalili, se špičkou u nohou, aby vypadal jako šinákl! Jak dojemné nekrology, se slzami v očích, bychom mu byli napsali — »chladná cizina« — »srdce nejšlechetnější« — »jen osamělá hvězda ten-

to« — o jé, o jé! Myslím, že ho to teď samotného mrzí, co má vlasů (viz obraz) na hlavě.

Jednou již vskutku byla naděje. Dvě leta o něm nikdo nevěděl a v pustých horách nalezen zabitý člověk, který mu byl náhodou podoben, s ptačí perspektivy totiž. Ale když už bylo rekviem za něho vystrojeno, přišel Bohuslav Kroupa a sfouk svíčky, bez ohledu na velikou bolest přítomných.

Alespoň kdyby se tam byl oženil a teď se navrátil s indiánskou ženou pod ramenem a s plnou klecí indiánských dětí v ruce! Snad by byl nechybil; mimo to, že nosí Indiánky právě tak peří na hlavě jako naše dámy, je jejich ostatní toaleta *daleko* jednodušší než našich dam. A my bychom byli měli jux.

Osm let tam cestoval a pořád s otevřenýma očima. Za prvé kvůli příkopům a za druhé kvůli tomu, že sbíral materiál k velkému českému, obrazovému dílu o Severní Americe, které teď vydati hodlá. No to bude konečně zase něco!

Mám zvláštní příchylnost k Bohuslavu Kroupovi, už pro jeho chytré, upřímné oči (viz obraz).

JAK ZNÍ TA ČESKÁ POHÁDKA O SYNU VANDROVNÍKU?

Byl dlouhá, dlouhá leta v cizině. Tu jednou sedí rodina v domácí své jizbě celá pohromadě a náhle někdo zaťuká na okno — oknem hledí dovnitř tvář dlouho postrádaného. Zajásali, vyběhli a našli — mrtvolu; byl' syn přišel, aby ho pochovali.

Přišel z ciziny Jaroslav náš a klepe na českou, domácí půdu. Chce si odpočinout po pouti letité. Širý svět mu mohl arci poskytnout holi poutnické, rakev však musí vlast mu dát, která kolébku dala.

Byl vyšel ven do světa širého a neztratil se nám v něm. Potůček, který třeba se byl provinul cizími, dalekými luhy, přec jen byl částí českého proudu, slovanského moře. Byl vyšel mlád a učeň pouhý, vrátil se mistr světem slavený.

Mistr barev, světelné krásy. Tvůrce děl nesmrtelných. A pakli o kom, může se říci o Jaroslavu Čermákovi, že co tvořila ruka, cítilo srdce. Jeho štětec se ztápěl v nadšení, z *ducha* vycházela jeho díla a mluví k duchu. Čermák vážil díla svá z českých dějin a z dějin utrpení jižních bratří našich. On miloval národ svůj a miloval národ bratří — v obou miloval lidstvo. Prismatem soucitu hleděl na utrpení mladého, krásného lidu, jenž vzdychal pod jařmem barbarským, a prismatem tím rozkládaly se před ním barvy, světelné tóny, jež v duši jeho vyzněly v harmonie co nejdojemnější. Čermákovy obrazy byly jakoby výkřiky zoufalosti celého národa, byly ale také červánky velké, velké budoucnosti celého Slovanstva.

Jaroslav Čermák byl největším malířem českým. Ale co nám váží daleko a daleko víc, jest, že Jaroslav Čermák byl prvním malířem vpravdě *slovanským!* Na Parnasu slovanském bylo výtvarné umění posud osiřelé, v Slavínu duševních heroů byla místa umělců výtvarných posud neobsazena, první, kdož tam kráčí korunován na místo vznešené, je *Čech Jaroslav Čermák!*

A platnost Čermákova jména přetrvá věky, jako že již přes všechny věky přebují, přezáří myšlénka slovanská!

Stojíme nad rakví, již nelze zavřít, nad hrobem, jejž nelze zasypat.

Jsou rakve, v nichžto věčné bují kvítí,
jsou krypty, v nichžto věčná záře svítí,
jsou mrtví, jižto věčně s lidstvem cítí!

VÁCLAV BROŽÍK

PO LVU JAROSLAVU ČERMÁKOVI UVÁDÍME hned lvíka Brožíka. Mladý lvík, ale každý jeho skok už imponuje. Mladý orel, ještě nedorostlý, ale když rozepne křídla, měří jich úhozy už prostory od hory k hoře.

Chlapík, ten Brožík! Nejlepším toho důkazem jest, že mladý jeho život je již opleten i mythem. Francouzský kritik Bertall bájil o něm, že prý původně býval pastevcem. Nu, co by na tom bylo, mezi námi Čechy je málo těch, kteří nikdy nebyli donuceni vzít do ruky řádnou hůl a přivést některou »němou tvář« k rozumu. Vpravdě ale vyrostl Brožík na málo vonných březích motolského potoka, v Košířích u Prahy, a patří tedy k bohaté floře »pražských kvítek«. Kvítka ta vyznačují se zvláštní svou ježovatostí, jsou jakoby posázena ostrými ostny — Brožík je v důvěrných kruzích velmi dobře znám humórem svým suše pichlavým.

Je přec jen náhodou zcela zvláštní, že v tytéž dny, kdy k nám od Sekvany zavezli tělesné pozůstatky Čermákovy, zároveň také odtamtud k nám zalehají co nejpochvalnější hlasy o Brožíkovi! Jakési: »Le Roi est mort, vive — le Dauphin!« Záleží jen na něm samém, aby byl brzy korunován. Před jeho zrakem skví se zajisté jasně *obraz* jeho budoucnosti: *státi se velkým malířem.* Brožík co malíř zajisté obrazu rozumí, a když člověk napřed ví, čím se *musí* stát, je pak už hej stát se tím skutečně, zvláště když člověk má k tomu talent tak rozhodný jako Brožík!

Francouzské kritiky především na něm chválí jeho původnost — že je uměleckou individualitou, že je *svůj*. Jako Jaroslav Čermák také byl svůj. Čermákovy obrazy dojímají jako velké žalozpěvy starozákonních proroků, předvádějí nám útrapy dvou národů barvami, že až se duše rozechvívá. Zůstane-li Brožík svůj, zůstane také českým a bude též takovým prorokem. Brožík je malířem historickým, a kolik by mohl z českých dějin vážit zlatě klidných obrazů míru? Jsou v nich jen obrazy zápasů a bojů, rozvalin, smutku a smrti. Čím dojemněji zazáří české světelné básně Brožíkovy, tím větším bude prorokem v umění a zároveň prorokem lepší té budoucnosti, která již již aby nám byla náhradou za všechnu boluplnou minulost!

S OKEM ZACHMUŘENÝM HLEDÍ SLOVANSTVO na děje posledních dnů. Málo je okamžiků těch v životě národů, které jsou opravdu velky, a *první* okamžik takový, jejž Slovanstvo mělo, zmařen, pohuben, odvanut. Je nám, jako bychom stáli nad hrobem...

Zavděčujem se zajisté čtenářstvu českému, přinášíme-li nyní podobiznu *Aksakova*. Právě k nám zalehla moskevská jeho řeč, kterou měl nad tím hrobem odevřeným. Vane z ní smutek neskonalý, dýchá nevole muže, jenž mluví jmenem celého velkého, velice uraženého národa. Zní jakoby s vysoké hory, a vinní státníci s bázlivým ostychem upírají zraky své vzhůru. Reptající národ je rozhněvaným svědomím vládců, a rozhněvané svědomí vládců ruských — *veškerý národ ruský* — zahřměl ústy Aksakovými.

Zde není místa na rozbor situace politické. Nejméně je teď ale okamžik vhodný, aby slovo hravěji se dotýkalo události smutkem obestřené. Také však nemáme potřebí lámat již hůl a malomyslně hodit ji do prachu. Ruský národ se učí i z nezdaru, a je tak mlád, že se rychle učí. A rozdělaná ta novodobá hra, jejíž cílem je znovuzrození Evropy, není ještě skončena. Bismarck pravil kdysi: »Oku nezkušeného politika zdá se při hře každý jednotlivý tah šachovní být jakoby již koncem partie.« Řeknem tedy rádi, že jsme také nezkušení politikové. Že nás poslední událost berlínská dojala jakoby již poslední tah celé té partie. A ptáme se: »Kolikátým tahem byl berlínský kongres v té nynější evropské hře?«

P. PAVEL KŘÍŽKOVSKÝ

JE V TOM NĚJAKÝ DIV, ŽE KDYŽ PŘINÁŠÍME podobizny českých lidí, je mezi nimi tolik muzikantů? Jdi do Asie, Afriky a Australie, ze tří Čechů, kteří tam zabloudili, jeden alespoň muzikant. Když český jazyk u nás již trnul a něměl, česká hudba vířila ještě hlasně. Když uvolněný český duch zase pučil a květl, nejbohatší umělecký květ, jehož záhy vyplodil, byl zas jen z oboru hudby, a sice operní. Ba ani to není nevýznamno, že nejpěknější národní pohádka, kterou máme, je Švanda *dudák*.

To nepravíme snad na omluvu, že dnes již zase se zdobíme hlavou muzikanta. Nač omluvy — a docela u *Křížkovského!* U toho Křížkovského, kterého kdyby kdokoli z nás Čechů mohl chytit, chytil by ho za hlavu a zhubičkoval až do uslzení. Křížkovský nám Čechům udělal, to je jisto. Tak nám udělal, že i *Výprask* od něho byl nám vždy příjemný. A poručí-li nám: »*Zatoč se!*« — nu tak se točíme. A za to nám dal *Dar za lásku,* dal nám medovou moravskou *Dívču,* vysázel nám *Zahradu boží,* uvedl k nám *Pastýře a poutníky* a přivolal mezi nás *Jeseň a máj.* Což teprv jeho *Utonulá,* jeho *Odvedeného prosba,* jeho *Kantáta Kyrillo-Metodějská!* Pouhá to líčená skromnost od něho, praví-li: »*Aj já vím hruštičku planú*« — on ví mnohem, mnohem víc, a samé věci štěpné!

Naše moderní hudba česká byla takovou »hruštičkú planú«; Křížkovský ji oštěpil. Křížkovský vniknul až na dno národní naší písně a vyvážil od-

tamtud perlu — myšlénku, jak hudebníkům jedině lze původně a moderně produkovat u nás. »Teprve když jsem slyšel sbory Křížkovského, poznal jsem, co je *česká* hudba,« praví náš Smetana upřímně.

Tak je to: Křížkovský zplodil Smetanu, Smetana zplodil Bendla a Dvořáka. Křížkovský je knězem, moravským »panáčkem«, je vázán celibátem, a je přec už otcem a dědem!

Z Betléma přišlo vykoupení české hudbě: Kříž-kovský je z malého, chudého Slezska. Morava nám dala otce Palackého, Slezsko otce Křížkovského —

»Hvězdy dvě se z východu
berou v sličném průvodu —«

jak Sušilova slova ke Křížkovského Kantátě znějí.

To nám ukládá povinnost, abychom se odměnili chudému Slezsku. Potřebuje nás, naší vroucí lásky, naší plné péče. Nuže — budem se o ně starat ohni-věji než posud?

ČTVRT STOLETÍ MRTEV — A CELÉ JEDNO

lidské živobytí už zapomenut! Ne zcela zapomenut, arci, ještě se leckdy jmenuje jméno jeho a někdy se řekne: »Ano, Rubeš měl zásluhy!« A přece měl Rubeš, právě tak jako Tyl, *přímých* zásluh o český národ víc než všickni vědátoři dohromady. Jenže nebyl ani jeden ani druhý profesorem nebo jiným hodnostářem, neměli sebemenšího titulu nebo práva na pensi, byli to jen lidé společensky nepatrní, před nimiž smekl leda ten, kdo je měl rád, a pojmenuje-li se dnes někde nějaká ulice na př. Tylova — nu tak se to děje tak z té »sakramentské« povinnosti, aby se neřeklo, a s tím tajným pocitem, že se děje Tylovi čest; neboť jaké cti by mohlo městu dodat jméno člověka, který byl jen kočujícím hercem a někdy ani neměl co jíst! Po Rubešovi už ale docela ani památky — či ozdobila se teď snad Plzeň jeho jménem? — nečetl jsem, snad jsem přehlídl.

Přece lze vysvětlit i to. Rubeš byl humorista »předbřeznový«, po roku 1848 stal se nám okruh jeho humóru náhle příliš úzký. Tenkráte vláda kázala: »Bičujte jen věci vhodné!« — ale toho »vhodného« bylo dle její náhledu po čertech málo. Bič humoristův byl — bičem z růží spleteným. Dnes jsme v plném boji a humorista musí mít obojek posázený ocelovými ostny. Tolik poklidu jsme neměli ale posud a literární naše historie nedošla ještě tam, aby ocenila Rubešovy zásluhy o udržení, oživení a rozvlnění národního proudu. Však přijde den, kdy tam dojde.

Rubeš byl humorista nejzdravějšího zrna. Žádný pouhý vtipkálek, jehož žerty jsou »jako klikatý blesk« — rána a je po něm. Jeho humór byl jako to hravé blýskání na duhovém obzoru — »svítání na krásné časy«. A Rubeš byl také pravým básníkem. Neselhal, když napsal:

»I já jsem se zrodil v Arkadii,
také mně sudičky v době svaté,
příchozímu v světa komedii,
slibovaly hory doly zlaté« —

ty lhářky! My Čechové máme několik literárních citátů, které jsme sobě vymrskali již až do omrzení, a mezi ty patří také Čelakovského charakteristika české povahy, známé slovo o úsměvu hned pod slzami se rodícím. U Rubeše rodilo se naopak: Rubeš se smál, a slza se skrývala pod smíchem.

Někdy mně napadá, zda my humoristé vlastně českému národu neškodíme. Náš národ je beztoho povahy francouzské: dobrý vtip a už se díváme i na nejvážnější situaci lehkomyslně. Ale — pak mně zas napadá, že je tragiky v českém životě beztoho dost, a že i pánbůh do té své »světové, tisícoaktové tragedie« nasil humóru, že lidstvo smíchy vždycky se až svalí a nohama do vzduchu cape.

TADYHLE MRZELO BOHEMII, ŽE SE MÁ HÁLkovi postavit pomník v městských sadech, a radila, aby se tam spíš postavil pomník hrdinné obraně Pražanů proti Švédům. Důvody měla, jak už to umí, znamenité: za prvé že prý je švédské té historie v Praze pomník »jen jeden«, za druhé prý bychom pomníkem obranu proti vetřelým cizincům oslavujícím už zase jednou osvědčili loyálnost svou, a za třetí, že prý se mnohý cizinec bude muset před pomníkem Hálkovým teprv ptát, kdože to je. Co se týče té loyálnosti — nu, my nejsme žádní udavači, ale ty, kteří pořád a pořád cítí nalehavou potřebu dokazovat *zevně* svou loyalitu, ty bychom co svrchovaně podezřelé zavřeli ihned. Co se týče té vzpomínky historické, věříme my Bohemii rádi, že spíše než nějakého Čecha z doby nynějšího probuzení slavila by kohokoli z minulosti co možná dávné, a chce-li pomníkem slavit českou hrdinnost při obraně vlasti, souhlasíme, aby místo Hálka byl v městských sadech postaven tedy pomník bitvě u Ouští nebo u Domažlic nebo u Žižkova nebo tak někde. A co se konečně týče toho, že některý cizinec, který Prahu provandruje ve 24 hodinách, neznal by Hálka, to se přiznáváme, že nám pramálo na tom záleží, zná-li nebo nezná-li každý německý moula jmena předních spisovatelů našich. Ať se poptá, a bude-li mít jen trochu mozku, pozná, že je na světě velmi mnoho vážného, o čem on nemá ani zdání, že u nás máme tedy spisovatele vynikající a také národ, který si jich váží. Ano pomníky mluví řečí svou zcela zvláštní a velice významnou!

Škoda, že nemůže Bohemie honem nic navrhnout pro Katusice! A je už svrchovaný čas, již 1. září odhalí se tam pomník *Jana Krouského.* Jak výmluvný to pomník! Postaven »pouhému« *rolníku.* A odhalení pomníku toho dotýká se celého národa, vydán již i zvláštní, obšírný a zajímavý rolníka toho životopis, atd. Rolník, jehož jméno je ve vážnosti po celém národě. Rolník, jenž, ve všem samouk, byl i obratný veršovec a hudební skladatel. Rolník, jenž byl kazatelem svého lidu, a jehož slova stále hřměla: »Pěstujte školství české!« Rolník, ne valně zámožný, jenž školami a průmyslovými závody stal se dobrodincem celého kraje. Rolník, o jehož přátelství se ucházeli přední spisovatelé i političtí vůdcové naši. Rolník, jemuž lid opět a opět svěřoval úkol zastupovat jej ve sborech zákonodárných. Kohopak by asi z *německých* rolníků českých Bohemie navrhla místo Jana Krouského?

Výmluvný pomník. Jasnými slovy hlásá oslavu muže jednotlivého a tou zas oslavu celého národa. Praví cizím: »Takoví mužové vyvinují se takřka sami od sebe z jádra českého lidu a téměř každý český kraj honosí se mužem jinde tak vzácným!« A nám domácím: »Jen co vyvinulo se ze samého jádra lidu vašeho, je pevné a cenyplné. Spásu hledejte jen v sobě a také ji naleznete!«

Nad hrobem *Jana Krouského* provoláváme slávu českému lidu! A končíme slovy z Nerudových *Písní kosmických:*

Jde to, ach jde! Jen každý hleď
k vlastnímu dobře jádru:
bude-li každý z nás z křemene,
je celý národ z kvádrů!

ČEHO JSME MY ČECHOVÉ SVÝM DIVADLEM už zakusili! Vlastně čeho zakusilo divadlo už námi!

Jediná věc, kterou máme *úplně* ve svých rukou, a přece jí nedovedem nijak zatočit, aby prospívala a kvetla k radosti a spokojenosti všech. Podáváme důkaz, jaký as máme talent k »panování«.

Na počátku národního našeho hnutí bylo nám divadlo jakoby klenotem z báje. Co bývalo čisté, ideálně čisté radosti jen z odpoledních her nedělních! Co bylo rozechvělé radosti po Čechách z prvních kočujících společností českých, hlavně z vlasteneckéPoutě Tylovy! A jaké bylo nadšení v letech šedesátých nejen pro velké divadlo národní, nýbrž i pro začínající codenní hry v divadle prozatímním. Zakrátko staly se tyto naší pýchou, takřka mžikem rovnala se česká opera i česká činohra pražské opeře i činohře německé, ano po Praze v kruzích německých vítězilo uznání, že obé je »u Čechů« lepší než u nich samých. A velká zásluha toho náleží bez odporu *Švandovi ze Semčic.* Přinášíme dnes jeho veselou, chytráckou tvář — vystupujeť pojednou zas nad obzor divadla *pražského.*

Švanda je živým dokladem pořekadla, kteréž tvrdí, že »kdo jednou při divadle roztrhal jedinou podrážku svých bot, už se z kouzelného toho kruhu nevybaví«. Švanda, manžel výtečné naší umělkyně paní Elišky Peškové, býval c. k. úřadníkem; ale hlavní jeho interes poutal se vždy k divadlu. On psal divadelní referáty, řídil hry na soukromém divadle Mikulášském, ano hrál tam i sám pilně, a to

nikoli snad bez uměleckého úspěchu. Jakmile stalo se české divadlo samostatným, jmenován Švanda artistickým řiditelem činohry a osvědčil se úplně. Jeho hlavně zásluhou vzkvetla činohra tak rychle, a lze říci, že veselohru takřka ze země vydupal: nejtěžší francouzské moderní veselohry byly našemu mladému herectvu pojednou pouhou hříčkou, porozumění bylo úplné, souhra vzorná.

Záhy se dostalo divadlo do víru vnitřních našich bojů a Švanda odstoupil. Stal se úřadníkem v službách městských. Ale prakratince sloužil, divadlo mu nedalo, a s nasazením celého svého, dosti značného jmění zřídil onu společnost cestující, která nyní už přes deset let po českých krajích putuje, všude vítězí, všude na obecenstvo svým vyšším směrem působí. Repertoár Švandovy společnosti je všeobsáhlý a co nejnovější, ano společnost má i operu a operetu svou a rovná se zcela i nejlepším sezónním společnostem větších měst německých. Švanda zřídil také arénu na Smíchově a připoutal tím dobrou třetinu pražského obyvatelstva k českému divadlu.

Nyní se jmeno Švandovo nanovo zas spojuje se správou divadla zemského. Nevíme, mnoho-li je na pověstech těch, nevíme, uskuteční-li se už nyní, tolik ale je jisto, že je-li mezi námi Čechy vůbec nějaká osobnost, mající dost inteligence i dost lásky na vedení českého divadla, je to zajisté Švanda.

Nechť by ale zůstal Švanda nadál třeba jen ve svém postavení dosavadním, zásluhy jeho o ušlechtilou zábavu českého venkova, o vyšší českého lidu tužbu po směru uměleckém a o udržení národního i společenského ruchu vůbec jsou značny a nepopíratelny.

BÉDA DUDÍK

PŘINÁŠEJÍCE PODOBIZNU *BÉDY DUDÍKA*, jenž Moravě zpět vydobyl literní památky, uzmuté jí »divokým Švejdou«, činíme tak 1) z vděčnosti, 2) na další povzbuzení, 3) jiným pro příklad.

Vděčnost se odbývá vždy co nejkratčeji, zvlášť vděčnost česká — Béda Dudík pochopí tedy, že jediným slovem považujem ji už za odbytou. Ale Dudík objevil svým činem zcela nový a pro nás důležitý talent, jehož by bylo škoda, kdyby se nevyvinoval dál. Rádi bychom, aby sám co nejpilněji pokračoval. Rádi bychom, aby jeho příklad pohnul jiné k horlivému následování. Nikde ve světě se nepokradlo tolik jako u nás. A snad je teď, kdy Švejdové a jiní pronárodové nejsou už daleko tak divoci jako dříve, čas, abychom si uzmutého na nich zase vydobyli zpět. S onou tedy přátelskou ochotou, která nás »Humóry« vždycky tak krášlí, upozorňujem dotýčné horlivce na některé věci. Zejmena se nám má vrátit:

Část archivu pařížského, londýnského, madridského a veškerých archivů německých i švédských.

Část všech knihoven tamtéž.

Polovice drážďanské galerie.

Polovice mnichovské glyptotéky.

Polovice vídeňského Belvedéru.

Obě Lužice.

Hrabství Kladsko.

Půl Slezska.

Země ostatní, ležící mezi českými hranicemi a mořem Baltickým.

Asi tak deset nebo patnáct miliard zlatých v hotovosti.

Obmezujíce se prozatím na seznam tento jen kratičký a zajisté skoro až směšně skromný, jsme ochotni později v něm pokračovat. A každý dotýčný Dudík může napřed už být mile přesvědčen, že dáme jeho velezdařilou podobiznu hned na první stranu svého všeobecně ctěného listu.

SMETANOVO »TAJEMSTVÍ« JE TEDY UŽ PROzrazeno. Prozrazeno! Smetana ani nedovede mít nějaké tajemství, — a pakli nějaké, tedy jen to »tajemství veřejné«, že každá jeho operní skladba je geniální, je obohacením českého umění, je přírůstkem slávy české!

»Tajemstvím« rozmnožuje se řada oper, které Smetana složil už za své úplné hluchoty. Smetana slyší, jako Scipio hudbu sfér, unášející proudy hudby své jen ve snu, jen v duchu. Neodolatelně silou divokého tygra chopilo ho neštěstí za prsa, avšak mistr náš hude a zpívá dál, jako by vysoko seděl nade všemi mraky. »Teprv v neštěstí osvědčuje se muž velkým!« volá Seumův Miltiades, a Smetana se osvědčil velkým.

Ostrou, řezavou septimou zaskřípěl osud do jeho života, ale v odpověď znějí jen harmonie. A to harmonie rozmarné, samá úsměvná rozkoš.

Kde neštěstí se veselostí kojí,
tam věru bůh sám s člověkem se pojí!

A my věříme plně tomu božímu vlivu. Jeť hudba a zpěv jediným uměním, které pěstují prý i andělé v nebi.

Vypravuje se, že když stvořeno bylo již slunce a hvězdy zlaté, stanuly nepohnutě a čekaly, až po prvé uslyší lidské srdce tlouci: dle tlukotu jeho daly se pak na věčný svůj rej. Od té doby zůstala hudba sfér ve spojení se srdcem lidským, a jen kdo dovede

tímto hnouti, je hudby mistrem, je vyvolencem nebes.

Když zazní hudba Smetanova, cítíme dobře, jak to v našem českém srdci zabuší, jak v něm hvězdy se rozesmějí a slunce rozzáří — a je nám nebesky volno!

JMENUJÍ HO »CAVOUREM SRBSKÝM« A NÁzev ten poklonou není malou. Na štěstí pro srbský národ je ta poklona zároveň pravdou. V onom cviku, jenž prý není vědou a není uměním, ale řídí nyní svět a nazývá se »diplomacií«, je Jovan Ristić mistrem, a mistrovství svého užívá cele a poctivě na prospěch národa svého.

Nastala těžká doba pro národ srbský, ale našla celé lidi — Ristiće, Matiće, Stevću a j. j. Ristić je u národa ze všech nejoblíbenější. On zná Turky a jich šmejdy politické líp než kterýkoli diplomat jiný, a dovedl jim vždy ránu zasadit tam, kde bylo tělo nejcitelnější. On zná a prostudoval Srby tak, jak mezi těmi žádný jiný, a dovedl vždy ušlechtilou větev štěpovat tam, kde strom byl nejvděčnější. Srbské školství rozkvětlo vlivem jeho; srbské vojenství zdokonalilo se prací jeho. Ristić velel, a v Bělehradě psány knihy a v Kragujevci lita děla. Knihy šly do Černé Hory, do Bosny, Starého Srbska, Hercegoviny, a za knihami tam šla z kragujevacké lijárny děla, ze srbských skladišť pušky, ze srbských pracháren náboje. A když nadešel vhodný okamžik, byl národ připraven a bil se s udatností lví, neboť se bil za vlast, v níž květla *svoboda.* Při všech změnách v Srbsku, za posledních dvou decennií tak častých, při všech osudech, v době té tak různých, zůstal Ristić vždy a neoblomně *svobodomyslný Ristić.*

Očistění srbských pevností od Turků stalo se *jeho* zásluhou. Poslední válka s Tureckem je *jeho* dílem.

On zachránil r. 1877 Srbsko od zmatků domácích, zpátečníky nalíčených. *On* byl nyní na kongresu berlínském zástupcem Srbska a vybojoval tam Srbsku ještě víc země starosrbské, než mu byl přiřknul sám mír svatoštěpánský. Velký kus historie visí již na jmeně Ristić a zajisté ještě větší se na ně přivěsí. Jmeno Ristić bije o Balkán a hřímá po čelech jeho.

Ristić navštívil nyní Františkovy Lázně naše a my užíváme vhodné příležitosti té, abychom přinesli podobiznu jeho. Bratr Slovan — budiž vítán! Miláček Srbů — budiž dvojnásob vítán! Nejnenávidě-nější člověk, kterého zná Maďar pod sluncem, — budiž vítán desatero- a stonásob!

JE TO ZNÁMÉ JMENO — CO? POSPÍŠIL KRA-lohradecký, Pospíšil chrudimský, Pospíšil pražský — mimo ně ještě nesčetná síla »neliterárních« Pospíšilů. Z těch všech je pražský knihkupec Jaroslav Pospíšil po českých vlastech nejznámější. Jmeno jeho a jmeno Kobrovo je v literární dějiny české už vryto — ostatní knihkupci čeští musí sobě rytbu teprv vydobýt, a lze říci, že dva neb tři se činí.

Jaroslav Pospíšil sahá svým pěkným věkem až do oněch dávných dob, kdy se mohla česká světská literatura celá »odnést pod páždím«. On náleží ještě mezi »otrokáře«, jak je Havlíček žertovně nazval, totiž mezi »pány«, u nichž spisovatelé byli prý »jakoby otroky«. Byla to zvláštní doba! Většina »spisovatelů« našich podobala se skutečně těm otrokům v starém Římě, kteří svým pánům knihy — opisovali. Pravým cikánem byl mnohý z nich: kradl jiným lidem děti. Překlad, samý překlad, nanejvýš volné zpracování, ale přečasto takový překlad a takové zpracování, že korektor v tiskárně byl daleko důležitější osobou než sám pan spisovatel. Nieritz, Fr. Hoffmann, Zschokke, Kr. Schmidt byli pro ten druh spisovatelů zdrojem nevyčerpatelným, němčina obzorem světovým, a čtem z té doby i knihové tituly jako: »...*Dle Dumasova* vypravování *vzdělal J. Hoffmann, přeložil*...« Arci byly pak také honoráře dle toho, a vydělal-li si někdo z české literatury domy, spisovatel to nebyl. Čímž trpěli i spisovatelé dobří, Tylové, Chocholouškové a p., takže skutečně »spisování bylo málem lepší než práce na

tkalcovském stavu a tato málo lepší než žebrota«. Neníť ani dnes ještě značně líp. Přec jen měla i literatura ta pro nás velkou svou důležitost. Udržovala »čtenářství« v českém lidu. Kypřila půdu pro věci lepší. Jaroslava Pospíšila činnost knihkupecká — viz seznam skladu jeho — většinou nešla nad kruh vylíčený. Pospíšil nesáhal k dílům nákladnějším — Jungmanny, Čelakovské a p. ponechal Matici české — avšak přece nalezáme u něho jmena, která náležejí k nejzvučnějším celé literatury naší: Karel Jaromír Erben, Boleslav Jablonský, Jindřich Marek, Erazim Vocel, Václav Nebeský, Božena Němcová. Mimo to měl jeho sklad vždy přednosti rozhodné: knihy u Pospíšila vycházející vyznačovaly se vždy správností jazykovou; neměly *pouze* lacinou zábavu na zřeteli, nýbrž dobrou pětinou hleděly též k poučení, zvláště pomocí dějepisu; do spousty u nás běžných překladů připravil Pospíšil směr slovanštější, objednával si sám pilně překlady románů polských a ruských. Ano Pospíšil byl i samostatně spisovatelsky činným; od něho, třeba nebyla jeho jmenem znamenána, je celá řada spisků, hlavně časových — a v té časovosti jeví se Pospíšil všude co *přítel svobody a pokroku.*

V té době, do které spadá Pospíšilova hlavní činnost, zaujímala literatura veškeré mysle české as tak, jako je před nedávnem zajímalo zas české divadlo. Pochopitelno, že jmeno tak pilného a solidního nakladatele musilo mít kolem sebe tedy gloriolu širokou, — Pospíšil byl v literatuře nejen nejstarší »pomocnicí ku porodu«, nýbrž i nejctěnější.

Té vážnosti všeobecné těší se dosud. Knihkupectví české se vzmohlo a zmodernisovalo, českých knihkupců je již kruh široký, stali se od Němců nezávislou, četnou a ctěnou obcí, a té obce zvolenou hlavou je Jaroslav Pospíšil.

HYNKOVÁ JE NA DIVADELNÍ CEDULI DEN

co den uvedena: »jakožto host«. Jako ty staré, hodné tetičky, které den co den své věci skládají, pořád hrozí: »že už vám odjedu!« — a pořád neodjíždějí — vždyť by ani nemohly být bez rodiny a rodina bez nich!

Stařeny dobrosrdečné, komické, naivní jsou její hlavním oborem, takto ale též všechny ostatní stařeny. Hynková je ve svých úlohách vždycky dobrá. Nechť se belhá přes jeviště co Raimundova Stařena v »Marnotratníku«, libujíc si, že jí muž na důkaz lásky každý den natluče, nebo co ostrá Vostřebalka v »Diblíku« trousí jed a čáry po své cestě; nechť co Shakespearova Kojná s gustem vypravuje o Julii, že už co dítě ráda padala a sice »vždycky na znak«, nebo co matka Fernandy dojemně líčí úpadek svůj i dcery své; nechť co Sekáčková ve »Faustu« si namlouvá samého ďábla, nebo co Sarah Mathisonová s tragickou náruživostí volá: »Ne, bůh *není!*«; nechť hraje kteroukoli z těch přečetných stařen žvatlavých, jichž řeč haraší jako strom na podzim, nebo z těch směšně hrdých babic, které se na své bližní místo očima dívají jen zády, — Hynková je *vždycky* dobrá. Jako v životě jsou také na jevišti »staré ženy« pořád »činny«, a Hynková ovládá ten širý obor samojediná. Považujem to za důkaz vzácné kolegiálnosti ostatních hereček k paní Hynkové. Ještě se *ani jednou* nestalo, aby se byla některá s ní soudila o kteroukoli starou úlohu. Ba ani slečna Rottová ne. To je velmi mnoho!

Co kolegyně je paní Hynková až zázračně skromná. Dobrosrdečná. V mnohém pověstně ouzkostlivá; na př. stran benefic svých, o něž se stará třeba rok napřed. Kdysi měla v listopadu benefic zimní. Dům byl natřískán. »To je dobře, že máte dnes plno,« mínil k ní za kulisou Šamberk, »neboť napřesrok o vaší letní benefici bude jistě pršet.« A Hynková plakala dva dny, že bude za osm měsíců o její benefici pršet.

Obecenstvo se vždycky rádo starává o soukromý život herců. A ze soukromého života paní Hynkové se vypravuje, že prý pije náramně ráda kávu. Pověst ta má na sobě ráz tak patrného výmyslu, že ji ani není třeba teprv zvláště vyvracet. Můžem paní Hynkovou také svatosvatě ujistit, že té hanebné lži neuvěří nikdo. A kdybychom někoho věděli, že ho ztlučem. Ale při tom při všem jí přece přejem, aby rantlovaný koflíček ještě dlouho vandroval od dlaně k ústům, a aby ještě dlouho trvalo, než jej vyžije a vypije — až na »soc«.

JILJÍ V. JAHN

VLASTNĚ SLAVÍME TÍM, ŽE PŘINÁŠÍME PO-dobiznu Jiljího Jahna, tak malé přátelské jubileum mezi sebou. My totiž »kolegové z let padesátých«. Jeť tomu právě dvacet let, co vystoupl Jahn po prvé s básněmi, co přistoupl k našemu řetězu spisovatelskému, a cítili jsme ihned, že řetězu přibylo nejen délky, nýbrž také váhy. Bylo to tenkráte zpěvu a jubilování, jako když z jara pojednou sad oživne! V korunách několika těch literárních, tenkráte se zelenajících stromů — časopisů a almanahů — hemžilo se pěvci a každý vedl svou a přec v tom byl souzvuk utěšený. Milovali jsme se vespol jako všichni ti mladí tvorové, kteří letí za ideály. A když na nás odněkud krahuj, celý houf náš vzepnul se proti němu a hnali jsme bídníka v dál, a po haluzích rozlehl se nový jásot.

Každý vedl svou — Jahn vedl nejopravdovější. Lehké, veselé lyriky neznal. Jeho zpěvy vždy se nesly akordy hlubokými. Jeho Růženec není hračkou bezstarostného orientála, nybrž pomůckou k myšlénkovým modlitbám. Jahn nehleděl tak na lesk barev, jako na přesně ušlechtilou kresbu.

Jahn je ale jako Janus. Má obličeje dva: básníkův a učitelův. České školství ctí v něm jednoho z nejlepších pedagogů, přísná literatura česká jednoho z nejobratnějších vzdělavatelů svých. »Kronikou práce« vystoupil ze stěn školských a stal se učitelem celého národa.

Přes velké jeho zásluhy o národní vychování my

přece ale jen litujem, že přísná Musa jeho se téměř odmlčela, že jen v dobách dlouhých, sotva od roku k roku, zazní zas některá píseň jeho!

DR. ANTONÍN GINDELY

SNAD PŘECE NAHLÍŽÍ KAŽDÝ, ŽE ZA PANUjících poměrův censurních nemůžeme k výročnímu dni bitvy bělohorské pronést ani slova? — Děkujem za všeobecný souhlas — a v náhradu přinášíme tedy alespoň podobiznu muže, který o té bitvě píše. Ne snad pro přímo krvavý zápal jeho pro český národ, nybrž jen a jen proto, že o té bitvě píše. Ostatně — buďme spravedlivi — Gindely nám také ještě v ničem neublížil, ba on nám v ledačem i prospěl!

Palacký psal dějiny českého dne, Gindely píše dějiny českého večera. Večera velmi pozdního, když už světlo zanikalo v noci. Ba když už i ta poslední světýlka umělá, chráněná rukama vlasteneckýma, dokmitávala, zhasínala. Cokoliv zde historik může »světla nanést«, všechno se rozlívá jen po šedých zříceninách. Mnoho as neláká ta doba vražd, ty postavy dobyvatelů zlata, země a otroků, ta noc, v níž hýřil ďábel nesnášelivosti náboženské i národní.

Nemáme *zde* plného soudu, *jak* Gindely píše. Psal za Bacha-Thuna, v době absolutismu, a vyhověl; píše za nynějšího světového proudu liberálního, a vyhovuje zas. Vykonal velké cesty archiválnì a sbírá se zvláštní energií vše, co se týče českých dějin 16. a 17. století. Vydal dějiny Bratří českých do r. 1609. Dále spis o životě a působení Amosa Komenského. Pak Rudolfa II. a dobu jeho. Část dějin války třicetileté: dějiny českého povstání. Všechny ty spisy pilně se citují, hlavně od učenců — jeť známo, že z dějepisu hlavně se poučují učenci, tuze málo knížata, nikdy národové. Ale ten učený kroužek mu

byl nejspíš malý. Psal tedy dějepisné knihy školní, pro gymnasia a reálky, a ty jsou rozšířeny nejen po Rakousku, nybrž i po Švýcarsku. Nyní píše i pro školy — obecní, tedy pro nejmenší občánky. Je vidět, že umí dělat knihy. Shakespeare nemá tolik »spisů sebraných«.

Abychom nezapomněli činu jednoho, jenž vzbudil obdiv! R. 1863 podal Gindely prospekt k vydání pramenů českých a sebral na to u *naší* šlechty *čtyři tisíce* zlatých. Obdiv byl všeobecný. Naše šlechta dala peníze na prameny české. Co se to jen přihodilo? Lidé se chytali za hlavu. Oči světa ustrnutím se odvíraly dokořán. A šlechta se toho lekla a nedala už pranic víc. Vyšel Skála, Slavata, dekrety Jednoty bratrské, část korespondence obou konsistoří — a dost. Pramen vyschnul, šlechta se vrátila ku svým starým, dobrým tradicím.

VÁCLAV VLADIVOJ TOMEK

TAKÉ JEDEN Z TĚCH, JEŽ NAZÝVÁME »SOUDci zašlého světa«, — dějepisec. Ale soudce, kterému nikdo neupře, že »vyšetřuje« soudní své případy s pílí neúnavnou, vzornou, soud jeho že tedy pak má platnost. Od dobrého soudce dále žádáme, aby nelichotil šťastným a nevyhýbal se společnosti nešťastných, a tomu Tomek vyhovuje v plné míře — vždyť by jinak ani nemohl být dějepiscem národa českého, tak málo šťastného!

Známe několik, ba mnoho druhů dějepisců. Nejvýš stojí ti, jichž badání a práce o sobě je již novou zas událostí národní, kteří píšíce dějiny národa jsou pak sami kusem dějin těch. Palacký, Tomek, píšíce dějiny minulosti, stali se sami důležitými základními kvádry *novověkých* dějin českých.

Hlavní dílo Tomkovo je Dějepis Prahy. Palacký psal Dějiny českého národa — Tomek s ním jaksi nekonkuroval, obral si hlavně *jen* dějepis Prahy — a tím konkuroval s ním přec. *Nenít* českých dějin bez Prahy, jako není dějin Francouzů bez Paříže a dějin starých Římanů bez Říma. V Praze jako v Paříži a jako v Římě sbíhala se vždy krev celé země, osudy národa byly skoro vždy podmíněny Prahou. Co slavné Gregoroviovo dílo o Římě, totéž je slavné Tomkovo dílo o Praze.

Historie velkých měst, takových, které věk po věku byly středem velkých událostí, mají svůj zcela zvláštní půvab. Nikde není lze vidět tak patrné stopy minulých věků jako ve městech historických. Věk po věku rozpadá se v střepy a ty se kladou

vrstva na vrstvu. Je tomu tak u nás jako jinde, v Praze jako v Římě, kde střepy srovnaly Tarpejskou skálu téměř s rovinou a skupeny až nad střechami starých domů podchytávají základy budov nových. Kdo sleduje práci Tomkovu svazek za svazkem, pocítil zajisté půvab, jakého poskytuje jasný obraz Prahy malé, jak ji osudy národa nenáhle změnily na Prahu velkou.

Tyto dny vyjde již čtvrtý — *čtyřicetiarchový* svazek Tomkova Dějepisu Prahy. Kdo měl příležitost nahlédnout do výtěsků toho svazku, jenž se obírá s dobou *husitskou*, je každý pln chvály. Snad přispěje dílo k tomu, aby v našem obecenstvu oživil se znovu interes, jakého Matice česká nyní postrádá citelně, ba těžce!

Ulíbilo se mu naroditi se teprve roku 1855 a je tedy právě *dvacet tři* roky stár. Ale mezi učenci zdá se, že je jako mezi ženami: mladost jim při mužském pohlaví nevadí ani dost málo; proto také berlínsko-africká společnost vyvolila Steckera za průvodčího slavného Gerharda Rohlfse. Mají spolu prozkoumat vnitřek Afriky, tedy onoho od pravěku známého dílu světa, jehož neznáme dodnes. Vnitřní Afrika je prý ukrutně krásná země, a člověk tam sedí pohodlně jako v bavlnce. Když v noci spí, hrají si s ním rozmanití pavoučkové a žertovní hádkové; když ráno vstává, pozdravují ho osmicentoví lvové řvaním tak královským, že si mohou až huby roztrhnout; když jde na procházku, běhají pro jeho zábavu přes cestu elegantní tygři jako u nás ratlíci; a když se jde koupat, prokazuje mu kterýkoli ochotný krokodil lazebnické služby a pouští mu žilou. Krásný kraj, a povídá se, až země trochu povychladne, že prý se my tam všichni budem jednou stěhovat. Proto tam teď národové posílají své lidi už na výzvědy. A poněvadž my Čechové hodláme ostatní národy svou existencí těšit až do skonání světa, poslali jsme dra Holuba, aby do Afriky vniknul z jihu, a dra Steckra, aby tam vniknul ze severu.

O vědecké schopnosti Steckrově *my* ani nemluvíme — mámeť my »Humóry« příliš vznešené stanovisko své, než abychom si všímaly takové maličkosti, jakou je na př. věda. Za důležitější než veškerý přírodozpyt považujem pro afrického cestovatele, aby byl mocen všech možných i nemožných jazyků.

Jeť známo, že s mouřenínem je *velmi* těžká rozprávka. A v tom směru gratulujem tedy Steckerovi, že je moderním Čechem, že chodil také do českého sněmu a že zde slyšel mluvit rozličné naše maršálky. Urazili bychom Steckera, kdybychom pochybovali, že neporozumí teď i nejhorší hatlanině mouřenínské.

Čeho dokáže Stecker pro vědu, to nás nezajímá. Ale to nás zajímá, co nám odtamtud pošle do Čech. Pane doktore — takhle toho mouřenína, který vykonav poctivě svůj úkol, »může jít«! Nás Čechy už totiž nožičky někdy bolívají. A pak toho krokodila, který umí plakat nad cizím neštěstím. Nás Čechy totiž někdy už brekot mrzí.

Mějte se dobře, šetřte svého zdraví, a potkáte-li někde na silnici nějakého lidojeda, nebojte se ho. Vy platíte poctivě své daně, jste tedy kost a kůže, a takový rozšafný lidojed nemá chválabohu zapotřebí, aby se krmil lunty.

JOSEF REITER

STAVITEL VELKÉHO MOSTU SMÍCHOVSKÉHO, čili jak nyní už se říká, mostu *Palackého,* je muž přísné vědy a přísné práce. K těm mohútným obloukům a rozměrům jeho díla, k těm obrovitým zděm a kvádrům nehodila by se dobře hravá slova popisná.

Každý se nyní obdivuje nejen mohútnosti nové naší stavby pražské, nybrž i rytmické lahodě její. Je to stavba vskutku krásná. »Zkamenělý rytmus« v rozměrech, rytmus v barvě. Původně byl nový ten most projektován již opět co železný; hlavně přičiněním Reiterovým se stalo, že zvolen materiál nynější, *český kámen.* Peníze, které by za železnou konstrukci byly vandrovaly do ciziny, zůstaly pěkně doma. A kámen volen obezřetně, jadrného vesměs zrna a barev harmonických. Most Palackého dojímá nejen ušlechtilými svými rozměry, nybrž — abychom tak řekli — též polychromním, jemným světlem svým.

Vedlejší, přec ale zajisté charakteristickou věcí jest, že Reiter, tvůrce té velkolepé kvádrové stavby, je také — lyrikem. »Spáchalť« celou řadu něžných, cituplných básniček lyrických, překládal pilně z polštiny a ruštiny, a Lada i Zlatá Praha otiskovaly ochotně básnické plody jeho.

Reiter studoval na *české* reálce v Praze; pak poslouchal přednášky na technikách pražské a vídeňské. Nový důkaz, že »*české* předběžné vzdělání« stačí zcela dobře na odchování lidí celých, — kdyby ovšem pro cos podobného bylo třeba teprv *důkazů!*

Prosíme tuze za odpuštění, ale bez ná-

sledující arci prastaré anekdoty by to člověk ani nedovedl dobře říci. Tak tedy: Dvě děti pohlížely na obraz, představující Adama a Evu v ráji. »Který pak z nich je muž?« ptala se sestřička. — »Trdýlko, jakpak to mohu vědít, když nejsou oblečeni?« odvětil hodný bratříček.

Tomuhle, co je v té anekdotě, říká se »nevinnost« nebo »naivnost«, aby čtenář věděl. A ta naivnost s těmi dětmi roste, zvlášť s těmi sestřičkami, a když je těm holčičkám osmnáct nebo tak něco let, dávají je lidé spisovatelé do veseloher. To je pak ukrutný jux! Holčičky jsou hezounké, nosí spuštěné dlouhé copy, šaty dole kratičké a nahoře sice hluboko, ale zcela bezohledně vystřižené, celá postava se leskne v zlatém pelu nevinnosti — oči jejich jsou však napořád všetečny, ústa se ptají při všem: »A proč?« — a někdy kecnou něco tak divného, že mužští se smějou přes celý parter a slečinky se až do rtů kousají, ba se i červenají. Říká se těm holčičkám »naivní milovnice« a tomu, co na jevišti dělají, říká se »naivní obor«. Kterýžto naivní obor u nás až do nejnaivnějších jeho záhybů cele má ve své moci slečna Leopolda de Pauli — dej jí pánbůh dlouhé panování!

Ale velice by se mýlil, kdo by myslil, že ty holčičky jsou *jenom* naivní. Někdy mají podivuhodnou rozhodnost, a je-li muž, kterého na jevišti milují, trošičku ostýchavý, chytnou ho samy za vlasy a vlekou si ho k oltáři. A když režisér vidí talent ten, dá jim třeba úlohu Pauly v »Paragrafech na střeše« a po-

skytne jim příležitosti, aby se osvědčily před obecenstvem, že dovedou mužské honit, štípat a mučit co nevybraněji, — a slečna de Pauli se osvědčila. Někdy zas mají krok přímo až světoborný a režisér jim poskytne příležitosti, aby se osvědčily v úlohách »kalhotkových« co René ve »Fučíku«, co famulus v »První den po svatbě«, — a slečna de Pauli se osvědčila i kalhotkově k všeobecné spokojenosti. Pak ale vjela do ní rozpustilost a slečna co tanečnice Stella (»Andrea«) skákala, co Šotek (»Sen noci svatojanské«) lítala, že divák koprněl. Tak jsou »ty děti«!

Slečna de Pauli přišla už co hotová herečka na naše jeviště — od dvorského divadla desavského, jak se domníváme. Nic jí nevadilo než — čeština. Za tři měsíce ale bylo již vše přemoženo, slečna náleží od té doby k těm bohužel řídkým hereckým silám našim, které *umějí česky.* V snaze a pilnosti své neochabla slečna dodnes v úloze žádné. Jako paní Malá v činohře, je slečna de Pauli ve veselohře miláčkem obecenstva.

FRANTIŠEK DOUCHA

PŘÍŠTÍ TÝDEN NÁLEŽÍ *MALÝM* DĚTEM. JEDna velká řezavá bolest je ovšem očekává také v dobu tu — nebudou mít nebožátka po celých několik dní školu! Ale v náhradu za to bude Štědrý večer. Přijde Ježíšek, »hodný« Ježíšek — dá-li hodně mnoho. A hned potom bude koleda a děti si zakoledují po sousedech, vyzpívají sobě plné kapsy dárků, a kdo jim ničeho nedá, tomu pohrozí, — že k němu »napřesrok už více nepřijdou!« . . .

Kdysi chválil spisovatel Marggraff co důkaz velké vzdělanosti německého lidu, že mezi štědrovečerními dárky pro děti je tam alespoň deset percent knih. Tolik je u nás taky! Ale mezi těmi knihami, které se u nás o Štědrý večer dětem rozdají, je alespoň padesát percent, které nesou jmeno *František Doucha*. Jeho zásluha o české dětstvo je tak velká, jak podivuhodna je jeho pilnost. Čtyry těsně potištěné strany jsou jakoby mákem posypány jen *tituly* knih, jež Doucha už drobné mládeži vydal. Od prostých bájek až do děsných historií o Modrovousu v nich nalezneš vše.

Podobizna Douchova vyšla v různých časopisech i o sobě už často. To bylo pro ty, kteří chtěli poznati Douchu básníka, lexikografa, bibliografa, překladatele Shakespeara, Thomsona, Viktora Huga atd. My dnes dáváme podobiznu jeho co »štědrovečerní dar« pro české děti.

Načež (stylistický háček ku zachycení se k textu čísla minulého) zas příští týden náleží *velkým* dětem. Blíží se *Silvestr*, večer, kdy společenský řád, střídmost, pořádek staví se na hlavu, kdy čas i lidé znovu »se natahují«. Abychom tedy také těm velkým dětem učinili nějakou radost, dáváme jim podobiznu *Aloisa Gallata*, »vrchního kosa« a nejhlavnější »sůvy« českého království, nejrozpustilejšího silvestráka veselého českého národa — a to znamená mnoho!

Kdy a kde se Gallat narodil, po tom se právě tak málo někdo ptá jako po původu dobrého vtipu. Zato jsou jeho »děsně smutné« komedie českosvětově známy. Ty strašné hry divadelní: »Rytíř Šnofonius a princezna Mordulina čili Turandot ta II.há« — »Rodina Morousů« — »Uforin a Dišperanda čili Shylock ten II.hý« —, při nichž rozum ze zoufalosti kapesním svým šátkem sám se na hambalek věší, při nichž bránici lidské je zle, ach zle!, špatnost příkladně vítězí, vraždy a samovraždy líbezně se kupí a divákovi proudy slzí tekou zcela bez bolesti!* Už způsobily mnoho zlého ty hry Gallatovy, zvláště o Silvestru! Ale také ledacos dobrého. Zvláště obohatily mluvu českou mnohými hluboce poetickými frázemi, jako na př.: »Krása dvoje, kalhoty a frak«, »Vy pak dcery, co jste holky« atp.

Je známo, že v Čechách je jeden kout, o němž se

* Němec Klein nemá ve své Geschichte des Dramas o dramatech Gallatových *ani zmínky!*

všeobecně uznává, tam že lidé umějí vesele a vtipně žít. Je to *Chrudim*, sídlo pověstných »Kosů« a vyhlášené »Sůvy — šprýmův chůvy«. Gallat je těch »kosů« starostou a těch »sův« dávnoletým sekretářem. »Sůva« vydává svůj zvláštní časopis, nazvaný taktéž »Sůva« a vycházející jednou za rok — náhodou vždycky o Silvestru, a redaktorem a zároveň jediným spolupracovníkem důležitého listu toho je Gallat. — Lze si pomyslit, jaká obrovská duševní práce leží na statných bedrách jeho!

Tak vesele jak Chrudim neslaví žádné město Silvestra. Chrudimští mají »tu pravou« výši, jsou vysoko povznešeni nad čas, o půlnoci kopnou do roku starého a kvůli rovnoprávnosti vynadají hned také roku novému. A Gallat vznešenému tomu smýšlení dává rok co rok latinsko-český výraz, jakož řekl roku nedávno minulého: »Salve tedy roce nastupovans, běžas per dráham tibi vykázanam non lepšius mizerno předchůdco tuo, mučas dáliter národos protectione tua neobdařenos, sis možná-li horšior roko právě zaniklo« — slova to, při jichž velebnosti člověku je až ouzko!

Dáváme národu na vědomí, že se mu blíží »nové krásné časy«. Lechtá nás pýcha, že my první můžeme mu sdělit, *Gallat* že napsal nové zas drama velkolepé, a dílo to, jehož nesmrtelnost je napřed již zajištěna, že vyjde dne 31. prosince 1878 opět v časopise »Sůvě«. Jmenuje se »*Proklatci*«.

Končíme hluboce pohnuti.

1879

Tolik je jisto, že dr. Eiselt je nyní — arci mimo nás »Humóry« — nejslavnějším lékařem v Čechách. Dáváme tím, že přinášíme jeho podobiznu, důkaz kolegiálnosti věru řídké: my ale neznáme žárlivosti, závisti, malichernosti, ničeho takového!

Kdo je s to dobře uvážiti, jak krátký je napořád lidský život a jak dlouhé dnes už to medicínské umění, musí se klanět vědeckým koryfeům, jakým je dr. Eiselt. Dr. Eiselt je ozdobou lékařské fakulty pražské, významnou upomínkou na dobu, kdy fakulta brala nejlepší síly své ještě z vynikajících mužů domácích a byla velice opatrna vůči všelikým pochybným přírůstkům z ciziny. Mladí lékaři jsou hrdi, mohou-li říci, že byli žáky profesora Eiselta, a profesor Eiselt může býti hrd, co již daroval světu lékařů vzdělaných a renomovaných. Eiselt je *jediným profesorem*, který na lékařské fakultě přednáší *česky*. Je tam sice ještě ten onen jiný Čech, ale nevzpomněl sobě už po celou řadu semestrů na výklady české.

Dr. Eiselt je obzvláštním milovníkem chorob vnitřních. My lékaři jsme se už dávno totiž mezi sebou rozdělili nejen o rozmanité způsoby léčení, nýbrž i o různé choroby. »Quot morbi, tot medici; quod partes, tot artes« — jak my říkáme. Některý lékař léčí na př. vše vodou, jako my »Humóry« vše zas tiskařskou černí. My »Humóry«, vidíme-li, že je někdo »sláb na prsa«, chytnem ho za prsa pěstí — dr. Eiselt mu vstoupí tiše dovnitř prsou a vykoná

tam lékařský úkol svůj; my, když někdo churaví srdcem, chytnem ho za osrdí — dr. Eiselt vloudí se mu až do nejtajnějšího záhybu srdce. To je tak as hlavní rozdíl mezi námi, aby tomu čtenář rozuměl — takto je u nás obou »praxis aurea«. V ordinační své hodiny sotva, sotva že stačíme hrnoucímu se obecenstvu.

Že byl Časopis lékařů českých založen, je hlavně zásluhou dra Eiselta. Že vychází nyní odborná pathologie a therapie jazykem českým, je opět zásluha jeho, a zanášel se myšlénkou tou dávno, již od let šedesátých. On je redaktorem velkého díla toho a psal tam až dosud práce nejlepší.

Dr. Eiselt je muž v nejplnější mužné síle. Prosit, kolego! —

žij dlouho nám
et in majorem Aesculapii gloriam!

JOSEF FRANKOVSKÝ

BYLO TO ROKU 1861 A ZA LETNÍHO ODPŮLdne. Prokop, divadelní ředitel, měřil kolíbavými kroky smíchovskou zahradu u »Eggenberků«, a duše jeho tonula v rozpacích. Mělať se dávat »Černoborka« — a scházel Jiří Poděbrad. Nebylo ho při celé Prokopově společnosti, nahoře v eggenberkském sále se produkující, a ředitel, který »Černoborkou« hodlal »udělat dům«, si zoufal.

Pravý ředitel si ale konečně pomůže přece vždy. Právě když byla nouze o Poděbrada už největší, podobalo se Prokopovi, že »pomoc boží je nejbližší«. Seděla u jednoho z hostinských zahradních stolů, měla dlouhé plavé vlasy a pila pivo. Hleděla s velkou úctou a zjevným interesem na procházející se mimy.

»Pane, vy máte *patrně* talent k divadlu — zahrajte si u nás!« promluvil najednou Prokop.

»Proč ne — já ale ještě nikdy nehrál,« červenal se dvacetiletý Frankovský, — neboť on to byl, jak na této straně již můžeme prozradit.

»Budete hrát Jiřího z Poděbrad.«

»Nějakého milovníka bych radš!«

»Pojďte nahoru ke zkoušce!« A šli.

Na »Černoborku« přece nedošlo.

»Počkejte, mladíku, já něco pro vás udělám,« mínil Braun, tenkráte Prokopova síla první. »V sobotu mám benefici, dávám »Kata krále Václava«, z Prahy přijdou lidé a referenti, a vy budete hrát Hynka.

Frankovský hrál v sobotu Hynka. — Aplaus. Po-

chvalná notice v Čase, Pražských novinách a v Lumíru.

Osud Frankovského byl rozhodnut. Šel s Prokopem, hrál vše »dle Šimanovského«, řídil se radami Karla Poláka. První štace jeho byla Příbram. Gáže obnášela měsíčně 6 zl. 50 kr., poněvadž ale Frankovský měl vědeckou snahu a konal po vůkolních polích botanická studia, neumřel hlady přec.

Pak byl u Štandery, u Siegeho, u Švandy — »Nebyl bych střídal nikdy, ale vždycky si pro mne přišli a odvedli si mne.«

A teď ho už po deset let máme my a jest naším klenotem. Velká svědomitost a velký talent jsou skvělými jeho příznaky. Talent jeho herecký je rázu charakterního a kloní se hlavně k vylíčení povah dobráckých. Když byl okolnostmi uveden do oboru komického, pomohl mu jeho talent ku charakterisování, že Frankovský je stejně výtečný ve hrách rázu nejmodernějšího a nejsvětovějšího, jako zas v postavách ryze českých, jež bývaly výhradním údělem Kaškovým. Přitom je jeho komika prochvělá vždy také onou dobráckostí, tón jeho je měkký, citem prodchnutý — komika na jevišti působí ale právě tak jako humór v literatuře jen tenkrát plně, když jich podkladem je cit.

České divadlo bývá občas navštěvováno také znalými cizinci. Již jednou jsme si libovali, že »máme s divadlem svým štěstí« a že v činohře na př. máme tři neb čtyry síly, jichž nám mohou záviděť i divadla největší. Slyšeli jsme často z úst i cizinců, že Frankovský náleží do vybrané řady té — »Ja — *den* wenn wir haben könnten!«

OBRAZ PŘÍSNÉHO HISTORIKA A O MASOpostě? — Proč ne! Dějepis je také redutním sálem: samé masky vcházejí do jeho prostor, a se strženou škraboškou musí se pak všichni vřadit do reje.

Brandl patří mezi historiky nejpřísnější. Palacký, Tomek, Brandl, to jsou ti tři zkoumatelé, kteří ve velkém okeánu minulosti lidské dovedou rozeznávat a z něho odlišovat, co přišlo z pramínků našich, z řeky československé. Tři papežové, poněvadž »dějiny jsou neomylny«. Tři Rothschildové, poněvadž »dějiny jsou nevyčerpatelny«.

Že prý jsou dějiny knihou, která se sama píše. Jenže se jí musí hezky pomáhat! Pohledneme-li na dlouhou řadu závažných, důležitých děl, jež vyšla z pera Brandlova, musíme smeknout před tou pílí vzornou, před tou vůlí neoblomnou. Jeho glosáře, jeho knihy Tovačovské, Drnovské, Rožmberské, sněmy Moravské, knihy půhonné a nálezové, kodex diplomatický, Žerotín atd. tvoří již celou veledůležitou knihovnu.

Brandl má s ostatními předními historiky našimi tu zásluhu, že dokázal aristokratičnost naší minulosti. Jsme stejnorodi s nejslavnějšími novověkými národy. Ale žádná věda není o sobě s to, aby dějepisný život kteréhokoli národa udržela a vedla sama dál. To visí na národě samém. Naši učenci nám dokázali, že jsme něčím byli. My se snažme, *abychom* něčím byli!

MUŽ BLÍZKÝ NÁM JMENEM A RODIŠTĚM, cizí svou národností a svou politikou, a zas sblížený svou spravedlností. V posledních dnech znovu se ozvalo jmeno jeho, avšak zcela už jinak, než jak se bylo ozývalo kdysi z Frankfurtu, Kroměříže a Vídně, — beze všeho teď přídechu politického, jen co jmeno chorého, *kdysi* nám velezajímavého muže.

Schuselka narodil se v Budějovicích dne 15. srpna (»den Napoleonův«) roku 1811 (»rok státního bankrotu«) — téhož roku rodili se snad samí oposičníci. Také sotvaže vystudoval, již stál v oposici proti tehdejšímu Rakousku. O přijetí nějakého úřadu nebylo u něho ani slechu. O setrvání ve vězeňském vzduchu vlády Metternichů a Sedlnických ještě míň. Mladík vyrazil ven, do sousedního Německa, a když nadešel rok 1848, jednal dle toho, co tam venku byl vssál do sebe, bez poznání toho, co mezitím se bylo zrodilo a vzrostlo u nás, a že tak jednal, vyneslo mu zas plnou antifrankfurtskou oposici naši a Havlíčkovu známou, bujnou, posměšnou, kousavou píseň. »Schuselka nám píše« zpívalo se r. 1848 houfně po náměstích, po schůzích, po hostincích, »Schuselka nám píše« posmíval se vesele celý národ český, a »Schuselka nám píše« znělo ještě co vzdorný hlas pak proti Vídni, odkud již velel Bach germanisátor, — co posměch Bachovi, ne víc Schuselkovi, neboť Schuselka stál pak již *vedle* nás.

Podivný člověk, tenhle Schuselka! On miloval Rakousko — což v Rakousku platilo někdy úřadně i za zločin. A když byl poznal, že pro Rakousko je

jedinou spásou stejná spravedlnost k národům všem, stal se federalistou. Vzal si za heslo Herderova slova: »Žádná výčitka není tak palčiva jako ta, že k jiným národům byli jsme nespravedlivi«, vytiskl slova ta v čelo svých spisů — a teď zas Němci se mu posmívali: »Schuselka nám píše«, neboť spravedlnost je Němcům od počátku světa ukrutně směšná věc.

Již r. 1848 vydal Schuselka spis: »Rakousko nade vše, jen když samo chce« — ono ale o třicet let později pořád ještě nechce. Již r. 1860 vyslovil myšlénku spravedlnosti ku *všem* národům rakouským — chorý Schuselka již asi se nedočká dne, kdy přijde ten bohulibý, jenž spravedlnost učiní skutkem.

ROZHODLI SE, ŽE GRÉVYHO ZVOLÍ PRESIdentem Francouzské republiky; velkou většinou hlasů, ale ne bez zápasu. Každý takový kandidát se totiž brání a má k tomu vážné důvody své. Dufaure řekl, že chodí už v sedm hodin spat. A Grévy řekl, že odjakživa věnuje vždy celý srpen honbám na koroptve a že — kdyby už nechtěli mít ohled ani na dávný zvyk *jeho* — přec alespoň nebudou chtít nebohé koroptve, tvory nevinné, připravit o jich radost výroční? Zvolili ho přec — v sedmi letech už třetího »šestiletého« pána krásné, ale patrně trochu koketní republiky Francouzské. Grévy snad vydrží; vždyť zní jeho heslo: »Nejlepší republika je ta, která panujícím ukládá *všechny tíže*, ale *žádných výhod*«, — a taková zásada se líbí ženám po celém světě.

Zajímavo je, jak o něm píšou francouzské noviny všech barev. Listy republikánské mluví o něm s klidným sebevědomím. Časopisy bonapartistické a orleanistické, které poctivost republikánskou považují vždy za jakýs druh duševního mrzáctví, praví: »Grévy má dobrou vlastnost tu, že všechny strany vědí s jistotou *plnou*, co kdy mohou od něho očekávat«, a pochvalný hlas jejich zní upřímně jako řeč hada v ráji. Chór všech hlasů po Francii zní ale jednomyslně: »Grévy je vzorně poctivým. Poctivost je mu vrozena. Jakým je dnes, takým byl vždy: prostý v mravech svých, věrný přesvědčení svému politickému, dbalý daného slova, pevný a umírněný zároveň, mající v nenávisti veškerou

slávu křivě nabytou.« O muži tak dokonalém ale není lze nadělat dlouhých řečí, jako ne o krásné soše; řekne se prostě: »Je krásna!« a je dost.

Grévy je velkým státníkem a velkým duchem vůbec. Je zkrátka mužem, jací se řídce rodí a jakých osud popřává národům jen málokdy. »Velký a silný, postava jakoby pro věky určená; s obličejem na první pohled trochu pedantickým, trochu advokátním, ale oživeným okem lesklým, jehož pohled vniká do hlubin, a s ústy, kteráž velmi rozumně dovedou mluvit a velmi duchaplně zase mlčet.« — »Ústa jeho se odvírají jen, chtějí-li něco závažného pronést.« — »Po slávě se nepachtil nikdy; nemilujeť neklid a vřavu její.« — »Je nadán znamenitým bystrozrakem, rozlušťujícím budoucnost.« — »Vždycky se ujímal slabších a od politického přesvědčení svého neodchýlil se po celý život ani o vlas.« — »Muž důstojný a klasicky nestranný.« — »Milovník pořádku, svobod a pokroku.« Tak ho líčí Neue freie Presse v čísle ze dne 1. února b. r.

Tolik je jisto, že kde nějaký politik, v den zvolení Grévyho nadzdvihl klobouk a vzdal tím čest Francouzské republice.

V DEN ŠIBŘINEK

NE — ŽÁDNÉ JUBILEUM, ČTENÁŘ SE MÝLÍ! Také je snad už čas, aby to věčné »jubilování« po vlastech přestalo. Přítomnost nám k němu nedává věru pražádného práva, a vzpomínka na minulost, která byla daleko lepší než přítomnost, ještě míň. Jsou zcela prostě dnes patnácté šibřinky pražského Sokola a my zcela prostě dnes přinášíme trojlist předních jeho vůdců. *Proto, že chcem.*

A proto, že nás bolí, co povídají teď o nás americké české noviny. Že prý Sokolstvo v Čechách hyne. Že prý hyne vůbec všechen život spolkový, jako hyne všechen český život národní. A to prý už je svrchovaný skandál, že při tak velkém rozvoji sokolských spolků, při tom interesu, který *měl* český národ pro ně, nedovedli jsme si zde udržet ani ten jediný odborný časopis Sokol, kdežto ten hloučeк v Americe *má* takový. — Banda — ona má pravdu! Když si tak vzpomenem na onen okamžik, kdy praporečník s právě vysvěceným praporem pražského Sokola vyšel ven před budovu »Apolla«, kdy jím po prvé zamával před Pražany, jichž byla plna ta třída, širá a dlouhá jako pařížský bulvár, a řev jasavý zachvěl vzduchem, že se až zvonek blízkého kostela rozzvonil! Když si vzpomenem, jak šuměly české kraje nadšením, kdekoli se zatřepetalo sokolské péro a zahučelo veselé naše »Hoj — a vpřed!« Když si vzpomenem na dobu sokolského rozkvětu, kdy při každé vycházce duněla půda pod pevnými kroky dvanácti set junáků! — Banda — ti američtí Češi!

Z věnce, jenž Sokolstvo pražské ozdobil, vybrali jsme listy tři. Zlatý list — Jindřicha Fügnera — tu ideálně krásnou duši, ten pravzor občana, vzníceného, nadšeného, obětavého, dobrého. List kovový — Miroslava Tyrše, — jenž českému Sokolstvu vdechnul ducha, jenž učinil, aby Sokolstvo bylo ve všem svoje, ve všem samostatně si počínající, a jehož paměť zůstane provždy jakoby ve kov vryta. List zelený — Tomáše Černého — chránícího a bránícího společenské postavení pražského Sokola dodnes.

Aby ale dnes povstal Fügner a přihlídl, jak věc sokolská od jeho smrti pokročila, jaký strom vzrostl ze semene, jež on tak obětovně byl zasil! Vysoká jeho postava by sklesla, svižný jeho krok by zolověněl. *Mělť* národ velký interes, a má dnes jen malý. Tak, tak, *kolik* Fügnerů by potřebovala každá záležitost česká! Dejte dnes zase nějakého Fügnera čemukoli, na př. Umělecké besedě — ať jí vystaví umělecký dům, ať jí zabezpečí budoucnost provždy — za deset let budou viset pavučiny vnitř i zevnitř domu toho. Jsme jako malé děti: co dnes zaujímá celou duši naši, zítra tím pohodíme. A jako malé děti zasluhujem výprask.

Že to řeč nešibřinkovská? Toto! Copak arlekýn tam v šibřinkách nemá plácačku? Copak Humóry nemají bič? A vždyť práskáme jím sami sebe! Jako askéta, který mrská sama sebe, aby stal se lepším. Buďme každý, každý z nás askétou — a přec ještě to potrvá, než vskutku budem lepší!

MARIE LAUŠMANOVA — „MALÝ VÉVODA“

PŘINÁŠÍME DNES PODOBIZNU NEJHEZČÍHO z menších potentátů evropských. Neboť náš »Malý vévoda« je skutečně malý, řekněm, že má 1.50 metrů výše a že — hádáme-li od oka — váží 50 kilo — copak je to! Ale vypadá jako z cukru.

Náš »Malý vévoda« panuje velmi rychle. Je tomu teprv několik neděl, co usedl na trůn, ale už slavil teď své jubileum. Takové rychlé panování bývá dle úsudku historiků velkou chybou ve světě politickém, dle úsudku estetiků je to velkou chybou i ve světě divadelním. Zvláště vytýkají tito estetikové »Malému vévodovi« naprostou nešetrnost k dynastiím ostatním, všeobecně »klasickými« nazvaným, kteréž původ svůj odvozují hrdě až od Shakespearů, Calderonů, Goethenů a jiných bohů. Ba vznášejí těžkou obžalobu na něho, že bezohledně zatlačil i knížata rodu domácího, českého. Těžké obžaloby!

Ale ten *náš* »Malý vévoda«, jehož podobiznu dnes přinášíme, za to nemůže. Vtiskli mu žezlo do ruky a on panuje, a jde o něm jeden hlas, že je to panovník roztomilý. Jsou lidé, kteří mu upírají majestátnosti. Jiní spravedlnosti. Ještě jiní vytýkají, že prý panovník ten se svým lidem nezachází »otcovsky«. Trochu »kudrnatě« arci panuje, je pravda. Nejprvnější panovnickou jeho starostí po každé je, aby se oženil. A pak vyhledává pýchu svou v tom, že dobře tančí menuetu — zrovna jako Ludvík XIV. Také celý ostatní jeho způsob panování a vladařské jeho pomůcky jsou zvláštní. Černé oči, krásné tílko, sladký pohled, těsně přilehající trikot, líbezný hlas

— toť hlavní znaky jeho panovnického umění. A přece nepopíratelný výsledek! Z čehož arci plyne nevývratně, že *každý způsob vlády je dobrý*, jen když je — *hezký*.

Náš »Malý vévoda« udělal to zcela krátce. Vzal svůj trůn a postavil si ho »do srdce svého lidu« — tak to má každý dobrý panovník dělat! Že prý »knížata nemají přátel« — oho! Náš »Malý vévoda« jich má hned několik tisíc! Získal si je pouhým pohledem svým — žádnými řády, hodnostmi, dary a p.

Založí-li si *náš* »Malý vévoda« také nějakou dynastii, není dnes ještě známo. Tolik je jisto, že jednoho dne z repertoáru či z říše divadelní »Malý vévoda« pojednou zmizí — beze stopy. Budou-li ho i pak ještě historikové říše chválit, je velmi nejisto. A proto nezbývá *našemu* »Malému vévodovi«, než aby se dal hodně chválit hned za živa. Přejeme mu dost síly a trpělivosti, aby to »mužně« snášel!

JOSEF BARÁK,

REDAKTOR NÁRODNÍCH LISTŮ, JE NEJstarší žurnalista český, ne co do let životních, ale co do let pracovních. Agitátora pak pro naši věc českou neměli jsme nad něho nikdy činnějšího, neunavnějšího a obětovnějšího — nechť bylo potřebí agitace ve směru kterémkoli, literárním, společenském či politickém. Jeho jmeno náleží k nejznámějším v řadách našich, a přinášejíce podobiznu jeho, činíme vděk jak přečetným jeho přátelům osobním, tak všem těm, kdož znajíce ho posud dle jmena a skutků přejí sobě seznati také osobnost jeho.

Činnost Barákova sáhá až do prvních let padesátých. Byla to tenkráte smutná doba. Bujné vlny roků 1848 a 1849 byly oplaskly, stagnace ovládla vše, a byl-li na té naší hladině tehdejší nějaký záchvěv, byl to záchvěv strachu. Starší bojovníci buď ještě byli žalářováni na pevnostech, nebo se choval bezdech každý v zátiší, snad z okamžité unavenosti, snad z přílišné opatrnosti. Když Barák začal hýbat tím společenským životem pražským, zimně ztrnulým, neměl u starších podpory žádné: vyhýbaliť se tito i návštěvě besed a podobných zábavných schůzí, a spatřit mimo Purkyně někoho z nich při takové příležitosti, bylo téměř nemožností. Ale Barák byl neunavný. Žil uprostřed mladých druhů a používal jich mladistvé energie, sám jsa obdivuhodnou energií svou jim příkladem. Byl duší všech kruhů studentských. Byl praporečníkem mladých literátů, kteří vesele a odvážně začali budovat novou dobu, a proslulý první »Máj« nese ve svém čele jmeno

jeho. Byl podnikatelem deklamatorních a jiných zábav, a on i slavné úřady měli proto spolu svůj těžký kříž.

Ten kříž měli spolu po všechna leta následující a mají jej podnes. Neboť nebyl a není posud jediný důležitý projev politický a společenský, aby Barák neměl v něm svůj valný podíl, a projevy ty nebývaly, jak známo, právě vždy příjemny slavným úřadům. Barák, může se říci, téměř každý krok českého národa osobně »odstonal«. Za to, že byl Barák duší pražského ruchu, Paümann ho z Prahy externoval. Za to, že při procitnutí nové ústavní doby bylo v národě při prvních volbách velice potřebí osobní agitace a Barák po celém venkově českém agitaci tu vedl, měl s úřady nepříjemnosti steré. Za to, že roku 1863 národ náš měl sympatie s Poláky a Barák, unešen sympatiemi těmi, spěchal na místo děje, odseděl si dlouhou dobu na polském Vavelu. Za to, že žurnalistika česká pustila se v boj za svobodu a za právo historické, Barák zažil všechny druhy vyšetřování, přelíčení a vazby. Barák se neskrýval nikdy, netajil jmenem svým, a proto byl vydán vždy střelbě. Tím více, že vše, co Barák psal, mělo směr výslovně »radikální« — že šlo věci *na kořen.*

Nemůžem zde podrobně sledovat bohatou mosaiku celé jeho činnosti. Činným, jak kdy byl, je podnes. U nás není odpočinku pro nikoho; kdož se oddal činnosti veřejné, musí podlehat pravidlu, že desátý a stý čin je nutností po prvním. Barák pak ani nevydrží být nečinným. Kde v společenském a veřejném životě je potřebí nadšeného pracovníka, Barák zasahuje tam ochotnou rukou svou a nadšení své sdílí ostatním.

Na život svůj může Barák věru hledět zrakem jasným. Není každému u nás volno hledět stejně jasně na minulost svou. A byť někdo dle náhledů svých i příliš nepřál spisovateli i žurnalistovi radi-

kálnímu, jednu vlastnost Barákovi přizná přec: že Barák má ten *pravý český pravopis* — »piš, jak mluvíš a myslíš«.

ČILI »*NÁŠ BÍLKA*« — MORAVSKÉ ČASOPISY

bez slova »náš« jmeno to nevytiskují nikdy — a vytiskly je přec již několik tisícůkráte! S moravskými závodí listy české, slezské, vídeňské, slovenské.

Během několika desítiletí stal se na Moravě obrat obdivuhodný. Jaká tam byla dříve zadřímlost a nevšímavost! Vlny českého života kolíbaly se u nás již mohutně a rvaly hráz po hrázi, český život ten zúžující a jemu v rozvoji bránící; tak mnohý statný Moravan stál již v řadách našich a pomáhal nám v národním boji — avšak v drahé nám Moravě bylo ještě ticho a hlucho, jako by požehnaným jejím lu-

hům nemělo ani více přijít vzkříšení. A jaký rozdíl dnes! Dnes už nás co do národního ruchu Morava téměř dohonila. Dnes u nás nevzkypí vlna jediná, aby se mocně nepřehoupla do Moravy. Dnes každý krok náš sprovázen je Moravou, a co v Praze zahýbe životem duševním, literaturou či uměním, tam na Moravě vyvolává ihned soucit co nejživější. Malý byl hlouček mužů, kteří ten obrat způsobili, mezi nimi v přední řadě jmenován vždy Petr Bílka. Ale jeho činnost sáhala zcela současně také do Čech, do Slezska, do Slovenska. Není téměř důležitého spolku u nás, aby Bílka nebyl členem *zakládajícím*, není učitelské jednoty, aby Bílka nebyla *vyznamenala*, a celá řada předních měst jmenovala ho *čestným* svým občanem. Povoláním svým, co majitel největšího soukromého vychovacího ústavu, poután k Vídni, je Bílka od let zelenou oasou tamějšího českého života, středem, kolem něhož se kupí elita

české společnosti. Přesto však Bílka je duchem svým stále zde mezi námi, sleduje každý krok náš se zájmem srdečným. Ano i nakladatelem literárním je Bílka a péčí svou obětovnou vyplnil mnohou mezeru vychovatelské literatury naší.

Vůbec je Bílka vychovatelem po celém Rakousku dávno uznaným. Tajemství jeho vychovatelských úspěchů bylo velmi jednoduché: Bílka studoval každé prázdniny vychovávací ústavy národů, kteříž mohou se dnes vykázati největším počtem *platných a celých lidí:* Angličanů, Francouzů, Švýcarů. Dle seznaného se řídil. Písatel těchto řádků setkal se kdysi v severní Italii s cizincem ve vagonu. Jakmile cizí ten pán uslyšel, že jsem Čech, tiskl mně radostně ruku a pravil: »Jsem jednomu z vašeho národu povinen velkým díkem — vídeňskému Bílkovi — učinil z mého syna *člověka.*«

Bílka vzdal se ústavu svého již před pěti lety. Charakteristické je zajisté, že letos, před čtrnácti dny, bývalí žáci Bílkovi, mezi nimi muži vysoké hodnosti zaujímající, spořádali na jeho počest banket.

Jsme přesvědčeni, že žurnalistika česká bude moci zaznamenat ještě celou řadu šlechetných skutků, s nimiž bude spojeno jmeno Bílkovo.

KDO — UNAVEN DLOUHOU A DLOUHOU poutí galeriemi versaillesskými — konečně vystoupí tam o patro výš, do proslulé »Galerie des portraits de personnages célèbres«, a jen již jakoby letem přebíhá nakupené zde podobizny, zajisté alespoň na chvilku ještě zastaví se u obrazu Charlotty Cordayovy a zahloubá se okem i myslí do té krásné, jemné, ušlechtilé, vražednické tváře. Vražednice Maratova. Ženský Brutus. A přitom tvář Markétky, že není lze sobě mysliti Markétku případnější.

Kouzelná tvář! Jaképak asi měla Charlotta vlasy? Byla blondýnkou — zdá se dle obrazu, ale člověk by na to nepřisáhal. Také nám historie skutečně vypravuje, že její vlas, byl-li svinutý, zdál se tmavým, byl-li rozprostěn, zdál se plavým. A jaké měla oči? Pod dlouhými, hedvábnými řasami hledí zde oko modré, ale to oko modré prý až zčernalo, když duší zachvěla bouř.

Podobizna ta je prý věrna, ač to není ta pověstná, kterou malíř Hauer začal mezi soudem a kreslil pak dále, ale nedokreslil u vězení.

Charlotte Corday zajímala mne vysoce. Bydlil jsem náhodou v ulici »L'Ecole de Médecine« — dříve »des Cordeliers« — nedaleko domu, v němž Charlotta dýkou proklála prsa Marata, sedícího v lázni, takže se podobalo pak, jako by zuřivý tyran byl se koupal v samé lidské krvi. Několik kroků odtud je Palais du Luxembourg, v něm galerie malířských děl a mezi těmi, kdykoli jsem vstoupil, vždy byl obstoupen obraz Henryho Scheffera: »Zajetí Char-

lotty Cordayovy«. Tamtéž visí obraz druhý, překrásný Müllerův: »Poslední oběti revoluce«, na němž uprostřed sedí Ondřej Chénier, jenž byl opěval Cordayovu a ještě několik okamžiků před vlastní popravou svou dojemné verše psal. A kdykoli jsem si vyšel na place de la Concorde, na to nejkrásnější náměstí ve světě, vždy zavadil zrak o obelisk luxorský, na jehož místě v letech hrůzy stávala guillotina, a tu vždy zas myšlénky zabloudily k Charlottě Corday.

Celá řada zvláštních obrazů pojí se k tomu jménu. Tiché nádvoří v Caenu normandském, zdi kolem deštěm ošlehané a věkem opukané, a v koutku nádvoří sedí dívka, čte a sní. Temná, špinavá jizba, a u záclony okna stojí tatáž dívka, právě zavražděivší upíra Francie z čisté lásky k vlasti a svobodě, a lid se na ni sápe a rve ji k zemi. Výslech v jizbě té, při němž nemá dívka vražednice jiného přání, než aby na chvíli mohla se obrátit ku zdi a stoudně si upravit šat, jejž jí lid byl s nader strhl. Výslech velký, při němž jemnost a pevnost dívky poutá veškeré soudce. U vězení pak kat ji oblékající v šat červený — kat slzící. A konečně dívka vystupující odhodlaně po vlhkých schodech popraviště. Hlava se skoulela, pacholek katův ji uchopil za vlasy, dal jí políček — a tvář dívky se červená ještě po té ráně. Kvůli zuřícímu proti Charlottě lidu udeřil ji pacholek — a lid teď zuří proti němu.

Těžko pronést o Cordayově úsudek. Krásně to řekl Lamartine: »Dějepis nesmí velebiti vraždu, dějepis nesmí zatratiti hrdinnost.«

OD ROKU 1850 DO ROKU 1857, V TĚCH LE-

tech skleslosti a národní bídy, měli jsme jen dvě centra, kol nichž se soustředily živé paprsky českého ducha. Jedním z nich, pro literaturu krásnou, byl F'erdinand B. Mikovec, druhým, pro zájmy a důležitosti života společenského, byl Filip S. Kodym. Oba mužové měli orgány své, jimiž nejen kypřili, nýbrž ihned také súrodňovali kamenitou tenkrát českou půdu. Mikovec stvořil Lumíra, jenž učil městské kruhy číst a mladou inteligenci naši psát. Kodym stvořil Hospodářské noviny, jež učily selské kruhy číst i psát.

Jmeno Kodym bylo tenkrát ve všech ústech. Vždyť jeho snaha byla tak jasna a každému tak vítána! Cílem jeho bylo: vychování národa. Ovšem že všemi vymoženostmi novověkými, předně vědou. Tak, jak Kodym uměl vědu popularisovat, neuměl vedle něho a po něm už nikdo. Řada jeho dotýčných spisův je řadou úspěchů, knihy Kodymovy jsou skutečně knihy »pro lid« — a tímto slovem jsou označeny co nejvýborněji, neboť není pravou knihou pro lid ta, která není vzorna. Kodymovy spisy jsou jasná zrcadla; co pak dále ještě přispělo k plnému úspěchu jich, je naprostá jejich českost — každým slovem Kodymovým vane ryzí duch český, duch našeho lidu. Při té vlastnosti ovšem musily jeho Hospodářské noviny, s láskou psané, míti vliv velký. Kolem Kodyma soustředila se ta stará, ctihodná garda českých rolníků, která již před rokem 1848 byla uvědomělou a po roce tom neměla mimo

Kodyma, ku komu by přilnula. A ta garda vedla za sebou rolnickou generaci mladší, čilou, chtivou — lze říci, že dobrá třetina Hospodářských novin skládala se ze samých jen příspěvků rolníkův samých. Kodym uměl si je vychovávat.

Do roku 1862 trval výborný ten časopis. Časopisectvo české pak vzkvetlo náhle pestře, pestřeji a ve mnohém směru utěšeněji než samého r. 1848. Do toho proudu zabočil Kodym s plnou silou. Nejprv Posel z Prahy, pak Národní listy měly Kodyma v kruhu svých výborných sil. Kodymovi ani nedalo, aby byl ustál ve svém konání apoštolském, — a jako pravý apoštol nebál se také utrpení za činnost svou. Byl už co stařec žalářován a nesl to klidně. Ba ani nevděkem neměl být ušetřen. Však byl ten nevděk veřejný jen nevděkem jednotlivců nečetných, rozkypěných. Kodym ví dnes, jako věděl dřív, že úcta k jeho jmenu je po národě všeobecna, — »ze všech dvaatřicíti úhlů českého světa vane teplo k němu«, jak Hálek řekl.

DVA ČECHOVÉ: KAREL A ADOLF

J'EDEN Z NICH STUDOVAL NA INŽENÝRSTVÍ a stal se — prvním kapelníkem českého divadla; druhý z nich studoval na medicínství a stal se — prvním basistou českého divadla: kdyby jich bylo bývalo dvanáct jako synů Jakubových, měli bychom je u divadla všechny, a myslím, »Josef« z nich že by se byl stal divadelním ředitelem. Škoda, že jich nebylo dvanáct!

S těma dvěma jsme spokojeni jak náleží. Nejen proto, že zde v textu k podobiznám platí celkem pravidlo »De vivis nil nisi bene«, nýbrž proto, že je s nimi spokojeno *veškeré* obecenstvo české, a my »Humóry« jsme s obecenstvem vždy jedna ruka, to se rozumí.

Přišli nám oba věru v pravý čas, když jsme jich zrovna potřebovali. Vůbec máme o nějaké sto percent více štěstí, nežli zasloužíme. Po Posledním Čechu Tylovu poslal nám pán bůh ještě celou řadu Čechů a všechny v pravý čas. Když začlo na př. z ničeho nic náhle české divadlo, napršely nám do něho síly zrovna s nebe. Mezi nimi také oba ti Čechové, Adolf a Karel. Ale tu je už zase vidět moudrost a obezřetnost pána boha, jenž chce být líbým zpěvem a zvukem strun stejně chválen dole na zemi jako nahoře na nebi, — Adolfa posadil dolů do orchestru a Karla postavil nahoru na jeviště.

Chovají se co vzorní bratří. Zcela tak, jak to bratrům předpisuje čínská Šiking: jsou dohromady jako luk a tetiva, jeden se poddává druhému a vystřelují svorně hudební své šípy.

Adolf Čech je u našeho divadla téměř od počátků jeho, když potřebovalo svědomitého, znalého, neunavného pracovníka jako soli. Adolf Čech byl a je úplně tím pracovníkem svědomitým, znalým a neúnavným, v pražském hudebním světě má jmeno jeho kořeny hluboké, nevývratné.

Karel Čech je mladším a »kratším členem«, jak se u našeho divadla říká. Od té chvíle, co se byl najisto odhodlal, že trpkou medicinu zamění za sladkou hudbu, jsou jeho pokroky obdivuhodné. Svým zjevným dramatickým talentem, svým opravdovým uměním, svým sympatickým, mohutným hlasem získal si všeobecné oblíbenosti takřka mžikem.

Jediný Neruda napsal jednou proti němu — a zároveň proti Lvovi — článek nepřátelský — »O dvou *Petrovských*«. Není jediné černé vlastnosti, kterou by mu byl tenkrát nepřisoudil — »na šedesát kroků, až vzadu v parteru, poznáš černé úmysly jeho,« napsal o něm. No — nějakou »ukolébavku« jsme ho arci neslyšeli zpívat ještě nikdy, je pravda. A když spustí po jevišti rozvlněnou bouř svého hlasu, nastane kolem mezi sopránky a alty takový úzkostlivý kvikot, jako když nahoře v oblacích se ozve orel a dole v poli koroptve strachem pískají. Ale tak zcela zlý as přece není. Jistý básník praví určitě: »Před písní se *každý tyran* třese« — a Karla Čecha jsme neviděli ještě nikdy před nějakou písní se třást!

MADAME ROLAND

DĚSNÉ ZPRÁVY DOCHÁZEJÍ Z RUSKA. TÉměř den co den přicházejí odtamtud zvěsti o atentátech na osoby různé. A mezi pachateli, mezi těmi, kteří překvapují revolvrem a dýkou, jmenovány během jen krátkých několika neděl také ženské, mladé, skoro ještě děti. »Pachatelka líčí se co zjev velice slíčný a dívka vzdělaná i duchaplná.«

Jsou to příznaky, které označovaly už celou řadu žen, jež jmeno své spojily s hnutím revolučním. Takž vražednici Maratovu, Charlotte Corday, jejíž vyobrazení jsme měli ondy. A —: »*Žena svého věku nejslíčnější, žena filosofická, nadšeným duchem vynikající nad všechny muže*« — tak psáno také o madame Rolandové, choti revolučního ministra Rolanda, representanta Girondy.

Rolandová byla duší svého obstarožného manžela; bez ní by on, prázden ctižádosti a málo k činům odhodlán, najisto nebyl zasáhl činně do dějin. Ba Rolandová byla duší celé Girondy, v ní jakoby v jediné osobě je zahrnuto všechno neštěstí, všechny převraty, všechna sláva a všechny nehody věku jejího. Čistou a bezděčnou láskou hořel k ní celý kruh mužů mladých, nadšených, výmluvných a opojených ideálem. Ona pak, snící o republice již od patnáctého svého roku, přiváděla je k popravišti jednoho po druhém, i sama za nimi následovala. »Podobala se republice předčasné a ideální, kterou si byla smyslila; slíčná, výmluvná, ale nohama brodíc v krvi přátel svých, s hlavou vlastním mečem uťatou stojíc uprostřed lidu ji neznajícího« — dí Lamartine.

Musila to být vskutku zvláštní ženská, když samému Robespierrovi, podepisujícímu obsílku k soudu pro ni, třásly se přitom ruce. Zvláštní žena, která v žaláři, čekajíc ortel smrti, čtla Taçita, »toho vznešeného spisovatele velikých smrtí«. Která soudcům nález smrti pronášejícím se uklonila: »Děkuji vám, že jste mne nalezli hodnou sdíleti osud velkých mužů, jež jste zavraždili.« A která, ku guillotině na káře zároveň s neznámým jí odsouzeným starcem dovezena, prosí kata snažně, aby napřed popravil slabého starce, by jeho smrtelný zápas nebyl prodlužován trapným pohledem na popravu její!

PROF. DR. VILÉM WEISS

My vlastně ani dobře nevíme, proč *právě teď* přinášíme podobiznu doktora Weisse. On je ovšem výtečným operatérem, jehož jmeno je po celých Čechách co nejchvalněji známo, — ale tím je už dávno. Rovněž je co učitel u svých žáků oblíben velice — ale také už dávno. Arci je pravda, že se teď mluví o tom, že je na pražské universitě právě uprázdněna profesura, kterou by měl pro svou vynikající způsobilost obdržeti dr. Weiss, kterou ale nedostane prý doktor Weiss proto, že je — Čechem. Avšak ani to nezdá se nám býti pravou příčinou vyobrazení jeho!

Zpytujem se. Přemýšlíme. A zdá se nám konečně, že důvod leží v našem nynějším všeobecně českém citu. Že cítíme, na českém těle svém že máme *velmi mnoho chorých údů*, které přímo už křičí po nějakém operatérovi řádném. Že je toho u nás až závratně mnoho, co by se mělo řezat, odřezat, vyřezat, obřezat, zřezat, a že nedočkavě se ohlížíme po člověku, který by byl k tomu »dost řízný«. Pane doktore, my máme ve vás důvěru, o vás jde pověst, že jste ze všech Čechů »nejříznější«, — pane doktore, prosíme vás už proboha: *nařežte nám! Ale hodně!*

Vědátoři praví, že doktor Weiss je chirurgem řídké obratnosti, že vládne mistrně nožem a má ruku šťastnou, a že přitom nikdy nevybočuje z mezí lidskosti. Tomu my nerozumíme, totiž »my Humóry«. »My« sobě myslíme každého chirurga zcela zvláště. Že když je v divadle a mladá zpěvačka právě provádí nejperlovatější koloraturu, on si myslí: »Hrome,

teď má ústa tak krásně otevřená, že by se jí mohly z krku mandle vyštípnout zrovna hravě!« Že když jde ulicí kolem kočáru, do něhož právě slíčná dáma vlézá, myslí si on zas: »Krásná nožka, eh! — moci ji takhle uříznout alespoň nad kolenem!« Ba že ani nejrůžovější prstíček nemá u něho dříve ceny, dokud s něho nemůže sloupnout aspoň nehet.

Dále tvrdí vědátoři, že doktor Weiss má specielně o českou vědu a českou literaturu zásluhy velké, svou činností ve Spolku lékařů českých, co redaktor Časopisu lékařů těch, a dlouhou řadou literárních pojednání. Tomu »my« už zas nerozumíme. »My« známe — co se literatury týče — jen epigram, který praví, že před chirurgem i dáma odhalí, co jindy stoudně zakrývá, a že »kde chirurg začíná, tam estetika přestává«. Přesto ale milerádi věříme, že mají články p. Weissovy velkou cenu svou, že jeho chválené pojednání »o rozdrcení kamene v měchýři močovém« má třeba momenty dramaticky vysoce účinné, a jiné »o píštělích pochvoměchýřových« že vyniká neobyčejně jemnou lyrikou, zvučným rýmem a třeba ještě něčím.

Zkrátka a dobře: — »my« máme z doktora Weisse radost, třeba bychom jeho umění nerozuměli, neboť vidíme, že si ho velice váží všichni, kdož mu rozumějí. A proto se přiznáme, že nás přece jen trochu zajímá ta otázka stran té profesorské stolice na pražské universitě. Kladem ruce křížem před sebe na stůl, kladem bradu na ruce, a díváme se přes kraj stolu tázavě k Vídni. No!?

JAN KAŠKA

PODOBIZNU NĚKTERÉHO Z ČESKÝCH JANŮ musíme dnes podat, to se rozumí. Jenže je živých Janů příliš mnoho, — abychom nikoho neurazili, saháme tedy k zesnulému.

Vybíráme jednoho z »nezapomenutelných«, jak se o dobrých hercích říká — za jejich života; po smrti se na ně zapomene často až příliš brzy. Jeť to umění herecké připoutáno k okamžiku; s okamžikem vzkvétá, s ním zároveň odkvétá, a již okamžik hned následující je prvním práškem, který památku předešlého zasypává. Ovšem se neztrácí v životě národním žádná práce duševní. Práce herecká působí sice jen na současníky, baví je, vzpružuje jich ducha, šlechtí je, ale *prospívá* jim tedy a tím má vliv svůj také již na potomstvo. Proto sobě každý národ pamatuje jmena dobrých herců, seriésních i komických. Jako sobě Němci pamatují jmena svých komiků Trieblera, Scholze, Nestroye, takž sobě my pamatujeme jmeno Kaškovo.

Kaška byl hercem i spisovatelem (novelistou), v obém samouk. Herec v něm předstihl spisovatele daleko. Kaška byl *čistě národním, pravým českým* komikem, po něm jen Frankovský upomíná zas na ten ryze český typ. Jeho figury byly plny té přirozené komiky, té podšité suchopárnosti, v jaké sobě libuje náš lid.

Těžko vylíčit dnes tomu, kdo Kašku sám neviděl, na př. jeho Honzu v »Jiříkovu vidění«. Když se blížil akt, ve kterém Honza po prvé se objevuje, změnilo obecenstvo pojednou svou tvářnost. Smích se uve-

lebil po tvářích všech stejný, oči se stejně leskly v lóžích pětizlatových jako na galerii desetníkové, ba i recensenti zaměnili svůj úsměv »kritický a o nadvládě svědčící« za úsměv upřímně veselý. A když opona se vyhrnula a Kaška tu spustil svým smíchem naprosto zvláštním, tak — dle úlohy — samolibým, tak neodolatelným, tu se rozřehtalo divadlo celé a smích vpravdě homérický nebyl ani k udušení.

Na projevy spokojeného obecenstva kladl Kaška velkou váhu, byť povahy řídce jemné, velice citlivé. Pravý »Roscius trepidans«, před tištěnou recensí se tetelící. Přesto býval v poznámkách svých o recensentech velmi kousavý. Kdysi byl »jak náleží« strhán v Pražských novinách, a sice kýms, kdož psával dříve rozhodně špatné novely. »Výborný kritik!« chválil Kaška, »co spisovatel nestál sice za nic, ale co kritik je na svém místě — taky ze špatného vína může být dobrý ocet!« Rovněž rád vtipkoval, chválil-li ho zas někdo ústně. »Hm — přirozeně že jsem hrál! Kdepak by příroda to takhle dovedla!« Taktéž známé je jeho: »V prvních třech aktech hraje jenom Kolár, teprv ve čtvrtém přijdu já.«

Tolik je jisto, že kdyby to šlo, obecenstvo dnes by ho »vyvolalo« hlučně a velmi rádo. Ale on se již za oponou odstrojil, smrt ho odšminkovala a Kaška odešel — jen kdybychom věděli, kamže se odchází, když se jde »odtud«!

Bylo to roku 1863, když jsem byl pozván navštívit freimaurerskou lóži Velkého Orientu v Paříži. Měla tam být slavně přijata polská deputace, s přijetím měl být spojen domácí koncert, zábava atd. Šli jsme tam s přítelem J. Fričem a v průvodu našem nalezal se mladičký Francouz příjemné, inteligentní tváře a pohybů velmi živých. Ten Francouz — dovedl se s Poláky smluvit, ačkoli do té doby nikdy nebyl navštívil Polsku! Mohu říci, že jsem Polákům záviděl. Stáli čilým synům velkého národa, třebaby jen jednotlivým, za to, aby se tito učili jich jazyku. A já posud nebyl, mimo slavného učence Jáchyma Barranda, poznal Francouze ani jediného, který by znal česky! Ovšem i tento učil se češtině z důvodů jiných než jen linguistických, z důvodův, jaké má sběratel paleontolog, kdežto Louis Léger, onen čilý mladík, byl se naučil polštině co přítel slavistiky.

O dvě leta později přibyl Louis Léger do Prahy a — mluvil česky. Ovšem ještě s namáháním. Bylo vidět, že mezi mluvením mysl vzpomíná pravidel gramatických a obrací stránky slovníku, — přec bych ho byl láskou »snědl«, jak se říká. Léger přijížděl častěji, trval mezi námi déle a mluví dnes češtinu hbitě, třebaby leckde ještě s nárazem poněkud cizím. Od té doby stal se Léger osobním přítelem téměř všech vynikajících spisovatelů českých a jeho jmeno je tak často u nás jmenováno jako spisovatele našeho domorodého.

Zasluhuje toho věru plně. Posloužil nám velice.

Léger vydal o nás Slovanech a zejmena Češích jazykem francouzským již celou řadu spisů, vědeckých, důkladných, přitom každému vzdělanci přístupně psaných. U něho není pouhá »dobrá vůle«, jako u tak mnohých spisovatelů cizích, tu i tam o nás píšících, tu i tam přitom přes mnohé jim nepovědomé klopýtajících. Léger studoval, studuje a zná vše podstatně. Psal o našich dějinách, o naší literatuře, o naší minulosti i přítomnosti. Tyto dny zabušil teprv do veřejnosti svým krásným dílem Histoire de l'Autriche-Hongrie a každý se obdivuje jak bystrému soudu jeho politickému, tak jeho objektivitě dějepisné.

Kdykoliv proud dějin současných toho právě nejnalehavěji požaduje, Léger pronáší o nás své slovo vážné. Kdykoli potřebujem pomoci francouzské vědy, u něho, profesora Sorbonny, ji nalezáme. On je duchem svým stále mezi námi, on je co člen pařížské besedy české i v praktickém životě stále po česku činným.

Jeho život posavadní je řadou zásluh o nás. Louis Léger je dnes teprv 35 let stár — buďtež dlouzí a plodní další dnové jeho!

POLÁCI MAJÍ ŠTĚSTÍ. NE JENŽE MAJÍ VE všech oborech umění, v poesii, hudbě, výtvarnictví talenty velké, ale talenty ty také vesměs docházejí plného uznání i mimo národ svůj, v širém světě vzdělaném, a to v letech ještě mladistvých, kdy je takové uznání světové pravou manou toužné mladé duši, ostruhou ctižádostivému duchu. Není v tom žaloba, není stesk, ale poukazujeme přece jen na to, jak zcela jinak děje se s námi. Jmena Brandl, Reiner, Skreta najdeš podotknuta leda v nejobšírnějších, nejpodrobnějších slovnících uměleckých. Právě tak jmeno Brokofa, ač leckterým pracím jeho přisuzuje se síla přímo michelangeleskní. O geniálním Josefu Manesovi dovídají se za hranicemi teprv dnes, několik let po jeho smrti, a to ne právě mnoho. O Čermákovi začínají rovněž teprv dnes psát co o malíři velkém. A vezměm proti tomu světové jmeno, jakému se těší geniální trojlist Grotger — Matějko — Siemiradzki! Narozeni teprv roku toho a toho, a dnes již *všude* s úctou jmenováni. Ovšem toho zasluhují.

Je to zvláštní trojlist malířů historiků, a každý jednotlivý jeho lupen zas pro sebe zcela zvláštní. Arthur Grotger, tak záhy nám smrtí urvaný, je v každé kresbě své básníkem elegikem, Jeremiášem dojímajícím úchvatnými tvary; J. Matějko již svým Rejtanem osvědčil se co malíř dramatik; J. Siemiradzki po prvé předstoupil před nás s nějakou prací svou a již zní soud: velký malíř, výpravný historik.

Jeho Pochodně Neronovy vzbudily v Praze co

největší obdiv a den co den k nim putují nové davy lidstva. Není zde místa k ocenění obrazu, denními našimi listy spravedlivě již oceněného. Lze jen opakovat: »Obraz eminentně historický, malovaný historikem přehlížejícím dobu s vyššího stanoviska, pochopujícím plný význam dějinného proudu.« — Siemiradzki namaloval jeden z oněch významných okamžikův lidských dějin, kdy pochmurnost přechází v světlo, kdy usíná pustý noční smích a mění se v modlitební klid nového rána. Namaloval jej výmluvně, co duch, jenž má sílu odemknout všech sedm zámků, jimiž kniha dějin uzavřena. Nikde nevidíš na obraze, že Siemiradzki chce učit, — a on i nejmenší črtou svou učí přec.

Siemiradzki je Římanem. Totiž obyvatelem Říma, a občanem zanícené obce římské, jež se skládá z členů všech národů a jejímž náboženstvím je: umění. Řím pak dodnes, přes všechny přeměny dvou téměř tisíciletí, předně působí co Řím světa starého. A umění, pokud tam zastoupeno architekturou, skulpturou, malířstvím, zasahá většinou buď do těchže věků starých nebo do květů umění křesťanského, také dnes již věkovitého a předměty své z dávných legend, z nejstarších křesťanských dob váživšího. Do toho rámce hodí se Siemiradzki zcela. Neznáme ostatních prací jeho; pokud ale svědčí známé nám jich tituly, jsou váženy všechny z minulého kruhu toho a Pochodně Neronovy jsou dějinně ze všech nejmladšími. Siemiradzki šel zde až na pokraj doby. Až ke dnům, kdy věk starý klesal neuprositelně již v močál, kdy znemravnělost dopadla již nejhloub, až na samé dno, a kdy náprava klíčila pod zemí a rodila se v bolestech. Na jeho obraze vidíme mučednický kůl, jenž mladé révě bude oporou, a vidíme skvěle lesklý mramor, pranýř věku dodělávajícího. Výmluvněji nám není lze vypravovat, než vypravuje Siemiradzki.

J. J. STANKOVSKÝ

V ŘADĚ ČESKÝCH SPISOVATELŮ JE OSOBnost jedna sympatická, jejíž jmeno velmi často vyznívá, když se jedná o to, kdože u nás pilně a stále duševně produkuje, velmi zřídka ale je slyšáno, mluví-li se o osobní součinnosti českých spisovatelů v společenském našem životě. Jmeno J. J. Stankovského uvádějí zhusta nejnovější katalogy českých knihkupců, časopisy české zanášející se s literárními zjevy, tištěné zprávy o schůzích literárních, kritiku pěstujících spolků — Stankovského samého ale lze osobně vidět jen jednou za leta. Žije v Praze a přece nemá nic pospolitého s pražskými kruhy.

Stankovský byl v posledních letech pravým mučedníkem. Jsou tomu již čtyry roky, co upoután téměř stále na lůžko. Dvě léta z nich strávil co nejžalostněji — nevidomý! A přitom lze říci, že v této době čtyrleté byl *nejpilnější ze všech* spisovatelů českých! Čtyry léta choroby jsou věčností pro muže mladého, po činnosti toužícího. A přece se zdají být zas dobou nepochopitelně krátkou, srovnáme-li je s řadou děl, a to dobrých děl, jež Stankovský v čase právě tom sepsal a vydal.

Dřívější činnost Stankovského je v dobré paměti. Známy jsou jeho spisy Král bídák, Odboj Nizozemska, překlad Lenauova Fausta, Divadelní výstupy a deklamace. Známa je dobře čilá původní činnost dramaturgická, jakož i činnost překladatelská, z níž vyšlo bezmála celé *sto* kusů různých, většinou provozovaných a tištěných. Známo je též, že Stankovský byl řiditelem výborné kočující společnosti di-

vadelní, ale méně je asi známo, že nepřízeň časových poměrů vyžádala přitom na něm co nejcitelnějších hmotných obětí, že Stankovský připlatil na podnik svůj téměř celé své dosti značné jmění.

Avšak vraťme se k těm osudným pro něho čtyrem rokům. Čtenář ustrne, poukážem-li jen titulně, co vše Stankovský vzdor upoutanosti na lůžko, vzdor nevidomosti své tu vytvořil. Schválně nepřidáme k žádné z věcí uvedených ani slůvka význačné pochvaly, vždyť se o mnohé z nich *veškerá* česká veřejnost pronesla co nejchvalněji. Ve čtyrech těch letech napsal a vydal Stankovský romány: Maxmilián Rumpál, primátor prachatický; — Král a biskup; — Vnučka farářova; — Vlastencové z Boudy; —Z dob první persekuce; — Milovský reformátor; — O slávě herecké. — Mimo to vydal svůj záslužný, pracně sestavený Divadelní slovník (s Prvním dodatkem); — Proslovy; — překlad Mirzy-Šafyho. — Přispíval do různých časopisů a hodlá ještě letos vydati čtyry svazky prací drobnějších: Povídky historické; — Z pražských domů a ulic; — Pohádky pro velké děti; — Divadelní historky ze zápisků kočujícího řiditele.

A právě tyto dny dobyl první ceny veselohern, vypsané Ferd. Náprstkem.

Čeho by byl muž ten při plné síle a svěžím zdraví dokázal v době stejné!

Při Stankovském dlí dobrý genius. Je to jeho mladá žínka, milující a ošetřující ho s láskou báječnou. Ta byla v nejtěžší době jeho zrakem, jeho rukou, a je napořád jeho útěchou. Marie Stankovská je dcerou slovutné Elišky Peškové a velečinného Pavla Švandy ze Semčic.

MUŽ S DVĚMA — BA S TŘEMI DUŠEMI. A PŘE-ce jednolitý v tom, co nám nejdražšího: on byl celým Čechem, a každá bolest, která dotknula se nás, projela i srdce jeho.

Kapper se narodil z rodičů židovských v letech dvacátých. Tedy v době, kdy hranice židovského města a židovského domu byly ještě úzkostlivě střeženy, nepřístupny, kdy žid byl pariou společnosti naší, terčem úsměšků, dobrý tak pro kopnutí. Co hošík by tak rád si býval s ostatními dětmi hrával, ale odháněli ho — »židovský kluk! židovský kluk!« — a on stál se slzami v očích opodál. A totéž se mu dělo pak co jinochu — nevěřili v čistotu mladistvého jeho nadšení, a totéž ještě co muži — nevěřili v opravdovost jeho přesvědčení — »nepotřebujeme židů v literatuře české!« volali, když Kapper byl vydal první sbírku svých českých básní, nadepsanou České listy.

Kapper byl vychován v ovzduší vzdělanosti německé. Jeho nesly a osvěžovaly tytéž vlny, jež kypřily skvělé talenty Mladého Německa, jež venku v říši vyplodily písně Heineovy, u nás v Čechách romance Meissnerovy. Začal psát zároveň s Meissnerem, Hartmannem, Franklem, jako oni také on v rozechvělosti poetické pohlížel na utrpení národa českého, druhdy národa slávy, a z celého toho kruhu on *jediný zůstal věren* citu svému.

Kapper začal samostatnou svou spisovatelskou činnost knížkou *Slavische Melodien*, jejímž směrem bylo v známost uvádění *poesie slovanského lidu*, —

a činnost jeho zakončena, *napořád ve směru stejném,* knížkou *Gusle — ohlasy černohorské.* Velebit, pravým světlem ozářit národní poesii slovanskou, bylo cílem jeho života. K tomu konci se nesla téměř veškerá četná díla jeho. Z českých zejmena *Zpěvy srbského lidu* a překrásné jeho, u nás ještě málo oceněné *Pohádky přímořské,* mimo to dlouhá řada výtečných článků časopiseckých; z německých: Lazar, der Serbencar, Die Gesänge der Serben, Südslavische Wanderungen, Christen und Türken atd. Několikráte cestoval mezi Jihoslovany, posléz také po Černé Hoře.

Kapper cítil velmi vřele s námi. Ba on ani neuměl jinak se cítit než co Čech. Zjevy literatury české byly mu sváteční pochoutkou. Ve spolcích českých, jmenovitě v Umělecké besedě, byl nejraději hostem. V prvnějších letech zacházel nejpřátelštěji s Václavem Nebeským, v posledněj ších s Vítězslavem Hálkem. O českém lidu mluvil jen s nadšením, a zklamána-li některá naděje česká, nemohl se zbavit dojmu a nehovořil o jiném.

První český žid, jemuž národ klade vavřín na hrob! Budiž on vzorem spoluvěrcům svým, aby oni stali se — jeho spoluvěrci ve všem, ve všem!

MARTIN HATTALA

MARTIN HATTALA SLÀVIL 25LETÉ SVÉ JUBIleum co profesor pražské university, a sice co profesor *slovanské filologie.* Tedy té vědy, která je dle názoru celého lidstva a také celého Slovanstva »nejslovanštější« vědou ve světě. I přišly k němu deputace s gratulacemi, studentstvo volalo »sláva!« — gratulujem a voláme s sebou!

Jsou to zcela zvláštní páni, tihleti páni filologové. Hláska, slovo a slovní sklad jsou pro ně věcí nejhlavnější. Národy roztřiďují podle jich slov, historii posuzují jen dle změn jazykových, a sám »Pánbůh« je zajímá jen dle hlásek jmena svého. Nové slovo nemá pro ně vlastně ani ceny, na takové včera narozené jazykové klouče podívají se leda jen, je-li podobno otci, vypadlo-li předkům jako z očí, a pak si ho už ani nevšimnou. Zato takhle slovo několik set let staré, zaprášené, rezovaté — na to si brousí zuby! Jsou jako geologové: na tom záleží, z jakých prvků mramor se skládá, ne co z něho umělec sochař dovede vytvořit! Jsou jako paleontologové: slovo živé, ten tvorek lehký, okřídlený, vzduchem a zvukem oděný, nemá ceny, ale najdou-li v dávném literárním útvaru jen nožičku slůvka bývalého, vymřelého — ta radost! Učinili však badáním svým mravenčím, neunavným pro pokrok lidstva nesmírně mnoho, historie vzdělanosti lidské, šedé doby předhistorické nikým neosvětleny tak jako filology. A oni jdou pořád dál a dále zpět, oni chtějí věru nalézt sám původ všehomíru! Neboť: »Na počátku bylo *slovo*« — a oni

je hledají a hledají, to slovo počátečné, a také je as některý z nich konečně nalezne, — který?

Bude to as najisto některý z filologů slovanských. Přejme Hattalovi, aby on sám to již byl. Ale prozatím by nám mohl prokázat jinou velkou službu. Učinit *konec* těm hádkám a té nejistotě stran památek dřevního českého písemnictví! Už ta věc leze za nehty. Tak nebo tak — *jistotu* chceme mít! A není větší žijící autority mezi námi Čechy, není jí v celém Slovanstvu nad Hattalu; jakmile pronese on slovo své, bude to slovo konečné, rozhodující. Víme to, že jak poctivě on vychovává mládež akademickou, jak poctivě je oddán vědě své a pracuje na každém jednotlivém spise svém, rovněž poctivě pronese a odůvodní soud svůj.

Velký Slovák Šafařík první uvedl ve svět vědecký a slovem svým ozářil rukopis Kralodvorský. Bylo by zajisté krásné, kdyby Hattala, zase Slovák, rozptýlil teď ty chmúry, které od oněch dob nad Rukopisem se opět vznesly, a zaplašil je provždy!

Chtěli jsme ještě říci, že by to byl nejkrásnější dar, který by kmen slovenský podal české vlasti. Ale slovo to nechtělo z hrdla. *Copak děláme my pro nebohé syny Slovenska!?*

ANTONÍN VÁVRA

KDYBYCHOM CHTĚLI, MOHLI BYCHOM ŘÍCI: přinášíme podobiznu tenoristy Antonína Vávry proto, že on slaví letos své desítileté jubileum divadelní. A čtenář by odvíral obdivem oči a ústa nad naší učeností, naším přehledem a naší znalostí všech »věcí českých«. My ale opovrhujem každou koketerií, my víme beztoho, že obecenstvo nad naší učeností někdy až trne, my neužíváme žádných zámínek a zatáček a pravíme přímo: přinášíme podobiznu proto, že Vávru má celé české obecenstvo rádo a my item.

Pěkný chlapík! Rostlý jako sosna, tvář ušlechtilá a hlas — škoda že fialky nezpívají, řekli bychom, že Vávra má hlas jako fialka. K tomu pevný zpěvák, při jehož vystoupení rozestře se ihned nad posluchačstvem příjemný pocit jistoty, a umělec pořád kupředu jdoucí, snaživý. Ta snaživost vyrůstá z jeho vzdělanosti. Vávra je nejen vzdělaným zpěvákem, nýbrž vůbec vzdělaným člověkem, a nedrží se známé zásady (vlastně špatného vtipu), že tenorovi není ani třeba, by vyniknul nad »a — b — c«.

Od svého prvního vystoupení ve »Faustu« (Plzeň) a v »Martě« (Praha) zpíval až do nedávna partie jen *lyrické*. »Zpíval prince,« jak se v divadelním žargonu říká. To je ukrutně nešťastný obor! Lyrický tenor nedostane skoro nikdy milenku svou, pořád je podváděn, každý ho šidí, a on, — co má dělat? — on pořád naříká, běduje, »fňuká«, třebaby melodicky. Přitom je tak zamilován, že kdyby moře bylo inkoustem a nebe papírem, nestačily by mu na výlevy

jeho citův. To ale je známo, kam vede taková láska slepá. Ludvík XV. se snížil tak, že své Dubarry vařil sám kávu, svatý Jeronym učil se z lásky hebrejsky, a Leander plaval, — lyrický tenor ale je docela s to, postavit se veřejně před celé obecenstvo a naříkat jako maličké dítě.

Teď se stal z Vávry tenor *hrdinný*. Jeho oko nevyroní už ani jediné slzy více. Žádné nemužné »ach« nevyrve se z jeho prsou. Kdyby ho bodali a pálili, on zpívá dál.

A takž se stalo, že Vávra má dnes už 79 oper na repertoáru svém, — račtež si sami vypočíst, mnoho-li je v tom zahrnuto strženého již potlesku. Lyrika, koloratura, heroika, jemu je to už všechno jedno. Vždyť měl trojlístek mistrů: Lambertiho, Lukese a Lva. Podnes bdí nad ním Lev otcovsky a před každou nově nastudovanou partií slibuje mu laskavě: »Nebudete-li dnes hezky zpívat, zaškrtím vás jako kotě!« A když Lev dlouho neříká nic, obchází ho Vávra starostlivě a ptá se: »Copak je vám dnes, že neláteříte?«

SVATOPLUK ČECH

NA LITERÁRNÍ NEPLODNOST, BOHUDÍK, UŽ sobě stěžovat nesmíme. Mnoho, velmi mnoho sil nám ubralo poslední dvacítiletí: padli tu staří velikáni časem zmoření, padl tak mnohý kmen vznosný, ještě mladý, plný šťávy a síly, náhlým zadechnutím bouřným, a někdy podobalo se věru, jako by divý orkán byl zalehl do lesem pokryté stráně: vývrať vedle vývratě si lehla k zemi, a kde dřív bujné se drželo kořání, náhle odvíraly se samé hroby. Padla nešťastná leta, kdy hlava nám klesala k prsoum, ztráta stíhala ztrátu. A přece je zas všude živo, všude zeleno! Literatura naše je zase jako pěkně rozlehlý, živý les. Staré, sedmdesátileté kmeny lidské stojí v něm vzpřímo, a krásné koruny jich nesou se nad námi klidně a majestátně. Vedle nich silná literární generace z »let padesátých«, let probuzení, nasazující rok co rok nové letorosty. Pak generace let šedesátých, závodící s předešlou. Podle ní generace z počátku tohoto desítiletí, pnoucí se dnes již stejně vysoko a veselá i šumná. A kolem bohaté mlází, svěží, kvetoucí, střílící větvičky své na všechny strany, že sotva lze projít.

Jedním z největších kmenů svatého literárního našeho boru je Svatopluk Čech. Kdo zdálky pohlíží na literaturu naši, Čecha musí vidět samostatně, vysoce se vznášejícího, byť mu i mnohé jiné splývalo v obraz jediný. Dnes již má Čech jmeno básníka geniálního, má význam nového pokroku v duševním životě českém. Bylo by od místa, kdybychom zde chtěli význam jeho určovat blíže. Čech je apoštolem

moderního směru a přitom individualitou zcela samostatnou. On je originálním v každé myšlence a řádce své, proniknut duchem českým je mistrem české formy. Cokoliv píše, vše má znak celého člověka, pravého genia.

Čech zaujímá u nás postavení naprosto výminečné. Hned nejprvnější jeho plody byly plně uznávány, a kdekoli objeví se nová práce, ať již jmeno jeho nesoucí nebo pseudonymní, vždy opět se vítá radostně. O Čechovi a proti němu neozval se ještě ani jediný nepříznivý hlas, a to znamená při rvavosti a sápavosti české povahy zajisté mnoho. Nikdo nesmí říci, že Čech sobě zvučného jmena, jakémuž dnes se těší, nezasloužil plně. Čech zápasil o uznání *častěji* než kdokoliv jiný. Nikdy nebyl spokojen s uznáním již dosaženým, nikdy nekryl novou práci slávou svých prací starších, již uznaných, on vyzýval takřka nesčíslněkráte znovu český soud, vymýšlel si neproniknutelné pseudonymy — a vítězil vždy zase.

Podáváme podobiznu jeho, přesvědčeni, že ji uvítá po českém národě *každý*. Čech básník je znám každému, Čechova osobnost jen málokomu. Čech — smíme-li tak říci — halí se v pseudonymitu také v životě. Vždyť jsou i *literární* kruhy *pražské*, které Čecha osobně ani neznají!

JAROSLAV VRCHLICKÝ

JAKO RAKETA VYSTOUPIL DO ČESKÉHO vzduchu. A jeho posavadní, as pětiletá činnost je hotový ohňostroj: sotvaže zazářila jedna »řada«, jakž to pyrotechnikové nazývají, už zas byla hotova druhá, třetí, pátá, a zdá se, že těch řad bude bez počtu — bohudík! Ale — rovněž bohudík! — při všem ohni svém nepodával Vrchlický toliko pouhý ohňostroj, vypočtený jen na minutu: z jeho děl má mnoho, velmi mnoho cenu trvalou, sílu do budoucnosti zářivou.

Nejsou ty naše »prosaické časy« tak zlé, jak se líčí! Vzdor sobectví jednotlivců, vzdor uhlí a páře v naší atmosféře je ještě dosti smyslu pro poesii, objeví-li se poesií *pravou.* Vrchlický vystoupl a byl téměř nošen na rukou. Musil čísti o sobě články tak dithyrambické, že by nebylo bývalo divu, kdyby mladá jeho duše byla jimi bývala dotknuta jakoby jedem. Tak nadšeně nebyl u nás uvítán z literátů ještě nikdo.

Ovšem bychom nežili ani v Čechách, kdyby dosti záhy nebyl také pro něho nastal skoro až zas opak. Pojednou zdál se Vrchlický mnohému zas *zcela* malým. Ne beztalentovým, to ne, ale talent svůj nedobře vedoucím, potřebujícím velmi pilné rady a návodu, aby to přec konečně »někam přivedl«. Politické bezvětří bylo upoutalo pozornost téměř celé české veřejnosti na produkci literární, a ta veřejnost byla téže doby naučena mluvit — no vždyť víme, jak byla naučena mluvit, a Vrchlický musil pak snášet i veškeré zas příjemnosti návyku toho, a lec-

kde, zvláště v lístcích mimopražských, stála o něm slova, že byla zase jen hotový druhý jed na duši mladou. Podobalo se skoro, jako by byly dva tábory, jeden naprosto pro něho, druhý rovněž naprosto proti němu. Tolik je jisto: u nás je potřebí silných duchů, aby vynikli nad to i ono.

Dnes je už jisto, že Vrchlický neutrpěl pohromy úskalím jedním ani druhým. Vyvázl šťastně a budoucí literární plody jeho s ním. My to zde konstatujeme s radostí. My patřili vždycky k těm, kteří byli rádi, že »Vrchlického máme«.

TEREZIE BOSCHETTIOVA

DNES PŘINÁŠÍME PODOBIZNU NAŠÍ BOschettiovy a činíme tak proto, že jsme hodní a dobří, nestranní a přející — praví lidumilové. Chcem, aby měla nač se dívat, aby jí tím čas ušel a zdlouhavá, těžká, fádní doba letní aby takto za boží a naší pomoci šla kolem ní a jí neuškodila. Neříkáme, že by doby té nemohla užít také k jiným věcem užitečným, o ne! Slečna by mohla na př. rozluštit problém větroplavby nebo sepsat obšírnější dílo o starých rukopisech českých, nebo prozkoumat vnitřek Afriky, nebo tak něco; ale dívat se na svou vlastní podobiznu ve všeobecně ctěných »Humórech« je »také něco«.

Alespoň slečna nezapomene, jak vypadá. Navštěvovatelé českého divadla — bojíme se — už to zapomněli. Není divu; slečna na jevišti téměř ani nevystupuje. A od jednoho vystoupení k druhému uplyne vždy tolik času, že by slečna mohla zcela pohodlně si koupit tour-retourkartu do Australie. To má ovšem své vážné příčiny; však ona naše divadelní správa ví dobře, co dělá. Předně umí slečna Boschettiova skutečně zpívat. Za druhé má krásný hlas. Za třetí je mlada a hezka. Za čtvrté je oblíbena. To ale nejde. Vždycky je líp, když obecenstvo není *zcela* spokojeno, sic s ním nikdo neobstojí. Jak příjemno je na př. ve velké opeře za zimy poslouchat zpěvačku, které se všechno už nepovede a jíž všechno už nesluší! Člověk se vmyslí do lepší minulosti zpět, když zpěvačka měla skutečně ještě zvonivý, klokotavý hlas, a baví se dvojnásob: zpěvem i vlast-

ními myšlénkami. A jak příjemno je při operetě v letě, když divadlo je prázdné! Divák přechází kam chce, herci hrají jak chtějí — všechno je spokojeno, ba i divadelní kasír září spokojeností, že se nezapotil.

V jednu věc doufáme pevně: že jsme slečně svými znaleckými poznámkami u divadelní správy jak se říká »zatopili«. Takového něco má v nynějších parnech svou cenu. Je nám volno — vykonání dobrého skutku tak blaží!

LEŠENÍ S HLAVNÍ FASÁDY NÁRODNÍHO DI-

vadla je odstraněno — závoj odestřen — kouzelně krásná skladba lahodí žasnoucímu zraku. Obraz souladný, pýcha nás současníků, náuka pokolením příštím. Stavitelské umění české slaví svůj triumf a české umění sochařské uvilo mu věnec a korunuje skráně triumfálního jeho díla.

Jmeno Zítkovo zanešeno již v zlatou knihu našich dějin, jmeno Schnirchovo připojeno nyní k němu. K závidění pěkný los připadl mladému ještě Bohuslavu Schnirchovi: směl se osvědčiti při díle českému národu nejdražším, umělecky zároveň také nejdokonalejším. Daleká většina plastických ozdob, upravených posud na divadle Národním, je z umělecké dílny Schnirchovy, a není jediné mezi nimi, aby nesvědčila o nejušlechtilejší snaze i skutečném důmyslu jeho. Ve velkých sochách Apollina s Musami dýší vzory starohellenské, a tvary, jimiž se honosí Louvre a Vatikán, v ladné obdobě skvějí se nyní také v srdci Zlaté Prahy. Co pak se týče ostatních ozdob plastických — celého spisku bylo by potřebí, aby se vyznamenaly veškeré myšlénky, jimiž důmyslný Schnirch označil účel památné budovy: listy a květinové arabesky, postavy ze zvěřeny vzaté i postavy lidské v bohatých růžencích vypravují nám o dramatu i opeře, o prvních počátcích obou i o nynější jich moderní výši. Z každého koutku dýše základ všeho: *poesie*, — kýž ten dech křišťálově čistý zůstane povždy nezkalen, kýž umění naše dramatické, provanuto jím, nese se vždy jen

za cíli nejvyššími, kýž vznešená Klio, přísně zde se své výše shlížející, jen *slavné* děje zaznamenávající, vepisuje řádku za řádkou s pílí nepřetržitou!

Na bílé bláně v rukou její skví se již první řádka zlatá: samo to divadlo Národní, vyrostlé z našeho nadšení. Architektura a plastika přičinily zde již tak mnoho ku slávě české, dramatická hudba vítězně jde za nimi — nechť vzkvete v stejné síle brzy také česká dramatická poesie!

Ovšem — nejsme ještě s divadlem hotovi. Je ještě potřebí dalšího nadšení, *posledního,* abychom tak řekli, rozdechu, by dílo bylo dokonáno. Od muže k muži bychom s Karlem Havlíčkem putovali s dlaní odevřenou a s nalehavou prosbou: *Dodejte ještě ten groš poslední!* Vy starší, z jichžto nadšeně podávaných příspěvků krásné dílo naše vyrostlo, přispějte ještě *posléz!* Vy mladší, kterým nebylo popřáno přispěti do základů a ku vzrůstu Národního našeho divadla, působte, přispějte výdatně alespoň *k jeho dovršení!*

A napadá nám tu ještě myšlénka jedna, praktická. Vlny politického našeho života zase znovu se rozhupují. Snad, pravíme *snad,* zarazíme zase patu svou v nastávající říšské radě: — pak by tam šli také předseda a místopředseda, mimo něž nikdo jiný nemůž svolávati schůze divadelního výboru a sboru. Nemělo by se již *dnes* na to pomyslit, aby tím stavba se nezarazila, neusnula před samým zakončením svým?

TICHOUNKÝ NADĚJKOV BUDE NYNÍ SVĚDkem slavnosti Chocholouškovy. Patnácte tomu let, co tam, na přívětivé faře, Chocholoušek po trapné nemoci skonal v náručí svého přítele Fikara; nyní teprv bude hrob jeho označen pomníkem důstojným. Také ještě po smrti byl jeho osud týž, jaký za živa: Chocholoušek jmenován často, velmi často, — nevyznamenáván ale nijak.

Arci — *musil* být jmenován. Mimo Tyla byl on jediný, jenž povídkami svými výdatněji vychovával čtenářstvo české. V poslední době vešlo u nás v obyčej poškubávat na literárním významu Chocholouškově. Dobře, my třeba pokročili k vyšším požadavkům literárním, ale pravý sloh historické povídky, zajímavost děje, ostré vyznačení povah, podrobné studium v dějinách českých a slovanských vůbec neupře Chocholouškovým povídkám nikdo. Není snad Herloš Němcům dnes už ničím více proto, že jich literatura postoupla ke Gutzkowům a Heyseům? Jsme my snad dnes od svého Herloše-Chocholouška v romanopisectví tak daleko jako Němci? A kdybychom i byli, velice by se mýlil, kdo by podceňoval Chocholouškův *dnešní* vliv. Dnes miluje ho dorůstající naše mládež právě tak jako kdy jindy, a pro ty v národě věčně se znova rodící kruhy, jež čtením historických povídek doplňují svou vzdělanost a učí se lásce k vlasti i k slovanským soukmenovcům, *nemáme* lepšího čtení nad díla Chocholouškova.

Do zajímavých dob padá životní činnost oslaven-

cova. Literárně i politicky idylický čas předbřeznový viděl první a hlavní spisovatelské úspěchy jeho. Bouřný rok 1848 byl svědkem jeho mužné statečnosti, jak na barikádách tak v redakci opositního Večerního listu. V letech padesátých procítil všechny české útrapy s sebou, sám do Polsky zahnán, pak na český venkov internován. A sotvaže rok 1860 umožnil zas existenci časopisu samostatnému, již vřadil se Chocholoušek hned sám do redakce první, a úvodní články, které do Času a později Hlasu psával, dýchaly nadšením a zněly jako hymny.

Vyznamenáván za živa nebyl nijak. Také toho nijak nevyhledával. Pracoval proto, že jeho práce bylo potřebí; vykonav čin, byl uspokojen již činem samým. Vysoce vzdělán, byl povahou dítě: dobrý, důvěřivý, věčně ideální, upřímný v srdci, upřímný v slově. Křišťálová povaha jeho byla vzorem, dle něhož se vyvinul nejeden z mladších bojovníků našich.

My žijící jsme mnoho povinni té starší generaci buditelů českých. Slavnost nadějkovská splácí teď dluhu toho jednu část.

DR. ALOIS PRAŽÁK,

ministr pro Čechy.

Už tolik listův uveřejnilo podobiznu doktora ministra Pražáka, že bychom my už toho skoro mohli nechat být. Ale řeklo by se, že mu závidíme, — a to ne, nikdy, v našem srdci není závisti za mák! Také by to věru bylo divné, kdybychom my »Humóry«, jež vládnem už dobrých dvacet let, záviděli třínedělnímu ministrovi. Bychom řekli upřímně, my jsme skoro mnohem radš »Humóry« než ministrem. My jsme nesesaditelní. My jsme u svých poddaných nesmírně oblíbeni. My se můžem týden co týden vykázat řádným nějakým úspěchem. A my vládnem zcela ústavně: jsme voleni nejpřímější volbou svých předplatitelů, a když podáme týdně svou novou předlohu a slavná censura nám jednotlivé položky v ní škrtne, dobře, my učiníme za hodinu již opravené vydání. Ať toho dokáže ministr!

Cítíme ale dobře, že my starší regenti máme k novému členu vídeňské vlády svaté své povinnosti. Dobrou radou, poctivým pokynem můžeme mu prokázat službu velkou. A protož mu dáváme hlavně dvě dobré rady: za prvé aby *se řídil zcela podle nás*, a pokud bude členem vlády, aby daně žádného rakouského občana neobnášely víc, než obnáší předplatné na »Humóry«, čímž získá si ukrutně moc lásky. A za druhé aby *se neřídil pranic podle nás*, sic by — se mu smáli.

Dra Pražáka nazývají »českým ministrem«. Těžké, velmi těžké postavení, každý to uzná. Učiní-li něco pro Čechy, bude neoblíben u Němců; neučiní-li

nic, bude neoblíben zase u nás. Hm — my mu poradíme. O nás Čechy v Čechách ať se nestará, my už se nějak vyfretujem, — a bude oblíben u Němců. Zato ale ať se hodně stará o Čechy na Moravě a hlavně *ve Slezsku* — a bude oblíben zas u nás. Zázračně jednoduché.

A teď ho ubezpečujem obzvláštní své milosti a dáváme mu deset let času, aby co ministr se osvědčil.

JAN LEPAŘ

CHARAKTERISTICKÉ JE PRO SNAHY NAŠEho národa, že nejpřednější a nejnalehavější starostí jeho vždy byla a důsledně zůstává starost o školu. Ze šedé dávnověkosti vyniká již jedna zpráva jasná, důležitá — o *Budči,* kamž pověst i sv. Václava co žáčka školáčka posílá. Velká doba historie naší, v níž život národa došel výrazu nejindividuálnějšího, zahájena bojem o školu, o universitu pražskou — jediný as podobný případ v dějinách lidstva. Když pak jsme klesli a jižjiž se nad námi rozestírala noc, tu náš Komenský dal veškerým národům podnět k veliké reformě školské, na znamení, že snahy sklácených Čechů byly se nesly jen k výši, k rozkvětu lidského ducha vůbec. A právě teď chceme zase zapomenouti všeho bezpráví, jaké se nám kdy stalo, chceme poctivě pomáhat a zasáhnout znova do politického života — a ejhle: prvním požadavkem naším je opět universita, české školství. My můžeme říci: »pochopili jsme lidstva věk nový.«

My měli pro školství mužů vynikajících vždy úctyhodné řady. Ba ti učitelé naši byli vlastní kostrou našeho národa. »Kněží a profesoři tvoří českou literaturu,« platilo po všechna desítiletí našeho znovuvzkřísení. A profesoři, učitelé jsou podnes nejčilejšími pracovníky literárními. Je až úžasno, jak rychle, jak všestranně roste naše pedagogická literatura, a jak stejně se v ní buduje ve směrech všech, od nejpokročilejší vědy mužné až po školské pomůcky dětské. A jak do literatury, rovněž platně

a všestranně zasahují učitelé naši do všech ostatních oborů národního našeho života.

Po vlastech českých je jmeno *Jana Lepaře* teď as nejznámější. Jan Lepař je z Moravy — odtamtud zdá se, že mají přicházeti všichni naši Komenští. Povaha moravská, vytrvalá, důsledná, vnímavá, je ovšem cele dle toho, aby se z ní vyvinuli učitelé dokonalí. Jan Lepař působil na Moravě, ve Slezsku, v Čechách, všude tam na místech důležitých, všude s výsledkem nejšťastnějším. Nyní je řiditelem pražského pedagogia — neznáme věru ústavu pro nás důležitějšího, než je to pedagogium pražské, semeniště budoucích učitelů národních. Řiditel jeho musí být muž celý. Vysoce a všeobecně vzdělaný, ve všem rozvážný, neunavný, lidumilný, pln lásky ku svému povolání — a těmi vlastnostmi vyniká Lepař v míře skvělé. Jeho vedením dosáhlo pedagogium výše všeobecně uznané. Je-li už vychovávání mládeže o sobě dílem obtížným, je zajisté ještě daleko obtížnějším vychovávání těch, kteří sami mají býti »učiteli« —

mnoho lidí lidstvo učí,
MÁLOKDO VŠAK UČITELEM!

Zde se jedná hlavně o to, aby byla vštípena láska k obtížnému povolání učitelskému, aby duchaplným pokynem bylo buzeno přemýšlení vlastní a dán v tom směru popud stačící na celý život. K tomu je potřebí muže veskrz sympatického, jakým je Lepař. Za příkladu jeho snaží se veškeré učební síly pražského pedagogia stejně a vše zde jde jakoby jedním dechem.

Mnoho ovšem musil si Lepař teprv utvořit a vyvolat sám — jeť pedagogika vzdor stáří svému vědou věčně novou. Lepař má však talent jak organisátorský, tak spisovatelský zároveň. Jeho Obecná pedagogika ku potřebě ústavům učitelským, jeho dílo

O methodách a logické jejich příbuznosti odpovídají nejpřísnějším požadavkům vědy a časového pokroku, zároveň jsou však jasným podáním svým pravými knihami vychovatelskými. Ta obdivuhodná jasnost, prostota a přece obsažnost je ale také příznakem všech ostatních knih Lepařových, na př. dějepisných i zeměpisných. Ryzý Lepařův sloh je vzorem slohu učebního.

DR. KAREL SLADKOVSKÝ

NENÍ TO ZAJISTÉ PŘÍLEŽITOST PŘÍJEMNÁ, která nás má k tomu, bychom právě nyní přinesli podobiznu Karla Sladkovského. Ochuravěl, vzdal se všech mandátů svých, odcestoval do zahraničních lázní — nyní, kdy právě jeho osobnosti kynuly úkoly tak důležité. Třeba by bohdá choroba jeho brzy ustoupila zdraví zas pevnému a utěšenému, nynější tu chorobu Sladkovského poneseme přec všichni těžce. Sladkovský je mužem i nejzarytějšími odpůrci našimi respektovaným a počítali jsme na diplomatickou jeho činnost při revisi zemského volebního řádu; je řečníkem výborným a doufali jsme, že nás skvěle zastupovati bude na radě říšské; je neunavně pilným a těšili jsme se, že jeho ruka nám již co nejdřív odevře brány Národního divadla, o něž on právě má zásluhy *největší*.

Snad proto, že jaktěživ se neucházel o sympatie nikoho, je Sladkovský sympatický stranám a lidem všem. — Sladkovský mně připadá vždycky jako vznosný maják, žulový, nezborný; nechť bijí bouřné vlny kolem, nechť zuří živlové, on tu stojí nezdolný a klidné jeho světlo jest útěchou nám plavcům všem. Sladkovského tvářnost je vždycky opravdova — přirozený to reflex české věci, jíž on se byl z celé duše oddal, a naše věc byla opravdovou rovněž vždy. I přísným politikům se dovoluje, aby měli obličeje dvojí: opravdový pro život zevnější, úsměvný pro život rodinný — Sladkovského rodinou je zase národ, on žije jen tomuto, ne sobě. Uznávat jeho vzorně nezištné vlastenectví, jeho pravou

a vždy osvědčenou svobodomyslnost, bylo by počínáním směšným — svobodomyslnost a vlastenectví Sladkovského je povznešeno nade všechnu kritiku a Sladkovský je z tak řídkých lidí našich, kteří uznání chválabohu ani nepotřebují. Třicet let již bojuje Sladkovský za národ český a za svobodu lidstva. Postavil se do předních řad roku 1848 a setrval na svém místě nezměněný, nechť dech svobody směl světem vanout jen šeptně a jemně, nebo na orkán rozpoután otřásal základy společnosti. »Svobodou« ale slula Sladkovskému vždy jen »nejvyšší spravedlnost«.

Sladkovskému nebyla odpuštěna ani jediná z přečetných strastí českých bojovníků. Ba jeho stihly krutěj než každého jiného. Osm let strávených ve vazbě pevnostní podrylo mu zdraví. Duch jeho byl však vždycky zdráv, je dnes zdráv i silen jako vždy. Kéž brzy zaujme místa, na němž je nenahraditelný!

PODLE FOTOGRAFIE, JIŽTO POVĚSTNÉ JI-

hoafrické slunce teprv před několika nedělmi vlastnoručně zhotovilo, podáváme zde podobiznu cestovatele Holuba, aby každý, kdo ho potká, poznal ho, a kdo ho pozná, tisknul mu ruku na uvítanou. Přibudeť již v těchto dnech do Prahy, po dlouhých letech — tak dlouhých, že se změnila jeho tvář, jako se mezitím doma změnily ty dříve známé »české písně«. Zpáteční cesta jeho byla pomalá; jedeť Holub všecek procpán africkými zvířaty, kameny, nářadím atd. A štěstí mu dosud při návratu nějak nepřeje. Přijel do Londýna a nenašel tam ani jediného z členů geografické společnosti, jichž vyhledával. Teď přijíždí do Prahy, a velemoudrý magistrát právě odtud vypovídá všechny holub . . . ne ne! — tak mizerným vtipem Holuba přece neuvítáme! Ach, jak je člověk sláb a špatným vtipům přespříliš nakloněn!

Uvítáme proslulého svého cestovatele a pozvem ho, aby si odpočinul. Avšak ne dlouho — pak si ho posadíme někam »do koutečka«, na př. do sálu žofínského neb besedního, sesednem si hezky kolem něho a on nám musí povídat. O té Africe, která prý byla pravlastí naší a odkud jsme se prý vystěhovali svého času co nevinné, hezounké opice; o Africe, kamž prý jednou co hříšní, oškliví lidé se vrátíme zas zpět, abychom nezmrzli. Budem se na všechno podrobně vyptávat svého Holuba, kteréhož jsme, chytřejší než Noe, vyslali dávno už před prorokovaným námi malérem, a on nám bude vyprávět

o tom černém dílu světa a jak toužebně nás tam lvi a jedovatí hadi, milostní tygři a žertovní nosorožci už očekávají. A naše zbožné dámy budou pozorovat, je-li Holubův hlas vrkavý, jak to předpisuje Isaiáš 38, 14, a má-li on dle Žaltáře 67, 14 »křídla stříbrem potažená a záda lesknoucí se v bledosti zlata«. Snad si mnohá zavzdychne žalmovně: »Kdo mi dá křídla jako Holubice a poletím a usadím se na poušti« — s ním, s Holubem.

Neboť on hodlá po nějakém čase zase zpět, zas do »své« Afriky. Povandruje tam opět od jihu k severu, jako Stecker teď tam vandruje od severu k jihu. U rovníku se setkají, podají si přes něj ruce, naznačí kruh a sdělí zvědavým papouškům a udiveným slonům radostnou zprávu: »Tadyhle budou jednou Čechové zpívat Kdedomovmůj!«

JAKUB SEIFERT

KDYŽ SE NEŘEKNE »NÁŠ« ŠIMANOVSKÝ, »náš« Mošna, nemají naši herci radost ani z největší chvály. Nu tak dobře — tedy »*náš*« Seifert. *Náš* milovník, *náš* mladistvý hrdina, *náš* operetní baryton — a my jsme zcela a naprosto s tím spokojeni, že je *náš*.

Jakub Seifert je ostatně ještě příliš mlád, než abychom ho směli do očí chválit. Nebožtík Wirsing říkal, že takového milovníka nemají teď po celé svaté německé říši; ale Wirsing to říkal zajisté jen ze samolibosti, protože Seifert byl *jeho* milovníkem. Kdyby to bylo v životě, ani by to nebylo žádnou zvláštní zásluhou, býti milovníkem, neboť milovníků je v životě nepoměrně víc než milovnic. Ale v umění, na jevišti, je poměr zcela opáčný. Tu je jen v naivních výběr trochu větší, tragických je ukrutně málo, smutných nejvíc. — Seifert je stejně dobrým milovníkem ve veselohře i v činohře; je-li jím také v životě, nedovolujem si při jeho ženatém stavu nikterak rozhodnout.

Pražské dámy mají však s divadelními milovníky malér. Když byl v Drážďanech Emil Devrient, křtili tam každého druhého kluka na jmeno Emil. Proč ne, jmeno Emil je pěkné. Ale naši milovníci! Matěj Šamberk, Jakub Seifert! Copak by řekl manžel své ženě, kdyby chtěla, aby její novorozený kluk se jmenoval Jakub nebo Matěj!

ZAHLEDĚLI JSME SE NA AUTOGRAF JABLONSKÉHO, jejž přinesl před nedávnem Lumír. Pevná, pěkná ruka u muže sedmdesátiletého. Zjevná, živá chuť k veršování u básníka, který začal psáti téměř před půlstoletím.

Málo dní nato přibyl Jablonský osobně do Prahy. Ihned byl středem mladších literátů našich a všichni stykem tím osvěžili. Pro každého z nich měl slova obsažná, neboť Jablonský sleduje ze svého klášterského zátiší v Krakově každé, i sebemenší hnutí domácího písemnictví. Každý okřál milým jeho pohledem — zářiť oko šedého básníka tak jasně, tak upřímně!

Jablonský je nyní Nestorem české poesie. Jeho básně dožily se již *pátého* vydání, úkaz to, který se dosud neopakoval u žádných jiných básní českých. Páté to vydání, po němž zajisté budou následovat ještě četná další, je třikrát tak objemné, jak bylo vydání první. Rostl počet vydání, rostla kniha — jen obliba básníkova nerostla, ta byla hned na počátku *velka, všeobecna,* a zůstane stejna, dokud nějaké mladé srdce v Čechách bude ozářeno láskou a duch naší mládeže bude schopen vlasteneckého nadšení.

Co do vlasteneckých akordů sáhl Jablonský vedle Kollára nejpravdivěji a nejmocněji do strun. Co do písní milostných jest Jablonský naším Petrarkou. Co tyto písně as vyloudily už vzdechů z mladých ňader a slz z toužných očí! A jejich kouzlo leží zase v jich jednoduchosti, v jich pravdivosti. V tom

ohledu může každý básník Jablonskému záviděť. Zajisté že každá z čtoucích českých dívek utvořila si v myšlenkách svých z Jablonského celý román, že si básníka obestřela sladkým světlem romantiky a naslouchala mu s dechem potajeným a domnívala se slyšeti tlukot bohatého, trpícího jeho srdce.

Jablonský rozžehnal se s námi se slibem, že Prahu navštíví zas co možná brzo. I můžeme zde sdělit zprávu, že slavný básník slíbil podat veřejnosti paměti své, v nichž ovšem budou pro literární historii českou obsaženy pravé poklady.

DR. FRANT. SMOLKA

KDYŽ PŘIŠLA ZPRÁVA, ŽE SMOLKA ZASEDL teď na stolec prvního místopředsedy vídeňské sněmovny poslanců, bylo v Čechách zajisté každému zrovna tak, jako by na stolec ten byl zasedl našinec, rázný, poctivý Čech. Patřil Fr. Smolka — vzdor svému rozhodně polskému smýšlení — jaksi do okruhu našeho českého světa. Když Farský vydával litografovaný cyklus »českých výtečníků«, bylo naprosto přirozeno, že mezi nimi vydán také Frant. Smolka, a Smolkova podobizna zdobí tisíce domácností českých. Když mluvily německé časopisy o politickém »*troj*listu českých Franců« (Palacký-Rieger-Brauner), mimovolně jsme je každý v myšlénkách korigoval a dodal: »Ne trojlist — *čtvero*list! Vždyť vynechán Smolka!« A kdykoli jmeno Smolkovo vysloveno, jakoby zlatý most zbudován mezi národem českým a polským.

To datuje z krásného, ideálního roku 1848. Z toho roku slunečního nadšení, kdy myšlénka bratrskosti po prvé vítězila v lidstvu. Smolka byl myšlénkou tou prodchnut již před rokem 1848 a zůstal svému ideálu stejně nakloněn dodnes — on byl a jest naším pravým bratrem.

Smolkův život je bohat. Již před rokem 1848 byl stíhán těžce, stíhán i rozsudkem hrdelním. Již v prvním sněmě říšském byl místopředsedou, potom předsedou, a když nastávala reakce, byl on to, jenž důstojnosti sněmovního předsedy téměř násilím vynutil nejvyšší vojenské pocty. Měl se stát také ministrem za Doblhoffa, ale odmítl. Kdykoli potřebo-

vala vlast síly jeho, zanechal advokatury a dostavil se; kdykoli už nebylo lze politickou činností vlasti prospět, zanechal všech hodností a vrátil se k své advokatuře.

Veškeré časopisy německé vzpomínaly po jeho zvolení nynějším, že co předseda sněmovní byl Smolka vždy nanejvýš spravedliv ku stranám všem. Tytéž časopisy vyslovily také přesvědčení své, že bude nyní spravedliv měrou zcela stejnou. A přece Němci pro něho *nehlasovali!* Z čehož vysvítá jasně, že nechtějí muže, který bude *spravedliv k nim,* nýbrž že přáli sobě muže, který by byl *nespravedliv k jiným.*

TOLIK LZE ŘÍCI, ŽE ŠEBOR NÁS PŘEKVAPIL.

Kdykoli jsme sobě v posledních letech na něho vzpomněli, myslili jsme sobě ho vždy, třebaže nerádi, místo s taktovkou na divadelním pulpitu jen s těžkou šavlí po boku, a místo v čele operního orchestru v čele vojenské kapely. A — přiznejme se — omrzelého, nečinného. Ale k občasnému vzpomínání nepřiváděly nás snad reprise jeho oper, o ty se v posledních letech téměř ani nezavadilo. Ne snad pro osobní nechuť, intriku, pro cokoliv podobného nedávány operní skladby jeho; vždyť dřímají osvědčená a velká díla jiných našich skladatelů stejně v archivu divadelním, — to způsobuje prostě čas, vlnění se repertoáru, nahodilé poměry sil operních a desateré ještě věci jiné. Již povinná pieta ku skladateli »Templářů na Moravě«, jimiž rej velkých oper v původní produkci české takřka zahájen, vylučovala by všechnu nechuť osobní. Mimo »Templáře« složil Šebor také ještě »Drahomíru«, »Husitskou nevěstu«, »Blanku«. Se Šeborem zároveň nebo po něm skládali také jiní skladatelé opery velké, je jich už tolik, že beze všech schválností může nyní dobré dílo na opakování své třeba půl desítiletí čekat. Operní hudba učinila přímo »pruský pochod« kupředu; dej nám osud takový pochod i pro činohru! A do řad těch vesele tvořících muzikantů vstoupil teď pojednou, neočekávaně zase a znova Šebor — překvapil nás, a to rozhodně příjemně.

Jestli vůbec u někoho, platí zajisté u dobrých muzikantů, že každý z nich je muzikantem hned

při narození svém. Téměř každý z nich je tak zvaným »zázračným dítětem«, tak něčím jako muzikantským zázrakem hned v outlém mládí svém. Jak to bylo u Smetany, Dvořáka a j., bylo také u Šebora. Když po prvé vystoupil před obecenstvo s větší skladbou, s jakous ouverturou, bylo mu netto třináct let. V ctihodném stáří tom přijímal od obdivovatelů nebo obdivovatelek svých snad ještě cukrovinky — neboť obdivovatelek měl skladatel Šebor vždy hojně. Jeho tvořivost má příznak síly, řekněm divoké síly, a divokost líbí se ženským vždy. Nehledě ani k tomu, že hudba je vůbec nejlepším klíčem k srdcím ženským a dobývá jich zrovna hravě. Zůstaly mu také věrny. »*Zmařená* svatba« se jim líbí vzdor svému, ženskému uchu naprosto neharmonicky znějícímu titulu. Ovšem, naše dámy jsou tak zázračně tolerantní, že se dovedou nadchnout i »*Prodanou* nevěstou«!

»Zmařená svatba« nazývá se operou národní. Tedy u bývalého romantika Šebora nový směr. Naše doba, která by se jak známo hanbila, kdyby nebyla »ve všem všudy moudřejší, než dědové byli«, a lesem kultury lidské razí si nové dráhy na všechny strany, učinila tak i v dramatické hudbě. Vynalezla jí »jednotný směr«, »deklamaci přesnou«, »melodii ze slova vyrůstající«. A ten směr vzal u nás na sebe bohudík ráz národní. Už starý mudrc Plato řekl o hudbě, že neděje se žádná změna v ní, aby nebyla buď přípravou neb následkem změn v mravním či politickém stavě toho kterého národa. Náš národ v nové době své a životě svém duševním nekráčel dosud ryze národním směrem; národní směr hudby není teda výsledkem, je přípravou, předchůdcem života ryze národního, ryze českého.

Vítáme tu »národní hudbu« svou a vítáme v ní Karla Šebora.

JIŘÍ KNÍŽE CZARTORYSKI

KDYŽ PŘI ADRESNÍ DEBATĚ CORONINI ZEmanův svých na pravici se ptal, »kdo chce čtvrtý na sedání«, byl to Jiří kníže Czartoryski. Povstal a vzal to »radikálně«, totiž *od kořene*. Mluvil klidně a důstojně, duchaplně a upřímně, nejupřímněji ze všech. Však je ta řeč jeho českým poslancům známa a jimi oceněna.

Počítáme Jiř. Czartoryského mezi své. Nejen co člena pravice na říšské radě, nýbrž co vřelého přítele českého národa. Ode dne 2. května roku 1861, kdy za choť pojal sestru našeho velkého Jaroslava Čermáka, náležel jaksi v okruh českého duševního života, pro nějž jevil vždy živé porozumění a často osvědčenou ochotu. Jemu je Umělecká beseda naše zavázána mnohým díkem: pomáhal jí při reprodukcích děl Čermákových, k prémiím vyvolených, při pohrobní výstavě Čermákových děl atd. Kdo viděl velkolepý průvod, jaký Praha uspořádala tělesným ostatkům Čermákovým, má zajisté také v dobré paměti vznosnou postavu a sympatickou tvář knížete Czartoryského, jenž kráčel hned za vozem pohřebním.

Sdělujeme zde životní dáta, jak v Naučném slovníku — nestojí:

Jiří kníže Czartoryski, narozený 24. dubna 1828, je bratrem místopředsedy panské sněmovny, knížete Konstantina. Strávil dětská leta i celé mládí své ve Vídni. Dům otce jeho byl shromaždištěm předních umělců. Jiří oddal se velmi vřele studiím uměleckým a vydával později s bratrem svým ča-

sopis věnovaný uměleckým zájmům. S politikou zanáší se teprv od doby, kdy se usídlil na svém statku Wiazownici v Haliči. R. 1867 vstoupil do haličského zemského sněmu a r. 1869 také do říšské rady. Byv v říjnu 1873 opět zvolen do rady říšské, přijal sice volbu, podal však v haličském sněmě protest proti volbám přímým. R. 1876 složil mandát svůj. R. 1879 byl předsedou volebního výboru pro Halič východní a zvolen jest sám ve *dvou* okrscích volebních.

DR. JOSEF FANDERLÍK

KU PODIVU: — KDYŽ ŠLA R. 1848 PRVNÍ DEputace Čechův do Vídně, jednala hned o kolku, a sotvaže teď Čechové přišli do Vídně znova, jedná se o kolek zas, tentokrát o novinářský. Ovšem neučinil nikdo z Čechů teď přibylých dotýčný návrh, nýbrž doktor Fanderlík, Moravan na říšské radě již zdomácnělý, ale p. doktor může být ubezpečen, že s ním souhlasíme všichni.

Zázračnost lidského pokroku! Teprv někdy v 17. věku, a sice v Holandsku, byl kolek vynalezen, a dnes už se divíme, když není kolek na všem. Nejkomičtější je však přece jen ten kolek novinářský! Noviny ráno vyjdou a mají kolek otištěný v čelo, jakoby »popelec« — děsné »memento mori« vůči panu státnímu návladnímu. Jsou privilegovanými veřejnými zástupci svobody — a vypálí se jim znamení galejního otroka. Mají za úkol křísení k životu, a nosí jakoby znamení Kainovo. Chvalně známé časopisecké lže obdržují kolkem jakous úřadní hodnotu. Zuřivé úvodní články těší se erárnímu stvrzení. Impertinentní feuilleton obdrží úřadní frak.

Aby takhle člověku, jenž by byl obdařen zdravým rozumem, našich civilisátorských vymožeností však by neznal, náhle byl předložen exemplár kolkovaných novin s otázkou, nač as ten kolek? Bojíme se, že jeho rozum by seznal svůj Králové Hradec! Snad by si myslil naivní ten člověk, že teda se ukládá kolek na všechny plody literární, umělecké atd. Ale viděl by knihu s verši, jinou s povídkami, třetí s obrázky, a ty všechny bez kolku! Při-

šel by do divadla, slyšel zpěvačku, ale hubička její, tvořící koloratury a fioritury, též není kolkována! Snad by si teda myslil zmíněný naivní člověk: »Aha, v časovosti to vězí!« Ale pak by zas viděl, že časopis, který vychází jednou za osm dní, jest kolkován, a který jednou za deset, není kolkován. Naivní člověk by se musil zbláznit!

Dobře kdosi srovnal novinářský kolek s potravní daní. Dnes jsou zajisté časopisy nejdůležitější duševní potravou všeho lidstva. Pro miliony a miliony lidí jsou jediným pokračováním vyučování školského, učitelem dostavujícím se k nim den co den. Po celém světě namáhají se vzdělanci, aby škola byla zdarma, — a zde na každého jednotlivce uvaluje se daň několika zlatých ročně!

Jsme žádostivi, jak se naši poslanci oprou do té přežilé, přestárlé věci. Snad dle naší národní: »Buďme jen hezky tiši, ať nás nikdo neslyší!«?

DR. SVETOZAR MILETIĆ KONEČNĚ PROPUŠTĚN NA SVOBODU.

Miletić je dnes mužem víc než padesátiletým. Pěkný to věk, a krásný ten muž, který smí o sobě říci: »Byl jsem po celý svůj život *věren* lásce, které jsem přísahal!« Láskou Miletićovou byl a zůstal srbský národ, byla a zůstala svoboda srbského národa. Národ, který má takových apoštolů svobody, jakým je Miletić, je rozhodně svobody hoden — umíť si jí vlastní myšlénkou a vlastní pěstí vydobýt. Už je ale osudem téměř všech apoštolů, že jsou v cestě lidem jistým a za přesvědčení své že musí pykat vězením, ba i životem. Také Miletići stalo se tak, vězení bylo jeho údělem — zároveň jeho oslavou.

Ti páni Maďaři v Translajtánii rozumějí svobodě zrovna tak, jako Němci v Cislajtánii ústavě. Pro sebe, ne pro jiné. Už jak to Košut sám jednou řekl: » Jsem vždycky pohnut, když si vzpomenu, jak skrovná míra svobody popřána v Uhrách národnostem nemaďarským. Ti mají věčnou noc beze slunce.« —

»U nás jest politickým vězňům hej,« pravil k pisateli tohoto jednou kýs Maďar; »procházek, třeba po městě, dost, návštěv, mnoho-li se jim ráčí; ba vyhoví se jim ve všem všudy.«

»Povím vám anekdotu,« odvětil jsem. »Jednou přišel pan ministr spravedlnosti kamsi na visitaci vězení. »Krásné místnosti,« pravil, »vzdušné, čisté a zdravé.« — »Až příliš krásné na ty zločince,« uklonil se žalářník, »sem by patřila spíš Vaše Excelence nebo podobně velcí páni.«

MÁME V PRAZE VZÁCNÉHO HOSTA. SLEČNA Marie Deryngova, člen zemského divadla varšavského, přibyla mezi nás, aby deklamací svou oslavila Slovanský večer českého studentstva a poté aby na českém jevišti vystoupla co Debora, Julie a Amelie (Mazepa).

Slečna Deryngova je v dějinách souvěkého dramatického umění polského zaznamenána vedle proslulé Heleny Modrzejewské. Je zcela ještě mlada, narodilať se teprve dne 25. března r. 1857, umělecký význam, jejž jí veškerá publicistika polská přisuzuje, má tedy váhu tím větší. Z jejího repertoáru lze vidět, že snahy její jdou za nejvyšším: obsahuje repertoár její ze světové literatury úlohy, jež povahopisně jsou nejtěžšími, a z domácí literatury úlohy, které jsou chloubou parnasu polského. Ale slíčná líc mladé umělkyně má prý také povahu Janusovu: dovede přísně hledět v oboru opravdovém a rozmarně zas v oboru veseloherním. Hledíme s potěšením a napnutím vzácnému tedy požitku vstříc.

Pro nás ale má slečna Marie Deryngova význam ještě jiný, a že sama je sobě významu toho vědoma, je jasno, vždyť přišla k *slovanskému* večeru a do *české* Prahy. Umělkyně polsky hrající na českém jevišti, toť zjevná, výmluvná manifestace, toť zcela určitý pokrok slovanské myšlénky. České umění dramatické slaví s polským uměním své zasnoubení, a mladá dcera Polsky je toho sňatku družičkou.

Vyvíjeli jsme se dosud, my kmenové slovanští, duševně každý jen pro sebe. Kmen jak kmen měl

zcela zvláštní svou duševní kukli, pod níž každý se cítil a snažil jinak. Až jsme si vzájemně nahlédli pod kukle ty a viděli, že tváře nás všech mají překvapující ráz rodinný.

Jakkoli byl a také může býti kmen polský i český každý pro sebe hrd na duševní rozvoj svůj, rovněž oprávněná a daleko větší hrdost bude v nás, jakmile v čemkoli spojíme snahy své. Polské jak české divadlo na př. má své umělce, kteří se mohou rovnat umělcům národů velkých. Ale scházela oběma dodnes ona osvěžující fluktuace, ona poučná výměna sil, jaké se těší divadla národů velkých. Teď jsme k tomu cíli učinili krok první — kéž následují rychle vzájemné kroky další — vždyť nesluší člověku nic tak krásně, jako osvědčuje-li věrnost tomu, co uznal za vznešené!

Posud jsme my Slované stáli roztroušeni dole na rovině. Teď jdem společně do vrchu — ruce se ku vzájemné podpoře hledají — vřele tisknem ruku ušlechtilé dcery Polsky!

NEPOTŘEBOVAL NĚKOLIK DESÍTILETÍ, BY sobě získal uznání. Napsal povídku svou první a ihned byl uznán co spisovatel významu zvláštního a zcela osobně ohraničeného. Dnes je Arbes miláčkem českého čtenářstva. Ale význam jeho není ještě dnes určen zcela přesně — Arbes tím vinen sám, proč je právě spisovatelem zvláštním!

Jeho bohatá obrazotvornost, jeho obdivuhodná obratnost ve spojování věcí často heterogenních v kulatý, vždy odůvodněný celek uznává se všeobecně. Avšak — že prý povídkového svého práva nad lidskými životy a lidskými osudy užívá trochu příkře, že prý směr jeho je »na nás« trochu realistický, dle jiných »ne vždy poetický«. Ano i to se mu již vytknulo, že, třeba-li toho, do jeho povídek i moderní věda se vplítá, — nu snad to přece není tak velké neštěstí, že Arbes vskutku mnoho ví a že své vědění také s čtenářem sdílí, když — je toho třeba!

Ten věčný náš strach před realismem, před pravdou! To věčné vyhledávání poesie jinde než ve skutečnosti! To stálé, ovšem z tisícerých příčin vycházející vyhýbání se skutečnému životu, ten záchvěv, ukáže-li nám smělý romanciér jen pravdivé zrcadlo jeho! A Arbes líčí jen a jen pravdu, byť i v rouše nejfantastičtějším. On nekreslí lidi co »opice andělů«, nýbrž co *lidi* se všemi bolestmi i radostmi jich, s přednostmi i vadami, s velikými snahami i velkým zklamáním — jakž už v životě bývá. Arbes si nerozbil stan svůj mezi lidmi šťastnými. On je vyhle-

dává při práci jejich i při jejich klamech. Také arci lidé jím kreslení mají tu čistě lidskou snahu, stát se a zůstat šťastnými, třeba by ku štěstí volili si cesty své zvláštní, nejčastěji cestu omylu, která místo k sluneční výši žene je ku propasti. Arbes málokde líčí dokonalé štěstí. Jeho lidé jsou »stromy osudem v třísťky rozdrcené, poupata v rozpuku ubledlá, písně ve vzlykot rozdrobené« — není v těch poesie?

Avšak Arbes nerozdírá ty rány. Vše je u něho ovanuto nejčistší láskou k lidem. Ale tou pravou láskou, která není zženštilá, bezmyšlenková, úsměvná, nýbrž přísná, takže se povrchnímu soudu zdá až příkrostí k lidstvu. Arbes je velkým psychologem, a to dokazuje nejvíce tam, kde líčí »povahopisné výminky« a vše vede a rozlušťuje přec jen na základech nejpřirozenějších, věčně platných. Lidem jím kresleným vidíme až na dno duše, rozumíme každé myšlence a každému slovu jejich. Proto také i tam, kde obrazotvornost básníkova je nejsmělejší, vidíme my postavy jednotné, *jednoduché*, a cítíme s celými lidmi.

Arbes je v drobné novelistické črtě i v rozvedeném románu vždy zcela svůj, nenápodobí nikdy a nemá ve svém žánru rovného sobě ani u nás ani jinde.

MILÝ REDAKTORE! ŽÁDÁŠ MNE, ABYCH TI napsal několik slov k podobizně dra A. Friče. Ne, to nemohu. Nemám chuti. Ovšem je on mým osobním přítelem, a pomluvit ho, způsobilo by mně tedy rozkoš pravou a čistou. Ale on je vedle toho také učencem, ve světě uznaným, a já učence nemám rád. Ne snad že bych mu měl jeho zaměstnání zrovna za zlé — když se člověk nehodí k řemeslu ani k umění, ne za dělníka ani za vojáka, dobře, ať je tedy třeba aspoň učencem. Ale já mám jakous rozhodnou, vrozenou nechuť proti učenosti, slovem: mně se učenost protiví, jako se mnohému protiví tabák. Jsem příliš jemné nátury na ni.

Zvláště ale ta učenost Fričova! Jeho vědou je »paleontologie« — prosím Tě, milý redaktore, »*paleontologie*«! Víš, co to je? Jdi po ulici a ptej se lidí — desátý člověk Ti to nevysvětlí, a snad jsou mezi těmi, kterých jsi se ptal, lidé zvandrovaní, zachovalí měšťané, ba snad i obecní starší! Paleontologie je věda, která se zanáší s pravěkem naší země, se zkamenělými zbytky bývalých tvorů — no tak, co s tím! Co je mně platna zkamenělá ústřice? Nebo pazneht zkamenělého medvěda, který se nedá už ani rosolovat? Dr. Antonín Frič dovede mně říci latinské jmeno pro malíčkový nehet na levé přední tlápě nějakého ichthyosaura, ale říci mně, odkud bych sehnal k Novému roku nějakou stovku, ne, to nedovede. On zná každé kamenné hovádko, co jich je vpečeno v českém silurském útvaru, ale na

př. pravou příčinu, proč to s českou politikou nejde kupředu, ne, tu nezná. Jdi, milý redaktore, jednou do českého musea, dej si tam ukázat »paleontologické« oddělení, a popukáš se smíchy. Na kamenné plotně, velké jako půl stolu, mají tam na př. slavnostně červeným kroužkem vyznačený kamenný škvarek — to prý je »předpotopní pavouk«. No tak, pavouk! A my máme živých, tučných, opravdovských po každém stropě dost, a umějí i numera tahat! Nebo ti »trilobité« tam! Jeden ukazuje nynějšímu světu záda, druhý vystrkuje ze svého pískovce jen hlavu, jako žába z louže — tuze pěkné!

Ostatně, milý redaktore, nemám pranic proti tomu, bys letošní svou galerii zajímavých nám mužů a žen dokončil drem Fričem. On má své velké zásluhy, na př. o rybí chov v Čechách, což pro ty, kteří ryby jedí, má konečně snad jistou důležitost svou. Ovšem *mne* rybou a podobnými mlskami neuctí, aby věděl, já žiju skromně, a mám-li talíř smržové polívky, bažantí prsíčka a křidýlko štýrského kapouna, ani se po jiném neptám. Zvlášť ne po rybě, z příčin mravních. To bych jí ještě odpustil, že pořád pije. Hůř už je, že bible nazývá také syny vyvoleného národa »rybami«. Ale jednou mne jeden z našich básníků pozval k sobě na rybu, a to je to nejhorší! Neb když jsem ji jedl a dával pozor na kůstky, tu on, použiv mé bezbrannosti, předčítal mi své básně. Od té doby rybu ani vidět!

Dr. Frič nám nasazuje do řek hned miliony mladých lososů. Také to může mít zlou svou stránku. Nejdřív je vychováme od vajíčka, pak je pohejčkáme a pak je — sníme, a bude zas o jednoho tvora víc, který ztratí víru v upřímnost lidskou. Považil dr. Frič také to, že losos slušným způsobem ani nesmí jinak na stůl, než ve stříbrném tácu, se stříbrnou vidličkou a stříbrnou lžicí? Nasadí nám dr. Frič také stříbrné lžíce? A nasadí do českých řek i ústři-

ce a kaviár, které *musí* přec při obědě lososu předcházet?

Ty vidíš, milý redaktore, že mám své vážné příčiny, abych žádosti Tvé odepřel. Ne, nemohu!

Jsem ale proto pořád Tvůj

J. N.

1880

DR. JOSEF MILOSLAV HURBAN

MYSLÍME, ŽE ANI NEMŮŽEM NOVÝ ROK LÍP zahájit než starým Hurbanem. Tím šedovlasým rekem, jehož po celé šíré Slovači zná každé dítě, a každé dítě od několika již desítiletí také u nás.

Posíláme jím zároveň pozdrav na Slovensko. Tam vstoupá jarní míza do výše, tam začíná nový rej duchů. Třeba psali Slováci teď nářečím svým, je to nářečí přece jen *naše;* a třeba šli si v poesii svou cestou: *jejich duch je částí našeho ducha.* Snad již brzo uskuteční se platné přání, pronešené před nedávnem: »Pište vy si, Slováci, třeba zpěvy své slovensky; ale ve vědě mějte jedno slovo s námi, jazyk společný a jediný!«

Kladem výše dvě Heydukovy písně. Jsou nám všem zapěny ze srdce, jako vše z plného se proudí *srdce českého,* co Heyduk pěje.

Bylo to překvapení! slečna Deryngova přibyla do Prahy, chtěla hrát Markétku a musil se tedy dávat »Faust«. Ano, to bude velmi pěkné — Seifert bude hrát žáka, Seifertová Martu místo Hynkové, Slukov Fausta — bude aspoň jednou mladý Faust — ale kdo bude hrát Mefista? Jeden hádal na toho, druhý na onoho. Přišel večer a nehrál ten a nehrál onen, nýbrž hrál Šimanovský. »Ano, ano,« mluvilo se v obecenstvě zase, »vždyť Mefista hrával skutečně Šimanovský — a vida, hraje ho dobře, ba líp ještě než dřív!« Překvapení! My máme Šimanovského, herce, který dovede zahrát Mefista, a skoro jsme na něho už zapomněli! Hrával také Macbethy, Richardy dobře — proč jich už nehraje? Proč nehraje jiné, jemu příslušné úlohy v nových kusech? Ach, podivné bývají cesty divadelních správ a prostý člověk ať jich neposuzuje!

Tak bývá asi překvapen ten, kdo zrovna za obcí svou vidí krajinu krásnou, kterou — z pouhopouhého pohodlí neviděl už asi deset let. Tak asi musí být překvapen člen výboru pro dostavění národního divadla, když nějaká zvláštní náhoda vede ho Ferdinandovou třídou a on najednou vidí to pyšné, krásné divadlo před sebou. »Ano, ano — vskutku se teď pamatuju, že české divadlo nové se dostavuje, — zcela jsem vám na ně zapomněl!« — Ba i my jsme na ně zapomněli a věru již ani se nepamatujem: *je* nebo *není* nějaké »finanční komité« zvoleno, které má opatřit prostředků na konečné dostavění národní, monumentální budovy té? A je-li,

proč nevydalo na př. nyní, v době plesů, zábav atd. alespoň provolání, aby zábavy takové pořádaly se také ve prospěch té budovy? Ach, prostý člověk ať... viz na přední straně!

Teď bude mít sbor pro dostavění zase svou valnou hromadu. Co asi učiní? Když si tak vzpomenu na ten výbor starý, kaceřovaný, pilný, který...

Ale kam nás zavedl Šimanovský! Nu, neškodí, o Šimanovském není nám přece třeba dlouze se rozepisovat. Z dávnějších dob zná jej ještě celý venkov český. A v pozdějších dobách vyšly četné jeho životopisy, podobizny atd. My učinili jen svou upomínací povinnost — my bychom přece rádi Šimanovského vídali *často* hrát!

VĚRNÉ VYOBRAZENÍ TOHO, KDOŽ JE NEJ-
větším pánem pražského masopustu. Vlastně jeho tyranem. »Jedna, dvě, tři — jedna, dvě — pravou ruku — prosím elegantněji — ještě jednou: jedna, dvě, tři — jedna, dvě — tak!« Ale posledního slova, pochvalného »tak!« mnoho neužívá — ach přišla zlá doba tanečnímu umění a jeho mistrům! Nynější generace je tak znemravnělá, lenivá, bez ohně! Už se nechce nohama modlit, jak zbožní předkové činili, ba ani zahýřit si řádně nohama už více nechce. Slečinky sobě myslí: »Jsem-li hezka, nepotřebuju být graciésní — a jsem-li bohata, nepotřebuju být už ani hezka, jakpak teprv tento!« — a mladí pánové zas sobě myslí: »Nač bych tančil dobře, když mohu — tančit špatně!« A také se každý svědomitě dle toho chová. Při kvapíku myslí, že dokázal již bůhvíco, nepřijde-li každý okamžik z taktu, a při čtverylce se klátí jako ve větru snop.

Karel Link je ještě representantem solidní, dobré školy. Jako učitel krasopisec nepropouští nikoho co vyučeného, dokud nemá »krásnou ruku«, nepropouštěl žádný starší taneční učitel nikoho, dokud neměl »citlivou nohu«. Karel Link má přísnost tu dosud. Mimo to náleží on jaksi k aristokracii v oboru svém. Jeho otec Ignác, zemský učitel český jako teď syn, byl mistr akreditovaný a sám výborný skladatel komorních tanců. Na jeho krásnou »Alianci« vzpomínáme rádi ještě dnes. Talent ten přešel na syna. Vždyť je známo, že nám složil »Besedu«, a rovněž známo, jak důležitý úkol měla ve spole-

ženském životě našem. Nyní uzpůsobil naše národní »rejdování« také pro tanec komorní. Jeho »Redova« — jakž francouzský název pro našeho »Rejdováka« zní — vyjde nyní s textem českým, rovněž »Beseda«. Karel Link má co jasně píšící spisovatel v literatuře taneční chvalné jmeno. —

My věříme pevně v ten telegram s nebe přišlý, jenž zvěstoval, že našemu Hellichovi šli všichni svatí vstříc, a když bránil se jim tak skromně, jak bývalo jeho obyčejem zde na zemi, že svatý Lukáš co mluvčí k němu pravil: »Ne, ne, můj milý! Co tys učinil pro nás tam dole na zemi, nedá se věru ani ocenit!«

Jeť známa konkurence mezi skutečnými a mezi vyobrazovanými svatými. Ba jsou lidé, kteří tvrdí, že ti malovaní a vyřezávaní svatí ve světě způsobili už mnohem *víc* než ti skuteční, živoucí. Možno, ale zároveň bednili lidský mozek a osurověli lidské srdce — totiž byli-li špatně malováni a směšně vyřezáváni. Zato ovšem, nehledě ani k náboženství, dobrý obraz a dobrá řezba, podávající tvary ušlechtilé a vznešený výraz duševní, člověka každého šlechtí, byť tento si toho ani vědom nebyl. Arci je těch nevznešených výtvarů více a praví, povolaní umělci vedou proti nim urputný, tuhý boj. K těm neústupným bojovníkům náležel Hellich — »divné svaté« klátil na potkání, *dobrým* svatým pomáhal k nejlepším místům.

Hellich byl pravý malíř předmětů svatých. Vždyť maloval také českou historii, rád a hojně. Ba ta naše historie není nám jen svata, ta je nám nejsvětější. »Co je svaté?« táže se jistý mudrc a odpovídá: »Co mnoho duší pojí«; — a co je nejsvětější? —: »Co dnes a vždy lidského ducha nejhloub dojímá a nejvýš povznáší.« Láska k vlasti, láska k vlastním dějinám je dnes a byla vždy všem národům to nej-

světější. České básnictví, české umění výtvarné ještě málo dotýkalo se dějin domácích. Jen tak poodvíráme tu bránu českých dějin, se svatou hrůzou vstupujem a zůstáváme stát u samého vchodu. Hellich náleží k těm několika, kteří s modlitbou na rtech postoupili nejdál.

PROF. JAN KREJČÍ

PROFESOR KREJČÍ ODPUSTÍ, ŽE JEHO PO-dobiznou zahajujeme půst. Ale my »Humóry« míváme komické příčiny pro vše, co děláme! Tak si tedy na př. myslíme, že pro nastalou nyní dobu uslzeného pokání, vodních polívek a postních kázání skutečně se ani nehodí podobizna někoho jiného než toho, kdo se nejvytrvaleji a nejpilněji zanáší s *vodní* otázkou naší — rozuměj pražskou — a skoro jedinou je garancií, že tekuté otázce té naší — rozuměj pražské — dá konečně kamenně pevnou odpověď. Opakujem ještě jednou, že otázka ta je »pražská« a ne »naše«. »Nám Humórům« je přece úplně lhostejno, je-li nebo není-li vůbec nějaká voda na světě. My, zvyklí lepšímu a pernějšímu, shlížíme na vodu s panským téměř pohrdáním, a je-li dobrá nebo špatná, to je nám zúplna jedno — my si jí ani nevšimnem. Ale smířit se s nepřáteli je prý též křesťanským skutkem, a přinášejíce podobiznu úhlavního protektora pražských vod, konáme skutek pokory a dokazujem, že jsme toho hodni, že jsme se dožili zas nového postu, doby svaté.

A teď jsme hotovi. Nevíme už ani slůvka, jež bychom pronesli o Janu Krejčím, na př. co *učenci*. On se stal bohužel slavným i bez nás, o nějakých dvacet let dříve, než my přicházíme s podobiznou jeho. A jakožto *učitel* měl už tisíce a tisíce žáků a je tak oblíben, že nám »Humórům«, kteří na oblíbenost máme privilej, trochu to až vadí. Profesor Jan Krejčí má při přednáškách svých, vůbec při vyučování způsob, který naprosto neschvalujem. On má

své posluchače za lidi, za myslící lidi, a ne za hříbata, kterým se nasype denně tolik a tolik učenosti do žlábku. On nepovažuje vědu za boha Baala, vycpaného koudelí, nýbrž za něco zcela rozumného, šťavnatého, praktického a poctivého. A to od něho není hezké.

Takto má Jan Krejčí tu zvláštnost, že je pořád mlád. Pořád mladě pilný, pořád nadšený, pořád ideální.

JAN PROKOPEC

SMÍ-LI SE VŮBEC O NĚKOM U NÁS ŘÍCI, ŽE zcela jen »vlastní silou« stal se mužem celým, hledaným, doma i v cizině s úctou jmenovaným, je to bez odporu náš Jan Prokopec, stavitel mlýnských strojů, chlouba českého průmyslu. »Pomoz sobě sám!« bylo a jest životním jeho heslem — on se ho držel v těžkých počátcích svých a zůstal mu nezlomně věren dodnes. »Pomoz sobě sám!« říkával si, dokud byl prostým dělníkem, — a »*Pomohl* jsem sobě sám!« může dnes hrdě říci co továrník, jehož síly stačí na podniky největší. Je kus pravé české umíněnosti v povaze šlechetného toho muže. Opakujem: *české* umíněnosti, která tvoří část národní naší povahy. Přáli bychom však, aby vlastnost ta pronikala u nás všude — třeba i v české politice.

Prokopec začal teprv roku 1854 samostatně pracovat a pustil se do hotovení mlýnských strojů. Začátky jeho byly velmi smutny — pracovalť bez kapitálu. Avšak jeho rukoum bylo do práce vždy veselo a jeho mysl neunavovala ani na okamžik. Brzy zdařilo se mu osvojiti sobě veškeré potřebné theoretické vzdělání, a nyní měl vyhráno. Čilý jeho duch rychle postihl průmyslný pokrok cizí a pak jej také rychle a značně předstihl. Nové myšlénky se jiskřily, nové vynálezy hravě mu zrály. Opřen o solidnost, o poctivost, pokračoval a vítězil.

Nový mlynářský vynález učinit je Prokopcovi tak snadno — jako — jako — (hledáme porovnání zcela vhodné a Prokopci lichotivé) — nu — jako nám »Humórům« učinit dobrý vtip. Není také divu.

Prokopec byl původně »sekyrníkem«. A to je přece známo, jaké ta veselá, »vysoko se nesoucí« česká chasa mlynářská má nápady! Mlynářský krajánek dovede všechno na světě — i čerta samého ošidí, než čert se jen nadá. Jakžpak teprv chasník sekyrnický! Dovoláváme se věrohodných našich pohádek národních, co vše sekyrník český umí. Najednou se mlynáři hřídel u kola scvrkne a je o půl lokte kratší. Najednou běhá žernov jako blázen, ale zrní zůstává pořád celé. Najednou lítají z koše sůvy a z pytlíku vyskakujou veverky. A to všechno jen na nějaké slovo znalého sekyrníka!

Řada děl Prokopcových je přečetná. Bylo by z nich už velké město, kdyby stály všechny ty velkolepé mlýny, jež on vyzbrojil, někde pospolu. Ale musíš prst pošinovat na mapě o celá sta mil, když je chceš sledovat všechny. Praha jich má počet velký, stejně velký počet rozestaven po Čechách. Dále stavěl Prokopec ve Vídni, v Srbsku, velmi mnoho v Haliči. Obsadil tedy napřed místa pro nás Čechy nejdůležitější a teď — pustil se Prokopec jako druhdy Prokop do Německa. To vše, vzdor nevinnému svému nádechu, vypadá zrovna jako strategický rozmysl — nechcem sice podezřívat, ale kdo ví — kdo ví, jaké má náš Prokopec dobyvatelské choutky!

FRANT. WIESNER

ZAS PŘINÁŠÍME PODOBIZNU ČESKÉHO PRŮmyslníka. Avšak dnes s pocitem elegickým. Fr. Wiesner, duše veškerého průmyslového hnutí na bohatém Východě českém, pochován tyto dny, a skvělé, u nás téměř bezpříkladné činnosti jeho položena náhlá a předčasná mez!

Nesluší nám zde, abychom kreslili obor činnosti Wiesnerovy. Stojíť jeho život věru za to, aby vylíčen byl ve spise zvláštním, ctitelům jeho na drahou upomínku, českému lidu na poučenou.

»Každý člověk štěstí svého kovářem,« píše nám přítel našeho listu. »A Wiesner byl kovářem a uměl kovat: štěstí se ohýbalo pod kladivem podle vůle a rozkazův jeho, on ukoval je k sobě pevnými řetězy a pouty, kteréž je zadržely, kdykoli chtělo mu uniknouti. Neměl ničeho, nežli poctivé po otci svém jmeno a rámě statné, ale také vůli i vytrvalost tak tvrdou jako ta ocel, kterouž měl v práci. Všedního dne dopadalo kladivo jeho na kovadlinu, nebylo tu muže nad kováře, a v neděli — jak to již v Čechách bývá, že nic velkého a slavného bez muziky se může skončiti, — hrával po hospodách veských o posvíceních a muzikách chase k tanci.«

Tedy vpravdě *český* počátek! A ten chudý chasník, ten chudý šumař později mužem po celé vlasti známým, mužem, jehož rukou prošly miliony a miliony, jenž povznesl průmysl celého kraje na výši netušenou a jenž dovedl ubránit vnikání přemocných průmyslných vlivů cizích a českou práci daleko povznesl nad každý cizí vzor!

Bývalý chasník a šumař, a když má být pochován, sejde se na *dvanáct tisíc lidí* k jeho pohřbu! Takového mrtvého neuctíme pomníkem a ne chvalořečí. Jemu je pravou poctou *živé působení* těch, jimž byl svůj život věnoval. *Chrudim* se usnesla: »*Budiž památka Wiesnerova uctěna velkým darem, věnovaným Národnímu divadlu.*« Věru že nemůže být pocty krásnější!

KDYŽ ZAČALA VLONI NA PODZIM TA NEJnovější naše kampaň na říšské radě, v níž naši poslanci tak slavně vynikli nejen lví srdnatostí, nýbrž i neobyčejným, přímo fenomenálním důmyslem svým, byly vídeňské časopisy plny popisův českých a moravských osobností říšskoradních. Mezi nimi také přemlet Moravan Skopalík. Že prý místo malebného cylindru a řásnatého fraku nosí národní kroj Hanákův. Že prý se tváří, jako by neuměl německy, a hraje si na »prostého sedláka«. Ale že prý je už vidět podle jeho zlatých brejlí, že je študovaný, a byť prý se schválně díval sebenaivněji na vznešený sbor rakouských zákonodárců!

Je vidět, že i Skopalík má se židy kříž. Kdyby byli vzali do rukou dějepis Rakouska, byli by zvěděli, že »prostý sedláček« je starším říšským poslancem než devadesát osm percent těch ostatních, a že na říšském sněmě seděl už r. 1848. Kdyby byli vzali do rukou Slovník naučný, byli by tam o Skopalíkovi nalezli větu: »Mimo školu venkovskou nenabyl žádného vzdělání více, jelikož rodiče nechtěli ho dát na studie, potřebujíce ho k robotě doma.« Arci, dnes — dnes už je jinak!

Sedláci, jonáci,
ti jsou ničky páni,
nesmí jim poróčet
na robotu žádný —

a také Skopalík je »ničky—pán«, a volného, roboty prázdného času svého užívá již od r. 1861 nepře-

tržitě k tomu, aby zasedal na moravském sněmě. A když ho bylo na ochranu moravského stanoviska potřebí zase na radě vídeňské, šel ihned také tam, zcela podle písničky:

Kdosi na mne volá
z rakúského pola,
já se ohlašuju
na moravském stoja!

Co pak se týče toho jeho »žádného vzdělání« — naši sedláčkové bývají v tom ohledu naprosto zvláštní lidé! Skopalík nemá žádného vzdělání, ale byl první v celém rakouském mocnářství, který provedl *scelování pozemků* prakticky. Nemá žádného vzdělání, ale založil *velké hospodářské spolky*. Nemá žádného vzdělání, ale staví *školy*.

Ani není možno myslit si případnějšího poslance pro Hanu nad Skopalíka. Oděný v kment a květ, kulatý, výborně živený, s úsměvným obličejem, s jasnýma, chytře se na svět dívajícíma očima — pravý obraz úsměvné, květnaté, šťavnaté Hané! Ale vždyť ho naši lidé znají! R. 1868 byl v Praze a ve jmenu moravského rolnictva pronesl heslo své nad základním kamenem Národního divadla.

Nyní Národní to divadlo dostavujeme. Činíme poslední kroky a poslední sbírky své. Nechtěla by bohatá Morava také dát kus zlata svého na dílo společné?

DR. JOSEF SCHÖBL

INTELIGENTNÍ HLAVA, KTEROU DNES STAvíme v čelo listu, jest nejen podobiznou, nýbrž i ilustrací. A sice ilustrací k excelentnímu výroku Jeho Excelence p. Stremayra, že »nemáme dosti sil ve vědě vynikajících a *proto* že nemůžeme mít universitu českou«. Dr. Schöbl je právě jednou z těch vynikajících sil, kterou »nemáme«. Arci, my ho vlastně máme a to již dosti dávno. Také je dr. Schöbl učenému světu mimočeskému znám už tak nějakých dvacet let. Ale Excelence pan Stremayr neví o Schöblovi a o dvaceti, třiceti našich vědátořích ani muk, Jeho Excelenci nestačí dvacet let ani k tomu, aby poznal jen pouhé jmeno; — mnoho-li času potřebovala by Jeho Excelence, aby věděla o české vědě alespoň tolik, mnoho-li ví u nás každý gymnasista?

Dr. Schöbl od samého počátku vědeckých snah svých připravoval se pro katedru universitní. Přírodní vědy byly jeho ideálem, z jich odborů vábila ho hlavně anatomie mikroskopická. On chápal se vědy hned od počátku s moderního, nejvyššího stanoviska. Jeho literární práce mají vesměs nehynoucí cenu a jsou okrasou předních učených sborníků. Jeho přírodnické sbírky neměly sobě rovných a nabízeny mu za ně velké peníze. Bohužel měl Schöbl pramálo štěstí v životě. Užívali sil a prací jeho co nejvšestranněji, ale kdekoli se chtěl zachytit při školách vysokých, vždy se svezl s výše již již dosažené — byl' Čechem, a Němci rozhodovali. Slibů bylo dost na místa asistentská a p., — ale my

víme, co jsou sliby Čechům činěné! Jediné asistentské místo, kterého na čas dosáhl, bylo na Hasnerově oční klinice, a to z něho učinilo okulistu slovutného.

Schöblovi nezbývalo, než aby se stal lékařem praktickým. Přijal nejprv místo na českém venkově — a tu ho zasáhla nejtěžší rána. Byl rok 1866. Válečná vřava nejvíce zuřila kolem jeho sídla a veškeré bohaté sbírky Schöblovy zničeny tak, že z nich zbyly jen nepatrné, smutné trosky.

Schöbl vrátil se zase do Prahy a stal se tu zemským lékařem očním. Teď mu nastala práce sice mnohdy až únavná, ale blahodějná. Brzo byl všeobecně vážen a hleďán pro svou vzornou svědomitost, pro neobyčejnou zručnost operatérskou a pro čistou humánnost svou. Za dne slouží trpícímu lidstvu, nocí užívá na další a nové výzkumy vědecké. Čas od času vždy zase překvapuje učený svět novým pojednáním duchaplným, a právě teď připravuje opět k publikaci práci, která novou bude okrasou jmenu jeho.

My »Humóry« máme však zcela zvláštní prosbu svou k panu dru Schöblovi, slovutnému okulistovi. Právě teď k velkonocům navrátí se naši o něco méně slovutní říšští radové domů na prázdniny. Nechtěl by jim pan doktor trochu — prohlídnout zrak?

My víme, že je to hřích, když »humóry« vyjdou s plnou svou veselostí už před vzkříšením. Ale když je to kříž: ať vyjdou »Humóry« kdy chtějí, vyjdou bohužel vždycky *před* vzkříšením — totiž před tím *všeobecným českým!* — No, hleďme ten svůj hřích aspoň trochu umenšit. Dejme dnes na př. v čelo čísla sice muzikanta, ale takového, při jehož muzice tančí leda svatí andělíčkové cudný minet, se sklopenýma očima a sepjatýma rukama. A promluvme o něm co milující bližní a naladěme slova svá do »kvinty« nejčistší. Snad nám přece pánbůh, až nás jednou ztransponuje do vyšší »oktávy«, za to odpustí všechny ty hříchy naše.

Förster je proslulým varhaníkem. Nechme se hádat varhany s harfou, kdo z nich je vlastním »nástrojem královským«, tolik je jisto, že Förster je na varhanách králem. O jeho království není pražádné hádky, kdežto mezi varhanami a harfou je velmi těžko rozhodnout. Při jednom i druhém nástroji rozechvívají se nám všechny nervy a každý ten nerv »třese se touhou a chce obejmouti« — koho? nebo co? Ano, koho? co? — tak jsme se tázali už často, když jsme si zašli pod chrámovou klenbu, poslechnout si hru Försterovu. Vznášelo se to nad námi jako oblak, mohutný, velkolepý, zvučný — nás povznášející — a blaženě rozechvělé nitro bylo jedinou odpovědí, ale překrásnou!

Förster šel ku své proslulosti po trnité cestě všech českých muzikantův. Ale pro varhaníka má ta cesta trny nejvybranější. Žádný muzikant nevydělá si

tak málo jako varhaník, pro žádného není plat tak skoupě vyměřován jako pro něho. A přece je to staroznámá píseň, že »kapsa je nejlepší organista«, a kde ona stůně, tam že se trhají měchy a oněmují píšťaly. Förster překonal i tohoto organistu »nejlepšího«.

Förster skládá překrásné mše a mottetta, Salvereginy a Tedeumlaudamusy — nechtěl by nám složit už nějaké to »české vzkříšení«?

TEREZIE SEIFERTOVÁ

Blíží se doba letní, doba frašek, operet a jiných veselých her v divadle a přinášíme proto podobiznu paní Seifertové, která za sezóny letní s jeviště takřka ani nesejde. Ne snad že by za zimní sezóny u nás frašky a operety se nepěstovaly — ach pěstují se skutečně co nejvýdatněji, třeba by jim na př. ošumělé a omrzelé truchlohry kladly dosti nevítaných překážek; ale v letě mohou veselé hry bujet již zcela bezohledně a s nimi bují a květe pak vždy také činnost naší oblíbené Seifertové.

Její úkol se teď však zdvojnásobuje. Dosud byla operetní subretou, lokální zpěvačkou, veselou milovnicí, resolutní »ženou z lidu« — teď bude *vedle* všeho toho také ještě stařenou: smutnou, komickou, sešlou, statnou — jak to přijde. Převzalať paní Seifertová celý obor po ochuravělé paní Hynkové. To znamená u dámy, která dnes ještě může hrát milovnice, dosti mnoho, račte dovolit! Člověk musí posoudit, co to stojí dámu přemáhání, aby na jevišti, tedy před zrakem tolika lidí, vypadala staře. Člověk musí věřit učencům, kteří praví, že prý je snáz »havrana vykoupat do běla, sníh sušit na slunci, vítr zavřít do truhly a holohlavého stříhat«, než nezestárlou ještě dámu přiměti k tomu, aby *chtěla* vypadat zestárle. Avšak blaho »českého divadelního státu« toho žádalo a paní Seifertová se osvědčila co občanka vzorná. Přinesla oběť, tím větší, že rozdělenou na tisíc drobtů, pořád, po léta se opakující oběť.

Nu — proto přece nebude ještě stará. Vždyť má

ten pěkný úděl svěžích let: veselost, v nejplnější pořád míře. Odevřela stařickým úlohám sama dvéře, dokořán, a směje se jim do očí. A my se směje me s ní.

Snad se dočkáme nějakého představení složeného z drobných veseloher, kde v první bude hrát paní Seifertová děvče z pensionátu a v poslední svou vlastní babičku. Brava!

KAREL ADÁMEK

JEŠTĚ JSME O ČESKÉ SVÉ POSLANCE NA radě říšské ani nezavadili. Z tuze dobrých příčin, jak národ český dosvědčí: nebylo o nich dlouho co říci. Podobaloť se z počátku, jako bychom nebyli tam ven do politického moře vyslali samé muže, kteří mají ty pravé plovací blánky mezi prsty. Ale již se v těch chladných vodách »osmělili«. Již se začínají ohlížet samostatně a z úst dříve nesmělých ozval se již leckterý hrom, který zcela příjemně otřásl českým vzduchem.

Co moudří lidé začínáme teď, a to hned od Adam — ano od Adámka. Ne proto, že *Kar. Adámek* v politice už tím a oním rozhodně jest, nýbrž proto, že »má talent«, že rozhodně něčím bude. Jeho řeči mají hlavu a patu a zvuk jeho slova svědčí, že je to muž dle žalmů: »nezachvěje se mu ni koleno ni kotník«. Jeho řeči nemají růžových věnců a zlatých obručí, ale mají kus duše. Sluší mu.

Jsme spravedlivi a pravíme: mají to ti naši tam kříž! Přišli do doby, kdy už pánům Němcům po dvacetiletém namáhání povedlo se, z politiky, která bývala uměním státnickým, vyklubat umění, jak »sebe a stát zároveň v době co možná nejkratší s obětmi co možná největšími co možná nejdůkladněji přivésti na mizinu«.

Ach, páni Němci to vědí, že mají politické své brejle posazeny na křivo! Zdaří se našim, aby jim je narovnali? Sotva; — Němci v té křivosti vyhledávají *koketerii* svou. »Mluv s koketou!« volá Rubeš s povzdechem.

JOS. RICHARD ROZKOŠNÝ

TOLIK JE JISTO, ŽE ČESKÁ HUDBA DRAMAtická učinila poměrně větší pokrok než poesie dramatická. Drama české, pěstováno již před rokem 1848, vykazuje se dodnes sice celou řadou pěstovatelů skutečně nadaných a jednotlivými plody rozhodně vzácnými, ale tak výdatného vzduchu pro plný rozvoj svůj jako opera přece dosud nenalezlo. Jediným takřka skokem vyšinula se opera během krátkých patnácti let na výši úžasnou, odpovídající stoletým resultátům národů jiných.

Mezi operními skladateli českými pak zaujímá Josef Richard Rozkošný místo čestné. Obohatil repertoár divadelní skladbami ceny trvalé, jež nemálo přispěly k nynější zálibě, jakou obecenstvo naše má v operách domácích. Jeho skladby vyznamenávají se zvláštní elegancí a jemnou lahodou, nepostrádajíce přitom akcentů čistě dramatických, velice účinných. Dosud provozována od Rozkošného již celá řada oper, rozkošná jednoaktka »Mikuláš« — takých bižuterií šťastných ať nám popřeje ještě víc! — romantikou prodchnuté »Svatojanské proudy«, »Záviš z Falkenštejna«, ku kterýmž se druží »Pytláci« a »Alchymista«.

Mimo skladby operní má Rozkošný několik set písní a sborů. Nejnověji složil velké oratorium »Lumír« (sbory a sóla) na slova Böhmova a — ne-li dříve — bude se skladba ta provozovati najisto příštího roku o Akademii českých žurnalistů. Však také již pro letošní Akademii svatojanskou napsal Rozkošný se vzácnou ochotou hudbu k živým obra-

zům, jichž předměty budou vybrány z děl Hálkových. Rozkošný je vždy a všude ochoten přispěti silou svou ku zdaru podniků uměleckých a vlasteneckých. Pro tu ochotu a pro jemnost povahy své vůbec je Rozkošný oblíben všude.

Josef Richard Rozkošný je rodilý Pražan. Narodil se zde dne 21. září 1833. Je tedy v plné mužné síle své a české umění může od něho očekávati ještě mnoho.

Myslíme, že teprv Gladstone učinil teď Angličany tím, čím vždy chtěli být: prvním národem. Nejen národem nejbohatším, nejobchodnějším, nejprůmyslovějším, nejvzdělanějším — nýbrž také národem, jemuž jiní národové nebudou ani záviděti, řkouce: »Jsou toho svého hmotného i duševního bohatství také hodni — umějí jím důstojně naložit!« —

Však už toho také bylo třeba. Při tak velkých zápasech let posledních, při nichž se jednalo o konečné osvobození trýzněných národů pobalkánských, činili předchůdci Gladstonovi vše možné, aby z lidstva vytloukli veškeru víru v jakékoli humánní snahy velkého národa anglického. Jediné, co tu víru ještě udržovalo, bylo právě jmeno Gladstonovo, neboť jmeno to je celý program.

Gladstone žil na oko v zátiší. Časopisy přinášely jen s netajeným posměchem zprávy, že on a syn jeho baví se — štípáním dříví ze zdravotních ohledů. Ale on zatím zarážel klín do pařezu politického sobectví, a přišel den, kdy klín pronikl a pařez nadobro roztrhnul.

Gladstone znamená svobodomyslnost, tu jedině pravou svobodomyslnost, která je totožná s nejvyšší spravedlností. Ale on není jen theoretikem spravedlnosti, on ji provádí prakticky, naproti bohatým i chudým, šťastným i nešťastným, doma i v cizině. Má pro ni znamenitý zrak, pronikající stejně vrchy předsudků jako nejsilnější zdi žalářní. Pomáhal jí všude po světě: v Irsku, v Italii, v Německu, na Bal-

káně, všude. A zcela přirozenou cestou dostal se tím také vždy po bok bojujících Slovanů, stál vedle nich proti Turkům, Maďarům, Němcům, proti každému, kdo přirozená práva béře v posměch. Na jeho hlavě skví se koruna ctností občanských, ctností lidských.

A teď také již koruna stříbrné staroby. Sedmdesáte let je stár, stojí na vrchu lidského života a hledí jasně dolů na svět a různé jeho poměry. Dopijí pohár života, ale na dně poháru nenalezá kvasu, nýbrž napořád čistý, zdravě šumící nápoj. »Sestárnul-li, miluje člověk celé lidstvo,« dí filosofové — a Gladstone, sedmdesátiletý vítěz politický, miluje je vskutku, *neztratilť víry v ně.* Již proto smí říci: Jsem šťasten.

KAREL BENDL

PAMATUJEM SE ZCELA DOBŘE NA PRVNÍ provedení »Lejly«. Naslouchali jsme sladkým melodiím Zoraidiným, dramaticky mohutným větám Almansarovým, originelním sborům maurským a silným, chvěle účinným finálům — a bylo rozhodnuto: »Už máme dva!« usmívali jsme se hrdě druh na druha: Smetanu, Bendla. Tenkrát ovšem jsme měli radost z české operní skladby každé, vlasteneckou, dobromyslnou; ale ta dobromyslnost nevadila touze, aby naši skladatelé výší svou sáhali na výši nejlepších sil cizích, aby česká opera rovnala se francouzské, vlašské, německé, každé, a touhu tu nám ukájeli tenkráte již tedy hudební básníci dva: Smetana, Bendl. V ty jsme měli důvěru, cítili jsme, že ji můžeme mít. A vesele zněl v hostincích i sadech, po ulicích i domácnostech krásný zpěv: »Zoraido má — tys anděl můj, tys anděl můj!«

Bendl je uměleckou individualitou, proto také mají skladby jeho zcela určitý svůj ráz: ráz *noblesy*. Dle noblesy té zvláštní poznáš s naprostou určitostí každou skladbu Bendlovu, i když není udáno jmeno jeho. Bohužel jsme to jmeno v poslední době slýchali méně. Zapomenout se ovšem na Bendla ani nemohlo, ale on sám odešel do ciziny a zvěsti o něm byly sporé. Nyní bude se ozývat jmeno jeho zase častěji, a my užili vítané příležitosti té.

Došelť Prahy první umělecký pozdrav Bendlův z ciziny a obecenstvo jej přijme zítra v *akademii českých žurnalistův*. Je to velká vokální a instrumentální skladba *»Švanda dudák«*, kterouž Bendl

vstupuje v kruh skladatelů *národních*, vykouzlený Smetanou. Skladba je dle hlasu všech hudebníků výtečna a slova k ní byl napsal obratný a vždy šťastný Vrchlický.

Kyne nám však ještě jiná pochoutka: Bendl hodlá teď vystoupit s velkou *operou komickou.*

Bendl má vskutku humór, v umění i v životě. Teď, když redakce památného »*Národ sobě*« se sestoupla a jednalo se o získání autografů skladatelův operních, dopsáno ovšem také hned Bendlovi. Udán mu formát listu a žádoucí velikost autografu, 14 nebo 15 centimetrů, tak něco. Bendl příspěvek zaslal a připsal: »Neměl jsem sám žádné míry, vypůjčil jsem se ji tedy od krejčího. Přijměte první skladbu, kterou jsem dělal dle centimetrů!«

Přátelům jeho četným můžeme ještě sděliti, že Bendl k zítřejšímu dni zavítá do vlasti. Kéž by zde zůstal! — naše hudební kruhy těžce ho postrádají.

PETR MAIXNER

DOMNÍVÁME SE, ŽE NYNÍ UŽ PŘIJDE KVE-toucí doba českého umění výtvarného. Mladý národ, vstupuje-li s jinými národy v zápas duševní, pravidlem nerozvinuje sil svých ihned souměrně na strany všechny. Ukázalo se to také u nás. Nejprv šla literatura, pak přišla hudba, současně s recitativním uměním divadelním; zbylo umění výtvarné. Ne snad, že by se v něm nebylo zjevilo několik geniálních jednotlivců — Manesů, Levých, Zítků atd., — kteří nade všechnu pochybnost postavili talent český, ale nebylo toho širokého proudu, těch houfných jmen, jako v oborech jiných. Teď jsou výtvarníci zde, jakoby ze země vydupáni. »Národ sobě« po prvé je seřadil. Sebevědomí jich musilo vzrůst přes noc. Obecenstvo objednávající, kupující nebo třeba jen požívající ví, na koho se obrátit.

Také při obrazové části pamětního »Národ sobě« platí potěšitelné faktum: je jich tu mnoho, ale máme jich bohudík ještě víc! Mezi scházejícími nalezá se také *Petr Maixner*. Byl právě zaměstnán dohotovením velkého obrazu, největšího, jaký dosud vyšel z atelieru jeho. A *nejlepšího*, můžem ihned dodat. Je vystaven v salonech žofínských a tisíce hostů svatojanských potěšilo se pohledem naň. Předmět jeho vážen z mythických našich dívčích bojů, jež Maixnerovi už vícekráte poskytly podnětu ku krásným obrazům a kresbám. »Vlasta vrací se s děvčaty z honu«. Komposice velká a duchaplná, kresba a malba co nejsolidnější. Brzy as bude obraz reprodukcemi rozšířen všude.

Petr Maixner ovšem je dobře a chvalně znám již dávno. Sbírky naše obrazové, naše chrámy, naše největší ilustrované tiskopisy jsou naplněny důkazy nevšedního talentu jeho. Význam jeho hlavní záleží však v tom, že Maixner patří do hloučku malířů, kteří se snažili a snaží o rozvoj českého rázu v malířství našem. Neníť u nás důkladnějšího znatele českých národních krojů, nádob a všeho podobného nad něho. To, co v Studničkově krásné výstavě národních krojů, jižto všem Pražanům odporučujem k návštěvě co nejhojnější, vidíme shromaděno a sestaveno, musil Maixner pro studia svá vyhledávat svého času a okreslovat na místech nejrůznějších a s pílí neúnavnou.

Doufáme, že nám nyní častěji bude popřáno sdělit čtenářům svým podobiznu některého malíře českého. Ruch je zahájen, ovoce může být krásné.

Bude nám Maixnerova »Vlasta« zachována, nebo půjde do ciziny jako tak mnohé jiné?

ČÍM KOLÁR STARŠÍ BYL ČINOHŘE ČESKÉ,

tím byl Karel Strakatý české opeře: jediným jejím pevným, nezvratným sloupem, jedinou její skutečně uměleckou representací na venek. Bohužel že nebylo Strakatému také popřáno, aby stal se ještě členem *stálého* českého divadla. Ale v dějinách českého divadelního umění zůstane jmeno jeho zlatě zapsáno provždy. My pak nyní, kdy naše divadelní uměna dostupuje již svého vrchole, máme povinnost ohlídnouti se po těch, kteří jí sloužili v době její začátků, jejího pronásledování i ponížení, co praví mučeníci, a mezi těmi stál a skvěl se Karel na místě prvním.

Karel Strakatý byl v činnosti své již vícekráte oceněn. On byl po decennie podstatnou částí veškerého hudebního ruchu pražského — Praha nazývala se »hudební Prahou« a Strakatý byl hudebnosti té representantem nejjmenovanějším. Nebylo důležitějšího operního představení, zpěvácké jakékoli produkce, ba ani větší kostelní slavnosti, aby Strakatý nebyl se v ní účastnil co síla přední. Pamatujeme se z dob svého útlého mládí, že jmeno jeho mělo pro Pražany cosi až mythického — »Strakatý tam zpíval!« »Dnes do kostela, zpívá Strakatý!« A v kostele všechno se tísnilo a čekalo bez dechu, až mohutný, lahodný bas Strakatého začal zachvívat klenbami, i nebylo pak posluchače, aby nebyl býval dojat. A před kostelem čekali pak houfně staří mladí, až konečně vyšel Strakatý. Také mohutná, vysoká a silná postava jeho odpovídala

těm našim o něm — jak již praveno — až mythickým představám.

Strakatý byl Prahou milován. Vynikalť co občan stejně vysoko jako co umělec. Budiž nám dovoleno vyprávěti zde jen věc jedinou, týkající se právě nás »Humórů« a velice případnou pro posuzování řídce ryzé povahy Strakatého.

Když »Humóry« před 16 lety — pod »otcem Šmerlingem« — po 4 měsíčním soudním zastavení nanovo měly vycházeti, dáno jim úřadně na srozuměnou, že dříve musí *novou* kauci složiti, protože jejich stará ručí nejen za 8 měsíční trestnickou stravu a erární byt v žaláři jejich vydavatele tenkrát po druhé zavřeného, nýbrž případně i za léky, jichž by snad potřeboval, kdyby v želízkách se rozmohl. Tato úřadní opatrnost ohledně náhrady za léky byla zajisté zcela oprávněna vzhledem k tomu, že »latinská kuchyně« jest co do cen skutečně způsobilou, by pozvolna třeba i pětitisícovou kauci vyčerpala. Kde však měl nepřipravený na ten požadavek a nadto právě uvězněním všech občanských práv zbavený a tedy ani dluhy dělat nesmějící vydavatel »Humórů« těmto po tolika pokutách ještě i novou kauci hned vydupat? Dříve, na svobodě, měl přátel víc než dost, ale za mřížemi scvrkli se k neuvěření. Mezi věrnými byl však též Strakatý, a ten, zaručiv se bez nejmenšího váhání a bez »asekuračního« pro sebe úpisu za »nepřítomného«, dopomohl tak rázem »Humórům« k druhé kauci a tou k neodkladnému jich zas vycházení. Kdo ještě se pamatuje, jak za tehdejší persekuce novinářské kauce praskaly jako bukvice, uzná zajisté, že zaručení ono nebylo snad jen pouhou formálností. Co tedy Strakatý pro nás učinil, na to nebyl by se tenkrát *mnohý* jiný odvážil, a my vykonáváme nyní také se svého stanoviska jen milou nám k němu povinnost, když — pozdě sice dost! — podáváme dnes čtenářům svým věrnou jeho podobiznu.

Strakatý a národní naše hymna »Kde domov můj«, která nás již tolikráte k nadšení přivedla, k slzám pohnula, — ten pěvec a ta píseň byli ztotožněni. Strakatý byl vůbec *prvním Čechem*, který tu píseň zpíval. Jeho nadšení se sdělilo posluchačům a se rtů jeho splynula píseň přímo do srdce českého lidu. A dokud píseň ta ozývat se bude po luzích českých, dokud nás upomínat bude na nejsvětější, nejkrásnější povinnosti naše, dotud také potrvá a skvíti se bude památka Strakatého!

PROF. DR. ED. ALBERT

VLASTNĚ JSME SI MĚLI PŘISPÍŠIT A PŘINÉST

podobiznu tu již před čtrnácti dny. Jen kdyby čas tak neprchal, kdyby jeho křídla chtěla jen na chvilku mávat volněji, pohodlněji! Co my se každému týdnu namluvíme: »Pomalu — pst, pomalu!«, ale on letí jako blázen a už je pryč, a my se díváme jako druhý blázen za ním. —

Před čtrnácti dny byla schůze českých přírodozpytců a dr. Albert měl při ní řeč, která mocně hnula všemi přítomnými a hne každým, kdož ji čísti bude, ještě po letech. Mluvil o tom, co je nám na ten čas nejdůležitějšího: o universitě vůbec a české zvlášť.

Urvali nám ji, jako Zbyhoň tu »drahú, předrahúčkú«, a také nám není nic platno obcházet jen ten neuprosně tvrdý hrad, na němž zavřena, a žalostně vzdychat. Ale máme těch odhodlaných »junošů« již dlouhou, statnou řadu, kteří jí dobývají zpět, a mezi nimi zaujal Albert místo přední, a věru že o něm plně platí slova Rukopisu: on má »zbraň silnou, ostrou a těžký, železný mlat«! Ten mlat jeho je nejmodernějšího druhu a všechna zbraň vzata ze zbrojnice nejpokročilejší, nejdospělejší vědy.

Lze říci, že řeč Albertova byla květem lidského ducha, prismatem, jímž rozehřály se paprsky veškerého lidského vědění, od nejabstraktnějšího pojmu do posledního takřka výsledku zkušeností praktických. Tolik je jisto: Albert dokázal, že pohlížíme na vědu se stanoviska nejvyššího.

»Biotechnickým« je stanovisko to, »uměním živo-

ta« nazývá se ta věda, o níž s nadšením mluvil. Ano, my Češi chceme žít, *budem žít* a jedním z hlavních požadavků českého života je právě universita česká. — Jen kdyby naši politikové rozuměli tomu, jak rozumí náš lid, a skutečně konečně uznali to »umění *života*« za hlavní a nejpřednější.

Albert je profesorem na universitě inšprucké. Závidíme Inšpruku sílu tak eminentní. Už bychom Alberta měli rádi mezi sebou.

KAREL JONÁŠ

ZCELA ZVLÁŠTNÍ MUŽ A ZROVNA JAKO BY se ani nebyl narodil v Čechách! Rozhodný, ohnivý, praktický, odvážný, a *přece* Čech! — Jakž si někdy ta příroda divně zahraje!

Se sedmnácti lety už politický spisovatel, a sice dobrý politický spisovatel. Se sedmnácti lety už obránce naší národnosti proti germanisaci, a sice obávaný obránce, takže byl naprosto znepřátelen »s muži míru a pořádku«, jakým byl na př. policejní řiditel Paümann, že vězněn, internován a ještě jinými pozornostmi obsypáván byl. S 20 lety už osobní přítel Hercenův, zcela bez ohledu na to, že si tím zkazí do vší budoucnosti kariéru v Rakousku. A o nějaká dvě leta později už redaktorem v Americe. Dobře, že je v Americe! Kdyby byl tady doma, my bychom se při své dobrotě srdce nejspíš s ním skamarádili a mohlo by nám to škodit. On by nedal pokoje, věřte, on by — čtěte jen jeho spis: Americká federace a samospráva — chtěl mít také v Rakousku federaci a v Čechách samosprávu, a vyváděl by divné věci. Neboť on není diplomatem a naší výtečné »aby-se-neřeklo«-politice (s heslem: »Buďme jen hezky tiší, ať nás nikdo neslyší!«) — té, bojíme se, on ani nerozumí. Vždyť Jonášovi nelíbí se ani Amerika ve všem všudy. Čtěte jen, jak sám popisuje slavnost gubernátorského nastolení v státu Wisconsinském. »Všechno všudy,« povídá, »bylo nabito lidem, všude mačkanice, skvělé osvětlení — ale k čemu to je? Považíme-li, že v této době mnohé lidi i zde svírá chudoba a nedostatek, tož musíme

peněz tak vyhazovaných jen litovati; mohlyť by posloužit dobře nějakému šlechetnému účeli!« Hehe — kdybychom pořád měli myslit na chudinu a na šlechetné účele — ne?!

Dvacet let je v Americe a pořád zůstal Čechem. Jeho velký časopis Slávie slouží zájmům českého lidu, pro lid český sepsal Jonáš také celou řadu pomocných spisů: slovníky anglické, rozmluvy, sborníky zákonů. Nejen Čechem, Jonáš zůstal i Slovanem, a za poslední války sebral pro raněné Černohorce přes deset tisíc zlatých. Vzdor tomu váží si ho Američané, zvolili ho do městské rady racinské, do zákonodárného sboru státu Wisconsinského, a americké časopisy o jeho zákonodárné činnosti praví: »Kéž bychom měli v sboru tom Jonášů víc!« Přijde na chuť. Zákony, které Jonáš svými »vzletnými a důkladnými řečmi« prosadil, byly o »práci dětí v továrnách«, o »vyplácení mzdy dělníkům« atp. Kdypak to bylo naposled, že nějaký zákonodárný poslanec český *o dělnictvo* se zasazoval? Před rokem? — před dvěma? — pěti — desíti — —?

DR. FRANT. BRAUNER

NESLUŠÍ NÁM, MY TO VÍME, TVÁŘ SMUTNÁ — ale vždyť celému národu našemu také nesluší ty ztráty z řad mužů nejlepších!

My Češi věru nedojdem nikdy k tomu, abychom odložený konečně šat smuteční mohli »darovat chudým«. My ho potřebujem napořád sami — a přitom sami pořád chudneme.

Černá obruba je v našich časopisech stálým hostem. Nekrology jsou stálou v nich rubrikou. I listy německé vžily se již do stále se opakující fráze: »Opět litují Češi ztráty jednoho ze svých.« — Ano, v plném slova smyslu *ztráty*. Co jsou nám platna všechna útěšná říkadla, že »nejsou nám ztraceni, třeba bychom je pohřbili«! Po každé, kdykoli vcházíme vraty hřbitovními, — a my jimi vcházíme až příliš často! — zdají se nám ty hřbitovem zde onde odevřené hroby být žíravé tlamy, čekající, aby v nejbližším okamžiku pozřely nám již zase někoho. — »Nejsou ztraceni!« Nechť bijí vlny časové do rovů těch mrtvých našich bojovníků, nechť je národ volá a šeptá jim slova prosná, žhavá — rovy se už nepohnou.

Právě teď, v životě politicky nově rozprouděném, potřebujeme mužů politiků. Stane se teď, když umřeli české politice Palacký, Sladkovský, Brauner, jako se stalo, když umřeli české literatuře Kollár, Čelakovský? Že mezi těmi, kdož hroudy házeli na rakev, byli už ti, kteří měli a dovedli pokračovat v díle započatém? Jsou tu v četné řadě síly mladé, nové?

Je přec jen pravda, že odevřený hrob jest jako duté zrcadlo: paprsky celého života že se v něm sbíhají, v bodu jediném. Celý život Braunerův vidíme před sebou zrcadelně jasný. Dlouhý život, plný práce, plný snažlivosti neunavné, a veškeré paprsky jeho sbíhají se v bodu jediném: starosti o politické blaho národa. Politika byla hlavní snahou Braunerovou a všechna ta snaha jeho nesla se za spravedlností; spravedlnost mu byla ideálem, a vlastní jsou to slova jeho: »Dobrým politikem být není těžko, ale velmi těžko být politikem *spravedlivým!*«

Budiž mu lehka ta hrouda české země, té země týrané, za niž bojoval půl století!

P. JOSEF EHRENBERGER

EHRENBERGER — JIŽ POSLEDNÍ ZE STARÝCH našich povídkářů!

Byla doba, kdy v písemnictví našem kvetla takřka výlučně povídka historická, a povídka společenská vypadala co smělé jen vybočení ze zákonů české krasochuti. Naši romanopisci a novelisté — mezi nimi tedy Ehrenberger — kladli děje své do dávnější minulosti, stafáží jim byly ty hrady, jež dnes vidíme již jen v zříceninách, hlavními osobami mužové, o nichž vyprávěli dávní kronikáři, a milostná i jiná zápletka byla vždy a vždy ověšena kostymem starobylým. Ti staří novelisté naši vyprávěli vážně, jako by se pohybovali v kostele, a zdá se nám, jako by hlas jejich zněl ve zbožném jen přidušení. Česká historie byla jim vskutku chrámem.

Snad byly vším tím plody jejich poněkud těžkopádné, ale tolik je jisto, že nálada, v jaké spisovatel svou povídku básnil, přešla na čtenáře. S obnaženou hlavou kráčel čtenář za vypravovatelem svým a české dějiny mu byly jakoby Kalvarií, na niž se vstupuje jen s náladou velkopáteční, s myslí rozechvělou.

Přinášíme dnes podobiznu Ehrenbergerovu, posledního z těch starých povídkářů, spisovatele přečetných *»vlasteneckých povídek a pověstí«* a proslulé svého času *»Ostruhy krále Jana«*, netoliko pro značné literární zásluhy, nýbrž i za příčinou čistě časovou. Naše literatura krásná učinila pokroky netušené. Máme díla nová, jež myšlenkovou i tvarnou

krásou překonávají vše, co bylo básněno před nimi. Avšak — teď náhle se cítí mezera. Písemnictví naše, proudem svým stejně vysoké jako u národů nejvzdělanějších, vyhovuje sice plně potřebám vzdělanců českých, ale pro *lid sám* píše se nyní málo, velmi málo. Zanedbáváme lid svůj, obmezujíce jej na stravu jen novinářskou. A přáli bychom sobě, by od velkého proudu písemnického odbočil pramen jeden a ten aby sloužil jen a jen lidu. Mezi spisy pro lid určenými, jak se říká prostonárodními, bude však povídka historická arci musit zajímat místo zase přední. Chceme-li z lidu svého vychovat individualitu, musí lid ten především být si vědom své individuálnosti *historické*.

Ovšem by ani vzdělancům neškodilo, kdybychom měli více Třebízských, Šmilovských a Vlčků, ba hodně, hodně bujné romanopisectví historické! Ukazující nám naši slávu, ale také — naše chyby!

Ehrenberger proslul také co kazatel. Nějaké dotčené literární kázání jeho, zasloužilého kmeta, **našlo by obecenstvo co nejpozornější.**

EMILIE BEKOVSKÁ

U ČESKÉHO DIVADLA MÁME TŘI SKUPINY členů. Těch, kteří začali na jevišti českém a na něm setrvali. Těch, kteří u nás naučili se počátkům svého umění a pak odešli do ciziny. A těch, kteří se jim naučili v cizině a pak přišli k nám.

K těmto patří také slečna Bekovská.

Slečnu Bekovskou máme teprv nedávno. Přišla k nám po dalekých poutěch divadelních, jež ji zavedly i na břehy Černého moře, do Oděsy. Přišla k nám v nejpravější čas, kdy repertoár odchodem paní Šamberkové byl v rozhodných již rozpacích. Záhy u nás zdomácněla. Obor salonních dam a zčásti obor heroin jsou jejím vítaným působištěm, ale také mnohé velké úlohy rázu přesně charakterního nalezly v ní herečku zdatnou. Vzorná píle a dobré porozumění zrcadlí se ve všem, cokoli slečna hraje.

Elegancí toalety své vynikla slečna Bekovská nade všechny posavadní zjevy našeho jeviště. Opravdový vkus, po případě i přesná historická věrnost jsou předním znakem bohatých její toalet. U ní není nikdy křiklavá pestrost, vždy jen ona harmonie barev, dobře promyšlená, která i v oku divákově budí myšlenky.

Družky její chválí vždy znova se osvědčující její kolegiálnost, a kdykoli je slečna dožádána, by i mimo divadlo účastnila se v uměleckých podnicích národních, slečnina ochota je povždy příkladna.

MED. DR. A. V. ŠLECHTA RYTÍŘ SEDMIHORSKÝ

PROSLULÉ NAŠE SEDMIHORSKÉ LÁZNĚ NAstupují právě tyto dny už *čtyřicátý* rok svého trvání. Více než 10.000 hostů meškalo za tu dobu v nich a pookřálo tu v jednom z nejkrásnějších a nejzdravějších zákoutí vlasti naší. Jeť každému Čechu alespoň z pověsti známo romantické, krásami přírodními přebohaté vůkolí turnovské, kde rozmanité útvary skal rovnají se fantastickým skupinám abrspašským, kde strmí na drahokamy bohatý Kozákov a z hustých, vonných lesů vyčnívají pitoreskní rozvaliny hradů starých. A na jednom z nejpůvabnějších míst proslulého toho vůkolí nalezají se Sedmihorky naše, útulek chorých a znavených.

Krásná příroda, svěží vzduch, čistá voda spojují se tu léčebními silami svými. Ovšem ale hlavní oporou a nadějí příchozích je řiditel těch lázní sám, po vlastech i v cizině proslulý doktor *Antonín Šlechta.* Týž, podporován živou vždy munificencí barona Alojsa Aehrenthala, založil před čtyřiceti lety lázně ty, a týž je po celou dlouhou dobu tu také jich duší, pravý »genius loci«. Malokde as udržuje který ředitel míst lázeňských stejně bezprostřední styk se svými hosty jako zde, najisto však není nikde žádný od svých pacientů tak milován jako dr. Šlechta. Dr. Šlechta má pro přání a stesky všech vždy stejně živý interes, on co výtečný lékař pečuje o nejsvědomitější léčení, zároveň však hledí zaměstnávat ducha hostí svých, stará se o jich zábavu, o jich všestranný hmotný i duševní prospěch. Dr. Šlechta je sám letory velmi čilé, humorista řídkým vtipem ob-

dařený. A humanismem svým proslul v kruzích nejširších. Rok co rok prokazují jeho lázně i četná dobrodiní bezplatná, a nadejde-li kdy doba výminečná, jakou byl válečný r. 1866, kdy po vůkolí turnovském zuřily krvavé boje, zaskví se humanita Šlechtova teprve v plné záři své.

Šlechta je muž šlechetný, pravý šlechtic. A upřímný, vřelý vlastenec.

Dnes je Šlechta již 70 roků stár. Ač nedávno poněkud churav, sotavil se opět zcela, a my mu přejem dlouhého ještě života a dlouhého působení.

[LADISLAV ZAVRTAL]

SKLADATEL ZAVRTAL MĚL SE SVOU PRVNÍ operní skladbou do Čech cestu pohodlnou. Jmeno jeho bylo známo, oblíbeno, bylo nejlepším darem a nejvýdatnějším odporučením, jaké otec byl mohl synovi dát na pouť do českých krajů. Snad žádné jiné jmeno kteréhokoli z našich krajanův, osudem do ciziny zavedených, nebylo tolikráte v časopisech jmenováno jako Zavrtala staršího, otce. Hned nejprvnější čísla někdys Mikovcova Lumíra podávala o jeho činnosti v cizině ochotné zprávy, a nechť působil kdekoli, v Italii nebo Terstu, v Španělích nebo Anglii, my věděli o každém jeho kroku, vždyť on rovněž věděl o každém dechu vlasti své. Syn pak jeho musil ovšem nám býti vítán, a byl tím vítanější, že spěchal sdělit s námi plod svého krásného talentu. Operní jeho prvotina, »*Noc ve Florenci*«, dávána na českém divadle a rozhodně se líbila. Teď pak Zavrtalův syn, meškaje mezi námi, získal si rychle přízně veškerých hudebních kruhů našich také osobně. Již také víme, že jiná operní skladba jeho bude divadelní správě naší podána co nejdříve zase a ještě s jinými skladbami že Zavrtal mladší se chystá již pro velké divadlo Národní.

My pak bychom rádi použili příležitosti této, abychom již zase jednou zmínili se o tom svém — divadle *Národním.* Kvůli studentstvu, kteréž meškáprávě na prázdninách, může přímo působit na další rozkvět sbírek divadelních, chystá akademie, divadelní hry, plesy atd. a výnosem zábav těch může přispět k brzkému již dobudování národního našeho

arcidíla. Jeť potřebí už jen jediného napnutí sil, a my v ty síly své zase věříme. My vidíme přeskvělý výsledek sbírek posledních a věříme zase v národní nadšení. Kde ale měla by nadšenost mít nejbujnější, nejohnivější květy své, ne-li v srdcích mládeže! A jakž by právě studentstvo mohlo býti bez nadšení! Vždyť každý mladík inteligentní chce v životě svém dosíci cílů velkých, a věru že je nadšenost nejkrásnějším jeho údělem, tatáž nadšenost, kteráž učinila Leonida i Solona, Žižku a Komenského, i všechny jiné muže velké, jižto se stali »solí této země«. Jsme přesvědčeni, že letošní činnost českého studentstva zanese se zlatem v paměť českých dějin.

PŘED PĚTI UŽ LETY JAN NOVOTNÝ ZEMŘEL a před několika teprv dny vešel u vědomost veřejnou jeho kšaft — ale jmeno Novotného více se ani zapomenouti nemůže. Ten kšaft jest dílem monumentálním. Novotný jím přežil sama sebe. -

Přes 120.000 zlatých zůstavil Novotný *účelům dobročinným a národním!* Novotný byl rodem Pražan a se štědrostí i jinde po světě řídkou obmyslil téměř veškeré dobročinné ústavy pražské — Novotný vzpomněl sobě na sirotky i na chudé dívky potřebující výbavy, na slepce i hluchoněmé, na dělníky při stavbách znešťastnělé, na dělníky zřizující sobě živnost samostatnou, na zchudlé měšťanské rodiny, na sluhy a služky ku práci neschopné, ano vzpomněl sobě na předním místě také na vyšší život český, na duševní zápasy našeho národa, a odkázal ku podpoře literatury a umění celých 20.000 zlatých.

Novotný byl narozen roku 1806. Absolvoval techniku, vybral se na mnoholetá studia do Italie a oddal se pak stavitelství. Provedl celou řadu veřejných budov pražských, mezi nimiž také poslední restauraci radnice staroměstské. Po dlouhá leta byl také ve sboru obecních starších — skutečný »*otec města*«.

Železnou pílí svou dobyl sobě značného jmění. Jak často otáčí se rozprava soukromých českých kruhů kolem otázek peněžitých, kolem žádoucího »velkého jmění«. Každý sobě ho přeje, jeden aby prý uvolnil společenské bídě našeho lidu, druhý aby podepřel všeliké podniky národní. Ale zdá se, že

»obětavost« u nás přece jenom bujněji, daleko bujněji rozkvétá v domyslu než ve skutečnosti. Bohatých rodin, bohatých jednotlivců máme zajisté dost — ale velmi zřídka dovídáme se o nějaké oběti skutečně značné. Skvělou takou výminkou všestranné rozumné obětovnosti je zemřelý Jan Novotný.

Avšak ne — takové rozloučení se s životem nemožno nazvati »smrtí«! Jak asi blaženě musil pomýšlet dobrodinec ten do budoucnosti, když rozhodil to bohaté símě do let a věků příštích, když před duševním zrakem svým zřel příští ze semene ovoce, příští z něho činy a děje, příští vděčné vzpomínání!

ČENĚK PACELT,
DOBYVATEL ZLATA A DIAMANTŮ

ŽIJE! NÁŠ STARÝ KOZÁK OD KOZÁKOVA, NÁŠ chrabrý Turnovan Čeněk Pacelt žije! Tak se zaradovali těchto dnův na veselou zvěst z Afriky dojista všickni, kdož jej znají, toho milého podivína našeho. Ba, divný to muž! Čech, že horlivějšího, upřímnějšího a ráznějšího nelze si mysliti, a přece nemá mezi námi stání. Miluje tu svou rodnou vlast až k zbožňování, a přece jej to z ní pudí opět a opět daleko. daleko — v světa kraj. Nemůže tu vydržet. Proč? Protože zvykl — svobodě. Je mu zde těsno, úzko, jako v žaláři. Lidé, poměry, vše mu zde připadá sevřeno, spjato, přistříháno jako ve francouzském parku; a on prožil čtyřicet let ve volné šíré přírodě, kterou zženkylá naše civilisace ještě neopilovala. Pacelt by řekl: »nezotročila«. — Bylo roku 1846, když prvně se vydal v šírý svět. Byl mlád a plný bujné touhy po neznámých jeho končinách. Zde bylo tak dusno, Metternichův absolutism tížil olověnou tíhou na myšlence i všakém vznětu žití ... Pacelt prchal z toho dusna přes Oceán do Ameriky. Na šírém moři však vzňala se loď a mladý vystěhovalec dívá se prvně v tvář smrti ve dvojí podobě. Má na vybranou: buď v plamenech nebo ve vlnách. V nejvyšším nebezpečí však stihne spása. Loď americká zhlídne hořící trosky korábu a zachrání našeho Čeňka. Přiveze jej ku pobřeží Ameriky, avšak o něco jižněji nežli chtěl, na bojiště války Severních obcí s Mexikem. První křest byl přestálý, Pacelt neváhá: vstupuje do řad severního vojska, naučí se rychle zacházeti s dělem a střílí tak znamenitě, že jej po

bitvě vyznamenávají na bojišti a po válce odměňují údělem pozemku blíž Washingtonu. Bývalý hladič granátův turnovských stává se vzorným rolníkem a sadařem. Dopracovav se trocha jmění cestuje. Procestuje Severní Ameriku kříž na kříž — ale myslí přitom pořád na domov. Doslechl, že jsme se zatím probudili, že tu máme svobodu. Nedlí tedy a chvátá zpět. Přichází však, zrovna když nám ji už zase šťastně nesou do hrobu. S potlačeným Havlíčkovým Slovanem i s Kutnohorskými epištolami na srdci a nejtrpčími city v srdci prchá opět z toho soumraku zdejší bachovské reakce do volné Ameriky.

Však i zde nemá již dlení. Chce dále a dále a vypraví se do Australie. Vniká do krajin nejpustších a pátrá okem znaleckým po útvaru půdy jejich i nalezne zlato. S třemi soudruhy počne kopati a dobývá značného jmění. Jest na počátku let šedesátých. Dočte se v anglických novinách opět čehos o nové době Rakouska; to mu stačí, aby si dopřál výletu z Australie do svých milovaných Čech. Místo svobody najde tu však Schmerlingovo dílo, jehož krásy se arci brzo nabaží. Nevydržel než přes polské povstání a Šlesvik-Holštýn; roku 1864 byl už opět v Australii. A odtud otevírá se vlastní pásmo dobrodružství, z kterých jen ocelová povaha a žulové zdraví Paceltovo vyvaznouti může. Smělý pionéř vniká sám a sám, kam se neodvažují ani celé ozbrojené výpravy anglické. Padá vysílením v divoké poušti a klesá pod ranami bumarangův australských Křováků. Nechali jej co mrtvého »na bojišti«. Avšak nezdolný muž přichází k sobě a vyhojí se ze svých ran, až na tu řadu vyražených předních zubů, jichž nedostatek ztěžuje mu pak řeč po celý život. Skorbut i zimnice, slepota, dravé šelmy i lupiči ohrožují jej odtud ještě bezpočtukrát, ale nic nevadí: z jara roku 1866 objevuje se Pacelt opět zdráv a statný v Čechách — přišed přímo z Nového

Zélandu, jehož přírodní krásy naplňují jej nadšením. Tentokrát přišel už, aby »v Čechách složil kosti«. Ale jedva se ohřál, byli zde Prušáci a Pacelt zažil s námi onen pohnutý, nezapomenutelný kus českých dějin od bitvy kralohradecké až do výminečného stavu Kollerova. Tehda byla nejlepší příležitost porozuměti démantové té povaze.

Bývali jsme tehda rázní hoši, Pacelt však náležel k nejráznějším. Pro něho neexistoval žádný Herbst a žádný Beust, jeho neohrožená ryzá mysl jevila se všude s přímostí člověka vpravdě svobodného. Starý Amerikán přicházel pořád do větších a větších sporův se zdejšími »zvláštnostmi« ústavácké »liberálnosti«. Nechápal, jak může nám kdo bránit, abychom vše nepojmenovali pravým jmenem, jak nám mohou zakazovat meetingy, potlačovat tisk a zapovídat oslavování Husa. »Cožpak jsme psi?« bývala jeho kaustická otázka. A když na den 6. července nikdo nesměl iluminovati, Pacelt postavil do přízemního okna svého v Turnově sochu Husovu otočenou kvítím a obklopenou svícemi a lampiony s táboritskými kalichy, sám pak postavil se s pádnou sukovicí na stráž pod okno, »že prý se „podívá“, kdo mu to zakáže«. Zanedlouho dostoupila persekuce vrchole, a Pacelt, kterému bylo vše jedno, ať mluví v soukromí nebo před sto lidmi, byl už vyhlídnut k rozhojnění řad tehdejších »velezrádcův«, co jich Herbst mezi námi nadělal. Spáchal prý »ji« několika jadrnými — slovy v kteréms pražském hostinci. Nezbývalo než starého táboritu znova vyprovodit z vlasti. Uchýlil se do Berlína, kdež jej však k nalehání vlády vídeňské zatkli a teprv k zakročení Čechův berlínských a vyslance amerického na svobodu propustili. Nemoha domů, kamž se podíti? Evropu, Ameriku i Australii už znal, pustil se tedy do Afriky, rozumí se do jižní Afriky; cestou zastavil se pouze na jednom místě: na ostrově sv. Heleny, kde Napoleon I. byl vězněn. Český republikán

u hrobu největšího novověkého Césara!... V Africe zaměřil do polí diamantových a první démant, jejž nalezl, zaslal do Čech ve prospěch rodin českých politických vězňův.

Nyní je Pacelt sedmdesátník a zprávy africké vypravují o nových nebezpečích, z kterých vyvázl svou obdivuhodnou energií vůle i duchapřítomností. Jest prý vůbec jedním z nejstatečnějších a nejdovednějších dobyvatelův démantů. On sám však, ať na lovech, ať v dolech, vzpomíná na »naše drahé Krkonoše« a z krajův, kam noha Evropana dosud nevkročila, posílá po červánku večerním vlasti nejvroucnější pozdrav svůj. Chováť právě nejkrásnější démant — v srdci svém; kéž by aspoň tento mohl odkázati naší blaseované generaci!

V DOBĚ, KDY PRÝ UŽ ZASE PO ČECHÁCH SE potlouká moc špatných Čechův, není snad špatným vtipem připomenouti si *dobrého* Čecha, který se jmenuje Špatný.

Pravíme připomenouti, a ne ukázati. Neboť kdož by jej neznal, toho našeho neunavného, stále se lopotícího, stále snášejícího a sbírajícího mravenečka? Zajděte do selského statku, zabluďte do nejodlehlejší české myslivny, usedněte si na verpánek českého ševce, nebo k Wilsonce s hezounkou českou švadlenou a vyslovte jmeno Špatný. Ze šuplátka Wilsonky vykoukne slovníček pro mužské i ženské krejčí; a ferina myslivec pochlubí se vám, čím i on přispěl do Špatného Zábav mysliveckých, z kterých potom »vybarvila« se celá sbírka myslivecké mluvy naší. Náš »šelma sedlák« pak se vám ale zhola vysměje: zdali že jej doopravdy chcete seznamovat s panem Špatným, s kterým už vlastenčíval, kdy ještě bývala robota? Ano, vyzraďme to na našeho 66letého Františka: on býval za dnů mladosti — »panem Francem ze zámku«. Ale jen se nás nikdo neptej, jakým! Z toho by věru nebyl mohl náš Rubeš pro klasickou figurku svého »pana France« potřebovati ani brvy. Pomysleme si také: pyšně vypnutá brada, lineál v krku, španělka v ruce a — náš Špatný! Místo aby si byl na poddané houkal, usmíval se na ně dobrácky, potřásal jim sousedsky rukou a strkával jim do ní nějaké pěkné čtení. Na čeledi dvorské pak vyzvídal potutelně, jak — správně po česku jmenuje se každý kousek hospodářského

nářadí, a vyzvěděv všechno, skryl se do své světničky a tam spisoval svůj — hospodářský slovník.

Ale k jednomu nutil poddané vrchnostenské přece, a spravedlnost životopisce musí to zaznamenat: k odbírání Hospodářských listův. Jakých tyranských prostředkův k tomu užíval, neumíme pohříchu povědĕti. Jisto jen tolik, že na panství nebylo obce, aby v ní nebylo po výtisku řečených novin, — ba že si lidé i vypravovali, jak zná ten čtveračivý pan kancelářský staré i mladé navádět, aby si obětovali nějaký ten groš na českou knížku, a jak nešetří přitom ani slov ani šňupavého tabáku ...

Což divu, že takovýto »pan Franc«, octnuv se v letech čtyřicátých co švarcenberský úřadník na Smíchově, neměl nic pilnějšího na práci nežli zasazovati se o to, aby Smíchov byl uznán za město, a že by se mu bylo r. 1848 málem přihodilo býti smíchovským panem pulmistrem. Prozatímně si jej už Smíchovští postavili aspoň v čelo obecní správy své, ba i národní obranu musil jim zřizovati. Ale 19. června 1848 okolo druhé hodiny s půlnoci najednou probudil našeho Špatného divný hlomoz z nejlíbeznějšího spánku, a když si promnul oči, stál před ním pan hejtman s panem kaprálem a dole před domem celá setnina granatýrův. Takové návštěvě nelze ovšem ničeho odepříti, a když mu vyřídili, že si slavný vojenský soud na Hradčanech ještě této noci přeje s ním promluvit, on dobrák, jaký je, nedal se ani nutit.

Byla to asi podívaná na ten noční průvod! Ale za půl hodiny už mohlo Rakousko klidně spát: nebezpečný revolucionář byl za mřížemi kláštera sv.-jirského. Nevíme, co na druhý den psala o tom zatčení Bohemie; jisto jen tolik, že ani slavný vojenský soud, — jak prý byl dle Havlíčka »samec, jenž měl všecky paragrafy v jedné patrontaši«, — nemohl na našeho Špatného nijak »vyzrát« a již po

6 dnech musil jej »pro nedostatek všelikých důkazův o vině« — propustit na svobodu. Tato arci stála tehda za řeč, obzvláště pro poctivého Čecha, který byl odkázán na službu státní. Víme, jak si tehda množství chudáků našinců v podobném položení počínalo. Skryli v sobě Čecha až přes uši! Co tu Doležalů a Čermáků změnilo se v Doleschally a Tschermacky, ale náš Špatný nejenže pořád se psal Špatným, on nezapíral svůj český původ nikde a v ničem. Nu dostal co proto!

Jakožto »anražovaný Čech« musil z úřadní povinnosti překládat německé zákony do češtiny a dostával za tiskový arch 2 zl. k. m. — pravíme: dva zlaté konvenční mince — honoráru. Přídavkem následovaly ještě jiné sekatury. Špatný vydržel všechno a psal přitom ještě s pravým českým humorem o holubářství a hedbávnictví v Čechách. Ale když jej posléz za všechno snažení chtěli ještě z *trestu* přesadit do *ryze německé krajiny*, — aniž by který Němec byl proti tomu protestoval co proti počešťování německých gauův, — praskla i všechna jeho trpělivost a on šel do výslužby či vlastně do hospodářské společnosti pro království České. A odtud teprv dostal náš mravenec — křídla. Nyní byl ve svém živlu, a k čemu drahná leta se připravoval, k tomu mohl nyní zasednouti s plnou chutí a volností. *Zachrániti nám staré dobré naše názvosloví pro všecka naše řemesla:* to byla životní záliba Špatného, a z té plynulo odtud dílo za dílem. Ale když nám vlastenecko-hospodářskou společnost »ukollerovali«, — věnoval Špatný čas i sílu svou opět *průmyslové jednotě* naší, kteréž byl už od drahných let členem i rádcem velice platným. Dnes pak shlíží na hezký kus práce života, jejž opatřil sám jediný a v němž jej nikdo dostihnouti nemůže. Co jinde dovedou jen síly hromadné, to zde dokázala obrovská píle jediného pracovníka. Takových »Špatných« — dejž nám, Pane, povždy!

V POSTRANNÍ JEDNÉ ULICI MALOSTRANského Oujezdu, v nádvoří odlehlého, tichého domu nalezá se atelýr Šímkův. Domníváme se, že by Šímek ani nedovedl myslit a pracovat *uprostřed* hluku velkoměstského. Tutéž odlehlost mělo jeho »studio« římské, kde jsme Šímka druhdy navštívili mladého, napájejícího se ze vzorův věčné krásy, a spatřili první práce jeho, určené pro známou »vojvůdcovskou síň« arsenálu vídeňského. Pracemi těmi (Pappenheim — Weert — Sporck) brzy nato získal sobě Šímek jmena, a dnes už jmeno to vzrostlo a uvádí se v přední řadě proslulých mistrů sochařských.

Přední signaturou Šímkovy umělecké individuálnosti jest: neúmorná snaha po nejvyšším, přitom však skromnost milá, dojemná. Ta krásná skromnost muže, který má plnou příčinu býti pyšným. Vždyť za nemluvného Šímka mluví už bronz a kámen, mluví třicaterá už díla mistrovská. Netřeba nám toho dokládat. Jediný pomník Jungmannův, při němž Šímek tak dokonale rozluštil úkoly pro sochaře přetěžké, jímž Praze daroval ozdobu věkovitou, jediný ten pomník stačil by, aby jmeno Šímkovo nebylo zapomenuto už nikdy.

Avšak Šímek má štěstí — na naše štěstí! Dlouho dost byly Čechy pro umění výtvarné, zvláště pro umění sochařské pravou pouští. Teprv od nějakého desítiletí je v tom změna. Podnikají se velké, nákladné stavby, vyvolávající součinnost architektuře družných umění. A jako velké naše divadlo Ná-

rodní napomohlo vývoji talentu Schnirchova, napomáhá dobudování dómu Svatovítského zase všestrannému rozvoji talentu Šímkova. Jeho talent je skutečně *všestranný*. Jakož dříve Šímek dokázal, že vyniká v sochařství historickém a portrétním, dokazuje nyní rovněž skvěle své nadání pro výtvary náboženské. Sám Václav Levý měl by radost z nástupce svého — a Šímek je pravým nástupcem jeho. Stylista to dokonalý. Jeho medolínské sousoší pro kapli sv. Anny u sv. Víta, jeho Třináct proroků pro hlavní oltář tamže, relíf madony s klečícími anděly atd. jsou vzory přesného sochařství. Netřeba uvádět ještě relífy z portálu kostela Svatopetrského, relífy z hrobky Lannovy a jiné. Čím Sequens církevnímu malířství a Mocker církevní architektuře, tím Šímek oboru svému. Chrám Svatovítský bude zdobou celé vlasti, pro dlouhé věky, a jmeno Šímkovo spojí se se zdobou tou, pro tytéž věky.

Praha pomýšlela na oslavu Jiřího Poděbrada důstojným pomníkem. I pro to dílo koná Šímek již studia svá, a spolehlivějším rukoum není ani lze dílo svěřiti.

ONEHDY JSME SE POTĚŠILI, ŽE NÁM JEDEN *Čeněk* zůstal živ a zdráv — ten *africký* totiž, ten starý, zaškarediěný náš Pacelt; — dnes tu máme *druhého!* Mladší a »hezčí«, je-li pravda, ale také tak »do světa« jako onen: přijel právě podívat se na nás až tam od stepí jihoruských, kde je podle učencův »Neue Freie« všechno jen samý do kožešiny zašitý »barbar«, kterýmžto barbarům tedy náš *mladý Čeněk* vykládá na universitě charkovské *srovnávací jazykozpyt!* ...

Ano, náš 37letý Mezzofanti, náš Čeněk Šercl, prodlévá opět na chvíli mezi námi. Nejspíše jen proto, aby nám i Němcům pomohl z úzkých. Naši hodní a přemilí krajané v znamení Herbstově nemohou nám totiž, jak figura denně ukazuje, nijak porozumět.

»Mluvte s nimi, když jsou Němci,« říká u nás už každé dítě. Šercl však umí už skoro všechny možné a také několik nemožných jazykův tohoto i všech ostatních dílů světa — dá pán bůh, že snad tedy konečně připadne na ten pravý jazyk, jímž bychom se dohodli.

Nožička z Krče vrtí sice tomášsky hlavou, ale kdož ví, co se nestane? Vzpomeňme jen: vždyť byla tenkrát sama tetka Bohemie celá u vytržení nad tím »fenoménem«, když ji pozvali k Náprstkovům, aby si přišla poslyšet »své divy«. Jak ten čas letí! Již tomu přes 14 let, a zdá se nám, jako by to včera bylo: zde seděl Purkyně, tamto Palacký, dále bibliotékář Hanuš — a zvědavost i skepsis ve všech tvářích, když vystoupil 22letý, ostýchavý student, dlouhých vlasův, s ruměncem rozpačitosti na jem-

ných lících. Jakže: tento mladík že zná 56 — pravíme padesát šest jazykův evropských, asijských a afrických?! Bylo sice v masopustě, 12. února 1866, ale z takové společnosti vybrané by si přece bodrý Vojta Náprstek nedovolil..... Nuže, uhlídáme!

Šercl začal, nepamatujem se již ani, kterým jazykem, číst, psát a mluvit s rychlostí báječnou, a než minula hodina, uměli jsme — poslouchat ne snad jen anglický, francouzský, vlašský, ruský, polský, srbský, maďarský, bulharský, rumunský, španělský, portugalský, dánský, švédský, holandský a norvéžský, nýbrž i turecký, perský, hindustanský, čínský, japonský, malajský, tibetánský, mongolský, manžurský, arnautský a hebrejský jazyk.

A vše to žádný německý humbug, alébrž naskrze poctivá česká »domácí příze«, — solidní, důkladná znalost, neboť hle, Šercl podrobuje se chutě křížovému ohni přísných znalcův: sotvaže si s ním profesor Ludvík pohovořil *sanskritem*, dotírá naň profesor Petr *arabštinou*, paní van Andelová *malajštinou*, Američan van Andel po anglicku a holandsku, prof. Tonner po polsku, prof. Gindely španělsky a portugízsky, P. Houška hebrejsky, rada Köhler *čínsky* a *japonsky*, ale náš Čeněk odpovídá všem »jako když bičem mrská«, ať chytali jak chtěli. — Jak nám bylo? Skoro asi jako těm ubohým apoštolům, shromážděným v Jerusalemě, když zvěděli, že umějí náhle mluvit všemi jazyky.

V podobných chvílích se netleská. Tu prostě zatají se člověku dech, ústa zůstanou pootevřena, zraky utkví... nu jak pravíme, sám ten Klutschak byl v Jiříkovu vidění a napsal na druhý den dithyrambu s jediným toliko — »leider«, že totiž jest Šercl rozhodným — *Čechem*. Ano, německá kultura musí už tentokráte opět dovoliti! Nepochází ani z Egerlandu, ani z jiné »marky« velikého »Vaterlandu«, nýbrž z Berouna, z našeho Berouna, z chudých rodičův českých, a nenabyl těch svých báječ-

ných vědomostí dokonce žádným uměním německých mistrův, nýbrž *toliko svou vlastní* úžasnou pílí a schopností v čase až k neuvěření krátkém. V sextě teprv »začal kampaň« při skrovničké studentské lampě *sám a sám*, beze všech učitelů, a do tří let už dostihoval . . . Mezzofantiho! Přitom stále ve škole jedním z prvních, a to nejen v předmětech, kde rozhoduje paměť, nýbrž ve všech. Byl rovněž tak pevným v algebře jako v aoristu. Profesoři neměli ovšem o »vedlejších« studiích Šerclových ani tušení. Byliť zarytými Němci a Šercl vtělená česká skromnost. Proč nebyl synem nějakého Höflera? Nebylo by se vůbec v Rakousku o našem Mezzofantim snad ani zvědělo, kdyby nebylo americké energie našeho Vojty Náprstka, která i zde pomohla české netroufalosti, jako již tolikráte!

Avšak i když veřejnosti zakoncertoval, i když samy německé noviny uznati musily, že »cosi takového ještě zde nebylo«, — to milé naše Rakousko po něm ani se — neohlédlo! Co také s takovým talentem, když není ani Němcem, ani šlechticem? — Šercl se dovtípil a šel do Londýna. Tam ho mohli dobře potřebovati v bibliotéce musea britského... Ale on nevydržel dlouho. Zatoužil do *Ruska*. Tamť mu kynula brána k neznámým jazykům Východu, tam svítila mu jitřenka budoucnosti! — Rusové věděli záhy, co s takovým talentem. Dvě leta po svém zavítání k nim už byl jmenován 27letý náš Čeněk mimořádným profesorem na universitě charkovské, a čtyry měsíce nato byla z mimořádné — *řádná* profesura. Trochu jinší tempo než pro slovanské učence u nás! Však zatím co podstupoval zkoušky a hádky o všech záhadách sanskritologie a o všech nesrovnalostech srovnavací jazykovědy — seznamoval se pilně s kdejakým asijským a sibiřským plemenem i pronárodem, neboť uměl těch jazykův pořád ještě málo!... Hned v prvním roce svého pobytu naskytla se mu příležitost »zapotrošiti si« — (jak Va-

laši moravští říkají) — s Laponci, Samojedy, Čuchonci a jinými ještě kmínky plemene altajského. Hnedle nato zase ochutnává důkladně jazyky litevský a zendský, jež potřebuje k profesuře srovnavacího jazykozpytu.

Ale nemysli si nikdo, že si dá pokoje, když došel cíle. Jako druhdy v Praze co student zastavoval vojáky: Maďary, Poláky, Rumuny, Italiány a Horvaty, aby od nich něco »pochytil« v konversaci, tak chvátá nyní pan doktor a profesor na velký trh *v Charkově*, kde se schází pronárodův z celého Kavkazska i Zakavkazska. Jaká to pochoutka, zaslechnouti zvuky jazyka, jejž nezná ve vzdělané Evropě krom Šercla živá snad duše? — Ale jaká teprv laskomina, doslechnouti hlahol nářečí, které nezná dosud ani Šercl!... Než pohříchu, veletrh bývá jen jednou za rok; co zatím počíti? Inu, na štěstí je tu pro hlad ještě Amerika a v ní originelní jazyky *indiánských* plemen: Dakotů, Komančů, Delavarův, Kolašů, Irokézův, Aztékův, Mexičanův, Peruánův. Tolikéž v Africe stali se »zajímavými« Zuluové, Dinkové i Mandové. Chutě do nich! Mohli-li si labužníci starořímští dopřávat plných mis jazýčkův slavičích, proč by si nemohl Čech konečně dopřáti také něco jazykův divošských od Laponska přes Ameriku až do jižní Afriky? — Toliko jedna okolnost jest na povážlivou: pravda-li, že s každým novým jazykem, jejž si osvojíme, přibývá nám nová duše, — jak to — tentoc potom bude na onom světě? Ale pro zábavu nemá člověk zapomínati na vlast. Napsal tudíž i milý náš emigrant také něco pro nás: hezky *objemné* české dílo *z oboru jazykozpytu*. První oddíl: *O původu jazyka;* druhý: *O vývoji jazyka;* třetí: *O způsobech vyučování jazykům*, čtvrtý: *Jak se má prakticky učiti jazykům?* — Tuto poslední kapitolu musí vydat nolens volens též v překladě *pro naše Němce!* Byl by šlak v tom, abychom je nenaučili česky. Jíst už umějí.

FRANT. PĚKNÝ

TEĎ, KDYŽ STUDUJÍCÍ HOUFNĚ ZASE PŘIcházejí do matičky Prahy, teď by byla pravá doba pro »otce Pěkného«. Chodil by od stolu k stolu, vítal známých, seznamoval se s nově příchozími, podával ruku, a tvář jeho by se usmívala, oko zářilo štěstím. A každý by byl u něho mžikem doma — nebyloť sympatičtějšího muže nad Františka Pěkného.

Teď také je čas ku vzpomínce na něho, třeba tomu již celé sedmiletí, co na Volšanech leží, a třeba by František Pěkný byl býval — »jen« hostinský. »Nepsal tragedií, nehrál Leary, neskládal básní, nemluvil na sněmě řečí, nebyl žurnalistou ani doktorem nebo profesorem«, byl právě jen pohostinský hostinský, ale když zemřel, letěla zvěst o tom celou zemí a letěla za hranice, časopisy přinášely notice, celé feuilletony. Mlynář Slavík, hostinský Pěkný a p. někteří mužové byli předůležitými faktory českého kdys života, daleko chudšího, než jakým je dnes; nesmíme jich zapomenout.

Také kdo pamětníkem jen nějakého desítiletí, pamatuje Pěkného zajisté dobře. Vždyť po jeho smrti psalo se o něm v největších denících českých následovně: »Otec Pěkný« byl znám as po celých Čechách. Kdo za krutých dob leothunovských a bachovských z venkova přišel do Prahy a chtěl pokřát ve společnosti české, nemohl jít nikam jinam než k Pěknému. Zde našel kruh starších i mladších literátů, doktorů a studentů, zde našel smělý hovor i veselý zpěv a slyšel jmenovat jmena, která se byla

již v paměť národa vryla, a také jmena, která teprv měla a chtěla stát se platna. Který student přišel z venkova, aby v Praze oddal se dalším studiím, ihned snažil se být uveden do společnosti k »otci Pěknému«. Když student neměl peněz již, hlady zde neumřel: »otec Pěkný« by byl nikdy netrpěl, aby některý jeho známý student měl hlad. Když student dostudoval a peněz neměl na rigorosa, »otec Pěkný« jich zatím zapůjčil. Když český herec měl benefici — jediná to gáže, kterou vůbec český herec tenkráte měl, — »otec Pěkný« převzal prodej lístků, a co neprodal, dosadil ze svého. Když český spisovatel vydal knihu svým nákladem — a jiným nákladem se tenkrát knihy skoro ani nevydávaly — »otec Pěkný« převzal prodej části, a co neprodal, zaplatil opět ze svého. Když se stal v Praze nějaký studentský rámus, jako na př. r. 1860 na nábřeží, a celá kopa studentů vstrčena do policejních šatlav, »otec Pěkný« byl i tam jejich stravovatelem, a běda tomu, kdo vyšed byl by chtěl za toto stravování jemu zaplatit. A když »otec Pěkný« konečně nadobro zchudnul, žily velmi mnohé z těch jeho »dětí« a žily velmi dobře, četly také o jeho bídě, ale — co víc? Snad se mnohý i styděl zapravit mu, co byl povinován, a přec by bylo Pěknému pomohlo, kdyby byl dostal jen své. —

Co pak bylo jeho »dětem« sympatické, bylo sympatické i jemu. Italiáni do roku 1859 v Praze internovaní, Poláci r. 1863 houfně Prahou se ubírající, Jihoslované pak veškeří byli u »otce Pěkného« domovem napořád.

Čech tak z plné duše. Člověk čestný a ryzý. Pomníku nedostane; věnujme mu aspoň vzpomínku.

Byl snažlivý, pilný, přece upadl v bídu. Nikdo mu z ní nepomohl. Má zajisté sumy peněz — a to značné — dodnes mezi lidmi.

Jeho žena žije dosud — v pražském chudobinci. Kdyby někoho z těch, kterým »otec Pěkný« pro-

kázal dobrodiní a kteříž jsou dosud zapsáni mu vděčností, hnětlo snad svědomí — ejhle příležitost ku šlechetné odvetě i k dobročinnosti zároveň.

PROFESOR DR. LADISLAV ČELAKOVSKÝ, SYN

velkého básníka Františka Ladislava Čelakovského a starší bratr historika i politika dra Jaromíra Čelakovského. Dva zdatní a zdární synové otce, jehož jmeno zapsáno do literatury světové.

Mladší bratr přišel (cestou nejen u nás pochopitelnou) studiem historickým na pole politické; starší vždy se zanášel studiemi přírodopisnými, hlavně botanickými, a v těch zas především studiemi o květeně české. Tedy vlastně převzali oba starost o »česká *kvítka*«, jenže Ladislav má na starosti ta zdárnější, zvedenější, příjemnější. Ostatně, kdož ví, není-li Ladislav nebezpečnějším občanem státním než jeho bratr politik. Botanika je věda děsná, přímo hrůzná, nebezpečná státnímu ústrojí, systémům hierarchickým, všemu! Vždyť zcela chladně kritisuje »koruny«, rozebírá »kalichy« — pánbůh nám rač všechny naše hříchy odpustit!

Že Ladislav také v pěkné literatuře vyniknul, je známo; jeho překlady shakespearovské jsou vzorny. Ale hlavní těžiště jmena jeho je tedy ve vědě, a v té má bez odporu již *také* jmeno světové. Lad. Čelakovský získal si o přírodovědecké prozkoumání vlasti své zásluh velikých. On podal nám ve svém hlavním spise Prodromus květeny české tak výtečnou práci o naší domácí květeně, že málokterá země podobně znamenitě zpracovanou květenou jako Čechy honositi se může. Není jediného botanického důležitějšího listu ve světě, aby nebyl o díle tom přinesl kritiku co nejpříznivější.

Čelakovský jest vůbec velmi plodným spisovatelem na poli vědeckém. Práce jeho množí se úžasně a vycházejí v různých zahraničných učených časopisech. Co morfolog jest Čelakovský v celém učeném světě autoritou uznanou. Ve všech botanických knihách odvolávají se k němu, ano jeho jmeno vykonalo už i pouť za okeán a vědecké listy americké sdělují jeho životopisy. Sláva jeho není arci ovocem teprv let snad posledních. Tak na př. již roku 1871 přinesla Oesterreichische botanische Zeitschrift životopis i velice zdařilou podobiznu jeho. Slovem — důležitost Čelakovského ve vědě je tak značna, že ani nejzuřivější nepřátelé naši nemohli špetnouti proti jeho jmenování řádným profesorem universitním. —

Čelakovský je, jak už řečeno, předním »morfologem«. Tvary rostlin a přeměny tvarů jsou mu otevřenou knihou. Apropos tedy stran těch »kvítků českých«! Nemohl by nám pan učenec říci, jak to učinit, aby na lukách našich, podél našich českých cest a p. »tvar« rostlin se změnil — ale hezky brzo! — takže by každá »tráva travička« byla aspoň jako pořádná hůl? Rozumějme si dobře: — my totiž myslíme hole jen k »potřebě domácí«, a jsme plně přesvědčeni, že jich zasluhujem!

ANNA KOLÁROVÁ

DIVADLO A TÉMĚŘ SKORO JEN DIVADLO

plní nyní sloupce našich časopisů a zajímá mysl naši. Těšíme se na blízké došperkování budovy Národní. Rozmlouváme a staráme se o zajištění, o skvělý stav Národního do budoucnosti. Vzpomínáme let minulých, jež byla přípravou nynějšku. Je možno vůbec, aby v tom ruchu nebylo vzpomínáno také a často manželů Kolárových, *Josefa Jiřího Kolára, Anny Marty Kolárové?* Obě ta jmena jsou nedotknutelna, jsou vymíněna z osudu hrozícího téměř každé herecké činnosti: nemohou býti zapomenuta a odvanuta. Také u jiných vzdělaných národů zapsána jmena některých herců-umělců v paměť vděčnou a trvalou, těch, kteříž stali se jakoby mílníkem vzdělanosti národa svého, vynikli obzvláštním nadáním svým a stali se národu šperkem duševním. Manželé Kolárovi jsou zapsáni v dějiny vzdělanosti české a tím již také v dějiny českého národa vůbec.

Vždyť se pamatujem tak mnozí, s jakým rozechvěním jsme v letech padesátých sledovali běh českých divadelních her! Pojednou byla divadelní cedule změnila svou tvářnost. Shakespeare, Goethe, Schiller předstupovali před nás. Na repertoáru našem objevovaly se hry, které i jinde byly ozdobou divadel a platily vždy za vrcholy dramatického umění. Zápas s velkými divadly byl nejen podniknut, nýbrž podniknut ihned šťastně. S rozechvěním jsme vstupovali do divadla, s nadšením, s pýchou jsme vycházeli z něho: velké postavy básnické byly

před naším zrakem zjevily se na jevišti, a velikosti jejich — jak radostně jsme to pocítili! — přinešen celý, plný hold umělecký! Ale hlavními representanty jejich byli Kolárová, Kolár. Nadšení své přenesli jsme na jmena jejich. První dva sloupy chrámu českého umění tu stály, pevné, zdobné, a my je věnčili a jásali.

Také Anna Kolárová — jako později Otilie Sklenářová — přišla k nám z ciziny. Narodila se v Pešti roku 1817. Jejím otcem byl Jan Manetínský, herec a zpěvák znamenitý. V Praze trávila Anna Manetínská dětství své v domě svého děda, později pak v klášteře anglických panen na Malé Straně. Jakož u duchů vyvolených bývá, jevily se osobní vlohy záhy a již co mladounká, osmiletá dívka stavěla si Anna divadlo, ano přebírala při ochotnických hrách již dětské úlohy, jež prováděla ku překvapení všech. Talent její byl tak rozhodný, že původní určení pro klášter konečně zapomenuto a Anna Manetínská přistoupla k divadlu.

Co herečka byla po prvé angažována r. 1834 Stögrem. A nyní teprve začala se Manetínská učit češtině. Činila to s pílí tak neunavnou a důsledností tak vzácnou, že záhy z ní, dosud pouhé Němkyně, stala se česká deklamátorka bezúhonná. Tatáž pilnost, tatáž důslednost zůstala průvodkyní Anny Manetínské, od roku 1843 Kolárové, po celou krásnou nápotomní její pouť uměleckou. Duševní hloubka, vřelý cit, pravá vzdělanost přispívaly k dovršení jejího umění. Kolárová snažila se vždy proniknout intenci básníkovu a reprodukovat úlohu *zcela*, do nejmenší podrobnosti v duchu jeho. Což ovšem je jedině pravá pro herce cesta. Největší úlohy tragické, veseloherní, charakterní stejného došly znázornění. Vzpomínáme tu shakespearských postav Ofelie, Desdemony, Volumnie, Macbethové, dále Porcie, Kateřiny, Violy, Goethovy Markétky, Schillerovy Luisy, Orleánské, Stuartky,

Kleistovy Katinky, Brachvoglovy Pompadourové, Scribeovy vévodkyně Marlborough, naší Moniky, Magelony a ještě celé řady jiných velkých, zajímavých postav, jež Kolárová nám předvedla po prvé a hned dokonale.

V prvních letech šedesátých Kolárová ochuravěla a uchýlila se do života soukromého, na velkou ztrátu divadla našeho, právě osamostatnělého.

Do jejího zátiší zavítej vroucí pozdrav nás všech!

FRANTIŠEK PRAVDA

JEN SE PODÍVEJTE DOBŘE NA TU VÝZNAČnou tvář, význačnou vzdor hladkosti své! Hotový profesor, chcete-li třeba i školní pan rada. Z té tváře hladké vyčtete učence, pedanta, třeba i byrokrata, a on muž ten skutečně je pedagogem a přírodozkumcem a přísným kazatelem, mimo to ale také ještě básníkem — *skutečným* básníkem, a humoristou nejjemnějšího citu, nejpůsobivějšího slova!

Náš *František Pravda!* Kdož by toho jmena neznal? Ale pramálokdo z těch, kteří mají jakkoli co dělat nejen s knihami, nýbrž i s původci jich, zná osobně samého muže! Je něco abychom tak řekli mythického kolem Františka Pravdy. Začal, psal, budil pozornost, byl již obdivován, o jeho osobě však i v literárních kruzích nevědělo se napořád skoro nic. Že prý je farářem, že vychovatelem, že žije na venkově českém, že někde na Moravě — příznaky mythu! Že prý se ani nejmenuje Pravda — mythus! Ba že prý už ani nežije, že *byl* a vydávané spisy že jsou z jeho pozůstalosti, — *bohudíky* hotový mythus! Ba on *jest* a je nám ku radosti, ale vzdor tomu, že nám píše již přes třicet let a že žádný jiný ze *žijících* novelistů českých nedočkal se tolikerých vydání a otisků prací svých, žije pořád jakoby zapadlý ve svém Tuskulu venkovském, a chce-li literární Praha něčeho od něho, to šukání, to poptávání se teprv po adrese pravé!

Budem mluvit o zásluhách Pravdových? V literatuře zábavné není prakticky důležitějšího oboru nad povídku prózou sepsanou — docela již u nás,

kde třeba ukojit čtenářstvo sice hned po pracích cizojazyčných sahající, čtenářstvo rychle čtoucí, věčně hladové — a František Pravda napsal přes *sto* povídek a zábavných studií! K tomu šedesát povídek pro mládež. K tomu tucet povídek pro mladé řemeslníky. K tomu sedm divadel pro děti. A k tomu ještě nějaké sto různých statí drobnějších i větších.

Či budem mluvit o hodnotě prací jeho? Však je známo, s jakým efektem hned první jeho »Povídky z kraje« vystouply do světa! A obecenstvo pro práce Pravdovy podrželo stejný zájem dodnes. Je v nich poesie. Je v nich při časté laškovnosti vždy hluboká, mužná opravdovost. Je v nich bohatá zkušenost, bystré pozorování životní. Sloh pak Pravdův jest zcela svůj.

Pro ty, které zajímá ještě některé jiné datum, podotýkáme, že Vojtěch Hlinka — tak se Pravda jmenuje vlastním jmenem svým — narodil se r. 1817 ve vísce Nekrasíně u Jindřichova Hradce. Že se mu do studií, vzdor zjevným vlohám, valně nechtělo, raděj že by byl hospodařil, řemeslem, myslivectvím se obíral. Co studentík že rád honil zvěř po lesích, pálil s otcem kolomaz, hudl ve společnosti dudáka po muzikách, z čehož ze všeho řídká ta, překvapující jeho znalost venkovského života až do podrobností jeho. Že ale osudu svému, stát se knězem, přece neušel, a co kněz že působil vzorně na místech různých, nato že mnohá leta byl vychovatelem, až pak nastoupiv výslužbu svou usídlil se ve vystavěném pro něho domku na Hrádku u Sušice.

Tam dlí František Pravda dosud a pracuje pilně a neunavně dále. On a Beneš-Třebízský jsou dnes *jediní* kněží-literáti, jichž činnost stačí proudu našemu beletristickému, ano jej i dle svého sama *určuje*. Oba jsou nám vzácní, ba nenahraditelní.

ELIŠKA KRÁSNOHORSKÁ

»K SLOVANSKÉMU JIHU« NAZÝVAJÍ SE TA mužně rázná, hluboce poetická slova, která se rozlehla teď z naší Prahy a orlem zaletí dolů, na slávou ozářený Balkán. Jich pěvkyní je — žena, *Eliška Krásnohorská.* Tedy Achill mezi ženami — ale ženský Achill, s heroicky mocně bušícím srdcem.

Nebylo děje během četných, na velké události skutečně přebohatých let posledních, aby nás byl tak vzrušil, jako ten boj bratří Jihoslovanů za volnost vlastní i celého lidstva. O ničem nemluvilo se v českých kruzích se zanícením stejným, o ničem jiném se tolik u nás nepsalo a nejednalo. Avšak poetický výraz dodat pocitům těm českým zůstaveno bylo ženě. Slovanští mužové tam dole budovali, česká žena jich budovu věnčí. A v její verších je tolik pravdy, tolik přímého, pravého citu, že unášejí.

Již se řeklo vícekráte a právem, že máme ženy teď pro svobodu všeobecnou i pro blaho vlastního národa zanícenější, než jsou sami mužové naši. Věru že by nebylo »česky« časovějších veršů, než jaké by nějaký český Alfred Meissner zapěl ženám našim: »Nyní, kdy mužové zbaběle hřeší ostýchavostí svou a nerozhodností bolestnou, promluvte vy, ženy, slovo svobodné. Promluvte slovy prorokův k těm, kteří neznají spravedlnosti. Šperkujte naše prapory, a píseň vaše budiž vůdcem, za nímž půjdem v boje nové a vítězné!« —

Na novou knihu Elišky Krásnohorské těšili jsme se všichni. Vždyť oblíbenost šťastné, samostatné básnířky té vzrůstá nově každým dílem jejím. Spi-

sům jejím netřeba dělat reklamy. Lyrickými krásami prodchnuté básně »Z máje žití«, popisnou lyrikou přebohatá její »Šumava« zapevnily jmeno její, a v knize právě vydané, jejíž titul jsme hned z počátku položili, pojí se mohutná lyrika s tvarnou epikou v celek utěšený, dokonalý.

Je to bez odporu nejlepší dílo naší Krásnohorské, ač věru třeba každému přiznat, že ve *všem*, cokoli ona píše a básní, hledí vždy k požadavkům nejpřísnějším. Vždyť je už i odporučením pro skladbu operní, jsou-li slova skladby z pera slečny Krásnohorské. Jeť slečna i »nejlepším libretistou« naším.

Gratulujem jí k tomu, čeho již dosáhla, i ke všemu, čeho ještě najisto dosáhne. Slečna Eliška Krásnohorská je co do let ještě mlada, a co do poetické produkce své bude vždy mladou. Neboť způsob práce její je opravdový, hledící k myšlence zralé a k formě s myšlenkou srostlé.

VIKTOR HUGO

CO ZDE MÁME PSÁT O VIKTORU HUGOVI? Neníť vůbec cizího spisovatele, který by byl národu našemu, ano národům všem tak znám jako on. Také není spisovatele, o kterém bylo by se tolik u nás psalo článků a úvah jako o něm. Teprv nyní zas, kdy Hugo vydal svou filosoficko-satirickou báseň L'Ane (Osel). Ale stejně jako u nás psalo se o básni té také hned v Německu, všemu francouzskému nyní tak nepříznivém. A jako u nás a v Německu, tak po celém vzdělaném světě stejně čekalo se už dychtivě na spis ten od okamžiku, kdy přišla první zpráva, že bude odevzdán tisku, a kdo mohl dobýti exemplárů hned nejprvnějších, byl šťasten. Na tom věru nezáleží, *jaký* je dopodrobna spis ten, ale ovšem na tom, že jeho původce má tu obrovitou literární váhu, která se pak sděluje i všem spisům jeho, než jen do tiskařských rukou se dostanou. Viktor Hugo je uznaně *největší ze všech spisovatelů žijících.* Za takového uznán už *po mnohá desítiletí.* A na té výši udržuje se dodnes stejně, on — *kmet osmdesátiletý.*

Vynikl velmi záhy. Téměř hoch byl již Akademií francouzskou vyznamenán. Co mladík dvacetiletý měl již roční svou státní pensi.* A napotom byl Viktor Hugo již napořád francouzské literatury »hlavním dechem«. Poetickou řeč svého lidu přivedl k dokonalosti nejvyšší. — On vedl a probojoval veškerý proslulý boj »romantiků« ve francouzském románu

* U nás by byl musil — přece jen čekat trochu déle! — Red.

i dramatu. On stvořil moderní francouzský román sociální, dada mu podklad pravdy. On povznesl poesii reflexivní teď již celou řadou nových děl k výši nebývalé a čistotě křišťálné.

Na všechny současné literatury, nejen na domácí francouzskou, měl Viktor Hugo vliv velký. Na jeho Legendě světa brousila si nová generace básníků českých, v posledních letech padesátých, svůj veršovnický um. Jeho dramaty jsme si zakládali první svůj stálý repertoár divadelní (Marion Delorme, Angelo, Ruy Blas atd.). Jeho romány rozmnožovali jsme včas dobré čtení pro svůj lid (Zvoník notredamský, Bídníci, Muž, který se směje atd.). Z jeho básní je k nám převedeno slok tisíce a tisíce.

Dnes platí Viktor Hugo za representanta bujně se kupředu ženoucího lidského pokroku, nejsmělejší myšlenky a nejvolnějšího slova. A jemu, tomu representantovi všeho, co šlechetné, platí naše úcta.

PROF. DR. JOS. DURDÍK

TADY JE! — JE DRUHÝ NEBO TŘETÍ TEPRV profesor universitní, kterého jsme přinesly vyobrazeného, a — už jsme hotovy se všemi těmi zázračnými koncesemi, jichž se dopustila nynější vláda vůči českému národu. Jsou chlapíci, ti dva — tři, ale — je jich trochu bolestně málo na ten paragraf — který paragraf že to mluví o »rovnoprávnosti«? ...

Dnešní portrét vyobrazuje hlavu opravdového *filosofa*. Ale co máme o takovém filosofu říci my »Humóry«? Je Demokrit způsobilý mluvit o Heraklitovi? Mezi našimi spolupracovníky není ani *jediný* filosof, ať jich nekonečnou řadu přehlížíme bystře jak chcem! Snad tedy filosofům ani nerozumíme? — Hledíme nedůvěřivě na tu hlavu. — Pěkná hlava — a vypadá velmi rozumně, vzdor tomu, co všechno Goethův Mefisto proti filosofům praví. A vzdor tomu, že tvrdí: »Filosofové jsou prapodivní lidé. Mluví o stvoření světa, jako by byli bývali při tom; vykládají »absolutnost«, jako by byli po leta s ní obědvali; mluví o »ničem« a o »něčem«, o »jástvu« a »nejástvu«, o »universalitě« a »singularitě« s naprostou rozhodností, atd. Tedy zkrátka venkoncem divní lidé — a *přece* vypadá ta hlava tak rozumně! Ba ona *jest* i velice rozumnou, — jak si tu pomoci?

Máme mluvit o spisech Durdíkových? O něčem tedy, co zná každý český vzdělanec? Vždyť je jich celá bibliotéka a objímají tak velký kruh věd a učenosti, že jde člověku až hlava kolem. Ba není as ani jediný český třeba jen polovzdělanec, který by se nebyl už poučil, potěšil alespoň na Durdíkových

spisech estetických, na jeho dílech básnických, na jeho nesčetných kritických článcích časopiseckých. — Česká naše věda Durdíkem se pyšní, cizí věda plně uznává hodnotu jeho děl.

Máme tedy snad mluvit o jeho životních osudech? Nás — co »Humóry« — zajímá z nich však jen to, že Durdík dosud není ženat. Soudíme, že by sice mohl být, poněvadž každý filosof myslí jasně, a prý »kdo *jasně* myslí, také *ohnivě* miluje«. A zase soudíme, že by ani nemohl být ženat, neboť — »vůči hezké ženě přestává všechna filosofie« — a on by si přec ošklivou nevzal?!

Inu máme to my »Humóry« kříž, vybereme-li si z těch českých rolníků, kteří na národa roli dědičné orají hlavou i mozkem, některého pro galerii svou. Ale hladíme si přec jen tvář. Neboť: »Kdo chválí vědu, chválí Hospodina« stojí v koranu. A my vykonali tedy skutek bohulibý!

EMANUEL TONNER

TĚŽKO PSÁT KU PŘÍTELOVĚ PODOBIZNĚ třeba jen několik sprovodních, pro veřejnost určených řádek — vlastně těžko i zas lehko. Lehko ovšem proto, že přece musíme vědít, proč někoho tedy nazýváme přítelem, že musíme jeho zajisté dobře znát, mít ho vyzkoušeného — nu a Emanuela Tonnera známe již celé čtvrtstoletí, najisto víc než dostačující doba pro poznání mužova srdce. A těžko zas proto, že slova kladou se choulostivě, aby se neřeklo: »Toť jen z pouhého přátelství!« Arci na takovéto frázi málo záleží, a my pravíme hned, že nám na pouti životem věru zabušilo málo srdcí tak ryzých, tak šlechetných vstříc, jako je srdce Tonnerovo.

Emanuel Tonner narozen na Ždikově; Šumava byla tedy kolébkou jeho, kraj statečných Chodů jeho rodištěm. Do veřejnosti zasáhl *velmi* brzo. Již mladík sotva dvacítiletý, roku 1849, byl hlavním spolupracovníkem Slovanské lípy. Tenkráte také hned byl vojenským soudem za politické své přesvědčení stíhán. A od té doby směr jeho života se již nezměnil: v stínu slovanské lípy pracuje již po třicet let co jeden z nejnadšenějších i nejnadanějších obranců myšlenky slovanské, a kdykoli přišla na národ náš český doba zlá a úmorná, Tonner sobě třeba i co do vězení odnesl vždy poctivou svou část.

Za několik neděl by mohl Tonner slavit jubileum velmi krásné. Třicet let je tomu, co vznikla myšlenka Národního divadla — třicet let tomu také teď bude, co Tonner *ve prospěch* divadla toho vydal

překlad *písní srbských*. To nám uvádí na mysl Tonnera co *spisovatele*. Známo je zajisté, že byl spolupracovníkem Času a Národních listů, že také později redigoval obrázkový Světozor. Známo, že vydal překlady Habernfeldova Bellum bohemicum i Balbínovy rozpravy »na obranu jazyka slovanského, zvláště pak českého«, — knihy to hodící se našemu lidu jak významem svým zase časovým tak připomínkou historickou. A známo též, že vydal Maticí lidu dějepis český, dějepis jasně, jadrně psaný, z něhož lid skutečně *může se něčemu naučit*. Tonnerovi nejsou dějiny »starým haraburdím«, on hledí proniknout k vůdčí myšlence jich a výsledek zkoumání svého vyslovuje vždy upřímně.

Rozumí se též samo sebou, že dějezpytec takového zrna, k tomu muž osudy svého národa vždy co nejživěji dotknutý, nemohl státi stranou, když jednalo se po roce 1860 o přímý parlamentární boj za česká práva. Tonner byl zvolen zemským poslancem hned na počátku politické činnosti naší, a nyní zastupuje nás i na radě říšské. Tam nalezl mezi Poláky řadu přátel svých již od dřívějška. Byl' Tonner vždy osobností oběma stranám vítanou, kdykoli jednalo se o styk náš s bratry Poláky. Sám žil dlouho mezi nimi a známa jest jeho vřele psaná knížka »Poláci a Češi«. I v tom ohledu je nám osobnost Tonnerova na říšské radě vysoce důležita, byť bychom ani nehleděli k osvědčenému jeho řečnickému talentu, ku svobodomyslnosti co nejobsáhlejší. —

A teď bychom měli nejlepší příležitost, abychom odbočili a prohodili něco *všeobecného* o našich poslancích říšských, kteří se již zase chystají na cestu do Vídně. My toho tolik za prvního období od nich očekávali. Oni nám toho tak málo přivezli. Vlastně nic. Nu — mají teď v druhém období aspoň lehkou práci — *míň než po prvé nám už ani nemohou přivézt!*

DR. JAROMÍR BŘETISLAV KOŠUT

CO MÁME ŘÍCI NAD TÍM NOVÝM HROBEM?

Klademe rádi záhony květin na hroby, sázíme vrby a jiné stinné stromy kolem nich, měníme celý hřbitov v jedinou zahradu — ale zde se stal opak: do zahrady našich nadějí, teprv založené, úzkostlivě chráněné, položen náhle hrob, zahrada změněna na hřbitov.

Kdo znal osobně Jaromíra Břetislava Košuta, sotva že uvěřiti mohl v rychlou jeho smrt. Ne snad jen pro jeho květných šestmecítma let. Ale postava jeho připomínala zdravý, štíhlý lesní strom, plný šťávy, oko jeho zářilo, tváře hořely, krok byl živý, rychlý, pevný. Ten mladý muž zajisté nesdílel »romantické myšlenky mladých lidí, vidoucích jakés blaho v předčasné smrti«, ten jistě žil rád, chtěl dlouho žít a mnoho pracovat, úžasně mnoho! Také jsme měli plnou důvěru v něho, že pracovat *bude*, — na Košuta jsme kladli tak mnoho nadějí — smrt jim všechněm řekla: »Amen!«

Košut stál — vzdor svému mládí — již v řadě učitelských sil, připravujících universitu českou, nejmilejší tu myšlenku naši. Byl orientalistou, jediným naším orientalistou, stojícím na výši vědy současné. Jeho eminentní talent, hned v prvním mládí všem nápadný, vyvinul se s nadobyčejnou rychlostí ve směru jednou zvoleném. Kdy zas najdem talent podobný? Kdy pro rozvoj talentu toho stejně příznivé poměry? Kdy náhradu pro opuštěnou učební síň?

»Byl« — toť snad nejobsažnější slovo, jež má lidská mluva. *Byl!* — co můžem říci dál?

ZASE JEDEN A HNED VELICE VÝMLUVNÝ

příklad, jak marno jest »aristarchickým« poručníkováním odchovávat a dohánět k jistým, třeba velepotřebným směrům v literatuře, a jak hravě a jaksi samy sebou se zas ty cítěné literární mezery doplňují, když pro ně přijde zvláštní talent. Po smrti Tyla, Chocholouška, Jana z Hvězdy jako by byla také odumřela historická povídka česká, čtení to pro náš lid ovšem nejdůležitější a jemu také nejmilejší. A kdekoliv od let padesátých objevil se nám novelistický, romancierský talent, domlouváno mu: »Nechte tak zvaných žánrů moderních, pište román historický.« — Jako by sama sebe, svou chuť, celý svůj myšlenkový směr člověk mohl prostě odhodit a dodat si dle vůle jiné chuti, jiných myšlenek! A ejhle, pojednou přijde talent, jenž zas hodí se naprosto a cele, každým dechem, každou myšlenkou svou právě pro povídku historickou, který je pro ni jako stvořený, — a historická povídka česká květe. A nejen Václav Beneš Třebízský sám, i jiní ještě nadaní současně se objevili a vyvinují nám český historický román.

Beneš je muž zcela mladý. Píše sám o sobě následovně: »Narodil jsem se r. 1849 v Třebízi, vesnici dvě hodiny od Slaného. Ve Slaném studoval jsem nižší, v Praze u piaristů vyšší gymnasium. Potom jsem vstoupil do semináře, kdež jsem přestál velmi těžký neduh. Po vysvěcení dostal jsem se do Litně, kdež jsem se opět těžce roznemohl a odebral se k matce do svého rodiště, odkudž jsem se dostal do

Klecan u Prahy, kdež přetrpěv šťastně zas nemoc velmi zlou dlím dosud.«

Jak prostě dojemný život — a v mezerách mezi těmi těžkými chorobami Beneš psal, psal neunavně! Téměř všem českým beletristickým časopisům byl Beneš podporou, Lumír, Květy, Světozor plní se jeho pracemi stále dokonalejšími, po menších listech roztroušena prací Benešových síla, a přistoupil-li on nyní, muž třicetiletý, k řadovému skupení výtvarů svých, k sbírkám celým, jsou to sbírky už výdatné, víc než pozoruhodné, vřele vítané. Předpokládáme, že je zná čtenář každý.

Nechme však Beneše samého pronésti ještě několik prosťounkých slov: »Co hoch slýchával jsem od svého otce i dědečka, kteříž se znali v kronice jako ve slabikáři, o starých, slavných našich časech, a jestli jsem v čtenářstvu svými pracemi dovedl vzbuditi takovou lásku k minulosti rodné země, s jakou byly psány a jaká byla vštípena mně, pak jsem nadarmo tu milou ‚historii' neslýchal.«

Neslýchal ji věru nadarmo, a dovede svou lásku k ní vštípit i jiným! Beneš má smysl pro ctnosti i náruživosti lidu *vůbec*, pro slabosti, jakými bývá množství nešeno, také ale pro vždy zdravé jádro, jaké v tom pohnutém množství od časů do časů klíčí; on má však hlavně živý smysl, jemný cit pro prosté, dojemné ctnosti *českého* lidu *zvlášť*. Od něho slyšíme českou řeč, u něho vidíme české postavy, kreslené pevně, českému oku lahodně. Ještě nemohl Beneš ve směru svém všestranně se osvědčiti, ještě stoupá do výše — tolik je ale už jisto: knihy výborné pro lid český, a sice pro všechny vrstvy jeho, dovede Beneš podat zcela nepochybně. Beneš stane se skutečným »*spisovatelem českého lidu*«.

JOSEF PAUKNER, DR. JOSEF ILLNER, DR. ANTONÍN JAVŮREK

UŽ SE ZASE BLÍŽÍ TA NOC SILVESTROVSKÁ! Při pouhém vzpomenutí na ni slyšíme v duchu již zase šumot rozjařených společností, veselý chechtot lidských hrdel, řinčení sklenic, zvuky hudby a zpěv — ano *zpěv — a teď v Čechách!*

Děsná noc — a není jí uhnutí, uvidíte! »*Král Vondra XXVI.*« bude vzdor finanční mizerii své »romanticko-historicko-tragické« říše přece jen zase míti »*Kvas*« a my s ním celou velkou, tříaktovou operu. V jednom místě bude »*Vašek Kaňhal a jeho světoznámá společnost*« provozovat svůj koncert, a kdežto v místnosti druhé pořád ještě bude se hádat tenor s basem, »*Kdo má zpívat*«, a ve třetí až do furie se rozvadí tři »*Klepny*«, bude v místnosti čtvrté bas kantorův už žalostno-zlostně bručet nad »*Svrženou fugou*«. Noc přímo ukrutná! Pouzí »*Šumaři*«, ba i »*Špatné tanečnice*« budou hledány, všechen společenský mrav bude vyhostěn, »*Nos pana vrchního*« bude se beze všeho studu červenati, nejženatější manželé budou se tvářiti, jako by byli »*Starými mládenci*«, spořádané ženy zas jednou spatří, jak vypadá »*Manželova opička*«, — ó vy velebné, vy poťouchlé »*Radosti manželské*«! Mohli bychom se pak divit, kdyby co »*Ďáblův podíl*« také letos udál se nějaký bas-barytonový »*Morduňk při měsíčku*«?

My pochopujem váš bol, ó české ženy! *Vzmužte se* — nezkažte sobě strachem před Silvestrem alespoň Štědrý večer! Hleďte novoroční noci s odhodlanou tváří vstříc! Ovšem byste mohly umírnit sil-

1881

UŽ SE K NÁM SLÉTAJÍ SE VŠECH KONCŮ

světa. Přijdou Bittner, Bittnerová — Grund je už zde — a vypočítává se celý růženec jmen ještě jiných. Národní divadlo bude vyžadovat velkého personálu a dobrých sil — my máme těch dobrých sil českých roztroušeno po všech světa koutech. Z Gruzie i z ostrovů Manillských — z Nového Yorku i z Moskvy, z blízka i z daleka slyšíme zvěsti chvalné o divadelních silách českých. Všickni se nám ovšem nevrátí, kteří jsou — s českými jmeny a často s pravým srdcem českým — zdobou ciziny. Ale některých vydobudeme přece zpět.

Vyletovali vždy z Čech do té ciziny a sloužili jí. Ve všech odborech divadelních. Nechť co samostatní podnikatelé řiditelství — jako Pokorný, — nebo co skladatelé operní — jako Benda, Mysliveček atd.; nechť v nejvyšších sférách činoherního a operního umění — jako Janoušková, Drska, Ticháček, Ander a j., nebo co první a nejproslulejší francouzský pierot Debureau (Dvořák), či co veleoblíbený »hanswurst« vídeňský (Navrátil). Tenkráte byl nám každý neuprosně ztracen, jakmile překročil hranici českou, — dnes můžem zachovat si alespoň nejlepších.

Navrácení se Grunda pokládáme za víc než za pouhé vrácení se dobrého českého tenoristy k nám, my je pokládáme — za *znamení dobré.* Vzpomínáme sobě totiž těch dob, kdy Grund co tenorista začal. Dříve v činohře zaměstnán a pro svůj přirozený tón hlavně ve veselohře oblíben, musil při

nastalé nouzi tenorové náhle do řad operních. Obratnost v činohře nabytá velice mu v opeře sloužila, ač také zde živá letora jeho hlavně prospívala v úlohách agilnějšího rázu. Ale vzpomínáme těch dob za příčinou jednou hlavní. Zajisté že každý z navštěvovatelů tehdejších s radostí sobě vzpomene s námi na *zápal* mladých našich sil, na *zápas*, do jakého při každém téměř představení operním pouštěli se spolu naši Lvové, Palečkové, Barcalové, Grundové atd. Zvláštní svěží dech vanul tenkráte jevištěm českým, každé oko zářilo, a kdo hrál a zpíval, činil to také s plnou chutí. Byla to svěžest mladého ústavu uměleckého, svěžest nově probuzeného národního nadšení. V obecenstvu i na jevišti bylo nadšení stejné.

Sil dobrých bude míti Národní divadlo na výběr. Obecenstva bude mít, doufáme, hojně. Prospívat bude ale jak jeviště tak obecenstvo, vůbec to drahé naše Národní divadlo celé jen tenkráte tak, jak nám to kreslí vlastenecké naše naděje, kdy bude zde opět nadšení dávné, — tak krásné!

MLADÝ JUBILANT. ZAČÍNÁ PRÁVĚ REDIGOvati jedenáctý ročník své Osvěty. Deset již vytištěných ročníků jest skutečným pokladem pro literaturu českou; Osvěta je uznána nejen po vzdělaných vlastech českých, nýbrž také po veškerém vzdělaném Slovanstvu. K ní se odvolávají všude a všichni, kdož váží z literatury naší náhledy své a posudky o duševním životě českém. Osvěta je věrným zrcadlem duševních našich snah: v ní soustřeďují vědátoři čeští výsledky své mnoholeté práce, do ní ukládají beletristé čeští ukázky uměleckých svých pokroků, v ní nalezneš kritické sledování literatury a vědy české krok za krokem. Vše jde do hloubky.

»Mladý jubilant« jsme řekli. Vlček začal psát vůbec velmi mlád. A nejprvnější své práce skládal pro »Humóry« — on je tedy *náš*. Z té již příčiny neměli bychom »my« Vlčka ani chválit, »aby se neřeklo«. Ale jeho spisy — je jich už také celá bibliotéka — chválí ho samy. Není snad oboru, ve kterém Vlček nebyl by se pokusil — co se krásné literatury týče — a všude se štěstím. Vlček náleží k nejoblíbenějším spisovatelům našim.

Tajemstvím značných úspěchův jeho je, že u něho vůbec *»vše jde do hloubky«*. Studoval lid český, jeho jazyk, jeho obyčeje, jeho dějiny z gruntu. Vlčkovy povídky a romány mají pro sebe lahodu historické věrnosti, krásný český, přitom individuální sloh, určitou mravní tendenci. Jeho dramata vyhýbají se všem laciným efektům divadelním, ač Vlček zná veškeru moderní dramatickou fakturu

jak málokdo, vyrůstají přirozeně z povah básněných osob, a jsou umělecky zaokrouhleny, důmyslně vždy dovršeny. Není pražádné pochyby, že Vlčkovi tane na mysli pravý ideál jak románu tak dramatu *českého.* Vlček jest ale nejen poetickým producentem, on je i výdatným bojovníkem za náhledy své. Vždyť je známo, jak horlivého zástupce má v něm národní drama, pokud se pěstování dramatu toho na pražském divadle týče; a také je známo, jak hleděl vždy budit lásku k dramatickému umění v kruzích nejširších; a rovněž je známo, jak probouzel v měšťanstvu českém lásku k literatuře, i jak tu zvláštní »historickou« šlechtu naši snažil se sbližovat s duchovními snahami našeho národa.

Praví se nyní, že nejspíš novým Vlčkovým dramatem budou zahájeny činoherní večery Národního divadla. Tím jediným ovšem by už jmeno Vlčkovo bylo zapsáno v historii české osvěty, ano i v politickou historii naši vůbec. Přáli bychom mu radosti té. Ať se ale rozhodne jakkoli, tolik je jisto, že Vlčkova dramata přejdou také na jeviště nové a že se tam udrží.

JOSEF V. SLÁDEK

DŮKAZ, ŽE LITERATURA NAŠE ROSTE: PŘI-

nášejíce podobizny českých lidí přicházíme mezi literáty teprv teď na Sládka, teprv dnes, kdy on právě vydává třetí už, samostatnou sbírku svých básní. Kdo nepracoval v písemnictví českém alespoň deset let, zdá se nám dnes »náramně mlád«. Kdo nevydal alespoň tři spisy vlastní básnické invence své, zdá se nám dnes literátem pouze diletisujícím. Náš literární majetek se rozmnožil, a s bohatstvím přibývá požadavků — jsme jako každý, kdo právě bohatne. Naše mladé pokolení literární pracuje parou, do šíře i hloubi zároveň, a je radost již z pouhého podívání na ty hybné ruce. Půjde-li vše stejným tempem dál, bude nám zakrátko i »básník desítisvazkový« zdáti se ještě »spisovatelem pohodlným«.

Děláme dnes uvědomělou reklamu nové Sládkově knize. Uvědomělou a rádi, neboť jsme knihou upřímně potěšeni. Sládek měl hned v básnické své první knize ráz osobitý, odlišující se od prací básníků našich ostatních. Nemíníme jeho kresby a zpěvy americké, jimiž ovšem u nás je Sládek taktéž zjevem zvláštním, jediným. Míníme ale náladu jeho hluboce elegickou. Tak prochvělý bolným citem tón, jako Sládkův, tak veskrz dumnou, ale ve všem přirozenou a pravdivou náladu jsme z české lyry ještě neslyšeli.

Mnohému snad se zdál bol ten vypěvaný příliš osobní, řeknem tedy příliš subjektivně lyrický; dojemnosti však a pravdy neupřel mu nikdo. My pak,

kteří jsme znali Sládka blíže, viděli jsme v elegičnosti té víc, my viděli v ní *symptom tvořivosti budoucí.* Nevíme již ani, kdo pronesl větu: »Každý vpravdě hluboký stesk naznačuje, jako pramen na vrchu nalezený, vrch nad ním zase jiný a ještě vyšší.« A Sládka vidíme nyní už stojícího na tom vrchu vyšším. Vyprostil se z mrákotného šera, jež ho bylo obmykalo v údolu života, kráčel vzhůru k vrcholi za kynoucím světlem, za »světlou stopou« života, a dostoupil vrchole, s něhož po životě rozhled pestrý a bohatý. »*Světlou stopou*« nazval nejnovější básně své. A světlými jsou ty básně, ba jasnými, kde Sládek dnes zpívá o pocitech osobních. Ale i dřívější prochvělá elegičnost je opět zde, jenže jakoby také vynešena do výše, na výsluní lidského soucitu — s lidskou bídou, lidskými boji — především zas s utrpením vlastního lidu. Rozhled, jakého nyní dostouplý vrchol Sládkovi poskytuje, je široký a plný tvarů nejrozmanitějších. —

Že by sobě byl ostatně Sládek už dávno zasloužil místa v naší galerii českých lidí, a to jak co šťastný překladatel, tak a jmenovitě co neunavný redaktor výborného Lumíra, úrodného i zúrodňujícího, — o tom nemluvíme. Dnes nám jde dobrý básník nad dobrého redaktora.

VÁCLAV NEBESKÝ

TYTO ŘÁDKY JSOU POZDRAVEM SRDEČným, upřímným, jejž zasíláme k loži muže trpce a těžce zkoušeného. Buďtež mu důkazem, že přes všechnu vřavu dnů na události bohatých, přes všechnu pestrost zjevů nynějšího českého života vzpomínáme často a vřele jeho, trpitele, s vroucím přáním, aby byl brzo zas navrácen nám pracujícím a zápasícím.

Bylo by také velice smutno, abychom nevzpomínali muže, jakým je Václav Nebeský. Po celou mnoholetou spisovatelskou činnost svou byl on individualitou, za niž nám není náhrady. Každý krok jeho byl důležitosti rozhodné — Nebeský byl vždy pravou, vždy také ochotně uznávanou okrasou českého našeho písemnictví. Jeho vzdělání je úžasně bohaté. Bystrost ducha neobyčejna. Úsudky jeho vždy vznešené a autokritika příkladná. Nebeský vždycky zastupoval aristokratický moment v literatuře české. Práce jeho původní mají vesměs ráz noblesy myšlenkové i tvarné, básnické převody jeho jsou zvonivými doklady nejjemnější krasochuti.

Nebeský byl už v onom kruhu literárním, který před rokem 1848 nesl se jak za poetickými tak i politickými nejvyššími ideály lidstva. Současník Meissnerův, Franklův a Hartmannův, nesl se on stejným s nimi vzletem k humanitě čisté — a Nebeský zůstal jí věren. Z tehdejších kruhů českých a německých spisovatelů, již měli jaksi ráz kosmopolitický, věříce pevně ve všeobecnou spravedlnost, ve všeobecnou národův lásku, jakmile nadejde jen

první jasný volnosti den, spisovatelé němečtí téměř vesměs změnili náhled svůj, když den ten vskutku nadešel; spisovatelé čeští pak osvědčili, že v to, co byli dříve mluvili, také celou duší věřili.

Život Nebeského je na práci přebohat. Poukazujem jen k mnoholeté činnosti jeho v českém Museu i při Matici české. K jedenáctiletému jeho redigování časopisu musejního. K tomu, že roku 1848 byl členem Národního výboru a nato zvolen v okresu Benátském za poslance do sněmu říšského. A ještě k tomu, že po nějaký čas vedl i redakci Národních novin na místě Karla Havlíčka, jemuž dříve už při redakci České včely horlivě a platně pomáhal.

Naši mladší generaci bude však zvláště zajímat, podáme-li stručný obraz Nebeského činnosti *literární:*

V mládí přispíval Nebeský básnickými pokusy do Květů, do Včely a do Vesny, kde vítány bývaly s nadšením. Roku 1844 vydal samostatně delší výpravnou báseň Protichůdci, které dostalo se u kritiky velmi vřelého přijetí, jakož i té cti, že do polštiny přeložena byla; výbor básní jeho vyšel také v anthologii ruské.

Hlavním však polem působnosti Nebeského zůstala vždy estetika a jmenovitě historie literární; první články toho druhu uveřejňoval rovněž v listech svrchu zmíněných, později však stal se horlivým přispivatelem časopisu musejního, v němž uložil velké množství monografií výtečných obsahem i formou. Historii literatury staročeské, kterou Nebeský se zvláště velkou pílí a zálibou studoval, věnován je největší počet článků těch, které uznány jsou všeobecně za vzorné, v mnohém ohledu i *epochální.* Do téhož odboru spadá také velké jeho pojednání o rukopise Kralodvorském, jež v Musejníku a později ve zvláštní knize tiskem vydal a které do naší doby je bez odporu nejlepším dílem o tomto důležitém předmětu. »Rukopis« náš hájil

Nebeský s plným úspěchem také proti nájezdům Büdingerovým a Fejfalíkovým.

Mimo literaturu českou pracoval Nebeský stejně horlivě o literatuře jazyků staroklasických, z kteréhož odboru vedle několika monografií vydal celou řadu vzorných překladů dramat antických. Přeložil zejmena Promethea a Eumenidy z Aischyla, Acharnské, Rytíře a Žáby z Aristofana, Bratry z Terentia a Pleníky z Plauta, jež vesměs nákladem Matice české vydány byly; v překladu Aischylova Agamemnona přerušen byl nemocí.

Jsa kromě toho skoro ve všech moderních jazycích evropských důkladně vzdělán, přispíval do Musejníku překlady a pojednáními z literatury anglické, francouzské, německé, španělské, novořecké a čudské; ve zvláštních knihách vydal roku 1864 překlad Novořeckých národních písní a zároveň s dr. Čejkou Kytici ze španělských romancí. Na památku založení českého Musea napsal Nebeský obšírnou a důkladnou knihu o Dějinách českého Musea, jež vydána byla Maticí v jazyku českém i německém. — V Musejníku i jinde uveřejnil také několik pojednání historických, politických a filosofických, jakož i platně přispíval do Slovníku naučného a do Zpráv České učené společnosti.

Velice důležitou v literárním působení Nebeského je také činnost jeho kritická; přispíval důkladnými úvahami do Květů a Včely, do Musejníku, do Obzoru literárního a Kritické přílohy, jakož i do listů cizích; také při konkurencích o cenu Fingerhutovu vždy důmyslným a spravedlivým soudcem býval. —

Nyní už po pět let, sklíčen těžkou nemocí, oderván je životu veřejnému i literárnímu. Ztráta nenahraditelná!

P. JOSEF GREUTER

»PAPÁ GREUTER« — »PÁTER GREUTER« — »ultramontán Greuter« — »černý Čech z Tyrol« —

každý okamžik potká se člověk s některým tím výrazem v novinách. Kněz Greuter je z nejjmenovanějších osobností říšské sněmovny poslanecké, také z nejpronásledovanějších a »nejřezanějších« žurnalistikou vídeňskou. Z čehož ze všeho si však páter Greuter pranic nedělá: — pohladí si bradu, mrkne vesele očima a vzdychne si spokojeně: »Ach Jesses! — Jesses!« Možno, že bude za krátkou dobu ještě jmenovanější a ještě pronásledovanější, i od svých dosavadních přátel snad, neboť prý se jedná o zařazení zvláštního »katolického klubu«, jehož by on byl duší. Bojíme se však, že i pak páter Greuter si vzdychne spokojeně: »Jesses! — Jesses!« I přinášíme jeho podobiznu pro zvědavost čtenářovu, aby viděl, jak ten »černý Čech« vypadá.

Páter Greuter a krakovský rabín Schreiber poutají v poslanecké sněmovně pozornost k sobě již také co osobnosti duchovní. Ovšem je Greuter daleko zajímavějším »panpáterem«. Je věru zajímavo pozorovat, jak Greuter obratně dovede nosit přes kněžskou svou sutánu ještě široký plášť politického straníka. S jeho horlivostí může býti stejně spokojena matka církev jako politická strana, k níž se byl přihlásil. Jenom »šatem trpělivosti« nezdá se být u něho šat kněžský a je známo, jak rád on, velebný pán, ulehčí sobě uprostřed debaty nějakým hlasitým »fuj!« nebo tím svým pověstným »Ach Jesses! — Jesses!« (když Němci ústavověrci chlubí-

vají se svobodomyslností svou). Sám ale náleží mezi řečníky dobré, ostré a vždy pohotové. Jeho nápady jsou trefné, často i vtipné. Odpověděl-li na př. Němcům, žádajícím prohlášení němčiny za státní řeč, že »všeobecný křik bídy, vyvolaný hospodářstvím právě těch Němců, je již pravou tou státní řečí rakouskou«, je to zajisté ostré a vtipné zároveň. Mnozí chtěli Greutera srovnat už i s proslulým kazatelem Abrahamem a Sancta Clara, což ovšem je už lichocením.

Josef Greuter narodil se roku 1817 v Tarrenci, v hořením údolí innském. Roku 1850 byl v Brixenu na kněžství posvěcen a je nyní profesorem na inšpruckém vyšším gymnasiu. Roku 1861 zvolen venkovskými okresy do tyrolského zemského sněmu, kdež vždy co jeden z předních vůdců klerikální strany měl úlohu velkou. Dne 3. května 1864 zvolen poslancem na říšskou radu, a volby té dostalo se mu také při každé další obnově rady té, rovněž i při volbách pak přímých. Papež Pius IX. jmenoval ho papežským komořím.

POCHOVALI HO — ČASOPISY PŘINESLY O JEho úmrtí několik krátkých zpráv — a povinnost je vykonána. Bez hluku byl život jeho, bez hluku stala se jeho smrt.

My však nezapomene jeho, — dávného dobrého soudruha. Ryzého vlastence. Hbitého spisovatele. Vždy ochotného člověka.

Také životopisná data jeho nehlučí: »Fr. K. Drahoňovský narozen v Bělé blíž Turnova 12. června 1812. Byl c. kr. okr. úřadníkem v Rokytnici. Přispěl zvláště humoristickými pracemi do Květů, České včely, Lumíra, Humor. listů, a sestavil společně s J. Koublem humoristický almanah Krakonoš na rok 1860, v němž i více jeho příspěvkův umístěno.« — Tolik Slovník naučný. A my ještě dodáváme, že vydal roku 1879 silný svazek Veselých deklamací a za posledních let že odpočíval v Brandýse nad Labem.

Drahoňovský byl z nejlepších následovníků Rubešových. Jeho deklamovánky jsou oblíbeny a udrží se dlouho. Však beztoho ještě vůbec deklamovánky úkolu svého u nás nedohrály. Nemají nyní důležitost svou dřívější, kterou dnes již ani dobře změřit nemůžeme, ale důležity jsou napořád. Vykonaly velký kus práce. Nemáme ještě dnes ani žádného společenského života českého, žádných salonů, žádných hybnějších společností domácích, tím méně byl život ten za desítiletí minulých. Vlastenci se scházeli v zákoutí hospodském, skoro tak jak se scházejí ještě dnes, a bavili se vespolek; přicházeli

mezi ně i nevlastenci a došli zde národního uvědomění. Hlavní zábavou byl prostý zpěv a deklamace. Spotřeba dobrých deklamovánek byla znenáhla velká, a musily být skutečně dobry, vtipny, obsažny, protože slovesným obsahem musily přečasto nahražovat nedostatky umění deklamátorského — tenkrát ještě nemohl nikdo k návštěvě vyzvat komiky pražského divadla, ani na ochotnických jevištích nebylo ještě mnoho příležitosti ku zdokonalení se. Ale také dnes jsou na mnohých místech poměry ty staré, začíná se v přečetných koutech českých teprve od prvopočátků a také jinde ovšem spíše se stluče nějaká zábava s deklamací než hned celá divadelní hra. Deklamovánky ještě nedokonaly úkolu svého.

Dobrá invence, plynný proud, působivý vtip nalezá se ve všech deklamacích Drahoňovského. Žádná z nich nespadá mimo obzor český, mimo přirozený názor českého lidu. A ve všech je ten jistý sklon k satiře — jsou to *české* deklamace.

Činnost skromného Drahoňovského sahá přes hrob. —

NE — VHODNĚJŠÍ PODOBIZNU NEMŮŽEME ani v době vrcholícího se masopustu přinést než: podobiznu Hilmarovu, skladatele první tiskem vydané, v oblibu a známost celého světa vešlé *polky*. Jmenovala se, jakož už právě světově známo a do světových dějin na nejveselejší stránku úsměvným rubínem vepsáno: »Esmeralda«! Podivně dost přišlo to české dítě k tomu sice slušně znějícímu, takto ale pracikánskému jmenu.

Stařeček František Hilmar. Skoro již osmdesátník — scházejíť mu do osmdesátky už jenom dvě leta — a napořád ještě veselý, milovník rozmarných společností, jakž ku svému potěšení z venkova se dovídáme. Tráví dobu svého odpočinku v Kopidlně, kdež byl učitelem, a skládá napořád polky, písně a podobné veselky. Však si už odpočinku zasloužil! Hned co hoch malý šel — v průvodu svých rodičů, novopackých osadníků, — co flautista a pianista světem — svět se mu líbil, svět ho, milého, dobrého umělce hladil, a veselost vestěhovala se Františkovi do srdce a už ho ani víc neopustila. Co mladík šestnáctiletý byl už podučitelem, po pilném, skoro *čtvrt* roku trvajícím studium na preparandě — tak důkladně brala se tenkrát příprava na důležitý ovšem stav učitelský! Vzdor tomu stal se učitelem svého času proslulým, ač byl »ve všem samoukem«, jak sám rád dosud se nazývá. V letech čtyřicátých vyznačen celému kraji co »učitel vzorný«, a zvláště s pochvalou vytknuto, že velmi obratně vyučoval »mluvnici a pravopisu českému«. Později vyznamenán záslužným stříbrným křížem s korunou. Je-

ho články ve vychovatelských listech byly hledány; jeho přednášky v učitelských schůzích prosluly. A Hilmar vydržel v činnosti učitelské 54 leta — píšem *padesát čtyry leta!* Víte, co to je? — Přitom skládal pořád vesele dál, na sta polek složil a uveřejnil on sám jediný — mimo to pochody, mše, rekvie a jiné, do masopustu přísně vzato nenáležející věci. Leckteré pěkné skladby uveřejnil i v našich Humorech, když tyto měly r. 1858 také svou hudební, Zvonařem redigovanou přílohu.

Nám jde pro dnešek hlavně o to, že Hilmar jest »*mistrem polky*«. O jeho polkách vynešen soud: »... vynikají jak původní melodií, národní ráz mající, tak hlavně pravým rytmem — kterého modernímu jeho stoupencům nejvíce se nedostává — slovem: Hilmarovy polky se posud nejlíp tančí, ony takřka milovníka tance elektrisují, jsouce pravými kousky »od podlahy«...

A především nám jde o »*Esmeraldu*«. To je už staré dítě, narozené v letech třicátých, ačkoli vypadá jako čerstvá, porosená růže. Přišla takto na svět: Hilmar byl dobrým tanečníkem. Přál si mít pro tanec tempo volnější, než bylo tehdejší »ekosé«, a rychlejší než »Nimra«, nový to tanec, jenž ve vůkolí kopidlanském k písničce »Strejček Nimra koupil šimla« polkovým krokem právě počínal se tančiti. Složil tedy také několik, avšak rychlejších »Nimer«. Jedna z nich dostala se bez jeho vědomí do Prahy vojenskému kapelníku Liemannovi a učinila na tehdejším Barvířském ostrově (Žofín) furore nesmírné. Podnikavý hudební nakladatel Hoffmann vyžádal si ji od kapelníka a zanedlouho vyšla tiskem Hilmarova »Esmeralda« — jmeno to jí dáno teprve v Praze — co *první česká polka*. Vyšlo jí několikeré vydání, prošla celý svět a dodnes elektrisuje, zahrána na koncertním podiu. Všude se o ní psalo a taneční mistři celé Evropy přijížděli do Prahy, aby se přiučili polce.

MARUŠKA BITTNEROVÁ

PANÍ MARUŠKA BITTNEROVÁ JE ZASE V PRAze a mezi námi, a je tedy vlastně všechno už zas dobře; ale neměli bychom jí snad přece jen tak odpustit, že byla po tři leta pražského divadla vzdálena? Měla ovšem některé důvody své. Šla za svým manželem, jenž za Wirsinga byl takřka donucen, aby si hledal místo v cizině. Také ji ani nikdo nezdržoval, jakož u nás již bývá obyčejem, že nechají se třeba nejplatnější síly s úžasnou lhostejností odejít, aby pak — když už odešly — honemhonem zase pro ně se psalo. Přece však neměla odejít — hlavní důvod: české obecenstvo ji milovalo. Náležela ť co slečna Boubínová k proslulému »kvartetu ženské krásy« (s paní Malou, s paní Šamberkovou a slečnou Veverkovou), kteréž na českém jevišti po nějaký rok pospolu královalo. A pokroky její umělecké — učitelkou jí byla paní Malá — byly očividny. Je však teď zase mezi námi a my jsme rádi, že jsme jí dobyli zpět, — budiž tedy co nejvelkomyslněji všechno odpuštěno. To jsme hodni, je-li pravda, milostivá paní?

V srpnu r. 1877 přestala býti paní Maruška Bittnerová členem českého divadla a zanedlouho nato přinesl již berlínský časopis v čele svém její podobiznu s připojenou ovšem úvahou. »S umělkyní první třídy setkali jsme se při pohostinských hrách vévodského Meiningenského dvorního divadla v Berlíně... Veškeré berlínské časopisy už konstatovaly, že paní M. B. jest zjevem půvabným, s oslňujícími prostředky uměleckými — lahoda hlasu, duchaplná intence

— zkrátka mladá ta herečka doznala u zdejší kritiky posouzení umělkyně první třídy.« Atd.

Paní Bittnerová hrála pak dále s Meiningenskými v Drážďanech, Vratislavi, Frankfurtu, Praze, Lipsku, Kolíně nad Rýnem a Hamburku, napořád ovšem v úlohách nejpřednějších. Jelikož však stálé cestování bylo jí na obtíž a jí se mezitím dostávalo mnohých skvělých nabídnutí od jiných prvních divadel německých, rozhodla se pro královské dvorní divadlo v Berlíně. Byla tu hned po první úloze své (Markétka) angažována. Puzena však touhou po vlasti rozhodla se, když jí mezitím mimo nová nabídnutí další do Hamburku, Drážďan, Lipska, Frankfurtu došlo také pozvání od nynějšího družstva divadla našeho, zase pro Prahu.

Vystoupla dosud co Markétka, Julie a Klárka. Obecenstvo ji uvítalo skvěle. A veškerá kritika česká uznala rovněž jednohlasně, že paní Bittnerová uvedla se co první mladistvá tragédka českého divadla způsobem skvělým nadmíru.

Životopis krátký a přece plný uměleckých úspěchů!

NA VYŠEHRADSKÉM ŽALOVĚ

ZŮSTAŇME JIŽ PŘI KRÁSNÉM NÁZVU ŽALOV pro ty »arkády mrtvých«, které nad obcí zesnulých předních lidí našich vyrůsti mají na hřbitově vyšehradském! Vždyť je nám mimo to Vyšehrad pravým Žalovem v ohledu tak mnohém! Nyní tam ukládáme pozůstatky těch, kteří v životě nám byli nejdražší. Podobá se, že ukládání to stane se pravidlem, z něhož výminky připustí se jen nejnutnější. A kdokoli jen jednou putoval ze živých za mrtvým tam na Vyšehrad, tou dlouhou cestou žalobnou, vzhůru tím vrchem šerem nočním již korunovaným, jehož stráně ozářeny šlehavě rudou září pohřebních pochodní, nezapomene dojmu toho nikdy víc. Cesta českému srdci trnitá, vrch pašijový. A nahoře Žalov, obec mrtvých. Hledící k velké, živé obci pražské, ošuměný spěchavou Vltavou, ovívaný vlhkými křídly západních vánků.

Jsou tam tiší sousedé, v obci Žalově. Vypadá-li celý kraj český jako modlitební kniha, jsou ti sousedé založeným do ní obrázkem. Obrázek hluboko zapuštěný, mosaikový, složený z jednotlivých drahokamů. Kladem je šest stop do stejné hloubky, do jedné plochy. Ale zahledíme-li se jen okamžik do obrazu, vystupují dosavadní rysy s dokonalou, překvapující plastikou: my vidíme kus českých dějin. Vidíme českou půdu, pilné pracovníky na ní, jak neunavně kladou brázdu vedle brázdy, až každý rodu svému na výživu upravil novou líchu žírnou, — a obličeje pracovníků těch září bájnou čistotou a úsměvným jasem.

Božena Němcová, zkoumající a básnicky popisující ten lid, pro nějž pracovali všickni. *Vítězslav Hálek* a *Boleslav Jablonský*, pějící z duše toho lidu písně perly. *Václav Hanka — Václav Zelený*, střežící krásný jazyk jeho; *Karel Vinařický*, *František Šohaj*, jazykoví klenotníci. *Jan Škoda*, uvádějící mládež na dráhu moudrosti; *Purkyně Jan* a *Marek Antonín*, vedoucí vyzrálého ducha národa k nejvyšším vrcholům světové vědy. *Václav Levý*, stavící co odznak cesty naší pomníky, díla uměleckého nadšení. *František Brauner*, obraňující nezadatelná práva českého lidu.

Mimo ty veselý *Filípek*, učenci *Hansgirg* a *Zikmund*, *Hansgirgová*, učitelka českých hospodyň, *Krolmus*, starožitník, kazatelé *Ditrich*, *Ruffer*, *Mužík* a *Novák*, umělec *Purkyně* mladší.

Zevnějšek obce Žalovské má ještě ráz — celého posavadního života našeho lidu. Je prostičký, ano chudý. Jak česká vesnička, jak česká chaloupka.

Básník *Štulc*, probošt vyšehradský, jenž zvelebení staroslavného Vyšehradu učinil životním sobě úkolem, pomýšlí také na úpravu hřbitova, především na úpravu »Arkád mrtvých«. Budiž požehnání dílu jeho! Nechť vzroste brzo, založeno letos ještě. Letoškem překročíme některé zlaté prahy, do nového života: Národním divadlem, snad přec i českou universitou. Budiž velký obrat vyznačen i pomníkem naší vděčnosti ku prahům minulosti, k pracovníkům skleslým!

ANTONÍN WAGNER

JE V TOM ZCELA ZVLÁŠTNÍ VŮLE OSUDU, ŽE první větší plastické znázornění postav z nejkrásnější básně našeho *Rukopisu* vyjíti mělo z rukou rodáka zas *kralodvorského.* Užili jsme zde slova »nejkrásnější« — tušíme, že právem, vzdor tomu, že mistrovských, rozhodně krásných básní je v Rukopise našem celý růženec. Snad že mysl některá, klonící se k romantice dob již pozdějších, ráz plného, rytířského středověku na sobě nesoucích, položila by na přední místo Ludiši. Snad jiná zase dala by přednost Jaroslavu, pro modernější jeho již zakulacenost a pro oslavu idey křesťanské. Jsouť právě básně Rukopisu tak základně a jasně rozdílny věkem, určitým svým ovzduším, mravním svým dechem, poetickým svým způsobem, že svědčí o prarůzných individualitách básnických, vyvinuvších se za poměrův časově a kulturně zcela od sebe odlišených. V tom také spočívá nejpádnější důvod pro pravost Rukopisu. Kdo ale dovede se obdivovati síle básnické takřka elementární, poesii v patině zlaté staroby se lesknoucí, líčení co nejplastičtějšímu a přec po dávném způsobě tak úsečnému, jak bývá sám hrdinův čin, mluvě jakoby mocným vodopádem hučící a hřímající, sáhne zajisté vždy po *Záboji.* Není pražádné pochybnosti, že ani nemohlo býti lepší volby postav pro výklenky ve hlavním průčelí Národního divadla, než jsou Záboj a Lumír. Je v nich moment eminentně národní, znázorněna v nich poesie česká ve svém prvotním rajském květu, vypravují nám o hrdinné a nadšené lásce

k vlasti, líčí dramatickou sílu, a jsou jakoby ovívány hudbou a zpěvem.

Tolik je jisto, že Wagner všemu tomu porozuměl. Jeho Lumír a Záboj jsou dohromady, smíme-li tak říci, plným, mohutným akordem. Časopisy české přinesly o těch sochách již podrobné, velmi pochvalné úsudky, — nebudem jich zde opakovat, vyslovujem jen radost svou nad dokonalým zdarem. Wagner dosti pozdě přichází k zvučnějšímu jmenu, jež ovšem podrží provždy. Wagner je nyní téměř již 47 let stár. Ano, v našich poměrech byl by mohl vysoce nadaný výtvarný umělec každý — ba může ještě dnes — přeživ celých sto let zemřít, aniž by se mu byla podala příležitost jedna jediná, aby dokázal ten talent svůj. České občanstvo nevzmohlo se dosud duševně a peněžitě na podporování umění výtvarného, »česká« šlechta sobě nevšímá českého života vůbec, ne literatury, ne umění, vůbec ničeho. Naši umělci hynou a zahynou, zůstanou-li doma, a jdou-li do ciziny, do německé ciziny totiž, zahynou tam zase jen proto, že jsou to *čeští* umělci. Vídeň se ozdobila již několika mistrovskými děly Wagnerovými, Praha neměla od něho dosud ničeho. Ale včas ještě spojeno jmeno jeho s výtvarným naším arcidílem národním. Wagner již u nás zvítězil a vřadil se v živý, pyšný kruh nynějších sochařův českých: Šímka, Schnircha, Myslbeka, Seelinga a j. j. Osvědčil se co umělec klasicky vzdělaný, nadšený a česky cítící.

ŽÁDNÝ ČLEN NYNĚJŠÍHO MINISTERSTVA, jež jest nebo by alespoň *mělo* být ministerstvem »pravice«, neimponuje »levici« tak jako doktor Julian Dunajewski. Žádný jiný také nezajímá nás Čechy jako on. Je to muž celý: vždy s věcí obeznalý, náhledu plně vyzrálého a vládnoucí formou vždy říznou a — třeba-li — i bezohlednou. Pravý bič na frázovitost levice a pravý sloup pravice celé.

Bohatě ho příroda obmyslila duchem, přebohatě obrnil se sám vědomostmi, a přece mu nepřálo valně štěstí: jeť dr. Dunajewski, jak známo, rakouským ministrem finančním. Je to kříž s těmi penězi! Někteří lidé je mají a jiní jich nemají; rovněž pak jako u lidí je to u států: jeden má, druhý nemá, a Rakousko — jakož snad také známo — náleží mezi ty, kteří nemají. Snadno být finančním ministrem v státu, který peníze *má* — »kdo má peníze, má rozum«; ale velkého a jiného rozumu je třeba v státu, kde nejsou. Ovšem, zázraky se už nedějí a stát či jeho finanční ministr musí v případu potřeby činiti pak zcela totéž, co my jednotliví lidé smrtelní: dluhy. Nikdo by ale neřekl, jaké je to umění: dělat *dobře* dluhy. A jak je to těžké i pro finančního ministra, vzdor tomu, že — jich sám neplatí. Takový dluh státní má pomoci »finanční chorobě«, a podobá se vždycky pozlacené pilulce: — zevnitř zlato, uvnitř ale přece jen pilulka, trpká, tuze trpká.

Dr. Dunajewski opatřuje teď novou rentou Rakousku tedy nové peníze. Dejme my Češi dobře

pozor, kdy Rakousko ty peníze dostane. A je-li nám něco dlužno, přihlašme se ihned následujícího dne, a to hodně časně zrána. Na některé dlužníky ani nemůže věřitel dopadnout dosti časně.

Dr. Julian Dunajewski, dřívější profesor universitní a vládní rada, nyní tedy ministr finanční, narozen roku 1822. Roku 1852 stal se suplentem politických věd na universitě krakovské, r. 1855 přesazen do Břetislavy, r. 1860 co řádný profesor do Lvova. Když pak na universitě krakovské polská řeč u vyučování zase zavedena, vrátil se tam co řádný profesor věd politických a statistiky. Od roku 1864 zasedal ve sněmě, roku 1873 zvolen po prvé do říšské rady. Byl na říšské radě vždy velice činným, zvláště v komisích národohospodářských, a řečnil ve všech debatách důležitých, jmenovitě v debatě adresní, při poradách budžetních, při rokování o vyrovnání s Uhry, o smlouvě berlínské atd.

ONDŘÍČEK *MUSÍ*, MYSLÍM, MÍT PRO KAŽDÉHO ČECHA DO SEBE COS SYMPATICKÉHO, JEŤ ON PRAVÝM *ČESKÝM ZJEVEM.*

Téměř ve všem připomíná nám ty ryze české houslisty české, ty Lauby, Slavíky, kteří také na počátku živili se po hostincích, hráli ve světle a dýmu »lepších hospod« pražských, až pak vstoupli na parkety nejelegantnějších, nejvybíračnějších salonů evropských a před znalci nejlepšími a lidmi nejmocnějšími vydobyli sobě jmena světového. Mnoho-li nám zaniklo velkých virtuosů v tom našem »českém šumařství«, k němuž byl odsouzen téměř každý výkonný hudebník český, a mnoho-li se jich, vzdor nepřízni poměrů a lidí Čechům nepřátelských, vyvinulo přece jen k velikosti obdivované! Byl by o tom zajímavý článek kulturní, pro nás ceny velké.

Ondříček vydává se nyní na svou první cestu světovou, aby nastoupil dědictví v slávě po orlu Laubovi. Mladý orel, ale každý praví, že skutečný orel, jehož peruť vydrží už přes let celým světem. Budem ho sledovat na každém vítězném kroku jeho.

Mladý orel, krátkého dosud života — krátkého také životopisu. František Ondříček narodil se 29. dubna 1857 v Praze na Hradčanech, z otce Ondříčka Jana, houslisty výborného a v Praze velmi oblíbeného. Hrával s otcem v hostincích a v divadle Švandově. Do konservatoře vstoupil roku 1873, a od té doby svým talentem každého překvapoval. Překvapil obecenstvo hned prvním svým vystoupením v konservatorním koncertě zkušebním; rovněž prv-

ním svým koncertem samostatným (1877); a rovněž překvapil celou vybranou komisi, kteráž měla rozhodnout o jeho přijetí do konservatoře pařížské, kamž jej byl vyslal mecenáš jeho p. Oliva. »My vás zde více naučiti nemůžeme, než již umíte!« pravil k němu profesor zkušební. A po dvou letech obdržel na vzorném ústavu tom *první cenu:* drahocenné housle, s věnováním na nich do zlata vrytým, velkou stříbrnou medaili a čestný diplom s podpisem ministra osvěty Freycineta. Ministr, odevzdávaje mu diplom, stiskl ruku jeho: »Zůstaňte Paříži věren!«

Od těch dob vystupoval Ondříček opět veřejně v koncertech, ale jen v nejslavnějších. V Paříži v Pasdeloupových, pak v největších bruselských, bordeauxských, lyonských atd.

Nyní tedy nastupuje první svou cestu světovou. Český cit jeho mu kázal: »Nastup ji z Prahy!« Praha ho uslyší tedy zase první. Zdar nejplnější sprovodiž pak cestu jeho!

ANTONÍN LHOTA

VÝTVARNÁ AKADEMIE PRAŽSKÁ POČÍNÁ SE reorganisovat. Pomalu, velmi pomalu, ale konečně přec! Není také nic platno, moderní snahy bijí mohutnými vlnami přes hranice Čech, — v uměleckém ohledu tak klidných, do nedávna nehybných. Dech a snaha moderní stává se vždy mocnější a zanedlouho skácí se před nimi už veškerý starý cop a veškeré školometství. V akademii pražské jeví se rok co rok čilejší vždy ruch, učitelé její mohou se již pohybovati směleji a pomýšleti na reformy. Jednou ze změn je také již: nový řád při volbě rektorův. Volba děje se nyní po způsobě na všech vysokých školách vůbec oblíbené: sbor profesorský volí sám a ze svého středu rektora vždy na určité časové období, obyčejně vždy na jeden rok. A prvním takovým *voleným rektorem* výtvarné akademie pražské stal se Antonín Lhota.

Lhotovo jmeno je po Čechách dobře známo. Již před rokem 1848 ozdobovaly se české domácnosti rády obrazy z historie české, rodiny i méně vlastenecké, ano téměř neuvědomělé kupovaly rytiny takové i dávaly je za sklo a do zlatých rámů. Vždyť tak činili i Němci, vidoucí v české minulosti působivou romantiku, jak se jim podobalo, politicky zcela neškodnou, ze skutečnosti už ve vzdálené ovzduší mythické povznešenou (vizme jen, jak psali tenkráte také ještě přední básníci němečtí: Meissner, Hartmann, Frankl a j.). A na stěnách těch domácností českých nalezaly se i nalezají tak mnohé komposice Lhotovy, obyčejně některá litografie

z dějinného *cyklu* českého, vydaného ve Vídni Rauchem, nejčastěji ale Weinholdem v Drážďanech litografovaný Lhotův obraz: Obrácení na víru pohanských Prušanův skrze Přemysla Otakara II.

Lhota jest na svá leta (narodil se r. 1814 v Kutné Hoře) dosud velmi čilý a svěží. Jeho prací je již legie a veškery obrazy jeho jsou figurální, vážené buď z historie »svaté« nebo české — nám tedy opět svaté. Některá z nejzdařilejších jeho děl získala Jednota přátel umění pro obrazárnu svou. Lhota řadí se k nejlepším starším umělcům českým.

TROCHU SE OPOZDILO JARO LETOŠNÍ, ZATO

teď, kamkoli na venkově zajedeš, jen se to hemží po polích: venkovský lid náš, veškerá naše sedlač, je při své zlatonosné práci, jdouc ruka v ruce s věčně se obrozující přírodou.

Trochu se opozdilo, ba o celá století se opozdilo také nové jaro českého národa. Zato ale teď, kamkoli pohlédneš, hemží se to po národní roli naší — a tu opět nejvíce a nejtěžší práce leží na venkovském lidu našem, na veškeré české sedlači naší — z její práce, z práce samého »lidu« vyjíti musí obrození a spása nám, z kruhův »panských«, to vidíme, nevyjde nikdy! Náš rolník je jediným pravým »českým zemanem«, jak již Sladkovský tak trefně byl řekl. On z té krásné zelené země naší vyluzuje dvojí zlatou žeň: hmotnou a duševní. A je-li vůbec někdo s to, by osvěžil zase český vzduch zkažený a vypudil z něho vše, čím cizota jej znešvařila, je to zajisté sedlač česká.

Kratochvil z ní vyrostl a zůstal s ní srostlý! Po Čechách je as málo jmen, která by byla tak všeobecně známa a všude ctěna, jako jmeno Kratochvila, rolníka z Lounek. Výsledek neunavné píle, vždy bdělého rozumu, vždy spolehlivého smýšlení. Kladem zde schválně suchá jen data, aby tím jasněji se vidělo, čím byl a jest Václav Kratochvil, český rolník.

Václav Kratochvil narodil se roku 1820. Již mladík pečoval o probouzení lidu, hlavně šířením vzdělavacích spisů politických (tajně přivážených z ci-

zozemska) a spisů hospodářských. V r. 1848 byl s jinými probudilými občany vyslýchán od létací komise hrdelního soudu, pro účastenství v pražských událostech svatodušních. Za Bacha podporoval pronásledované mladíky radou, penězi i poskytováním útulku.

Vůbec třeba sledovat činnost Kratochvilovu hlavním směrem *trojím. V politickém* ohledu sluší zaznamenati, že byl Kratochvil poslancem zemským za okres Roudnický a Mělnický po celé první šestiletí sněmovní. On také předsedal proslulému *prvnímu táboru* na úpatí Řipu a byl kvůli němu s rolníkem *V. Jandou* odsouzen na šest měsíců do žaláře. Kratochvil je co nejhorlivějším přívržencem snah svobodomyslných.

V ohledu *samosprávném* zaznamenati sluší, že jest Kratochvil od r. 1850 stále členem zastupitelstva obecního a od r. 1865 starostou okresního zastupitelstva roudnického (kromě 6 let, za kterých jakožto deklarant nebyl v úřadě starosty potvrzen).

V ohledu *hospodářském* byl Kratochvil vždycky vzorem pokroku hospodářského v celém kraji. On provedl již v prvních letech padesátých *rozsáhlou melioraci* na obecních i rustikálních pozemcích obcí Chodouny a Lounky, od kteréž doby uměle odvodněné pozemky ty jsou nejlepšími chmelnicemi a polnostmi na pěstování zeleniny. — V prvních letech šedesátých sloučil veškeré kontribučenské fondy obilní čtyr panství v jedinou velkou *hospodářskou záložnu,* která od těch dob znamenitě působí, a zasadil se o zřízení *hospodářské školy* v Hracholuskách u Roudnice, přiměv obce všech čtyř panství, aby se k zřízení školy vzdaly pětiletých úroků z fondů kontribučenských. Jen několik zase let později zasadil se o zřízení tří velkých *závodů průmyslových:* cukrovaru, sladovny a líhovaru. Kratochvil první v roudnické krajině zavedl stroj mláticí a stroje k paření a mletí kostí (hnojiva), první též

pěstoval »vojtěšku«, pícní rostlinu oblíbenou a velice nyní rozšířenou.

Kratochvil, po životě již tak bohatém, jest dosud v plné síle, zdravý a podnikavý.

Není český ten rolník snad pravým naším zemanem?

PŘIZNÁVÁME SE, ŽE PRÁVŮM NEROZUMÍME.

Kdykoli my »Humóry« měly jsme »s právem« co dělat, vypadalo to s námi vždycky bledě, jak náleží bledě. Lze takřka říci, že nebylo případu, abychom byly »s právem« něco svedly — my s ním raděj už ani nemluvíme. Proto také další přiznání, »my« že nedovedeme doktora *Hanela** ani náležitě ocenit. Víme jen tolik, že je učenec, značný učenec, a před takovými pány máme respekt. Dále víme, že dr. Hanel povolán teď na *universitu českou,* a té rozumí celý český národ, my s ním. Už je zde, to nové, vysoké školské jaro naše, Hanel je první jeho, z jihu přicházející vlašťovkou — honemhonem jsme si ji vyfotografovali pro čtenářstvo svoje! —

Dr. Jaromír J. Hanel narozen jest 9. dubna 1847 v Třebíči na Moravě, kde jest doposud otec jeho Med. Dr. Jan M. Hanel městským lékařem. Studia gymnasiální odbýval Hanel s výtečným úspěchem v Jíhlavě, zčásti v Jindř. Hradci, práva studoval na vysokém učení pražském, kde dosáhl též r. 1871 hodnosti doktora práv. Již r. 1869 začal, vybídnut jsa k tomu od prof. Randy, uveřejňovati v časopisu Právník práce své z oboru historie českého i slovanského práva, z nichž uvedeny buďtež zejmena: O poručenství starého práva českého se zřetelem ku právu moravskému; O letech práva staročeského; Věno v právu slovanském; Nejhlavnější zásady dě-

* Jmenuje a píše se sám vždy *Hanel* a nikoliv Haněl, jak omylem druhdy se tiskne jmeno jeho.

dičného práva polského; Obecná poruka v právu slovanském. R. 1872 povolán jest Hanel od Právnické jednoty do redakce Právníka, i vedl redakci tu (vedle dra J. Pražáka) až do října r. 1874, kdy opustil za novým svým povoláním Prahu.

Habilitovav se totiž mezitím na pražské právnické fakultě z oboru historie práva rakouského, byl Hanel, jenž vydal co soukromý docent spis: O vlivu práva německého v Čechách i na Moravě, povolán co řádný profesor na nově založenou universitu v Záhřebě pro stolici všeobecné historie práva. Odchodem svým z Prahy nepřerušil H. arciť literární spojení s vědeckými kruhy pražskými a zasílal i nadále do Právníka rozpravy i úvahy, z nichž budiž na př. zejmena poukázáno ku článku: O vývinu práva dědičného v Rusku do r. 1649.

V Záhřebě vytknul si Hanel vedle úřadních svých povinností hlavně dvojí úkol: seznamovati totiž vědecké kruhy jihoslovanské s výsledky prací v oboru historie práva, docílenými u ostatních národů slovanských, a dále učiniti vědeckému badání přístupnými bohaté prameny historicko-právní, jež se na slovanském Jihu ve veřejných i soukromých archivech nalezají. Příležitost i prostředky ku rozluštění úkolů těch poskytla Hanelu hlavně jihoslovanská akademie věd i umění, která jej zvolila již r. 1874 za řádného člena svého. Ve směru prvním uveřejnil Hanel v Radu jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti následující práce: Kritický rozbor děl o právu slovanském (kn. XXXII. i XXXIII.); Nástin literární historie práva českého (kn. XXXVI. i XLIII.); nejobšírnější na onu dobu životopis čestného člena jihosl. akademie Františka Palackého (kn. XXXVII.); ve směru druhém učinil H. r. 1875 (Rad jugosl. ak., kn. XXXII.) akademii obšírný návrh o způsobu, jakým by se měly vydávati historicko-právní památky jihoslovanské, procestoval r. 1876 za toutéž příčinou Dalmacii i vydal r. 1876 co

první svazek osnované jím sbírky: Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium nejstarší statut dalmatský: Statuta et leges civitatis et insulae Curzulae (1214 až 1558). Druhý svazek sbírky té vyšel od něho r. 1878 a obsahuje: Statuta et leges civitatis Spalati. Vědecký rozbor této památky podal Hanel ve článku: Právní život v obci Spljetské (Rad jugosl. ak., LIV.). Vedle těchto prací rediguje Hanel od r. 1877 (s prof. Lorkovićem) právnický časopis Mjesečnik pravničkoga društva. R. 1880 uveřejnil H. v Právníku obšírný spis: O pojmu i objemu historie práva rakouského.

Nejv. rozhodnutím od 21. března b. r. jmenován jest Hanel řádným profesorem historie práva rakouského na pražské universitě, kteréž místo má 1. říjnem nastoupiti.

JSME PŘESVĚDČENI, ŽE ZAVDĚČÍME SE ČESkému učitelstvu velice, podáváme-li mu dnes podobiznu skladatele Skuherského. Páni učitelé z tak velké části měli se Skuherským co činit jakožto s řiditelem školy varhanické, a těšili se jak mistrnému jeho návodu, tak osvědčené humanitě jeho. Nyní pak připutují po stech do naší Prahy, aby činně se súčastnili velké slavnosti Hlaholské, a zajisté že nikdo z nich neopomene navštíviti také předchozí krásnou akademii Českých žurnalistů, aby mimo jiné skladby zajímavé poslechli sobě také Skuherského »Máj«, skladbu plnou poesie.

Rodina Skuherských náleží k české duševní aristokracii naší. Otec *František Alois* — proslulý lékař a zakladatel nemocnice opočenské, jež se stala vzorem jiným venkovským nemocnicím českým. Syn *Rudolf* — spoluzakladatel vysokých škol technických, proslulý vědátor, muž nám vůbec nezapomenutelný. Druhý syn *František Zdeněk* — proslulý hudebník.

Tento byl původně určen také pro stav lékařský, hudba však neodolatelným kouzlem svým zvítězila: Skuherský stal se výtečným praktikem i theoretikem hudebním. Jeho díla náučná — O formách hudebních a O skladbě hudební — cení se i v cizině vysoko pro jasné a nové názory své. Jeho vlastní skladby pak jsou co nejrozmanitější a representují téměř veškeré formy hudební. Mámeť od Skuherského celou řadu krásných *mší* a jiných ještě skladeb kostelních. A stejně pilně i šťastně vyniknul též

v hudbě profánní. Velkou fantasii jeho »*Máj*« jsme již uvedli; dále sluší zmíniti se o jeho skladbě některých *písní rukopisu Kralodvorského*, stavící se po bok skladbě mistra Tomáška; konečně i v hudbě *dramatické* osvědčil se Skuherský s výsledkem krásným. — Hned v prvních letech padesátých složil zpěvohru »*Sámo*«. Z Inšpruku, kdež byl pak ředitelem hudebního spolku, zaslal samostatnému již divadlu českému opery »*Lora*« a »*Vladimír*«, jež obecenstvo i kritika velmi příznivě přijaly, a účastnil se takto památného pro nás tehdejšího reje skladatelského, z něhož nám vykvetl již *původní český repertoár operní*.

Praví se, že Skuherský chová ještě několik, již dohotovených oper v rukopise. Velké Národní divadlo zajisté je uvítá s radostí. Budeme pro Národní potřebovat čilou činnost veškerých svých hudebních dramatiků, a Skuherský je z nejnadanějších.

BEDŘICH WACHSMANN

RÁZ HLAVNÍCH ULIC PRAŽSKÝCH JE TEĎ přechodní, přípravní; neuplyne ale již mnoho dní a veškeré ty »tepny pražského života« nabudou zjevu naprosto výminečného, řídce slavnostního. Již nyní klenou se vítací brány, dovršují se prarůzné pylony, vyzdvihují se ze země trofejní sloupy do výše tří pater. Starost, aby vše to vyhovělo zákonům krasovědy a bylo na čest hlavního města české země, svěřena Bedřichu Wachsmannovi. Nemohlo se také ani volit šťastněji!

Wachsmann je náš přední stylista výtvarný, stylista duchaplný. Není nejmenší pochyby, že navržené a řízené jím zdoby slavnostní budou vesměs krásny. Již nyní je nanejvýš zajímavo sledovat jich nenáhlý vzrůst, aniž by divák tedy znal kresební návrh Wachsmannův. Dle základních jednotlivostí na příklad soudit na celý příští tvar vítací brány v Hybernské ulici, dle polychromních drobtů prvních na pestrý a přece souladný barevný celek. Jeť Wachsmann ornamentik výtečný a každá jeho dotýčná práce je naprosto zaokrouhlena, přitom jako-by vydechnuta.

Wachsmann je vůbec umělec mnohostranný. Akvarelista na slovo vzatý, krajinář výborný, v ornamentice i architektonice rozhodná autorita. Mnohé jeho oltáře po kostelích českých jsou vzorem přesných a přitom lahodných slohů, rovněž tak kostelní náčiní a paramenty dle jeho nákresů vyvedené.

Ano, Wachsmann má ještě vlastnost jednu, kteráž nám jej činí milým. Je rodilý Němec, zůstal Něm-

cem, ale nezná národní exklusivnosti na poli duševním, nezná moderní víry našich německých krajanů, kteří domnívají se, že jsou jediným ve světě lidem, nemajícím pražádných povinností ku vlasti své. Wachsmann cítí se synem české země, a kdekoli může, přispívá k umělecké její oslavě. On se těší z pokroků českého umění, je sám proto členem Umělecké besedy, podporuje ji vždy co nejochotněji v snahách její, a je přece na příklad šíře známo, že on provedl v letech 1868—1869 veškerou vnitřní úpravu v staré Křížové kapli pražské, podniknutou péčí Umělecké besedy.

Jak subtilně Wachsmann myslí na veškeré věci domácí, jsou dokladem jeho návrhy prací zlatnických. Pozorovalť na př. důležitost českého granátu, nyní teprv v oblibu širší přicházejícího, když už řídkého, viděl také, jak šablonovitě se skvostným kamenem tím zachází průmysl ozdobnický, a sám učinil některé překrásné, se vzácným důmyslem provedené návrhy. Poukazujeme Pražany jen na skvostný diadém, dle návrhu Wachsmannova vyvedený a v klenotnické výloze p. Rumla (v Jungmannově třídě) na odiv vystavený.

Počítáme Wachsmanna k upřímným duševním přátelům svým.

VYHOVUJEME RÁDI ŽÁDOSTI S VELMI MNOHÝCH stran nám projevené a přinášíme podobiznu poslance na říšské radě, proslulého Ottona Hausnera. Politika s řídkou všestranností vzdělaného, řečníka nad jiné vynikajícího, muže váženého i od protivníků jeho politických.

Hausner je předním řečníkem pravice. Poláci vůbec vynikají talentem svým řečnickým, Hausner ale dovede přímo unésti řečí svou, neboť je prochvěna vždy plným vnitřním přesvědčením, řídkou věru u politikův upřímností a ještě řidším idealismem, — Hausner přiznává se k idealismu sám co nejzřejměji. My Čechové máme v něm a vůbec ve bratřích Polácích spojence nejvýdatnějšího. Slované na říšské radě dlící, až na velmi málo výminek, shlukli se pro společné otázky téměř již v tábor jeden. Jsou lučištěm i tetivou, pomáhajíce sobě vzájemně a metajíce společně šípy na nepřátely. Cítíme, že nejsme sobě jen přátely, jež spojila náklonnost, soudruhy, jež pojí prospěch, nýbrž přírodou srostlými bratry.

Otto Hausner narodil se roku 1827 v haličských Brodech. Studoval ve Lvově a Vídni lékařství, načež roku 1848 odebral se na vysoké školy berlínské, kdež za dnů březnových sdílel se v boji barikádním. Přišel pak do Vídně, kdež, divák pouhý, při boji u mostu Táborského lehce raněn. V letech následujících věnoval se studiím hospodářským, spravoval sám statky značné a byl mnohostranně co spisovatel činným. Takž vydal dvousvazkovou Srovnavací sta-

tistiku evropskou, dále anglickým jazykem sepsaný, rovněž dvousvazkový slovník všech bitev od nejstarších zpráv historických až po rok 1864 (vydaný v Novém Yorku), francouzsky psané dílo o malířství italském, úvod k Statistice lidské bídy atd. Statistický kongres florentinský jmenoval jej členem svým, rovněž statistický kongres peštský. Roku 1873 zvolen do zemského sněmu haličského, roku 1878 vstoupil do rady říšské. Dne 5. listopadu téhož roku, na konci debaty adresní, měl proslulou řeč o bosenské okupaci, kterouž rázem stal se mužem slavným.

Doufáme, že Hausner navštíví nás u příležitosti odevření Národního divadla. Nechť přijde už nyní nebo teprv až k sv. Václavu, hostem nám bude zajisté přemilým.

— — — — — — — — — —
my chvěli se, nevěděli oč,
my smáli se, nevěděli proč—
ach příznaky první lásky!
»*Jaro 1848.*«

VEŠKERÉ POČÍNÁNÍ LIDSTVA MĚLO R. 1848 skutečně příznaky první lásky, horoucí lásky k volnosti svaté! Již náleží rok ten historii a poesii, a také výrazuplná postava Petra Fastra patří stejně již do obou. Ještě jej vidíme jakoby před sebou, kráčejícího kdys ve dnech májových s několika ještě přátely Malou Stranou volně vzhůru k Hradčanům. Postava silná, tvář kulatá, upřímná, na těle roucho bohaté, trochu fantastické, jak je zrodila a žádala fantasie doby ve všem rozohněné. Tenkráte to barvami na nás všech jen hrálo: doba lidského mládí, a mládí vždy se strojí do vesela; doba probuzení českého ducha, a Slovan miluje všude barvu jasnou!

Pravý vzor občana, ne jací jsou, nýbrž jací býti mají. Čech »neurvalý« — dej nám pánbůh takových do miliónu! A ve svém smýšlení od let dětských až po hrob nezměněný: stejně rázný od let školských, kdy »signum« (školský trest — přivěšená knížka — pro ty, kteří česky mluvili) rozbil o hlavy svých spolužáků, až po den, kdy uvolnil lidu cestu a rozkopnul dvéře lázní Svatováclavských, nyní skoro zapomenutých.

Původně byl Faster mlynářem na venkově, kdež působil, probouzeje a pobádaje, ve smyslu vlasteneckém. Pak přestěhoval se do Prahy, kdež zřídil elegantní kavárnu v Královských lázních. Brzo byla kavárna Fastrova střediskem české inteligence. Tam již před rokem 1848 bývaly scény živé, před březnovými dny pak často bouřlivé. Tam jako by duch času byl vanul vzkazy své z probouzející se ciziny

do naší ještě spící vlasti. Po stolech stáli muži a předčítali cizé časopisy, kavárna byla nabita, rameno na ramenu, a vlny lidstva často sem bily jako v příboji a odboji.

Faster byl českým »tribunem lidu«. Sám se nevnucoval nikde, byl však jinými staven a posílán všudy, kde třeba bylo muže odvážného. Faster stal se místopředsedou »výboru Svatováclavského«, pak členem »výboru Národního«, členem městského zastupitelstva, deputovaným českého národa pro Vídeň, setníkem Národní obrany atd. A když nastala reakce, stal se Faster zase prostým jen hostinským a odebral se později s živností svou zase na venek, kdež zemřel. Ovšem okusiti musil také od trpkého ovoce tehdejších Svatodušních svátků. Byl na Hradčanech vězněn, a Němci i zpátečníci, kteří měli už dříve na něho říkadla posměšná, měli pak s jeho jmenem si zahrávající úšklebek: » Jetzt *Peter Faster, bet' er, fast' er!*« Ale »nepostil se« dlouho, byl uznán nevinným.

Jaký význam měla tehdáž činnost Fastrova, lze posoudit dle toho, že když dr. Strobach zvolen r. 1848 měšťanostou pražských měst, kladl sobě některé výminky a první zněla, aby Fastrovi udělena byla *národní odměna.** Protahovalo se, protahovalo, až reakce zmařila i odměnu zaslouženou.

* Byloť jemu a dětem jeho přiřčeno doživotně svobodné užívání hostince Steinitzského na Malé Straně.

TŘICET LET TOMU, CO PANÍ KATEŘINA PODhorská více na jevišti nezpívá, a přece její jmeno dosud často se vyslovuje! Důkaz to, že bude jmenováno ještě dlouho, že jest pietou současníkův zapsáno v paměť potomstva.

Současnice Jindřišky Sonntagovy, byla Podhorská mnohými stavěna pro vzácné umění své i nad tuto. Ovšem Sonntagova procestovala svět a zapsala se tím v »kalendářík lidstva«, kdežto Podhorská veškeré své umělecké působení věnovala jen vlasti; alespoň v »kalendářiku« svého národa zůstane tedy však zapsána provždy.

Tenkráte věru že v hudebním světě děly se téměř po půl století samé zjevy fenomenální. Také malá Katuška Podhorská byla takovým zjevem: mělať teprve dvanácte let, když zpívala r. 1819 na jevišti už Aninku v Boieldieuově »Červené Karkulce«, a to vedle Jind. Sonntagovy, jen o tři leta starší! Zpívala tak, že přijeli řiditelé až z Lipska, aby si ji poslechli a pro již tenkráte proslulé »Gewandhauskoncerty« ji angažovali za plat tehdá značný. Brzy nato však byla zase v Praze, v engagementu stálém, z něhož se už nevybavila. Chtěli ji získati pro mnohá divadla velká, jmenovitě pro dvorskou operu vídeňskou; dílem však náchylnost vlastní, dílem neústupnost tehdejších českých stavů, které nechtěly připustit, aby síla tak znamenitá byla odcizena zdejšímu divadlu zemskému, udržela Podhorskou v Praze při divadle až do r. 1849.

Nám je ovšem nad jiné důležito, že znamenitá

zpěvačka ta byla a jest rodem i uvědoměním svým Češka a že spolupůsobením svým umožnila provedení prvních větších oper jazykem českým. První řada oper po česku zpívaných zahájena roku 1825 Čarostřelcem, v němž paní Podhorská, ještě co slečna Kometova, zpívala Lidunku. Téhož času přeložil Štěpánek Mozartova Don Juana a byl týž počátkem dubna po prvé česky proveden ve prospěch živitelny chudých u sv. Bartoloměje (vůbec 258. to provedení Don Juana v Praze); paní Podhorská zpívala Donu Annu. Dále zpívala Rosinu (v Lazebníku sevillském), Amazillu (v Jessondě), Benjamina (v Josef a jeho bratří), Emelinu (v Rodině švýcarské) a m. j.

Po celých 25 let účinkovala Podhorská na českém jevišti, aniž by byla jakýsi honorář brala; činila tak z pouhého vlastenectví. Zajisté krásný to příklad obětovnosti předkův našich. Ovšem není dnes už zapotřebí, aby herci a zpěváci zdarma své síly obětovali divadlu, aby spisovatelé bez honorářů psali, atd.; dnes kdo píše, kdo hraje a zpívá, musí se obětovati *českému* umění *cele*, musí tedy za svou práci míti také možnost existence, ale vděčně, co nejvděčněji musíme vždycky vzpomínat oněch vlasteneckých vzorů, jakým byla také paní Podhorská.

Zvláště nyní, když velké Národní divadlo už brány své odevírá, buď šedé umělkyni do klidného jejího zátiší zaslán pozdrav nás všech vřelý!

BYLO BY VELICE ZAJÍMAVO, KDYBYCHOM si dovedli zcela jasně říci, čeho všeho od svého Národního divadla očekáváme. Myslíme, že tak asi všechno: vzpružení hereckého umění, rozkvět poesie a hudby, výkvět nové doby politické. Očekávání přehnané, přece však dosti důsledné; po dvacet let bylo budování Národního divadla mocnou pakou životu našemu politickému, a ono také již ve směru uměleckém dosvědčilo světu, že máme duchy výtvarné, jižto rovnají se velduchům národů jiných. Mnohá ovšem naděje nás nadále nejspíše zklame, zvláště nebudou-li příznivy poměry politické, ale mnohá také cestou přirozené nutnosti se vyplní. Budova potřebovala výtečného architekta, dobré sochaře a malíře, a našli jsme je; otevřené jeviště bude potřebovat nejen dobrých, nýbrž také četných skladatelů a spisovatelů, a zajisté je najdeme. Živému národu třeba právě podati příležitosti a on se osvědčí. Není-li té příležitosti doma, rozptylují se síly, které má, po nivách cizích.

Také malíř František Ženíšek upoutal pozornost českého obecenstva na sebe teprve pracemi vykonanými pro divadlo Národní. Nebyly to první jeho práce monumentální, ale vyjma sám počátek náležela činnost Ženíškova hlavně cizině. Hned co akademik, za řiditele Trenkwalda, byl zaměstnán v Thunově pražském paláci na Malé Straně malbami nástěnnými, k nimž sobě obral velmi šťastné motivy lidského života. Pak ale již padá činnost jeho do ciziny. Byl pozván Swertsem, aby s ním a s Roubalíkem ma-

loval v radnici Courtrai, a napotom zas Trenkwaldem, aby tomuto pomáhal při malbách ve Votivním kostele vídeňském. Ve Vídni pracoval Ženíšek po celá tři leta, a zhotovil tam pro uměleckého nakladatele Miethkeho také krásný akvarelový cyklus Zvířátka a Petrovští. Práce v našem Národním divadle, až na vnitřní úpravu postouplé, přivolaly Ženíška zase k nám a upoutaly ho na Prahu. Jest známo, že při konkursech divadelních obdržel cenu, následkem čehož jemu i provedení některých obrazů uloženo, a známy jsou také nejširšímu obecenstvu českému téměř všechny ty jeho návrhy divadelní, částečně z výstav, částečně z reprodukcí v »Národ sobě«, ve Světozoru a jinde.

František Ženíšek je komponista vysoce duchaplný. Jeho kresba je elegantní, jeho skupiny jsou výmluvny. Přitom nezapadá nikde do přílišných subtilností, a jeho kresby mají společnou vlastnost všech pravých uměleckých děl: budí přemýšlivost v duši divákově. Pro význam velkých monumentálních budov nemůže být interpreta šťastnějšího nad Ženíška. Přejme sobě jen ve vlastní prospěch svůj, aby Ženíšek ve vlasti samé byl podroben úkolům velkým a skvělým. Může mnoho a mnoho vykonat, jeť mužem zcela ještě mladým. Narodil se v Praze roku 1849.

DR. JOSEF ŠKODA

ZASE POCHOVALA VÍDEŇ JEDNOHO Z NAšich lidí, jenž byl její ozdobou. Již mají také hřbitovy vídeňské celou osadu českých našich mužů velkých, a hlavně za tři desítiletí poslední pochováno jich tam mnoho, počínajíc pěvcem Kollárem na hřbitově Markském až teda nyní na Josefa Škodu, někdes na hřbitově ústředním.

Ovšem daleko víc a častěji hlásili jsme se ke Škodovi my než on k nám, byl to tak asi poměr toužně myslící matky a syna poněkud zapomínajícího. Škoda nezapomínal sice zcela, že je Čechem, a když začal vycházeti vysoce důležitý Časopis lékařův českých, přispěl také on proslulým perem svým do sloupců jeho; avšak té silné a výdatné uvědomělosti, jaké dnes co nejrozhodněji od každého rodáka svého žádati musíme, přece jen neměl. Byl' hned v dvacátých letech tohoto století z Plzně, kdy tedy o národním ruchu v Čechách bylo pramálo řeči, přesídlil do Vídně, kdež oddal se pouze vědě, a některé ty jeho pozdější návštěvy v rodné Plzni, do nedávna také ještě dosti utuchlé, nemohly jej zvláště vzrušit. Lze vidět, jakýže vliv má rodné město na mysl mužovu: Rokytanský, taktéž přece vědou k Vídni připoutaný, narozený však v záhy probuzeném a ihned čile sobě počínajícím Králové Hradci, osvědčoval národní svoje uvědomění daleko častěji a vřeleji než Škoda. Arci neupírá nám cizina Škodu právě tak jako Rokytanského. Ano, cizina obě ta jmena uvádí vždy, kdykoli spravedlivě přiznati chce vysoký intelekt českého národa, jakož také my

je mimo četné jiné uvádíme, kdykoli se dovoláváme duševních svých práv, na př. nyní tedy university. Zvláště děje moderní medicinské vědy měly by poučiti spůrnou Vídeň, čehože děkovati má talentům českým. Vysoké školy vídeňské měly od nás Rokytanského z Králové Hradce, měly Škodu z Plzně, měly Hebru z Brna, obdržely teď zase Alberta ze Žamberka, a praktických lékařů výtečných má Vídeň od nás celou řadu; připomínáme zde jenom před několika měsíci zemřelého slovutného Löbla.

Rokytanský a Škoda považují se právem za zakladatele medicinské vědy v Německu. Proslulá »Vídeňská škola« stojí cele na dvou těch mužích, z nichž Škoda je zakladatelem nové diagnostiky. Nebudeme zde opakovati životopisná data, která přinesly co nejobšírněji veškeré časopisy české teprve tyto dny. Dosti dlouho, na život lidský až příliš dlouho musil zápasit Škoda, než došel konečného uznání, a zajisté že do boje toho zasahal i moment národní, okolnost, že Škoda byl Čechem. Jen to zde uvádíme co časově až nápadně důležité nyní, kdy zase otázka vysokých škol českých octla se na půdě sypké, že Škoda to byl, který zrušiv přednášky latinské, vysokým školám vídeňským vydobyl přednášky *německé.*

DR. JOSEF BOJISLAV PICHL

My Čechové můžeme skutečně říci, že celý náš nynější národní život český je výsledkem práce, a to velmi tuhé práce — bohové nám nedali věru ničeho zdarma. A jednoho z nejpilnějších, nejtužších, nejstarších a přece dosud nejneunavnějších pracovníkův českých přinášíme svému čtenářstvu dnes. Josef B. Pichl pracuje věru na té národa roli dědičné plných už *padesáte let.* Pracoval v literatuře i v politice, v životě veřejném i zátiší, pracuje podnes co nejpilněji a beze všeho výpočtu na hodnosti a odměny — on se zdá věru býti z těch, pro něž osud má obě ruce plny práce, takže mu nezbývá volná více ruka, kterou by za práci odměňoval.

Víte, co to znamená: *padesáte let?* Ano, právě teď, co tyto řádky píšem, dovršuje se půl století ode dnů, kdy Pichl s radostí u všech literárních začátečníků zajisté stejnou viděl vytištěny první české verše své. Byly v Krameriusově Večerním vyražení, v červencových číslech roku 1831, téhož tedy roku, kdy časopis ten z oktávového, neúhledného formátu rozšířil se na kvart a přinášel i ilustrace v rozměru kvartovém. Tenkráte mohl Kramerius uvésti čtenářstvu svému již dosti značnou řadu slibných spolupracovníků (mezi nimi Karla Hynka Máchu), a tenkráte získal sobě Pichl první své literární ostruhy: mělť v témž ročníku baladu Homol, veršovanou pověst Nevěrná, píseň Ku povzbuzení a Elegii, psanou časoměrně. A dnes? »Hochu, hochu!« pomyslil jsem si, »pročpak bys ještě po padesáti letech si nezaveršoval?!« a minulé číslo Humorů mělo opět od

něho píseň, již pozná čtenář dle starovlastenecké ráznosti její.

Pichl psal dále do Časopisu musejního, do Květů, České včely, Světozoru, Vlastimila, Vesny, Besedy, Lumíra, on redigoval sám Obecní list, Svatováclavské poselství a Pardubického hlasatele, pracoval do Naučného slovníku, je uveden co spolupracovník v předmluvě Slovníku Jungmannova, přeložil ze španělštiny Novely Cervantesovy, Don Quijota, přeložil také veškeré vynikající romány Herlošovy, vydal důležitý Společenský zpěvník, třídílní Krasořečník, napsal řadu pojednání opravdově poučných, jakož i humoristických (na př. poučení O bulce) atd. atd. Sbírku svých původních prací veršovnických nevydal *žádnou!*

Zajisté to činnost rozsáhlá a vděčného uznání hodná! Přečteme-li sobě ještě jen to, co Slovník naučný vypráví krásného o Pichlově činnosti zde a v důležitých městech venkovských: v Pardubicích, na Kladně a v Nyřanech, zajisté se podivíme, že padesátileté jubileum muže tak zasloužilého odbývá se u nás — tak tiše. Arci ti staří vlastenci činili vše jen pro národ a pro sebe nic.

JAMES ABRAHAM GARFIELD

PARNÝ ROK: JEŠTĚ JE CO MOŽNÁ V NEJŽIvější paměti atentát spáchaný na cara ruského, representanta neobmezené samovlády, a již zas stihla zpráva o atentátu novém, spáchaném na representantu nejširší svobody národní, na předsedovi republiky Severoamerické J. A. Garfieldu. Stará Evropa a mladá Amerika nemají sobě co vytýkat. Ovšem se nepodobá dle zpráv dosavadních, že atentát americký pochází z příčin politických, z jakých pošla svého času smrt nezapomenutelného Lincolna. Dosud jeví se čin jenom co msta ziskuchtivého, sprostého člověka.

Ponechávajíce veškeré uvažování a další objasňování časopisům politickým spěcháme, abychom čtenářům svým podali podobiznu Garfieldovu a sdělili o něm některá životopisná data.

Dlouho právě netěšil se Garfield hodnosti své presidentské, sotva rok. Před námi leží některé časopisy americké, které vycházely vloni v červnu, právě za doby tehdejších předchozích voleb velkých. Dle zpráv jejich, velice podrobných, Garfield tenkráte ani nekandidoval. Třiatřicetkráte již byla republikánská strana odhlasovala, aniž by se byla mohla sjednotit na kandidátu, při němž byla naděje, že proti straně demokratické najisto prorazí. Dalekou většinu hlasů obdržovali Grant, Blaine, neb i Sherman, — Garfield vždy jen hlas jeden nebo dva, a náležel tedy, jak Amerikán žertovně říká, mezi »dark horses« (temné — při závodech ještě neznámé — oře). Při hlasování 34. obdržel pojednou 17 hlasů.

»Garfield pochybuje o správnosti toho a prohlašuje, že kandidátem býti nechce,« píší noviny. Avšak při 35. hlasování má již 50 hlasů — »ozývá se hurá Garfieldovi, nastává rozčilení nesmírné« — při 36. hlasování má Garfield již hlasů dalekou většinu — »těžko udržet nadšení ještě v jakýchsi mezích!« Najednou tedy měla strana republikánská pro příští podzimní volby kandidáta, jehož i demokraté nazývali kandidátem »silným«. A to muže velice zasloužilého, oblíbeného, muže »čistých rukou«.

Garfield narodil se dne 19. listopadu 1831 v Orange (Ohio), dosáhl teda nyní věku nejmužnějšího. Byl nejprv *nádeníkem,* pak *kočím.* Konečně mohl roku 1849 vstoupiti do škol a studoval tak pilně, že již 1850 sám byl učitelem na škole okresní. Roku 1858 stal se advokátem. Na počátku občanské války jmenován plukovníkem a po celou válku vyznamenával se co nejokázaleji. »Ještě skvělejší je však činnost jeho v národním kongresu,« praví američtí životopisci, »kdež zasedá již po šestnácte let. On je řečníkem přímo znamenitým, vždy pohotovým debatérem a mužem pověsti nedotknuté.«

Útok na Garfielda učiněn dne 2. července. Tedy o 48 hodin dříve, než započíná oslava 4. července, dne, kdy »narozen národ, před nímž tyranové se chvějou«. Byl asi ten 4. červenec tentokráte dnem rozechvění nesmírného, naprosto nezvyklého!

POMALOUNKU USÍNÁ DÁVNÝ STESK, ŽE NE-

máme původních cestopisů v literatuře své. Nemáme jich mnoho, ale ty, které máme, jsou výborny a jsou vskutku původní, cele naše. Mezi nejlepší cestopisce naše řadí se ale bez odporu Jos. Wünsch. Kdekoli v časopisech podepsán článek jmenem jeho, je to přímé vyzvání k čtenářstvu, aby neopomenulo číst, poučit a rozkošně pobavit se, a čtenářstvo s radostí poslouchá.

Nebudeme Wünschovi zde činit poklony co dokonalému stylistovi, důkladnému vzdělanci, ano učenci, duchaplnému vypravovateli atd.; tolik ale musíme říci, že je při něm zcela řídký cestovatelský, pozorovatelský talent. Nevíme, jak vypadá cestovní vak Wünschův, a není-li v něm zapomenuto nikdy na plstěné střevíce a záložní knoflíky, košili do prachu a pokrývky kalhotní, nůžky, nitě a vidličku, háček kloboukový, thermometr a barometr, dalekohled, deštník, slunečník a prášek Zacherlův, čaj, kartáče, revolver a jiné věci, ale tolik víme, že najisto jde s Wünschem vždycky převážný rozum a kus opravdové poesie.

Mužové jako Wünsch jsou s to přivést pravé cestování u nás v oblibu. Dej to pánbůh! Neboť — stojící vody hnijou! A Lutherovo »Rasť ich, so rosť ich« (odpočívám-li, rezavím) je zcela hezoučké pořekadlo!

Josef Wünsch narodil se v Rokycanech roku 1842. Studia reálná konal ve svém rodišti, gymnasiálná pak v Plzni a v Praze na gymnasiu novoměstském.

Potom vstoupil na fakultu filosofickou, kdež odbyl sobě triennium, i ustanoven jest pak suplentem při c. k. gymnasiu akademickém v Praze. Suploval později ještě na reálných školách v Rokycanech a na nižším gymnasiu v Slaném. Složiv pak přísné zkoušky, jmenován r. 1871 profesorem učitelského ústavu v Jičíně.

Od té doby užil Wünsch, pokud zdraví dovolovalo, každých prázdnin k delším vycházkám do světa, a tak cestoval r. 1874 po Německu, Dánsku a Švédsku, r. 1875 po Rakousku a Turecku do Cařihradu, r. 1876 po Italii a Sardinii do Tunisu a na Karthaginu, r. 1879 po Dalmacii, Černé Hoře, Hercegovině a Bosně, a r. 1880 po Rakousku, Rumunsku a Bulharsku.

Z těchto cest svých psal obrázky cestopisné a uveřejňoval ve všech čelných listech českých. O sobě vyšly *Pompeje a Pompejané* (ve Sbírce přednášek a rozprav). *Souborného vydání* jeho cestopisů pak vyšel dosud svazek jen prvý: *Po souši a po moři. I.*

Letos obdržel Wünsch dovolenou na celý školský rok 1882. V září vydá se na cestu po Alžíru, po Sahaře a do Maroka.

JAKPAK DLOUHO TO JEŠTĚ BUDE TRVAT,

a Sekyra bude zapomenut. Ještě pomře něco té staré gardy pamětníků-diváků, ještě několik bývalých kolegů herců, a ledaže o Sekyrovo jmeno pak zavadí někdy divadelní historik, probírající staré cedule a almanahy. Ani ten však u něho nadlouho se nezdrží; zaznamená snad: »Kus ten a onen dáván »po prvé« ku benefici (tenkráte veškery novinky vypravovány jen k beneficím) jakéhosi J. Sekyry«, promluví snad několik slov o kuse, — o Sekyrovi se asi nezmíní. Přece ale patří muž ten do historie českého divadla. Je dosud krátká, historie ta, nevalně bohata co do spisovatelské produktivity i herecké representace, ale pro nás nezměrně důležita, každé zrnéčko její budiž sebráno s péčí.

Životopisných dat známe o Sekyrovi málo; náš Naučný slovník nemá o něm také praničeho. Narodil se roku 1812 a byl původně truhlářem — ač nemýlíme-li se co do řemesla. Na jevišti trávil čtrnácte let pod Lutzem. Roku 1845 angažován J. A. Stögerem, později Thomém. Bylo mu pak ještě popřáno hráti na českém jevišti samostatném, v divadle Prozatímním, ale ne více dlouho: počátkem roku 1864 Sekyra zemřel. —

Sekyra byl komikem. Arci ne té české, národní a původní váhy jako Kaška, ale na jevišti tehdejším byl velmi platnou silou. Obratný herec, byl on hlavním sloupem frašky vídeňské, která vzdor mělkosti své tenkráte jeviště české opanovávala a podnes mu citelně panuje, byl tedy representantem komiky

hrubé, nejvíce v šabloně pracující, ale representantem účinným a co takový miláčkem hlavně galerií. Vzdor tomu — musíme raděj hned dodat — že zpíval kuplety hlasem nosovým, co možná falešně a někdy sloku tak zmodrchal, že obecenstvo mimo známou již pointu z ní neporozumělo vlastně praničeho. Proto také měl Sekyra dole v parteru značně méně přátel. Vzdělané obecenstvo, nezkažené ovšem ještě nynějším operetním morem, mělo tehdá v oblibě hry opravdové, předně kusy historické, v nichž řeč přesná. Personál byl skrovný, ve frašce i truchlohře hrály osoby tytéž, a Sekyra musil tedy hrát i úlohy nejopravdovější; v těch ale byl ztracen. Cítil to sám, dostával se do rozpaků v vždy větších a splítal si konečně text i úloh nejlíp nastudovaných. Ku podivu: Sekyra, jako ještě jiní čeští herci, musil hrát přes den také po německu, byl v německé truchlohře na př. episodistou velmi dobrým, po česku ale dovedl jen ve hře veselé proniknout — na *úplné* přemožení jazykového dualismu na jevišti pražském nestačil tenkráte vůbec nikdo z herců našich. Však když přišel Shakespeare na české jeviště, s realisticky kreslenými svými charaktery, tu sobě často smířil Sekyra i ten choulostivý parter; jeho Lancelot v »Kupci benátském« na př. byl postavou velice zdařilou a zvláště co do jazykové hbitosti pravé unikum. Vůbec nescházelo Sekyrovi věru na dobré vůli. Ale ta gramatika česká — ta gramatika! Sekyra se tetelil, než vystoupil z kulis, a vzdychal z hloubi srdce: »Buď mně milostiv bůh a svatá gramatika!«

Nebožtík Karel Jaromír Erben řekl kdysi o Sekyrovi: »Kdyby nebyl hlad už na světě, myslím, Sekyra že by jej dovedl vynalézt.« Tím slovem velmi dobře charakterisoval Sekyrovu hereckou zvláštnost, totiž zvláštnost jeho komiky. Od přírody suchý, zdál se být Sekyra v úlohách případných zrovna až transparentním — bída nemohla být ani

nuznější, hlad dojemnější, sešlost vychrtlejší, než jak se zračila na Sekyrových krejčících, diurnistech atp. figurách. Věru, jako by byl Sekyra »suchý svůj chleb vždy jen v slzách máčel a noci veškeré probdíval jen v škytání a lkaní«! K tomu pak ten jeho kostym vybraně hadrovitý, především ale ten trumf jeho hlavní: kapesní šátek děravý, vlastně jen »obruba a takto nic«, a ta zkormoucená přitom tvář, to žaložalné oko! Myslíme, že z tehdejších návštěvovatelů divadelních každý vidí Sekyru před sebou dodnes jakoby živého!

Vkládáme tuto vzpomínku na Sekyru do album českých upomínek divadelních.

Ještě není album to dovršeno ani definitivním odevřením Národního. Ještě je nám třeba, abychom se sami do něho zapsali novými činy, dalšími, posledními oběťmi.

Studentstvo české se chystá, že srpen a září 1881 zanese do pamětníku Národního divadla co svědky nadšení české mládeže. Se všech stran slyšíme o divadelních hrách ve prospěch Národního, o besedách, sbírkách — »dejž bůh štěstí!« zní to z prsou hloubi.

MARIE POSPÍŠILOVA

PŘINÁŠÍME PODOBIZNU SLEČNY POSPÍŠILOVY — z pouhé samolibosti: chcemeť dokázat, že my Čechové dovedeme býti přece jenom lidé jak náleží krásní. Pánbůh nám odpusť tu marnivost, ale pravda je to!

Teď snad řekne mnohá čtenářka, že lichotíme, a to že není ani od nás hezké. Což ale máme, čtenářko zajisté také krásná, nemluvit pravdu? Nebo se máme proto, že je vskutku krásná, na slečnu Pospíšilovu hněvat?

Slečna Pospíšilova je povolána, aby vedle paní Malé a paní Bittnerové působila na jevišti českém v oboru prvním, má s nimi tedy závodit — a k tomu je (čtenářka výše zmíněná odpustí, že už zase »lichotíme« dvěma damám) zajisté potřebí rozhodného osobního půvabu. Slečna má dále zdobit jeviště našeho Národního divadla, a my přiznáváme, že úloze té dostojí.

Ovšem jest k »závodění« potřebí ještě také síly duševní, nadání pro divadlo skutečného. Kritika slečnu sice nenadnáší, ale talent jí přisuzuje rozhodný, a měla v poměrně krátké době přece již často příležitost, aby slečně vyslovila uznání naprosté. To je zajisté dosti a od slečniny upřímné vůle, od vlastní její síly a vytrvalosti očekáváme, že talent její se osvědčí brzy všestranně, že slečna Pospíšilova stane se umělkyní v plném smyslu slova. »S pěknou tváří spojujeme vždy rádi pěknou bytost« — proto věříme v slečninu uměleckou budoucnost.

Za deset let — proč bychom toho neslíbili! — při-

neseme zase podobiznu slečny Pospíšilovy. Tvář pak asi bude poněkud změněna — snad nebude na ní více ten celý pel krásy mladistvé, ale práce myšlenková dodává obličeji časem zpravidla zas jiný druh krásy, výrazuplné, velice poutavé, — doufáme, že podobizna zahonosí se pak i tímto druhem.

FR. LAD. ČELAKOVSKÝ ZEMŘEL DNE 5. SRPna 1852. Přinášíme-li ke dni tomu podobiznu jeho, předcházíme tedy ovšem o celý rok *třicátému památnému dni* jeho úmrtí, jenž hlavně na Jihozápadu českém, v rodném kraji básníkově, slaviti se bude s náležitou pietou; avšak máme přitom dnes účel dvojí. Předně zahajujeme podobiznou galerii velkých svých mužů zesnulých, vysoce zasloužilých, pro nás i pro všechny potomky vzorných. A pak bychom věru rádi upozornili včas, že třeba ku příštímu roku učinit už přípravy na řádné literární ocenění Čelakovského, na monografii, která by konečně s obšírností náležitou pojednala o literární a národní důležitosti jeho. Máme ještě celou řadu jiných povinností podobných, schází nám dosud dobrá větší studie o Máchovi, o Erbenovi a j., a je čas, abychom přikročili k plnění povinností těch.

Čelakovský a Kollár považují se právem za nejvyšší dva vrcholy starší poesie české. Skvělému jich talentu bylo popřáno, aby se vyvinul zcela, do zlaté zralosti. A jeden druhého doplňuje. Věštec Kollár, jenž mohutným rykem svým jakoby orel zvěstoval blížící se slovanské jitro, — pěvec Čelakovský, jenž poukázal provždy na jedině platné stanovisko české poesie, na spojení moderního s národním, jenž psal Růži stolistou i Ohlasy písní slovanských. Oba, řekli jsme, vyvinuli se do zlaté zralosti, pokud ovšem dovolila doba jich; kdyby byli žili v nynější době daleko příznivější, kdyby žili znova nyní a byli jaksi následovníky sebe samých,

prisma jich geniů bylo by rozhodně vykouzlilo barvy ještě skvělejší, ještě rozmanitější.

Mohutné balvany dva, na nichž stojí literární nynějšek. Nalezáme při nich někde snad stopy účelnosti, ale je to účelnost základních kamenův, nejen pevných, také umělecky přizpůsobených, architektonicky dokonalých. Vezměme si Čelakovského Růži stolistou a studujme to zvláštní spojení ideí vůbec filosofických s individuelně českými, metra přízvučného s požadavky časomíry; vezměme téhož Ohlasy a studujme to opět zvláštní spojení tónu národního s přísnými požadavky poesie moderní. K tomu to v Ohlasech úplné porozumění, to dokonalé proniknutí českého i ruského ducha! Ohlasu českému rovnají se u nás ze starších jen ještě balady Erbenovy, ruský Ohlas je ojedinělý také až dosud.

Čelakovský byl skrz naskrz poeta český. Vzlet opravdový a humor hravý spojují se v něm jako v povaze samého našeho národa. Mnohé z básní jeho opravdových budou se povždy obdivovat a jiné zas povždy zpívat.

SKORO JAKO ANOMALIE NÁM DNES PŘIpadá, že v Sedlčanech oslaví se 60. narozeniny Karla Havlíčka Borovského. Dostali jsme se od politického jeho směru trochu vlevo, vlastně silně vlevo; a je přece zcela pochopitelno, že národ zpravidla oslavuje politiky jen ty, jichž šlépějemi sám věrně kráčí.

Čím byl Havlíček roku 1848 a 1849! Čím byl v letech padesátých. Čím v šedesátých. A čím v desítiletí posledním. — V obou letech prvně jmenovaných byl on výronem nově probuzeného českého ducha, representantem národa rozpomínajícího se na slavnou, velikou minulost svou a hodlajícího jíti dál za tradicemi těmi historickými. V letech padesátých, ať vězněn, chor nebo již mrtev, byl Havlíček jaksi zase národním naším heslem. Byla by to bývala leta plná pustoty a nezměrného smutku, kdyby nebylo bývalo vzpomínky na něho. Vypravovalo se o něm, četly se tajně jeho spisy, a pouhé jmeno jeho působilo lékem. Zle se dařilo národu, úmorně, ale vědomí, že z lůna českého pocházejí Havlíčkové, udržovalo naděje do budoucna a nepřipustilo skleslosti úplné. V letech šedesátých pak bujelo všeobecné očekávání, že tedy v mužném směru Havlíčkově pokročí se dále, — v památce Havlíčkově oslavoval národ vlastní svou lepší zase přítomnost a celou budoucnost svoji. V letech sedmdesátých vzpomenuto Havlíčka už zřídka kdy, jen tak jednou za rok, o Dušičkách při oficielním kladení hřbitovních věnců.

Teď pojednou děje se oslava nová. Narozeniny jeho, připadající na 31. října, oslavují se hned v polovici srpna — anomalie druhá. Ovšem snadno vysvětlitelná: vždyť slavnost vychází z kruhů studentských, užívajících prázdnin. Je v té oslavě náhoda, vzpomínka vroucí, ale nahodilá, nebo známka doby, známka vracející se rázné politiky české? Tolik se podobá najisto, že mezi těmi mladými muži, kteří utvořili sobě v Sedlčanech nyní »kroužek havlíčkovský«, *jest* ta pieta, z níž se rodí předsevzetí pevné a pozdější čin. Rozseto u nás snad už símě hybnější, zdravější zase budoucnosti. Objevuje se mládež, kteréž mužnost heroova není pouhým mythem, nýbrž životním vzorem. Lepších vzorů bychom sobě ovšem ani nepřáli, než jakým Havlíček je nám a jakým byl by i u národů jiných.

Muž hluboce vzdělaný. Slovan co nejuvědomělejší. Čech nadšený. Politik bystrozraký. Povaha nezlomná, hrdinná.

JAN ERAZIM VOCEL

NEVÍME DOBŘE, JAK NEJMLADŠÍ NAŠE GEnerace, ta, která se teprv po česku myslit a vlastenecky dýchat učí, hledí na básně Vocelovy. Ale přáli bychom jí i sobě upřímně, aby po celý život svůj čerpala z nich totéž nadšení, které jsme čerpali my. Bože, když jsme si po stinných koutech Stromovky předčítali druh druhu verše z Meče a kalichu, když některý z nás buď ve škole nebo někde i v soukromí deklamoval báseň z cyklu toho a slova »Hus«, »kalich«, »Kostnice«, »pomsta«, »bratr Žižka« zazněla na rtech nadšeného deklamátora a zachvěla námi do útrob a myslí naší zazářila plamem kouzelným, — jakž tu ty mladé duše byly plny plničky bezmezné obětavosti, sopečné lásky, přísah nejsvětějších! A stopy nevymizely — zůstali jsme ocelováni pro život.

Ovšem poměry se změnily. Vzdor nepřízni časové, vzdor přečetným vlastním chybám našim změnily se přece jen na náš prospěch. Ten zjev *opravdového* zanícení nynějšího, jejž vyvolala ztráta našeho Národního divadla, *nebyl* před čtvrt stoletím možný. My tenkráte ještě neměli tolik české zámožnosti, tolik české inteligence, mnoho-li dnes. Ale ta drobná mládež, která se právě teprv myslit a cítit učí, ta o změně a postupu neví, ta si zůstane asi vždycky stejna, a také vliv pouhého vlasteneckého slova a vlasteneckých básní na ni bude věčně týž. Ona nerozebírá tendenčnost básně, ne uměleckou dokonalost ani poměrnou její hodnotu, jí postačuje obsažené faktum, zvučná forma, slovo vhodné. Mládeži

české bude — doufejme — Vocel vždycky básníkem velkým, a přejme sobě jen, aby z nynějších básníků nových stal se také již hodně brzo nějaký »Vocel pro dorostlé«.

Též Vocel, jak známo, kráčel původně jinou stezkou básnickou. Vssáť do sebe část ovzduší, vznášejícího se tenkráte nad vnímavými mladými poety, nasyceného hlavně vlivem Goetheovým a Lenauovým, a musil se toho dojmu dřív produktivně »zbavit«, než se stal zcela svým a zcela českým. Pak byl — řekněm — až tendenčně českým, a v tom leží hlavní jeho význam. Však i pro uměleckou cenu svou udrží se mnohé historické romance jeho době pozdní: jeť v nich šťastná nálada i rozměr pěkný. Přemyslovci a Meč a kalich spatří ještě mnohé vydání nové.

V pozdějších letech byl Vocel pak už výhradně jen vědátorem, archeologem pilným i znalým. Jeho Pravěk země české není dosud doceněn.

Vocel narodil se v Kutné Hoře 24. srpna 1803, zemřel v Praze dne 17. září 1871.

FRANTIŠEK HERITES

TYTO ŘÁDKY JSOU VLASTNĚ ZATYKAČEM, jejž vydáváme na milého svého přítele a bratra ve spisovatelství, Františka Heritesa, t. č. ve Vodňanech. Jenž »nikomu nepřekáží a proto nemá mnoho nepřátel«, jak v jistém přátelském svém dopise skromně praví, a jenž prý »je nám všem osobou polomythickou a *proto* prý ho máme rádi«. Sedí ve Vodňanech, za lékárnickým pultem, váží ingredience, vaří léky, počítá prášky do tuctu a půltuctu dle předpisů doktorských, ale vedle toho sám a často předepíše celému českému čtenářstvu pojednou nějaké »recipe«, aby čtenářstvo to zas okřálo srdcem a osvěžilo myslí. Je ve svém zátiší jakoby začarován, a proto vydáváme tento zatykač, aby byl po všech vlastech znám — tento po všech vlastech známý spisovatel. Ostatně prý zavítá brzy návštěvou do Prahy, kdež nebyl už po celou řadu let, — teda i mythický závoj padne. Ale »rádi« ho budeme míti přec — už se stalo více lidem, že čím více Heritesa poznávali, tím více sobě ho zamilovali.

Po studiích na gymnasiu v Písku byl Herites (narozený ve Vodňanech roku 1851 dne 27. února) ihned posazen za ten pult lékárnický, a od té doby prodělal dosti zápasů s básnickými svými ideály. Roku 1875 na podzim navštívil Italii a chtěl tou cestou nastoupit novou životní pouť, věnovanou již jen umění. Přece se zase vrátil k dřívějšímu svému zaměstnání zpět, jež mu také dovoluje býti literárně činnu. Z počátku psal Herites verše, pak oddal se zcela próze výpravné a dnes již náleží sans phrase k nej-

lepším našim novelistům. Jeho povídky mají zvláštní lahodu do sebe, lahodu básnické pravdy. Jsou básněny přímo ze života, přiléhají k životu co možná věrně a nabývají tím plastického půvabu. Herites rozumí srdci, sleduje cit lidský až do nejjemnějších jeho záhybův a má vždy trefné slovo pro líčení své. Jeho sloh je dokonalý.

Roku 1874 uveřejnil v »Lumíru« první arabesku svou. Po italské cestě napsal několik povídek, jež učinily jmeno jeho známým a následkem jichž Herites hledán a váben již ke všem podnikům literárním. Čím dále však píše, tím skvěleji rozvinuje se jeho básnický talent; první, loni vydaná sbírka povídek jeho uvítána s uznáním všeobecným, letos, k vánocům, vydá sbírku druhou — i není pražádné pochyby, že setká se znova s uznáním rovným.

Mladá síla — pro nás do dlouhé bohdá budoucnosti krásná naděje!

Den 11. září odešel, a minul jinak, než

jak jsme do hvězd zapsati chtěli. Místo očekávaného po celé zemi slunečna popadla nás sychravice. Místo jásavého, plodného nadšení rozlehlo se bolestné vzpomínání. Místo aby se našemu umění byla již otevřela brána nového dne, sklesla předtím zpět do západův pevných a my musíme zlovolným osudem předepsanou nám cestu k ní konat znova.

Ale národem celým bylo zatřáslo heslo: »Chytnem se tedy s osudem v kříž, a byť byla jeho pěst sebekostnatější!« A den 11. září měl a *musil* mít vzdor přeneblahému 12. srpnu v duševním životě našem význam velký. Také jej má a sice dvojaký. Předně eminentně *historický:* my směli v týž den říci, že národ v úžasně krátké době jediného měsíce zajistil Národní divadlo sobě *nanovo*. Pak význam přec jen *umělecký*. Národní divadlo mělo ode dne 11. září být opravdově vznešeným sídlem českých Mus a osou nového českého života, podporou české poesie, pravým zahradníkem české mluvy, kolbištěm dramatického umění, zlatou páskou české společnosti. A to určité vědomí zajalo nás věru všechny, že den 11. září, ať již divadlo naše prozatímně vypadá tedy jak chce, *musí* být počátkem nové umělecké doby. Opakujeme, že *MUSÍ BÝT!* Ať se nemýlí nikdo, že bude moci sobě pohověti a pracovati s odkladem, že bude smít zapadnouti zpět zas do drkotných těch kolejí nedbalosti, v nichž místo na voze parádním vezlo se umění české na chudé jarmareční káře. Takového nedozřelce odfouknul by

dech české veřejnosti již mžikem a zadupnul by jediný krok národa, jenž ví, co nyní chce.

Ku *zdaru* Národního divadla musíme nyní pracovati jediným, stejným dechem. Národ opatří divadlo české obecenstvem a obmyslí, bude-li třeba, zárukami ještě jinými. Divadelní správa musí zas toho dovést, aby obecenstvo v divadle se udrželo. »Kolovrátek z domu ven a do ruky lyru!« — na tom starém válci by to věru více již nešlo, a směr prvního nynějšího téhodne musí také nadál být směrem základním, pilně střeženým, sic zůstane divadelní správa v divadle — sama. Ale ještě je tu jeden činitel hlavní: *síly výkonné*. Tolik je jisto, že také u těch očekává veřejnost obrat všude, kde a u koho vskutku ho třeba, — nepronikne-li i nejposlednějšího člena plně nynější nadšení a opravdovost národa, nepronikne divadlem českým nadšení a opravdovost již nikdy! —

Nemohli jsme jinak, musili jsme dnes přinést podobiznu jednoho z toho kruhu, na nějž jsou právě upřeny zraky nás všech. Již jsme čtenáře své seznámili téměř se všemi, dnes beřem *Jiřího Bittnera*, a jsme rádi, že můžeme jej vypodobnit právě tedy dnes. Jeť nám Bittner representantem výkonných sil, jakých právě vesměs svému divadlu přejeme.

Když po prvé na pražském divadle vystoupil, vzbudil ihned pěkné naděje, a on těch nadějí nezklamal. Byl co jinoch začátečníkem opravdovým a nadšeným, jest co muž umělcem dosud stejně opravdovým a nadšeným. Nikdy jsme neviděli při něm nedbalosti, nikdy podceňování nějaké úlohy, urážlivé nonchalance jazykové, nebo čehos podobného vůbec. Pracoval dle plných sil svých — a stejné práce, stejného směru a napnutí sil žádáme ode všech.

Není třeba, abychom zde podotkli, že Bittner není bohudík *jediný*, na něhož lze poukázat s tím uspokojením. Vždyť jsou z ostatních jiní rovněž známi

a vědí sami o tom, že a jak sobě jich obecenstvo váží. Ale je zajisté třeba, když již o jednotlivci z kruhu toho pronášíme zde několik myšlenek, abychom pronesli jen myšlenky upřímné, zkrátka přesvědčení své.

JOSEF MOCKER

VE DNECH PODZIMNÍCH, KDY BÝVAJÍ ČASY nejkrásnější, na sklonku měsíce září, kdy Praha vzdor velkoměstským návykům přece jen slaví také »posvícení« a výroční hody své, přicházejí houfně venkované sem na návštěvu a velká jich část putuje pak Malou Stranou ku Hradčanům vzhůru, navštíviť stavební památnosti české, podívat se třeba po dvacáté a po třicáté již zas na starobylou kapli sv. Václava. Je to také na Hradčanech vůbec a uvnitř Svatovítského chrámu zvlášť místečko nejdojemnější, nejpoetičtější. Vše zde, majíc vztah k životu patrona naší Prahy i pruské již Vratislavi, Čech i všech zemí koruny české, jako by přivolávalo děje minulé a budilo vzpomínky prastaré — i panující to položero zde odpovídá starobylým našim českým mythům a šeré minulosti naší. Špalek, na němž prý malý Václav chudým lidem palivo štípal, — přílba i zbroj, v níž Václav vévoda s nepřátely se srážel, — kruh na dveřích z kostela staroboleslavského — Skretovy obrazy z vévodova života — české drahokamy a starobylý vůbec šperk celé kaple — vše. I ta stará socha s mečem a štítem, jižto zhotovil sám Petr Arléř, stavitel toho chrámu, jako by byl naznačiti chtěl, že není ani lze sobě myslit velechrám český bez vzpomínky na předního českého patrona.

Avšak kdož z poutníků po více let tam nezavítal, bude as velice překvapen, když projde dnes průjezdy z druhého zámeckého dvora do třetího a spatří pojednou před sebou pilíře, vykvétající vysoko

k nebi nebo klenoucí se již v majestátní chrámové lodi, — tam, kde ještě před nějakým pětiletím rozkládal se bývalý hřbitov, vypínaly ohyzdné zahradní zdi a stály neúhledné domy. Však neuplyne již ani dvanácte let a velechrám, pýcha stavitelského umění v Čechách, bude dobudován, a neuplyne snad věk jednoho pokolení a ti, kteří dovedou dnes ještě živě sobě myslit, jak vše vypadalo zde před budováním, budou vymřelí.

Za dvanácte let! Byla to myšlenka obrovská, obnovit, cele dobudovat chrám Svatovítský, a ejhle — ona se skvěle vtělí! Duší velkého toho podniku, jehož myšlenka vyklíčila z vlasteneckého ducha kanovníka Pešiny, a zárukou za úplný zdar jeho jest nyní architekt *Josef Mocker*. Jmenují ho jedním z největších znalců gotiky, i uznávají jeho geniálnost všestranně.

Mocker, narozený 22. listopadu 1835 v Citolibech u Loun, muž tedy nyní v nejplnější síle se nalézající, vychován ve Vídni na umělce. Tamtéž byl zaměstnán účinně při stavbě památné věže u sv. Štěpána, co síla řídící. Nato mu svěřovány mnohé úkoly vzácné, až povolán do Prahy, aby převzal stavbu chrámu Svatovítského po zesnulém výtečném Krannerovi. Lepšího nástupce ovšem ani nemohli zvoliti.

Mockrovy síly užívá se nyní na všech stranách. Jako pražský chrám Svatovítský děkují také chrámy jáchymovský a plzeňský Mockrovi za obnovu svou. Ke krásným věžím starobylé naší Prahy a pražským gotickým památkám vůbec přiložil on umělou svou ruku opravnou. Mocker vyvedl také nové proboštství svatovítské, několik krypt a kaplí po venkově roztroušených (uvádíme na př. Thunovskou v Podmoklí), množství oltářův, některé velké budovy školské atd.

Vynikající architekti zajišťují sobě kamenem věky přetrvávajícím památku svého jmena. Známe

a velebíme české mistry věků dávných a dějiny národa nemohou se bez jmenování jich obejíti. Také jmeno Mockrovo, zapevněné ve věku devatenáctém, bude se znát v stoletích pozdních.

DR. EMIL WEYR,

ŘÁDNÝ PROFESOR MATEMATIKY NA UNIversitě vídeňské, dopisující člen Akademie náuk ve Vídni, člen České společnosti náuk a čestný člen Jednoty českých matematiků v Praze, dopisující člen Istituto lombardo di scienze e lettere v Miláně a Král. belgické společnosti náuk v Luttichu, čestný člen Société mathématique de France v Paříži, řádný člen Carloleopoldinské akademie a matematických společností ve Vídni a Moskvě — zkrátka učenec světoznámý.

Jenžto se narodil v Praze, dne 31. srpna 1848. roku. Studoval v Praze a Italii. Byl asistentem na polytechnice, pak mimořádným profesorem matematiky na polytechnice české a honorovaným docentem geometrie na universitě pražské, a konečně jest tedy řádným profesorem ve Vídni. Jenž redigoval Archiv matematiky a fysiky, napsal už celou řadu učených spisů a celou spoustu článků, z nichž neuvedeme zde titulem ani jediný. Neboť když na př. čteme: O přímočarých plochách druhého stupně a o vztahu kollineárném a reciprokém základních útvarů druhořadých a třetiřadých, jsme pak na půl hodiny celí pitomí, neboť my »Humóry« — tomu nerozumíme. Jakož také ne věrný a pravý čtenář náš.

Ono je hej věcem těm rozumět, když se člověk narodí Weyrem! A je vlastně celý rod Weyrů, vždyť jest jich věru tré, kteří tedy vidí bystře a určitě tam, kde je pro nás ostatní lidi čirá jen, tmavá noc. Otec, výtečný učitel německé reálky pražské, syn

Edvard, výtečná síla techniky české, a syn Emil, jehož podobiznu dnes podáváme. Jak řečeno, je Emil učencem již světoznámým, byl skvělou silou učení pražského a je teď rovněž skvělou silou učení vídeňského — »Mil byl Čechům jako Taterům výr,« jak Dalemil praví.

Achich — musí to být tuze krásná věda, tahleta matematika! »Ušima svýma slyšely jsme pověst o ní«, my »Humóry«, jenže nám bohužel nic z ní v uších nezůstalo. My jen víme, že je nějaká »mathesis pura« a »mathesis applicata«, nějaká matematika »vyšší« a »nejvyšší«, možno však, že ani to nevíme zcela dobře. Což nám ale pranic nevadí, abychom měli před matematikou náramnou úctu a považovali ji třeba za onu moudrost, jížto dle slov Písma »nebude přirovnán topas z mouřenínské země aniž barvy nejkropenatější indické«.

Kterážto náramná úcta nám však opět pranic nevadí v tom, abychom si my »Humóry« přece jen zde nakonec zanotovaly zas nějakou samolibou svou píseň. Nepraví apoštol tento, že »moudrost tohoto světa je bláznovstvím u boha«? Nu tak teda: před pánem bohem jsme si přísní matematikové i hraví humoristé — jsme si zkrátka všichni rovni!

ŽOFIE PODLIPSKÁ

ČEHO JSME DOSUD MY ČEŠI DOSÁHLI, DOsaženo literaturou: písemnictví české budilo, vydobývalo, vzdělávalo, povznášelo—ono jediné může se v národním životě našem vykázati úspěchy opravdovými, ano značnými. »Co literát, to pravý bojovník český«, jakož už Tyl řekl. A máme jich už statnou řadu, těch bojovníků pravých, a přehlížíme je s oprávněnou pýchou. Nejvděčněji však pohlížíme *k ženám* v řadě té: již přítomnost jejich je nám svědectvím, že boj náš je svatý.

Spisovatelky zaujímají v písemnictví českém místo velice vynikající; ano ony dovedly i toho, že v mnohém směru zaujímají místa nejvyšší. Jmenujeme z nich jen Němcovou, Světlou, Podlipskou, Krásnohorskou — spisovatelky to, jichž díla by u národů i nejpřísnějších došla uznání naprostého.

Paní Žofie Podlipská, rozená Rottova, je dcerou pražské rodiny patriciovské a sestrou paní Karoliny Světlé. Již často byla kritickými pery proto, že obě jmenované dámy tedy sestrami jsou, činěna mezi nimi paralela a vytčeno, čím hlavně vyniká ta, čím ona. Úsudky ty jsou známy, ještě známější jsou však sama krásná a četná literární díla spisujících sester — bylo by naprosto zbytečno, kdybychom zde chtěli vyslovovat také ještě úsudek svůj osobní.

Před nějakými desíti lety bylo ještě jmeno paní Žofie Podlipské poměrně málo známo. Slovník naučný nevěděl tenkráte o více než o některých, po časopisech roztroušených novelách a o dvou asi knížečkách sepsaných pro mládež. Dnes je děl paní

Podlipské již celá knihovna, vychovatelských i vypravovatelských, mezi nimi spisy eminentní ceny.

Kdykoliv přečteme některý spis paní Podlipské, napadne nás bezděky, co Hippel praví:

»Mužové osobili sobě pole domněnek a různého mínění; my mužové míníme pořád něco. Ženy zas vědí vždy a najisto, v koho věřiti a o čem filosofovati mají. Vznešenost přírody, touha po volnosti dětských srdcí, štěstí tichého domácího života, vysoká cena oddanosti v osud svůj, toť jsou hlavní předměty víry a filosofie, jimiž některé ženy vyznamenávají se tak velice na prospěch svůj.«

BERNARD BOLZANO

PRAVÍME TO UPŘÍMNĚ, ŽE JSME BYLI POhnuti, když jsme slyšeli, že mládež česká, naše studentstvo oslaví paměť Bolzana. Ano, to jest jednou podnik ideální, mladé čisté duše, mladého, za nejvyšším se nesoucího ducha důstojný. To jest myšlenka, která rychle musila zaklíčit se a zabujit v srdci junošském, toužícím vždy po nějakém vzoru: po srdci krásném, šlechetném, velkém. To jest čin, z něhož vzejíti může nám řada mužův celých, neboť »člověk vznešenosti schopný zraje tenkráte, když opírá se o člověka vznešeného, jako démant démantem nabývá lesku«.

A mužem vznešeným Bolzano byl. Člověkem božským, neboť spravedlnost rostla ze srdce jeho jako strom vysoký, »na němž myšlenky volné houpaly se co květy pestré krásy a svěže volné slovo tlačilo se co zralé ovoce zlaté«. Bolzano byl knězem v nejkrásnějším slova smyslu, srdce čistého, rtů nepoškvrněných. Knězem v chrámě ryzého křesťanstva, knězem v chrámě jasné přírody, kteréž oba nazýváme *chrámy pravdy*, a přirozeno bylo tedy, že náuka, jižto Bolzano šířil, byla: *vespolná láska lidí všech, rovnost všech stavů, spravedlnost ke všem národům.* Jako panovníci volají všechny statné muže své, aby tito bojem zabezpečili celistvost vlasti, takž volal Bolzano všechny hlavy rovné, všechna srdce spravedlivá, aby vyšla v boj a vítězila za svobodu.

Bolzano učinil tak v dobách temných. Tenkráte duch lidskosti vpravdě se vznášel ještě nad vodami, a Bolzano náležel k těm řídkým několika plav-

číkům, kteří na malé, samodělné kocábce své jeli vstříc slunci, »tomu slunci lidstva, jemuž se nechtělo z moře«. Vždyť dnes ještě nepovzneslo se zcela nad obzor a dosud lidstvo zápasí s dlouhými, smutnými stíny. Dnes ještě jsme rádi, byť dosud nezvítězila, jen když se pravda rovnosti národů všech alespoň trpí. Tenkráte však považována za čirou fantasmagorii a Bolzano stal se mučedníkem svého přesvědčení. On zbaven stolce učitelského, zabráněn mu — jak se domnívali — všechen vliv na lidi, Bolzano učiněn poustevníkem. Žil také nadál co poustevník, ale kdykoli zazněl poustevnický zvonek jeho, nesly se zvuky jasné po celé české vlasti.

Dočkal se roku 1848; zemřel přesvědčen, že nastalo již plné ráno lidstva. Byl sám řekl: »Velká myšlenka neumře, jen když žije v jedné duši ještě —« a mohl vidět, jak velká myšlenka spravedlnosti ke všem, rovnosti všech ožila tedy pak již v duších milionů.

Dnes ochvívá myšlenka ta velká skvoucí se čelo české naší mládeže: v Bolzanovi slaví ona vznešenost lidstva.

VILÉM BLODEK

KDYKOLIV SE DÁVÁ OPERETA »V STUDNI«, vždycky jako by obecenstvu byl se objevil neznámý dosud poklad. Celá duše posluchačova vpíjí se v tu hudbu lahodnou, mysl a srdce kolébá se slastně na vlnách rozkošných, výrazuplných, poetických zpěvů, — po každé slyšíš půvaby nové a oceňuješ krás posud nepovšimnutých. Výtečně označil hlas soudný »V studni« hned po prvním provedení jejím, pravě: »Nese se jevištěm jako zlacený oblak modrý.«

Její původce bohužel už nežije. Hrob Blodkův náleží mezi ty »předčasné hroby«, jichž má náš národní Žalov již řadu nepřehlednou. Jakž by byl dnes Blodek čestně stál a vesele pracoval vedle Smetany a Bendla, Dvořáka a Fibicha, Rozkošného a Skuherského! Vždyť hned prvním svým dramatem hudebním domohl se uznání naprostého a všestranného, a mluvilo se již o tom jeho díle co »o události radostné«.

Vilém Blodek narodil se dne 3. října 1834 v Praze. Zanícen pro hudbu již od nejútlejšího svého mládí, vstoupil co hoch dvanáctiletý do konservatoře pražské a obral si flétnu i komposici za hlavní obor svého studia.* Na flétně, později také (Dreyschockem) na pianě stal se virtuosem. Velmi záhy však vyniknul též už co skladatel a na veřejných zkouškách konservatoře prováděny s úspěchem jeho ouvertury, symfonie a koncerty.

* Spolužáky jeho byli Abert, německý skladatel operní, Benevic, teď prof. houslí na konservatoři pražské, Seifert, výtečný cellista a nyní prof. v Petrohradě, a m. j.

Absolvovav roku 1852, šel následujícího roku co učitel hudby do Polsky, kdež strávil tři leta. Roku 1860 jmenován profesorem flétny na pražské konservatoři.

Jakmile však v letech těch probuzen čilejší již ruch v kruzích našich, jakmile počal duch český jeviti se směrem produktivním, přilnul Blodek hned celou duší k českému životu a bohatý jeho talent nám přispíval a pomáhal ve všech směrech. Jeho skladba sprovázela divadelní »průvod« nezapomenutelné Shakespearovy slavnosti, jeho hudba zaznívala při divadelních kusech českých, jeho skladby pro piano hrály se po našich salonech a jeho sbory přednášely se ve všech spolcích.

Blodek byl stejně nadaný, stejně pilný! Blodkovy písně jsou prodchnuty vřelým citem, jeho sbory květou rozmarem, jeho opereta má zjevnou povahu hudby dramatické. Vše mu plynulo volně a nenuceně, a vše je ovanuto duchem skutečné noblesy umělecké.

Zůstala po něm větší opera »Zítek« (šašek krále Václava), dokonaná jen as do polovice, — umělecké torso. Pravý obraz života záhy přervaného, v polovině zdrceného náhle.

VOJTĚCH HYNAIS BYL DLOUHO DOSTI NEznám u nás, dlouho totiž v poměru k té čilé pozorlivosti, jakáž se u nás věnuje talentům skutečným. Vědělo se o něm arciť, přišla nějaká ústní zvěst ze Říma anebo z Paříže, kteráž se dostala pak ve sporé formě do časopisů; později dočetli jsme se také, že prací jeho všímáno sobě už i na velkých výstavách francouzských, na nichž konkurujících děl uměleckých je přece nadbytek: ale teprv asi od roku víme ku svému potěšení najisto, že máme v něm talent daleko nad prostřednost sahající, ano hotového již mistra.

Vždyť i ty kartony jeho, nyní na radnici pražské vystavené, mají datum zcela mladé: rok 1881. Jak známo, svěřeno Hynaisovi následkem konkurence, vypsané pro Národní divadlo, vyzdobení schodiště a budoáru lóže královské, a Hynais provedl úkol svůj způsobem tak výtečným, že jeho jmeno vřaděno ihned mezi nejčelnější umělce naše. Jednohlasně zněla chvála jak o duchaplné koncepci, tak o tvarové kráse i malebné dokonalosti jeho prací. Vyzýváme obecenstvo, aby ctilo teď výstavu Hynaisovu návštěvou co nejhojnější; potěšíť se v ní velice.

Zavděčíme se zajisté čtenářům, podávajíce zde Hynaisova životopisná data.

Vojtěch Hynais narozen dne 14. pros. 1854 ve Vídni z nezámožných rodičů českých; německy naučil se teprve později ve škole. Odbyv reálku, věnoval se po tři léta hudbě, načež — na podzim 1870 — vstoupil do vídeňské akademie malířské. Již roku

1873 obdržel zlatou, »fügerovskou« medalii za kompposici Herkules v kolébce. U profesora Feuerbacha, jenž na mladého umělce učinil dojem hluboký, zůstal Hynais rok, načež obdržel tak zvanou cenu »římskou« (na dvě leta, po 1.500 zl.). Obě leta stipendijní prožil v Benátkách a Římě, v kterémž posledním městě zhotovil mimo jiné také fresky v České kapli (Casa boëma). Navrátiv se do Vídně provedl na objednání biskupa Strossmayera krásný obraz sv. Michala u velikosti životní.

Obdržel pak, r. 1877—1878, státní stipendium 600 zl., čímž poskytnuto mu prostředků na cestu do Paříže, kdež od té doby bytuje. Maloval pak hlavy studijní, podobizny (Ferd. Náprstka a j.), obraz sv. Ubertina (opět pro Strossmayera), jenž vystaven v Saloně pařížském vzbudil pozornost žurnalistiky francouzské; dále sv. Anežku (pro biskupa Haissa), sv. Jeronyma (pro arcibiskupa Kutschkera), Samsona, genry atd.

Kvůli dokončení svých kartonů, jakož i kvůli provedení jich v samém Národním divadle přestěhoval se Hynais na nějaký čas do Prahy. Nyní však se vrátil zase už zpět do Paříže.

KDO JEST JAN ZACPAL?

Jan Zacpal jest Opavského týdeníku sám redaktorem, sám spisovatelem, sám spolupracovníkem, sám korektorem, sám nakladatelem, sám odpovědným vydavatelem. Opavského týdeníku, jenž jest jediným českým listem v celém Slezsku a jehož dochází do české Prahy, matičky národa, týdně celých 12 — pravíme dvanáct exemplárů. Opavského týdeníku, jenž větší část své abonentské špetky má mezi dělníky zedníky, kteří chodí za tvrdým chlebíčkem svým do Berlína a do Štětína a jsou rodáci — — z nebohého *pruského* Slezska. Opavského týdeníku, jenž sta a sta lidí, nemajících škol svých vlastních, učí teprv po česku slabikovati, jenž je jim novinami, Hájkovou kronikou, celou literaturou českou.

Mrazí nás — mrazí při myšlence té! Stojíme, národ český, uprostřed živelné bouře, třese to střechami nad hlavou naší, chvěje půdou pod našima nohama, a vzdor tomu zrak jenom několika z nás v strachu se obrací k majáku Opavě, ošplýchanému nejdivějšími vlnami, vhalenému do truchle šedých mračen a přece temnem tím vysílajícímu varující paprsky až k nám, na důkaz, že tam bdí strážce věrný. Jan Zacpal, Moravan, věnoval svůj život záchraně Slezska. Šel tam na »přední stráž« — »bez naděje, že zvítězí, a věda, že zdráv se nenavrátí«. Po dvanácte let tam pracuje a trpí, trpí a pracuje, den co den jde cesta jeho hložím, noc co noc je trní bodavých myšlenek ložem jeho. Jen povaha kamen-

ná, klidná a chladně rozmyslná, jakou je povaha právě jeho, může obstáti v boji takovém.

Píšeme řádky tyto v den »všech věrných dušiček«. A mrazí nás — mrazí! Duch náš rozsmutněný letí dějinami zpět, přes věky zpět až k slavnému Žerotínu, jenž chtěl zachovati Slezsko Moravě. A před zrakem naším vnitřním vyvstávají barevné postavy, jasné, hrdé, a kupí se ve významnou skupinu. Vidíme střed Hynaisova velkého kartonu. Jasná Čechie oplítá ramenem svým dumnou Moravu, mezi oběma stojí Slezsko: nahé dítě, neošacené nitkou jedinou; hledí s výrazem smutné opravdovosti kamsi do dáli; jakoby ve snách opírá se loktem o lůno Čechie. Opírá se — ale zůstává nahé.

Nechť se nebojí poslancové naši, že je vyzveme, aby učinili »také« něco pro Slezsko. Odvykli jsme již očekávati od nich něčeho. Řídíť se podle »slibného úsměvu« vládnoucích bohů — podobají se hospodáři, hledajícímu v kalendáři, jaké je počasí...

Ale ztratil vše, kdo pozbyl srdnatosti, — a my chováme v nynější probuzelost našeho lidu naděje nezlomné. Je pravda, již často mluveno o Slezsku, vyzýváno k podporám, již často začato — a hned zase jsme ustáli — jsme dosti divní ještě: »byť bol, jenž srdcem chvěje, byl sebesvětější, — pták zazpívá, první paprslek sluneční si zahraje, a vše je zapomenuto mžikem!« Ale my se dovedeme také k myšlence *vracet* a konečně nadchází vždy přece zas den, kdy stáváme se opravdovými.

Kdyby jenom každý spolek český, každý čtenářský kroužek náš všímal sobě toho Opavského týdeníku — —

Kdyby zatím jen *stá* část toho, co sebereme k účelům národním, obrátila se — — —

ZDENKO FIBICH

»NEJMLADŠÍM Z PRVNÍCH ČESKÝCH SKLADATELŮ« nazval na slovo vzatý hudební kritik Debrnov našeho Fibicha, a výraz ten je nemálo chvalný. Mámeť my skladatele tak velké, že i nepříznivá cizina přikládá jim epithet geniálnosti; řaditi se mezi první z nich znamená zajisté tedy značnou uměleckou cenu, a řaditi se mezi ně vzdor poměrné ještě mladosti své je rozhodnou ctí vůči dílům již vykonaným a skvělým ještě do budoucnosti slibem.

Zdenko Fibich vyniknul svým nadáním vůbec velmi mlád. Podobáť se, že příroda s hudebními talenty hospodaří naprosto jinak než s talenty jinorodými. Mnohý spisovatel vyniknul teprv, když byl téměř již starcem, aniž by svět, ba aniž by on sám byl měl o svém básnickém talentu dříve nějakého tušení, a rovněž mnohý malíř a mnohý sochař vyvinul, osvědčil se dosti pozdě. Hudebník ale zpravidla překvapuje rozvojem rychlým a brzkým, celá bytost jeho má již od dětinstva výmluvný, charakteristický svůj ráz. Pamatujeme se dobře z nejprvnějších let šedesátých, že již tenkrát jsme slýchali o značném hudebním, ano i skladatelském talentu Fibichově. A Fibich byl tenkráte teprv asi dvanácte let stár! (Narodilť se r. 1850 dne 21. prosince v Šebořicích v kraji čáslavském.)

Studia konal Fibich co nejdůkladnější v Praze, v Lipsku, Paříži, Mannheimě a j. Nejsa ještě ani plných dvacet let stár, napsal již operu »Bukovín«. Od té doby vyprýštila z bohatého ducha jeho celá řada krásných skladeb: ouvertury, »scény« pro sbor,

sóla a orchestr, instrumentální tria, kvarteta, sexteta, houslové sonáty, symfonické básně (»Toman a lesní panna«, »Otakar«, »Vesna«), velká balada »Melusina« a »Jarní romance« pro soli, sbor a orchestr, melodramata »Štědrý večer« a »Věčnost«, a m. j. R. 1877 dokončil romantickou operu »Blaník«, jež poctěna roku 1880 akcesitem 500 zl. při vypsání konkursu na opery pro velké divadlo národní. Dílo to bude nyní předvedeno na jevišti českém, a my používáme vítané té příležitosti, abychom čtenáře své seznámili s Fibichovou osobností.

»Veškeré skladby Fibichovy,« praví Debrnov, »vyznamenávají se uhlazenou, bezvadnou formou, prozrazují čilou fantasii a vynalezavost jich původce, překvapují zároveň zvláštními obraty v modulaci a v instrumentaci, vůbec jsou to výlevy ducha jemného, jenž přístupen je pokroku v umění, vždy z vlastního nitra vypěstované a od srdce jdoucí.«

My, ze svého zvláštního stanoviska, přikládáme obzvláštní váhu zmíněným Fibichovým scénám, baladám, melodramatům atp. Máť hudba v životě národním, společenském úkoly různé, musí i jinými směry než směrem dramatickým zlatit a šlechtit život náš, mimo s jeviště divadelního musí i s podia koncertního působit na našeho ducha. My však nemáme dobrých koncertních skladeb původních dosud nadbytek a ve Fibichovi, stejně nadaném jak pilném, vidíme záruku, že hudební naše literatura šíře rozkvěte i ve směru tom. Fibich, v jehož bohaté duši stále klíčí myšlenky nové a nové, je, kdykoli vyzván, vždy ku skladatelským příspěvkům ochoten — on je u nás stejně oblíben co skladatel i co přítel podniků českých.

Již jednou řečeno na místě tomto, že k neuvěření rychle zapomínáme na básníky své nejpřednější. Dokladů toho dalo by se uvést dost. Kollár má dosud mnohem méně *pravého* uznání i pochopení, než jaké by zajisté měl u národův čilejších, Čelakovského spisy sebrány teprv celé čtvrtstoletí po smrti velkého toho pěvce, o Máchovi, Klicperovi a j. nemáme dosud ani řádného literárně-dějinného článku, atd. Ovšem tedy Erbena netýká se řečené v té míře jako jiných, bylať vřelá oslava jeho jmena vykonána na př. právě tyto dny, ale ani zde nejsme výčitek zcela prosti, a poukážem-li jenom na to, že důležitá bájeslovná část z literární pozůstalosti Erbenovy dosud, jedenácte let po jeho smrti, není veřejnosti přístupna, naznačili jsme tím zajisté citelnou škodu pro nás všechny. Mohli bychom však poukázati i na věci ještě jiné.

Na příklad na jeho proslulou Kytici, tento skvost české literatury básnické. Tolik jest jisto: lepšího baladistu, než je náš Erben, nemají *nikde*. Kytice zůstane však pro hlubokou poesii svou, pro svou neobyčejně přesnou baladní formu, pro svůj zcela individuelní, ze samé povahy českého národa vykvětlý ráz provždy stejně vzácným skvostem pro nás. Nejen pro nás! Ona bude vždy mezi předními ozdobami velké literatury slovanské, ano ona bude uznaně vřaděna mezi díla ta, která tvoří ideální literaturu světovou. A přec nemáme dosud skutečně skvostného, obrazového a důstojně velkého vydání její. A dosud jsme se nepřičinili, aby cizina ji seznala a jí

se potěšila. Není nic platno, nevšímá-li sobě — částečně zúmyslně — cizina dosud plodů našich, my musíme přičinit se kvůli tomu také trochu sami, a dobrým příkladem i v tom mohou nám být zase Maďaři.

A Kytice je jenom *jedním* z té *dlouhé řady literárních činů Erbenových.* Pouhé vypočtení jich, těch velkých děl, sbírek a článků jeho historických, národopisných, bájeslovných, beletristických, přesahovalo by už daleko meze našeho listu. My však můžeme dnes, jedenáct let po smrti Erbenově, citovat plně slova tenkráte znalcem pravená: »Bolestná rána zasáhla český národ, ano veškeren slovanský svět neočekávaným úmrtím muže, jehož jmeno s rozvojem národního života v Čechách tak těsně je sloučeno, který svým neunavným a výdatným působením tak platně byl přispěl k rozkvětu českého písemnictví a vedle toho horlivě napomáhal sblížení se a duchovnímu spojení všech národů velikého kmene slovanského, jsa za našich dnů hlavním prostředníkem mezi národem českým a jeho soukmenovci; spisy jeho, obsahem i formou výtečné, vynikajíce hlubokým důmyslem a jsouce vzory přesné mluvy české, právem za klasické se pokládají, a *Kytice,* perla naší poesie, kterou se Erben osvědčil být nevyrovnaným mistrem národní balady, zjednala navždy původci svému čestnou památku v národě« —

Heslo Erbenovo znělo: »Potud národ svůj, pokud šetří svých památek!« — Také ale vlastní díla Erbenova náležejí mezi drahé památky českého ducha, českého národa!

FRANT. KOLÁR

FRANTIŠEK KOLÁR MÁ LETOS ROK VENKONcem jubilejní. On totiž slaví dne 30. listopadu třicítileté jubileum své činnosti co člen českého divadla — právě tak jako slavil letos už dne 18. května své dvacetileté jubileum co člen redakce »Humórů«.

Může sice býti, že oficielní, recte benefiční odbývání jubilea onoho posune se pro některou ze známých náhod divadelních o několik dní dál, ale není pražádné pochybnosti, že pak rozlehne se najisto po všech českých vlastech potlesk hřímavý a veškerý národ že propukne v ohlušující: »Výborně! — Výborně!« A Kolár »vyjde ven«, aby se za tu čest a slávu hezounce poděkoval, a on i obecenstvo nás pochopí, že té příležitosti velevhodné užíváme také my a zároveň tuto »vycházíme« *s ním*. Až budem v kratičké době slavit jubileum tisícáté své konfiskace, může on u příležitosti té dojemné zato zas vyjít s námi. A to vším právem; máť Kolár na hezkou část tisícového toho našeho bohatství nárok poctivý.

Třicet let — před třiceti lety a dnes, jaký to rozdíl! Tenkráte hrál (při prvním vystoupení svém) jen »pána z Nemanic« v chudém kuse »*Brambory na loupačku*«, a nyní bude v jubilejní den svůj hrát »císaře« v kuse »*Světa pán*«! Tenkráte měl měsíční gáže všeho všudy dvacet zlatých, a dnes — my to sice zcela dopodrobna nevíme, ale bude ta gáže jeho ročně obnášet hezkých pár tisíc, a k tomu těch pár tisíc tantiém, a pak ty časté skvostné dary od druž-

stva, ty mimořádné hojné příplatky od divadelní správy, atd. atd.! Vždyť to známe!

Přejme mu toho! Nemělť chudák takto na umělecké dráze své žádného zrovna štěstí. Hrát po třicet let Tartuffy, Ruperty (»Záviš z Falkenštejna«), Kikiny (»Alexej«), France (»Loupežníci«), Hassany (»Fiesko«) a jiné podobné, co do mravní stránky celým lidstvem odsuzované povahy, hrát je mistrně, znamenitě, a přece jich »nepolepšit«! Hrát duchaplně Kalby (»Ouklady a láska«) a Waterfordy (»Náměstek bengálský«), a přece nevidět, že by těm Kalbům přibývalo na duchu!

A s týmž neštěstím zápasí Kolár věru i v »Humórech«. Kreslí tady už po dvacet let Giskry, Herbsty a Schmerlingy (David Kuh mu jednou vytknul v Tagesbotu, že dobral sobě Schmerlinga už »7.777 krát«!), kreslí je často až konfiskačně trefně, a může někdo říci, že by se byl Schmerling za tu dobu polepšil jen o vlas? Nebo že by Herbst byl dnes v »Humórech« jen o trochu hezčí, než byl před dvaceti lety? To musí Kolárovo mateřské srdce bolet.

My můžeme říci, že mu za to té radosti jubilejní upřímně přejem.

Třicet let — dvacet let. Obecenstvo tleská pochvalu a volá: »Výborně — výborně!«

A volá: »Da capo — da capo!«

Da capo třicet let — dvacet let!

VASIL VEREŠČAGIN

JE TO DĚSNÝ VÝKŘIK, JAKÝ VYZNÍVÁ Z TĚCH obrazů Vereščaginových! Prohlédli jsme dosud jen těch několik kusů fotografií, jichž sobě dovedl v pravý čas opatřit činný sklad Lehmannův v Praze, ale musíme přiznati, že srdcelomnějšího vzkřeku neznáme. Ano, touto cestou by snad přece bylo možno dosíci ideálu věčného míru, jejž tak touživě a již tak dlouho celé lidstvo přivolává po dosavadním věčném boji národů s národy.

Zároveň ale jsou obrazy Vereščaginovy důkazem síly věru obrovité, jaká se budí nyní v národě ruském. Když Němci dokončili svou poslední válku výbojnou, triumfovali a slibovali světu výboje jich další; když Rusové byli dokončili válku na osvobození bratří, místo triumfu zjeví se protest inteligence proti válkám vůbec, vznešené slovo umění ve prospěch humanity.

Vereščagin maluje vojnu. Ne však jako Francouzové a jako Němci, jako vůbec všichni dosavadní malířové vojen, on nechce přičinit praničeho k oslavě udatnosti svého národa, on maluje jen hrůzy vojny, vojnu co neštěstí. Vereščagin nedbá, třeba v čele vojsk stál Epaminondas nebo Cato. Vereščaginovi se nepodobá, že na tragické jeviště válečné vstupují dva hrdinní národové, aby bez zášti osobní zahráli spolu úlohy úsmrtné, a že oba, vítězstvím přemoženi, získají sobě slávu. Apotheosou vojny není Vereščaginovi nic jiného než pyramida lidských lebek, záhy pobořená a rozvalená. Slávu vojenskou on znázorňuje padlým bojovníkem, na

jehož nohu vskočil havran, by tázavě pohledl v mrtvý obličej. Nikde nevidíme žádných strojených attitud, nic povznášejícího, ve všem je ledový, děsný chlad. Ale převýmluvný!

Přece nesmí nikdo říci — jakož se skutečně stalo — že Vereščagin bouří a popouzí proti vládě svého lidu. S velkým taktem přeložil on téměř vše to, co by dotknouti se mohlo kterýchkoli vznešených triumfátorů ruských, až na jeviště asijské, mezi bojovné kmeny volných Tatarů. Máť ovšem Vereščagin pro to mimo opatrnost i jiný důvod platný. Prostudoval Asii, jako prostudoval Evropu. Vereščagin je umělec všestranný, lze říci, že na jeho obrazech závodí smělá koncepce s výtečným provedením, dokonalost části figurální s dokonalostí části krajinářské.

DR. JAN BLEIWEIS

BRATŘI SLOVINCI MAJÍ NÁRODNÍ SMUTEK

— my jej sdílíme s nimi. Zemřel jim vůdce Bleiweis, muž, kterýž pro národní probuzení Krajiny měl význam převelký.

Byl to muž nejupřímnější snahy, nezlomné vůle a neunavné píle. Téměř celý jeho život — a Bleiweis dosáhl stáří vysokého, byl' nyní 72 roky stár, — věnován literatuře populární, vědecké i beletristické. Vlastní spisy jeho jsou onoho působivého druhu a pro mladý národ vítaného směru, jakým tak skvěle u nás vyniknul na př. dr. Kodym. Ale on uměl stejně obratně psáti sám, jako přiměti jiných k pilné práci literární. Po mnohá desítiletí byly jeho kalendáře po všech dědinách divoce romantického Krasu vždy vítaným hostem a poskytovaly prostému lidu duševní potravy vždy na celý rok. A rovněž po mnohá leta byly jeho Novice střediskem starších i mladších slovinských beletristů a odchovávaly čilý literární dorůst nynější. V letech padesátých měly Novice význam asi tentýž, jaký měl v téže době vycházející Mikovcův Lumír. Význam ten měly však nejen pro literární mládež slovinskou, nýbrž i pro naši českou, kteráž co nejpilněji Novice čítala a z nich lásce k bratřím Slovincům se učila.

Mezi Slovinci a námi Čechy bývala druhdy mnohem větší vzájemnost, než jaká je nyní. Slovinci, může se říci, hleděli ve mnohém ohledu na český život co na život pro mladý národ slovanský vzorný. V ohledu politickém alespoň pozbyly ideálu toho

zajisté již dávno. Čiňme se a doufejme, že vlastní novou prací dosáhneme u nich zase uznání dřívějšího, a dřívější vzájemnost mezi oběma kmeny že vrátí se v síle nejen nové, nýbrž zvýšené.

Bleiweis byl vzájemnosti té apoštolem ohnivým — budiž nehynoucí sláva památce jeho!

Byl skutečně *náš*? Vždyť žil v Němcích!

Ano, ale co bezděčný vystěhovalec z české vlasti, tvář po všechen čas teskně obrácenou k rodné své zemi. Vždyť umřel v Němcích! Ano, ale srdce plné planoucí, sžíravé, neuhasitelné touhy po Praze, po hlaholu českého jazyka, po české krajině a památkách české minulosti. Vždyť psal toliko po německu! Ano, ale jako upřímný, poctivý a věrný Čech o nejdůležitějších otázkách a předmětech českého života, v ryzém českém duchu pro Čechy!

Dvojí pocit jímá i naplňuje nás při vzpomínce na Karla Herloše. Pocit radosti z nedostižitelně blahých účinkův, jež spisy jeho v národě českém způsobily, a pocit žalu, že muž tak znamenitý sám měl osud velice smutný. Na Karlu Herloši vidíme velikou část útrap z dob jazykového a duchovního obrození národa našeho. Jaké množství rovněž bohatě nadaných rodákův našich v poněmčovacím proudu domácího školství buď úplně zahynulo aneb přeplavilo se na *druhý* břeh, odkud pak proti své mateřštině metali šípy jedovatého záští a krutého škůdnictví! Karel Herloš pozbyl v tom životním zápase českém toliko svého přirozeného jazyka, ale duch a srdce jeho zůstaly české až do posledního vzdechnutí jeho.

Genius český zlatou perutí svou dotkl se a posvětil Karla Herloše na jednoho z nejúčinnějších buditelův dřímajících srdcí českých, na jednoho z nejhorlivějších apoštolův opravdové české myšlenky. Jeho spisové: Hus, Žižka, Poslední táborita,

Valdštýnova první láska, Dcera Piccolominiho, Valdštýnovi vrazi, Černohorci a jiné náležejí k nejrozšířenějšímu a nejoblíbenějšímu čtení po všech končinách naší vlasti, odchovaly nám téměř celá pokolení česká a byly zejmena po roce 1850, v dlouhé době opětného jazykového a duchovního útisku našeho, nejmocnějším osvěžením, výdatnou posilou a pevnou podporou nově vznikajících národních snah našich.

Těmto spisům Herlošovým, planoucím naskrze opravdovou láskou k nejvyšším zjevům české minulosti, oslavujícím českou myšlenku v nejvlastnější její podobě a největší síle, máme velmi mnoho co děkovati, že v dobách bachovsko-thunovských jsme neutrpěli pohrom větších. Tenkráte dějepisné romány Herlošovy (překládané doktorem Pichlem a vydávané nákladem Pospíšilovým, později také Kobrovým) konaly mezi námi týž úkol jako dříve podobné spisy Tylovy, Chocholouškovy a Jana z Hvězdy. Zejmena Hus, Žižka a Poslední táborita staly se jako novým národním evangeliem, učily dorůstající pokolení české, kteréž tenkráte odjinud žádného duchovního povzbuzování nedostávalo, dobře po česku myslit a k české práci se připravovat.

A ještě ani dnes tito výborní spisové Herlošovi nepozbyli v národě českém své vysoké důležitosti, ještě dnes je toho svrchovaně potřebí, aby zejmena česká mládež, povrhnouc všelikým myšlenkově prázdným a mravně středným, ano hnusným čtením rozmanitých škvárův z tovární produkce zahraničné, zejmena francouzské, ponořila se do dějepravných novel a románův Herlošových; najde v nich mocné podněty k vlastenecké činnosti, utuží v nich svou mysl pro největší potřeby a prospěchy českého národa. Čtení, *horlivé* čtení románův Herlošových náleží dosud k předním zdrojům českého života, *jest u nás dosud velice na čase!* —

Karel Herloš, znám pod spisovatelským jmenem Herloszsohn, narodil se v Praze dne 1. září 1804 z rodičův českých, ale tehdejší školství »odnaučilo« jej řeči mateřské, odrodilce však z něho přece neudělalo. Jsa chud, zdržoval se kvůli výživě v Praze, ve Vídni a opět v Praze. Ale tehdejší censura napořád vraždila plody jeho ducha. Hledaje volnějšího politického a literárního vzduchu, v listopadu r. 1825 prchl do Lipska, kdež pracoval až do r. 1848 a sepsal za ten čas, ovšem naskrze po německu, *šestašedesát svazkův* jen samostatných spisů, novel a románův. R. 1830 založil zábavný list Der Komet, pěstuje v něm netoliko zábavné čtení, ale i politiku, v kteréž hlásal zásady svobodomyslné, hájil pokrok ducha lidského, porážel tmářství a zpátečnictví. Z té doby velice zajímavý a památný je článek, jejž r. 1832 položil do svého politicko-satirického almanahu Mefistofeles. Tu vystěhovalec prohlásil se zjevně za věrného syna země české, zapěl ohnivou řečí o někdejší slávě království Českého a vyzýval své bratry v Čechách k novému žití. Tento ohlas horoucího vlastenectví v srdci bezděčného vystěhovalce způsobil v Čechách velmi tklivý a mocný dojem. I v dalších politických úvahách svých Herloš mluvil vždy co poctivý, věrný Čech, co obhájce a oslavovatel své vlasti, a bylo mu největší radostí, když setkal se s krajany, s nimiž, ač už jen stěží, hovoříval ve své mateřštině.

Rok 1848 způsobil žalostnou proměnu v jeho životě. Politika splavila čtení zábavné, Komet zašel a Herloš octnul se v nové nouzi hmotné. Tenkrát měl nezapomenutelný I. L. Kober v Táboře své nakladatelství románův. Jsa osobním přítelem Herlošovým, vyzval jej, aby se vrátil do vlasti a přestěhoval se k němu do Tábora, kde by psal nové romány z dějin českých. Však tento přátelský návrh už přišel pozdě. Sklíčen krutou chorobou tělesnou neméně než hořem a tesknotou, Karel Herloš v chudobě a

opuštěnosti skonal dne 10. prosince 1849 v lipské nemocnici . . .

Byl *náš* a zůstal *náš* po všechen čas svého života, plného práce a trudu. Oslavil svou vlast duchovními plody, složenými sice v jazyku cizím, ale zářícími nejdokonalejší věrností národní.

FRANT. SUŠIL

SESTERSKÁ NAŠE VLAST *MORAVSKÁ* PO VŠEchny doby vždy poctivou částí přispívala k rozkvětu kmenovního života českého. Zejmena kulturní stránky tohoto života nalezaly mezi moravskými bratřími našimi vždy hojné, horlivé a šťastné vzdělavatele. Ano právě některá nejzvučnější a nejpožehnanější jmena v dějinách českého ducha a české práce jsou původu *moravského.* Třeba tu toliko připomenouti Komenského a Palackého.

Důstojně zastoupena jest Morava na poli vlastenecké věrnosti a úsilovné práce národní také mužem, jehožto podobiznu dnes svým čtenářům zajisté vděk přinášíme. *František Sušil* zaujímá na Moravě totéž skvělé místo, o kteréž v Čechách rozdělili se naši oslavenci tři: Jungmann, Čelakovský a Erben. Strážce a zvelebovatel mateřského jazyka, vzdělavatel básnického umění na půdě domácí a sběratel drahocenných básnických plodův Musy národní. V každém z těchto tří směrův František Sušil vykonal díla, která mu pojišťují nehynoucí vděčnou památku v srdcích našich i pokolení příštích na Moravě i v Čechách. Mimo to pak pohlížíme k Frant. Sušilovi s upřímnou úctou ještě z dvou příčin, neméně důležitých. Hlásalť jednak se vším důrazem svého osvíceného ducha a dokazoval skvělým příkladem vlastního života *nerozlučitelnou sourodnost mezi Čechy a Moravany;* a probudil, šířil a utužoval na Moravě také vědomí *slovanské.* Vlastenecké uvědomění, myšlení a cítění jeho *moravské* bylo tedy v nejdokonalejší shodě s dějinnou skuteč-

ností *českou i slovanskou* a veškeré životní úsilí jeho neslo se k rozkvětu a oslavení rodné Moravy jakožto součásti koruny svatováclavské a velikého světa slovanského. Tento zřetel k Čechám a k ostatnímu Slovanstvu činí z moravského básníka Frant. Sušila teprv opravdového věštce, a zajisté způsobil, že ušlechtilé snahy jeho národní a vzdělavatelské potkaly se na půdě moravské s nejdokonalejším zdarem. Vším právem možno říci, že hlavně František Sušil udělal z Moravy zemi s národním duchem českým a slovanským.

Průběh života Sušilova byl velice prostičký. Student, kněz, profesor, spisovatel; mnoho vnitřní duchovní práce, velmi málo vnějšího hluku, skorem nic odpočinku, hmotného prospěchu a světské slávy. Jen když milovaný národ k novému životu se probíral, jinoch, muž i kmet Frant. Sušil s největší radostí podnikal všeliké trudy, plynoucí ze skrovných poměrův hmotných. Jen když drahá vlast udělala nový krůček na dráze k lepší a šťastné budoucnosti své: věrný syn její necítil v srdci svém žádné vyšší touhy, pro sebe nikdy nevyhledával ničeho. V obětování sebe sama František Sušil vyrovnal se nejslavnějším křisitelům českého národa.

Narodil se dne 10. června 1804 v Novém Rousinově, a už co student na gymnasiu v Kroměříži svou výtečnou znalostí jazyka mateřského často propůjčoval se i svým profesorům, když bylo potřebí učiniti nějakou vyhlášku po česku. V Brně odbyl studia filosofická a bohoslovecká, a r. 1827 na kněze vysvěcen, poslán za kaplana do Olbramic. Zde setrval v horlivém plnění svých pastýřských povinností deset let, až r. 1837 dosazen za profesora Nového Zákona na bohoslovecké učiliště brněnské, v kteréžto vlastnosti působil blahodárně po *třicet jeden rok*, vštěpuje símě lásky vlastenecké do vnímavých myslí svých vděčných žákův, z nichž zakrátko vzrostla nová společnost upřímných vlasti-

milův a národních spisovatelův. Tenkráte zaznívala s učitelské stolice Sušilovy slova, která jako osvěžující rosa padala do mladistvých srdcí posluchačův. Sušil dělal ze svých žákův netoliko řádné vzdělané kněze, nýbrž i nadšené vlastence a upřímné Slovany. A příklad mistrův působil rovněž mocně jako jeho slova. Vychovanci Sušilovi stali se horlivými šiřiteli uvědomění národního a téměř všickni vynikající spisovatelé mezi kněžstvem moravským jsou jeho stoupenci. Velmi důležitým podnikem osvědčilo se brzy založené Sušilem *Dědictví svatých Cyrila a Methoděje*, po způsobu Matice české; spisy z tohoto základu vydávané velmi pomáhaly k rozšiřování národního vědomí v nižších třídách lidu. Sušil sám až do své smrti († 1. června 1868) byl velmi pečlivým starostou tohoto literárního ústavu.

Vlastní spisovatelská činnost Frant. Sušila vykazuje díla buď původní buď přeložená. Mezi oněmi jsou na prvním místě *Básně*, prodchnuté nelíčenou zbožností a horoucí láskou k vlasti. Mezi těmito jsou překlady ze starých básníkův latinských: *Hymny církevní*, takže písně chrámové zpívají se nyní na Moravě v největší části podle vzdělání Sušilova; hlavně pak překlad *Nového Zákona*, jejž dlužno pokládati za nejznamenitější plod bohoslovecké literatury československé v nové době. Nade všechno pak proslavil se Frant. Sušil sebráním a vydáním *Moravských národních písní* (po prvé v Brně 1840, po druhé 1860). Tento sborník prostonárodní poesie moravské má v písemnictví českém cenu ještě větší než překlad Nového Zákona. Dvacet let Frant. Sušil v prázdninách svého učitelského úřadu putoval po Moravě a Slezsku, od chatrče k chatrči, od vesnice k vesnici, a jako včela snášel z květných kalíškův mysli národní libovonný med prostonárodní poesie. Snesl celkem 873 písně i s nápěvy a podal nám knihu neocenitelné krásy a důležitosti pro jazykozpytce, básníka a hudebníka.

FERD. B. MIKOVEC

NENÍ BEZPOCHYBY ANI V TĚCH VRSTVÁCH, kde pro veřejný život, pro politiku, pro dobrou knihu zábavnou nebo poučnou nemají nejmenšího smyslu, jediného Pražana prostředních let, který by nebyl znal a posud živě před sebou neviděl *Ferdinanda Břet. Mikovce.*

Po více než dvacet let F. B. Mikovec byl zajisté nejznámější osobností v hlavním městě našem, náležel k předním zvláštnostem, ano k živoucím ozdobám Prahy. Staří, mladí, domácí i cizinci rádi patřili na jeho obrovskou, mohutností a svěží silou překypující postavu; hlava jeho, ozdobena hustým přes ramena splývajícím světlým vlasem, vždy majestátně vzpřímená svítila celou ulicí a po celém náměstí nad nejurostlejšími muži; plný, vždy jasný obličej jeho zářil bujným zdravím vysoko nad davem ubledlých a povadlých tváří pražských, a téměř panenskou pletí se skvějící, v letě v zimě obnažený, velikým bílým límcem ovroubený krk budil obdiv ano závist i mnohých krásotinek...

A s tímto vábným, vždy elegantním zevnějškem pojila se i vynikající duchovní cena Mikovcova. Byl' básníkem a učencem, badatelem i spisovatelem českým, ano proslavil se i co bojovník v obraně práv slovanských proti zpupné panovačnosti maďarské.

Narozen 24. prosince 1826 v Sloupě v Litoměřicku z rodičův německých, na gymnasiu v České Lípě působením místořiditele Antonína Krombholze pocítil v sobě lásku k dějinám a starožitnostem vlasten-

ským. Odebrav se na dokončení svých studií do Prahy (1842), počal psáti do zdejších německých zábavných časopisův, ale už po čtyřech letech (1846) shledáváme ho také mezi přispěvateli *Květův*. Rok 1848 uvedl ho do samého proudu českého života. Pro své vynikající vzdělání byl volen do mnohých deputací, vysílaných k vládě, a sbor ozbrojeného měšťanstva Svornost nemohl míti statnějšího, krásnějšího praporečníka než jeho. Po svatodušních svátcích Mikovec odjel do Banátu a vstoupil co dobrovolník do národního vojska srbského pod velením Kničaninovým. Nabyv zde hodnosti důstojnické vrátil se koncem r. 1849 do Prahy, a stráviv jen krátký čas v Lipsku, kde vydal německý překlad památných listův Husových z vězení kostnického, usadil se v Praze, aby zde zůstal až do předčasné smrti své († 22. září 1862).

Věnoval se zde úplně literatuře básnické i vědecké, v obou směrech se stejným zdarem. Roku 1851 založil beletristický týdeník *Lumír*, jenž se stal opravdovým dobrodiním pokleslému zábavnému písemnictví českému, už tím, že mimo Mikovce, jenž pro svůj rodinný původ, jakož i pro své všeobecné snahy kulturní a umělecké těšil se i mezi Němci pražskými zvláštní přízni, nikdo z tehdejších Čechův nebyl by dostal úřadního povolení k takovému podniku. Jakožto redaktor Lumíra F. B. Mikovec připravoval cestu k opětnému oživení původní domácí produkce básnické. Kolem něho sestoupil se kruh mladých, tehdy ovšem ještě studentských sil, z nichž zanedlouho vzrostl nový bujarý šik spisovatelský. Mikovec sám přispíval do Lumíra zajímavými články dějepisnými a archeologickými, jimiž mu pojistil cenu trvalou.

Třeba připomenouti, že tehdejší čtenářstvo české bylo velice vnímavé a vděčné. Nesnadno bychom nyní mohli poukázati na knihu, v které by nic nebylo nadarmo, kde by se nic neztratilo. Takovou

knihou byl Mikovcův Lumír, po osm let jediný český zábavný časopis. Svá bádání i své bohaté vědomosti z politických a kulturních dějin českých F. B. Mikovec uložil hlavně ve krásném spise: *Starožitnosti a památky země české* (2 díly, od r. 1858) s nákresy od mistrův Jos. Hellicha a V. Kandlera. Jeho důkladná práce *Alchemisté v Čechách* vzbudila i v německém obecenstvu veliké účastenství.

Mimo bádání starožitnická, v nichž netoliko v Čechách, ale i v cizině byl uznanou autoritou, Mikovec se zvláštní oblibou a horlivostí pěstoval *divadlo,* na jehožto rozvoj a pokrok měl znamenitý, blahodárný vliv nejen co bystroduchý kritik, ale i co nadaný básník a skladatel původních her. Jeho dějepisné tragedie *Záhuba rodu Přemyslovců* (1851) a *Dimitri Ivanovič* (1856) velice osvěžily tehdejší divadelní náš repertoár, potkaly se s rozhodnou přízní obecenstva, a jsouce psány s neobyčejnou znalostí divadelních efektův, zajisté dlouho udrží se na českém jevišti. Bylo by vlasteneckou zásluhou, kdyby někdo vypátral, kam se poděly ještě dvě jiné prý dohotovené truchlohry Mikovcovy: *Bitva bělohorská* a *Konrád Wallenrod.*

Se zvláštním potěšením posud vzpomínáme také na *výstavu českých starožitností,* kterou Mikovec roku 1861 zařídil na staroměstské radnici v Praze. Mezi přípravami k výstavě druhé, která měla znázorniti nám dobu třicítileté války v Čechách, Mikovec, zachvácen velice bolestnou nemocí, skonal v květu svého věku, v plném proudu svého vlasteneckého působení, oželen svými četnými přátely, kteří ztratili v něm nejmilejšího druha, příjemných, uhlazených mravův a povzbuzujícího, vzdělavatelského obcování.

I cizí, zejmena němečtí umělci a spisovatelé truchlili nad předčasným hrobem Mikovcovým. Kořistiliť vždy hojně z ochotných služeb českého básníka a učence, nad něhož tenkráte nikdo důkladněji a ze-

vrubněji neznal Prahu a všechny památnosti její.

Pochován jest Mikovec dle svého přání na hřbitově *v Košířích*, kde pěkný pomník s jeho podobiznou a s latinským nápisem zdobí jeho hrob.

OBRAZOVÁ ČÁST

1. SKLENÁŘOVÁ-MALÁ

2. BAZAINE

3. PANÍ ANNA NÁPRSTKOVÁ,
zakladatelka Českého průmyslového musea v Praze

4. EGBERT HRABĚ BELCREDI

5. ARCIBISKUP LEDOCHOWSKI

6. VÁCSLAV JAN TOMÁŠEK

7. NÁŠ FRANTIŠEK KOLÁR

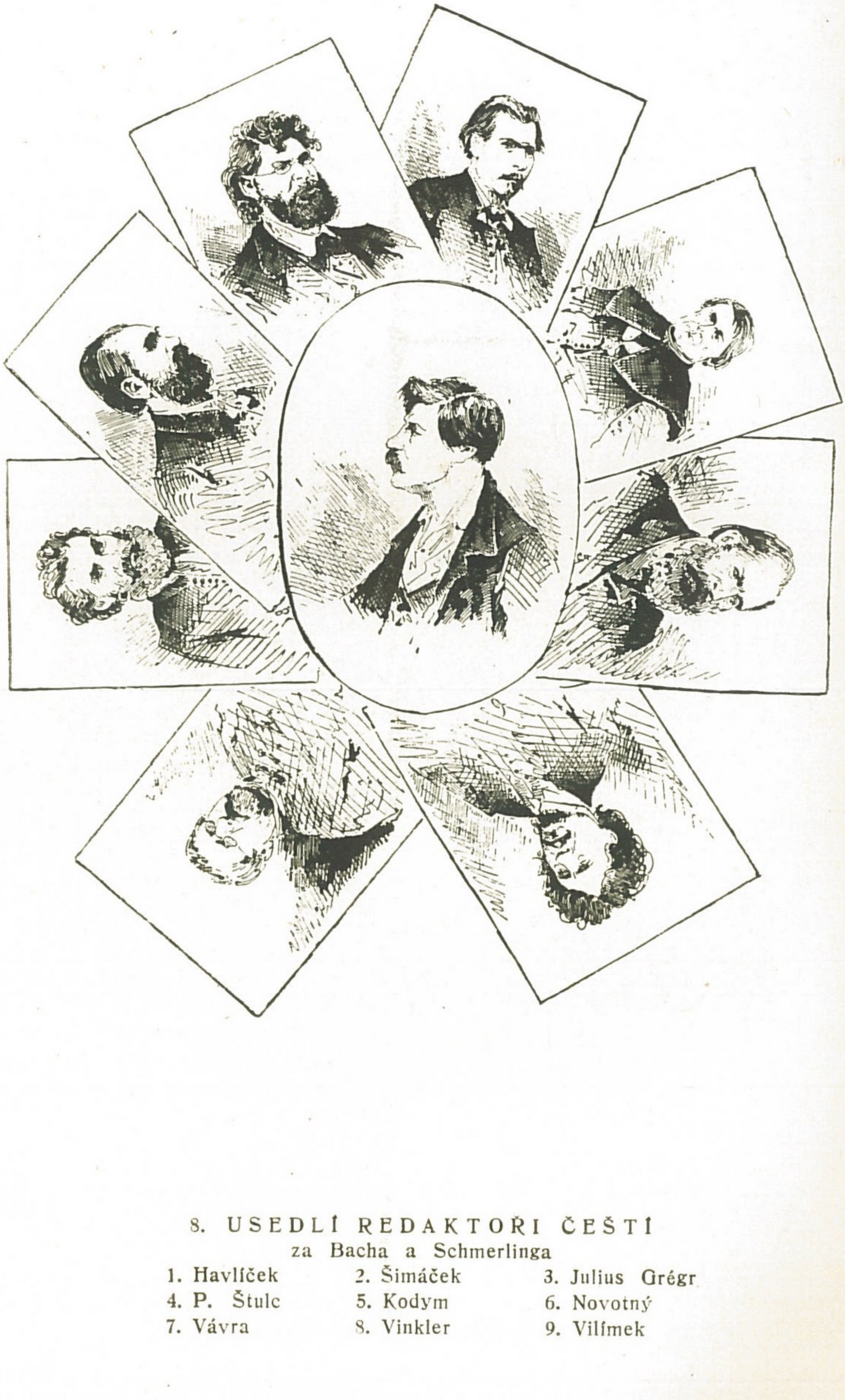

8. USEDLÍ REDAKTOŘI ČEŠTÍ
za Bacha a Schmerlinga

1. Havlíček
2. Šimáček
3. Julius Grégr
4. P. Štulc
5. Kodym
6. Novotný
7. Vávra
8. Vinkler
9. Vilímek

9. JOSEF JIŘÍ KOLÁR

10. „USEDLÍ“ REDAKTOŘI ČEŠTÍ

Řada II.

1. Štrauch	2. Tolman	3. Pechánek
4. Černý	5. Barák	6. Antonín Tůma
7. Emanuel Tonner	8. Müller	9. Karel Tůma

11. NOVÁ HLAVA V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM

12. ERNESTO ROSSI

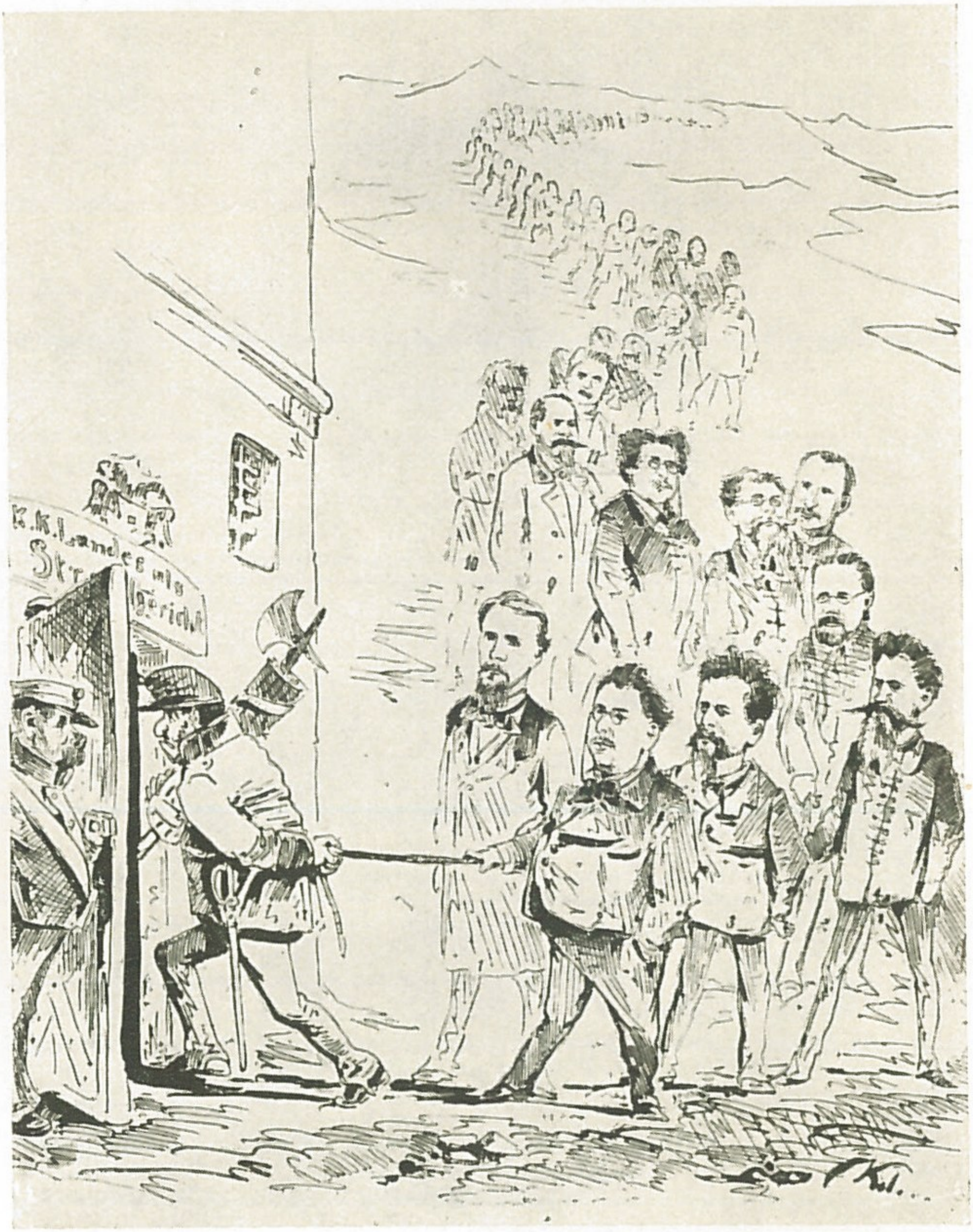

13. „USEDLÍ“ REDAKTOŘI ČEŠTÍ

Řada třetí a poslední

1. Nedoma	2. Peneke	3. Erben	4. Foustka
5. Kříž	6. Sudík	7. Láska	8. Sellner
9. Květoň	10. Kummer	11. Krouský	

14. JAN AMOS KOMENSKÝ

15. RÉZI BOSCHETTIOVA

16. VÁCESLAV HANKA

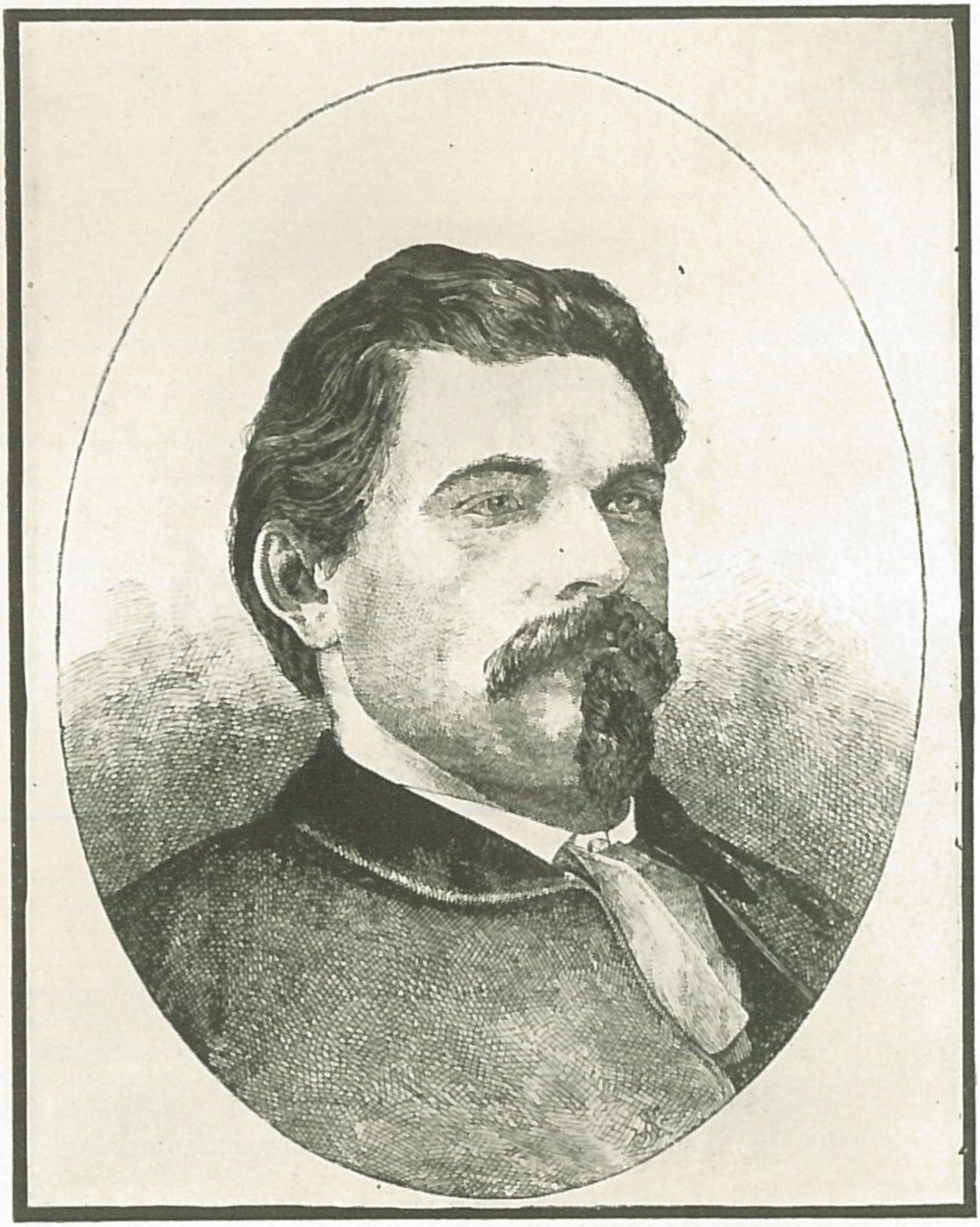

17. VÍTĚZSLAV HÁLEK

18. JAN EVANGELISTA PURKYNĚ

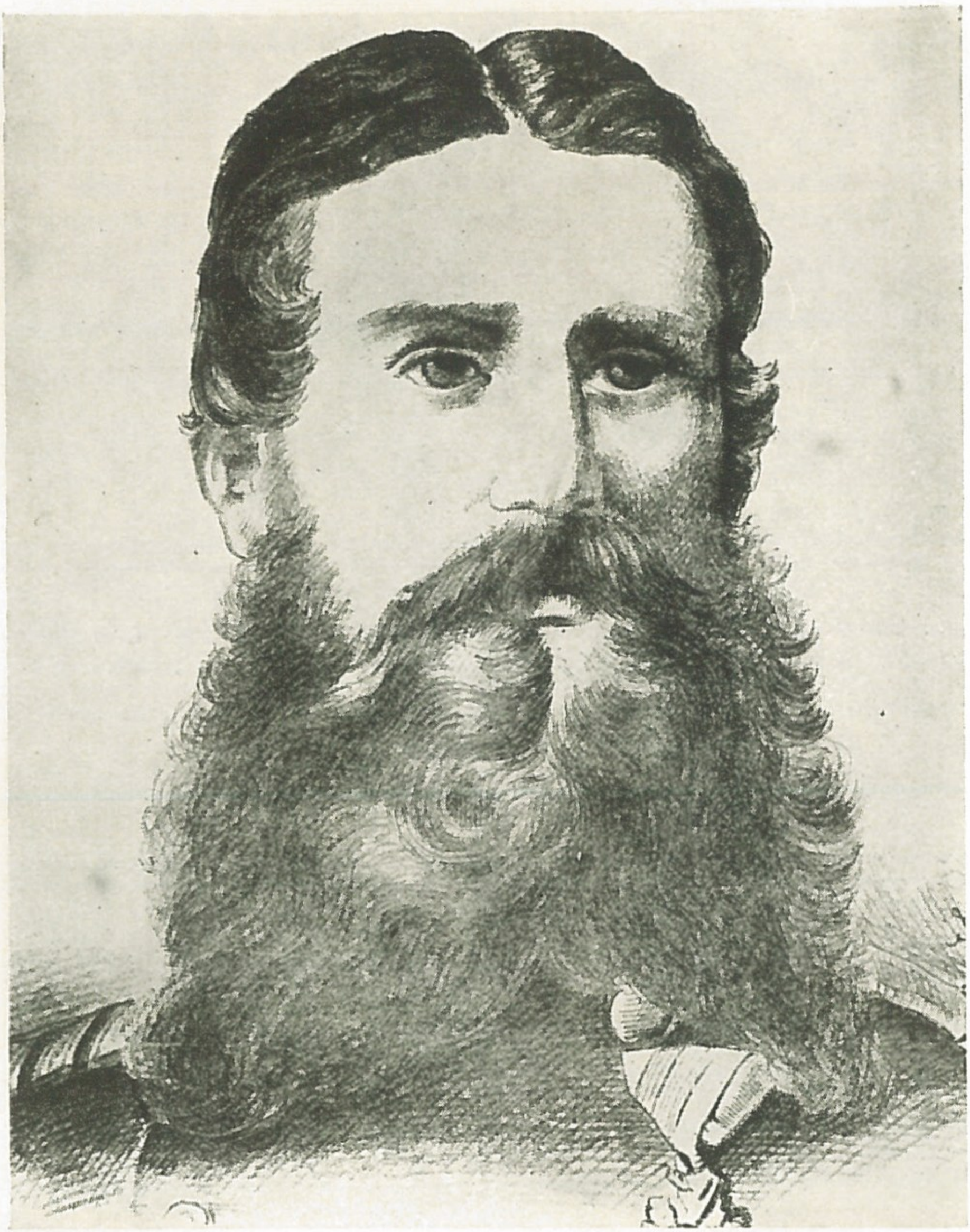

19. JIŘÍ HORVATOVIĆ

20. MISTR ZÍTEK

21. VOJTA NÁPRSTEK

22. VIKTOR EMANUEL

23. V. F. ČERVENÝ

24. JOSEF KAJETÁN TYL

25. ANTONÍN DVOŘÁK

26. PAPEŽ LEV XIII.

27. JOSEF LEV

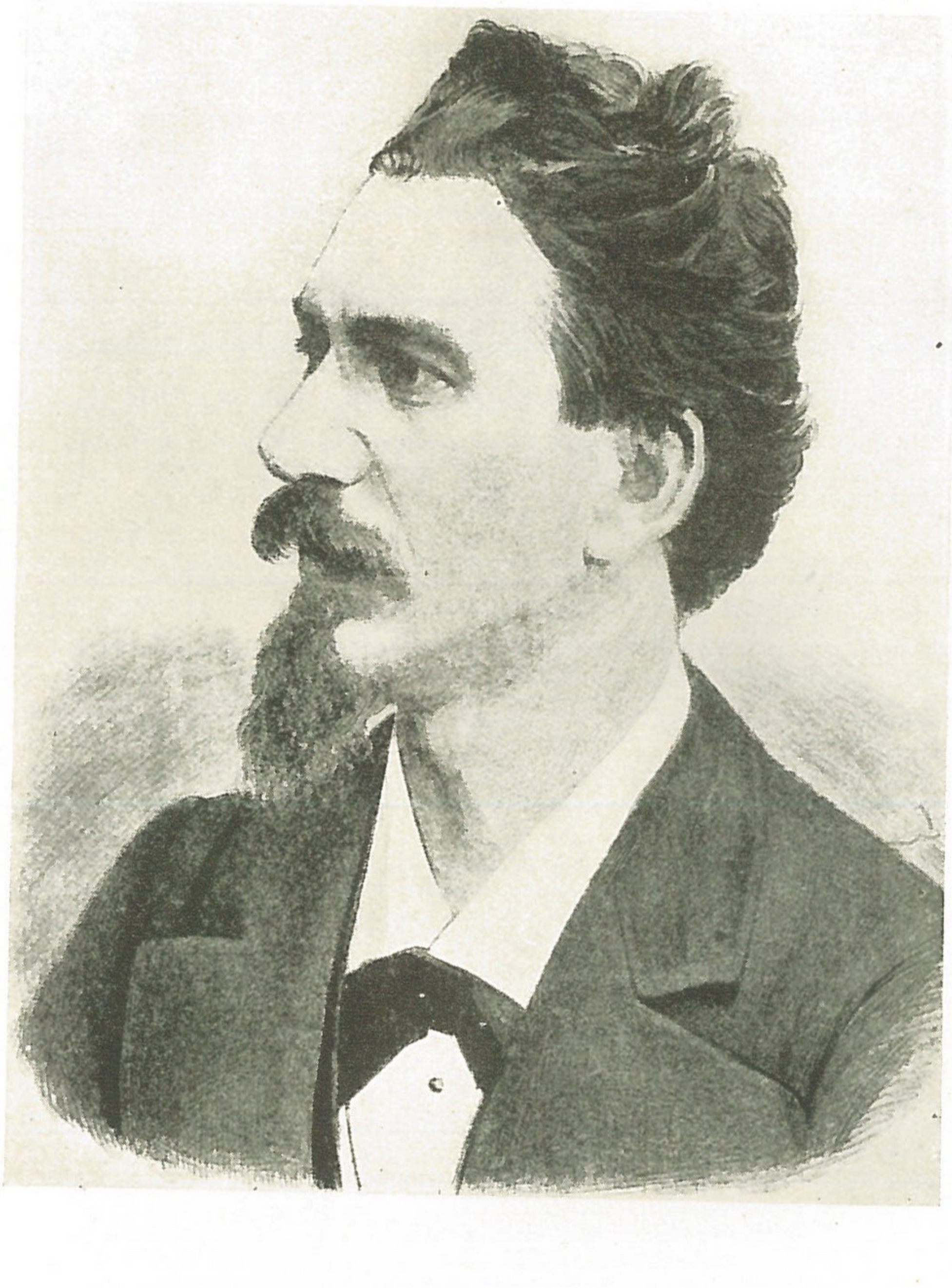

28. ADOLF HEYDUK

29. N. P. IGNATĚV

30. MARIE SITTOVA

31. JAKUB HUSNÍK

32. BOHUMIL HAVLASA

33. JOSEF JUNGMANN

34. DR. OTAKAR FEISTMATEL

35. JAN NERUDA

36. JINDŘICH MOŠNA

37. DR. ANTONÍN RANDA

38. BOHUSLAV KROUPA

39. JAROSLAV ČERMÁK

40. VÁCLAV BROŽÍK

41. IVAN SERGĚJEVIČ AKSAKOV

42. P. PAVEL KŘÍŽKOVSKÝ

43. FRANT. JAROMÍR RUBEŠ

44. JAN KROUSKÝ

45. PAVEL ŠVANDA ZE SEMČIC

46. BĚDA DUDÍK

47. BEDŘICH SMETANA

48. IOVAN RISTIĆ

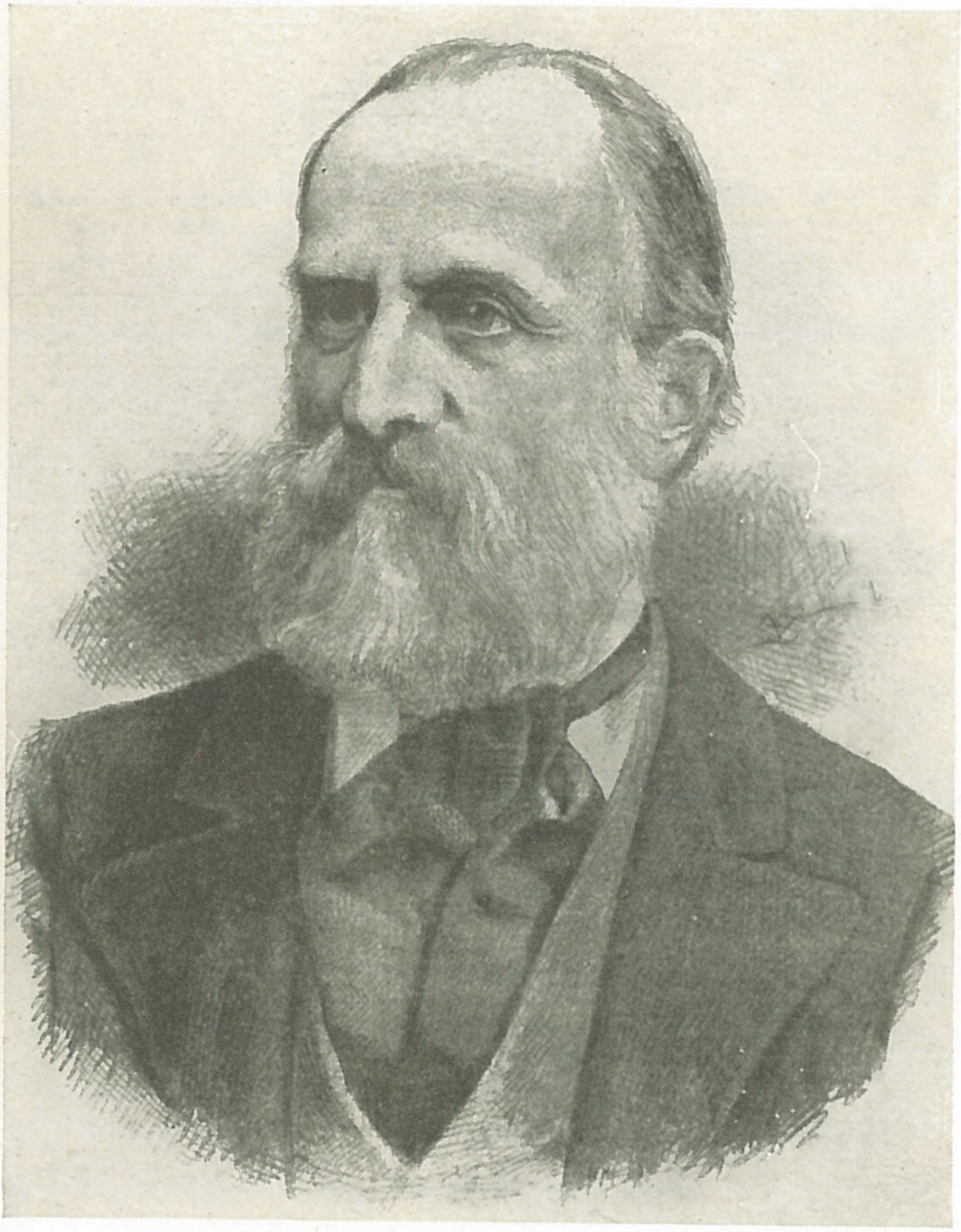

49. JAROSLAV POSPÍŠIL

50. MAGDALENA HYNKOVÁ

51. JILJÍ V. JAHN

52. DR. ANTONÍN GINDELY

53. VÁCLAV VLADIVOJ TOMEK

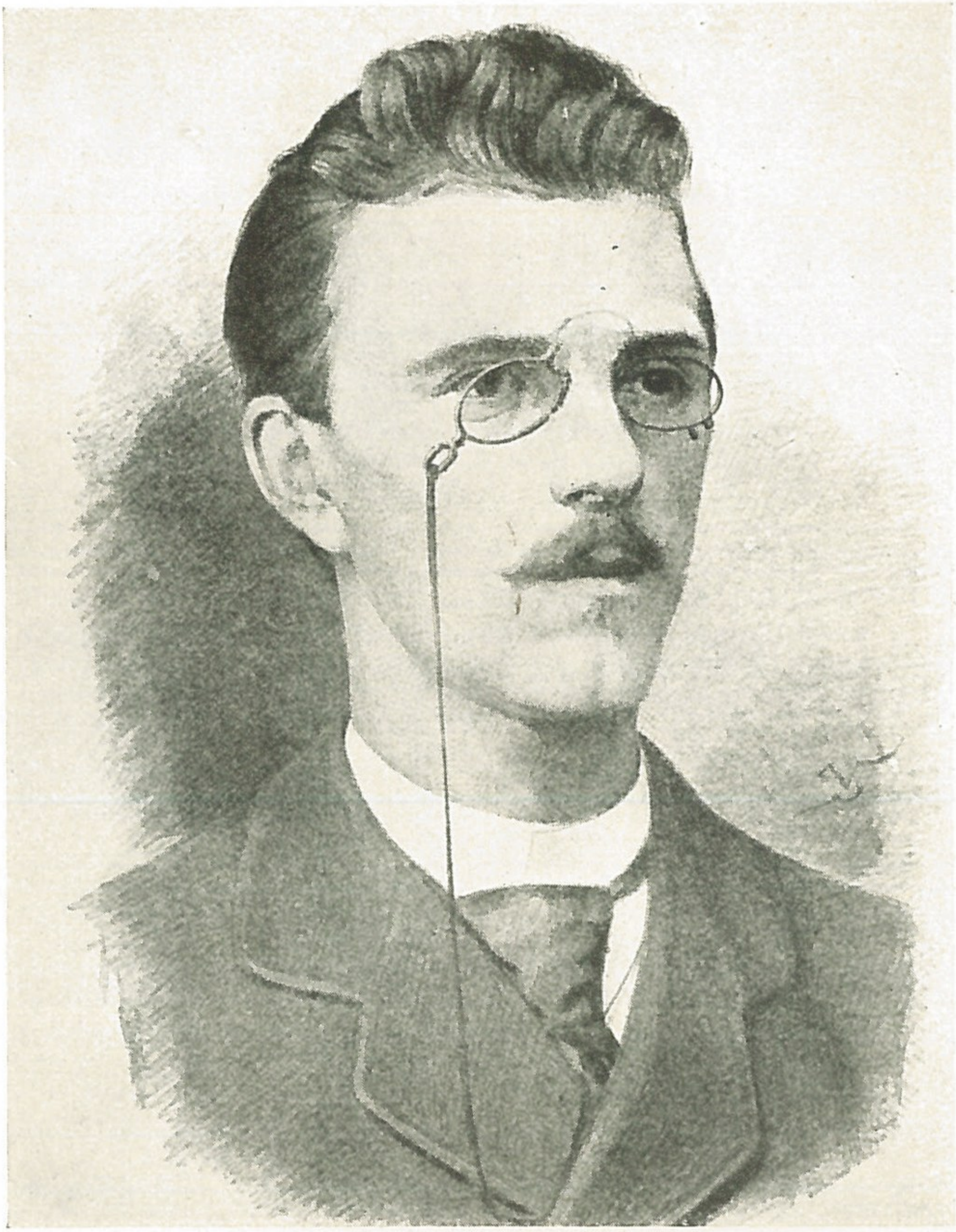

54. DR. ANTONÍN STECKER

55. JOSEF REITER

56. L. DE PAULI

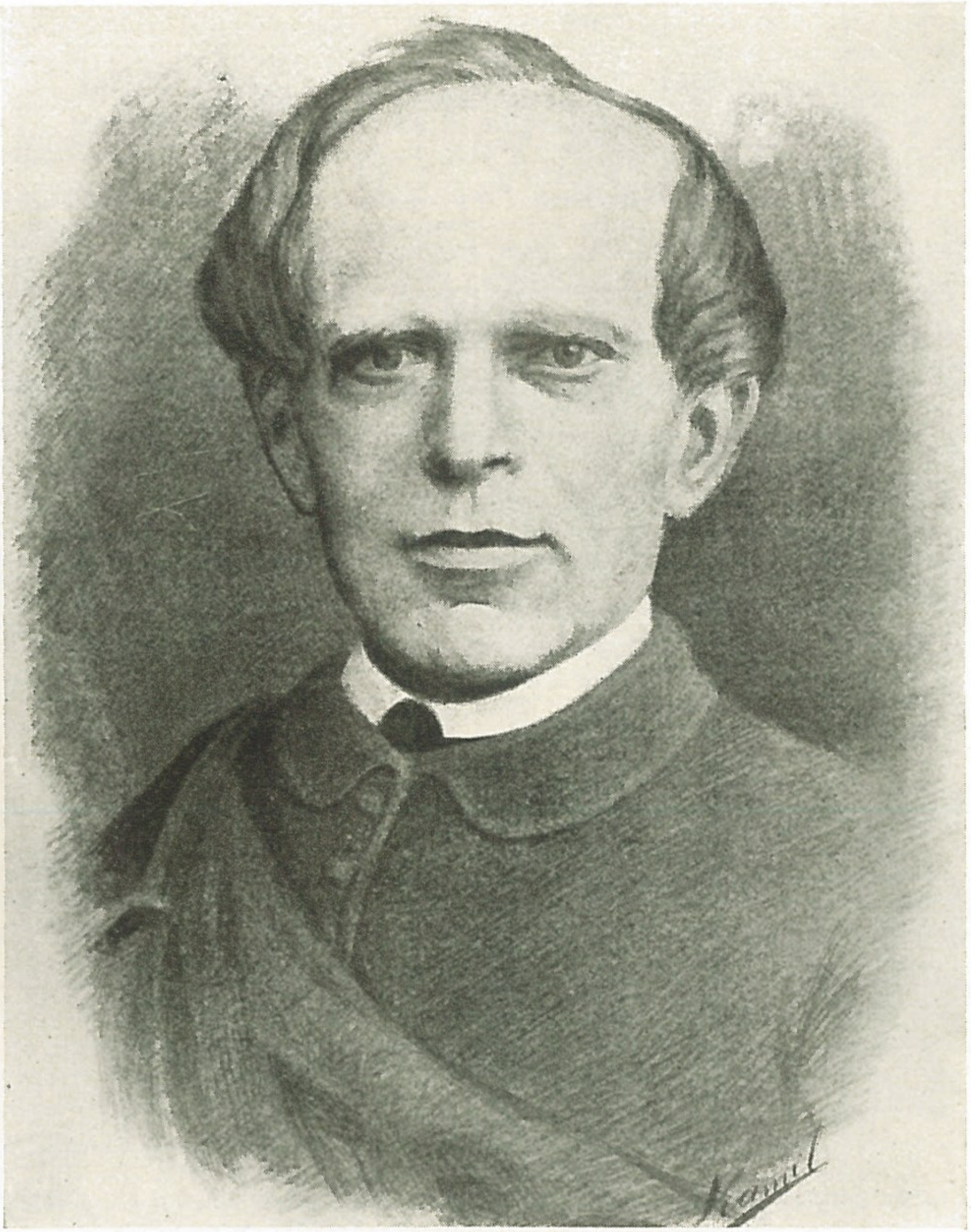

57. FRANT. DOUCHA

58. ALOIS GALLAT

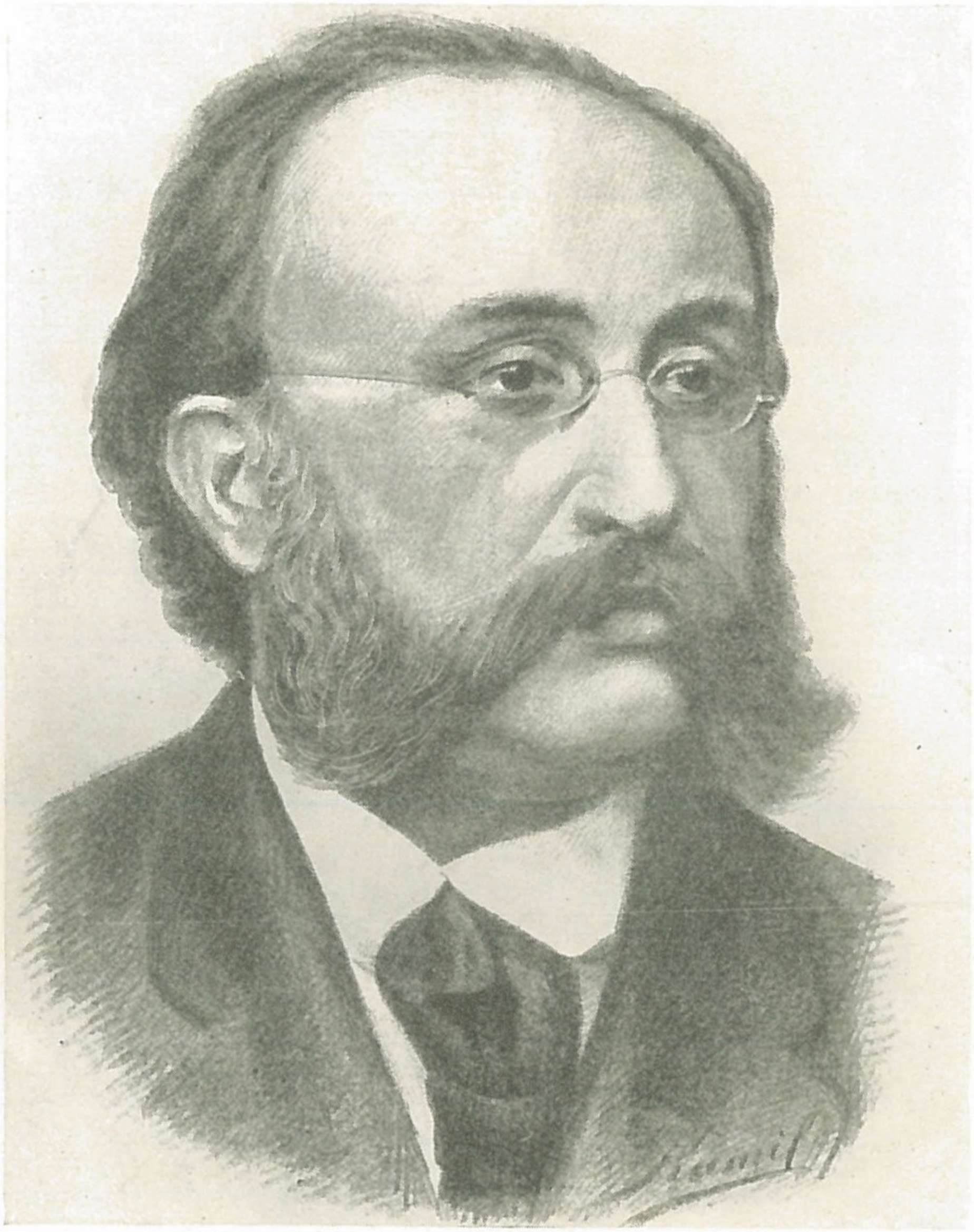

59. DR. BOHUMIL EISELT

60. JOSEF FRANKOVSKÝ

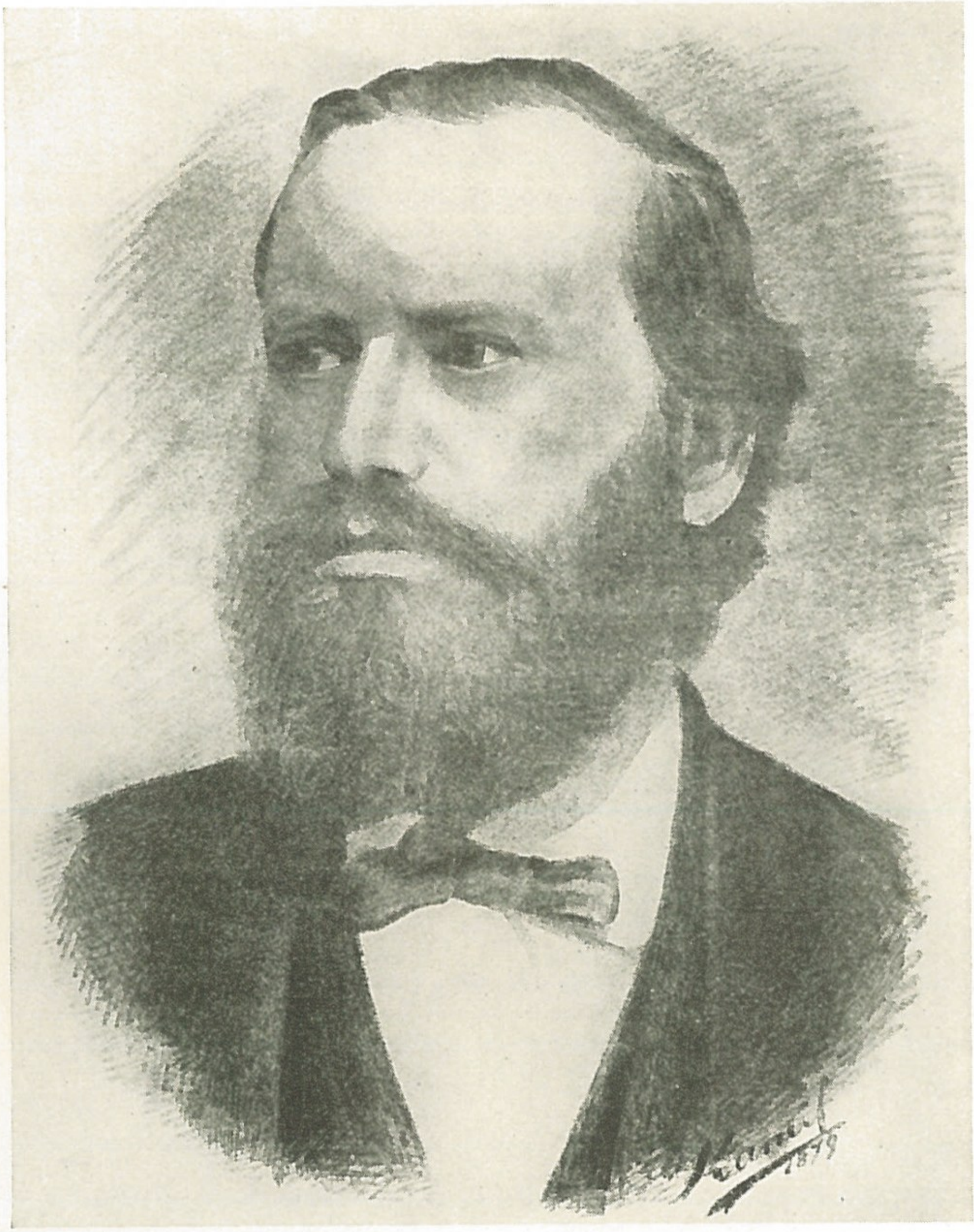

61. VINCENC BRANDL

62. DR. FRANT. SCHUSELKA

63 JULES GRÉVY

64. TROJLIST SOKOLSKÝ:
Fügner, Tyrš a Černý

65. MARIE LAUŠMANOVA

66. JOSEF BARÁK

67. PETR BILKA

68. CHARLOTTE CORDAY

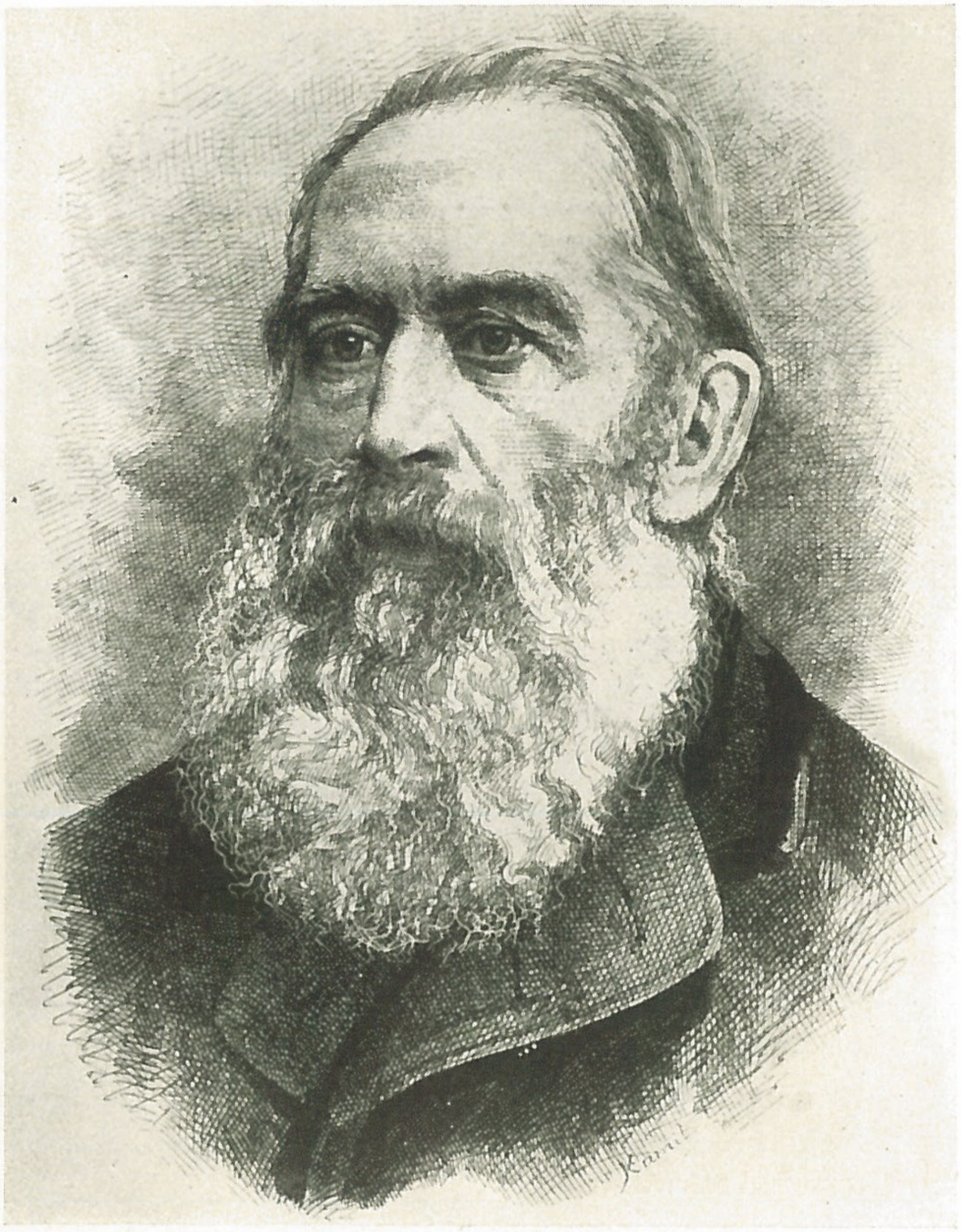

69. DR. FILIP STANISLAV KODYM

70. DVA ČECHOVÉ: KAREL A ADOLF

71. HISTORICKÉ ŽENY II.
Madame Roland

72. PROF. DR. VILÉM WEISS

73. JAN KAŠKA

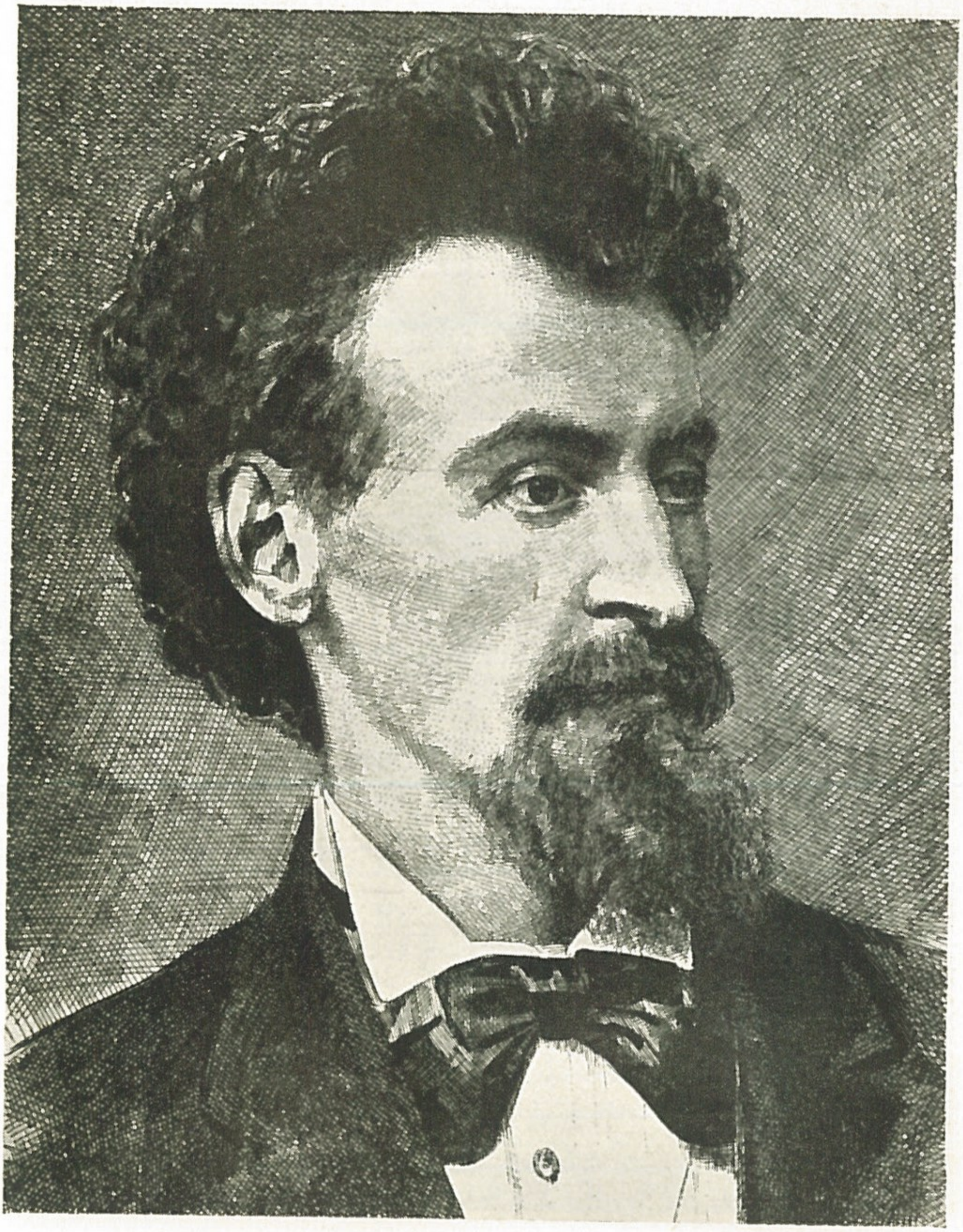

75. J. J. ŠTANKOVSKÝ

77. SIEGFRIED KAPPER

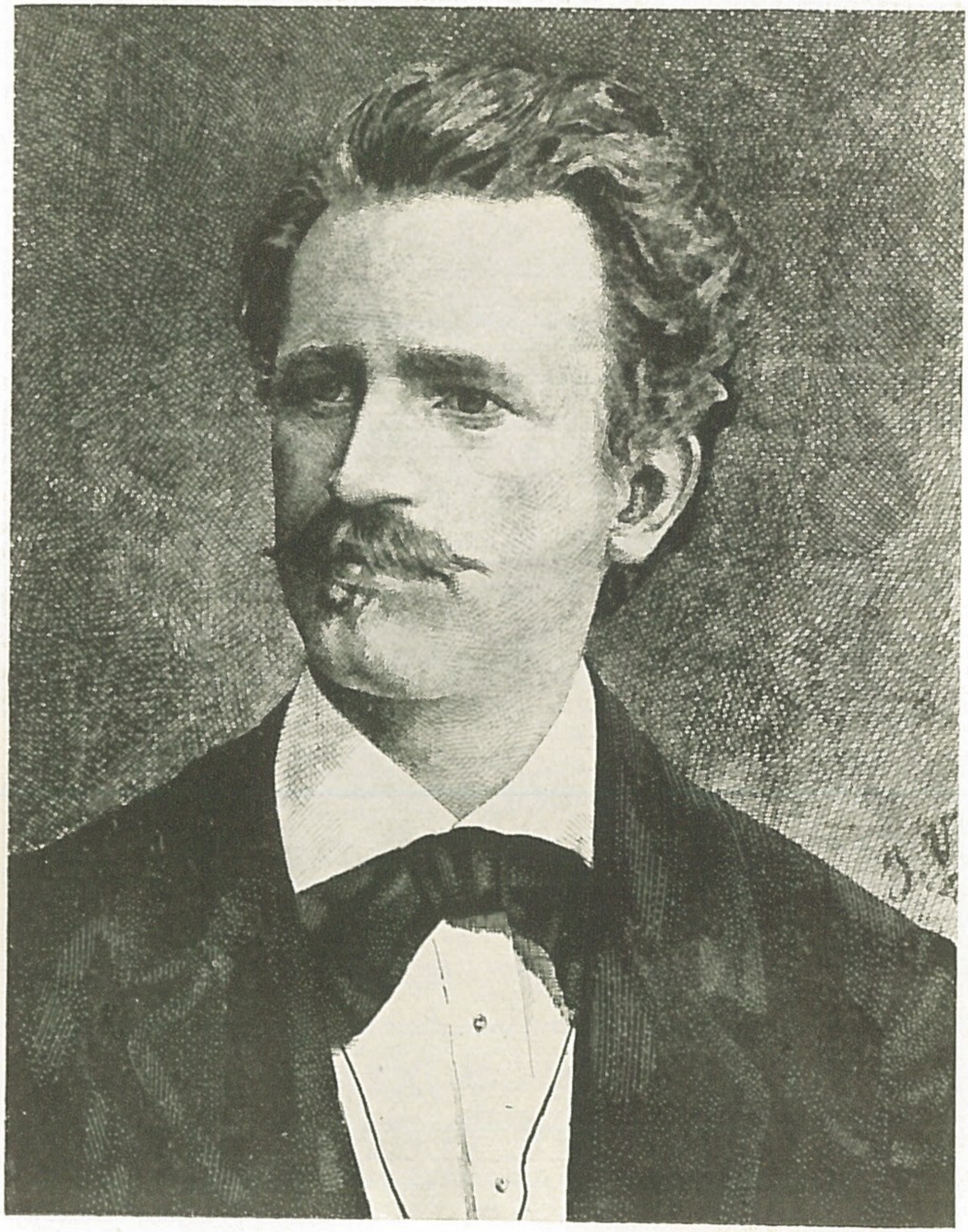

79. ANTONÍN VÁVRA

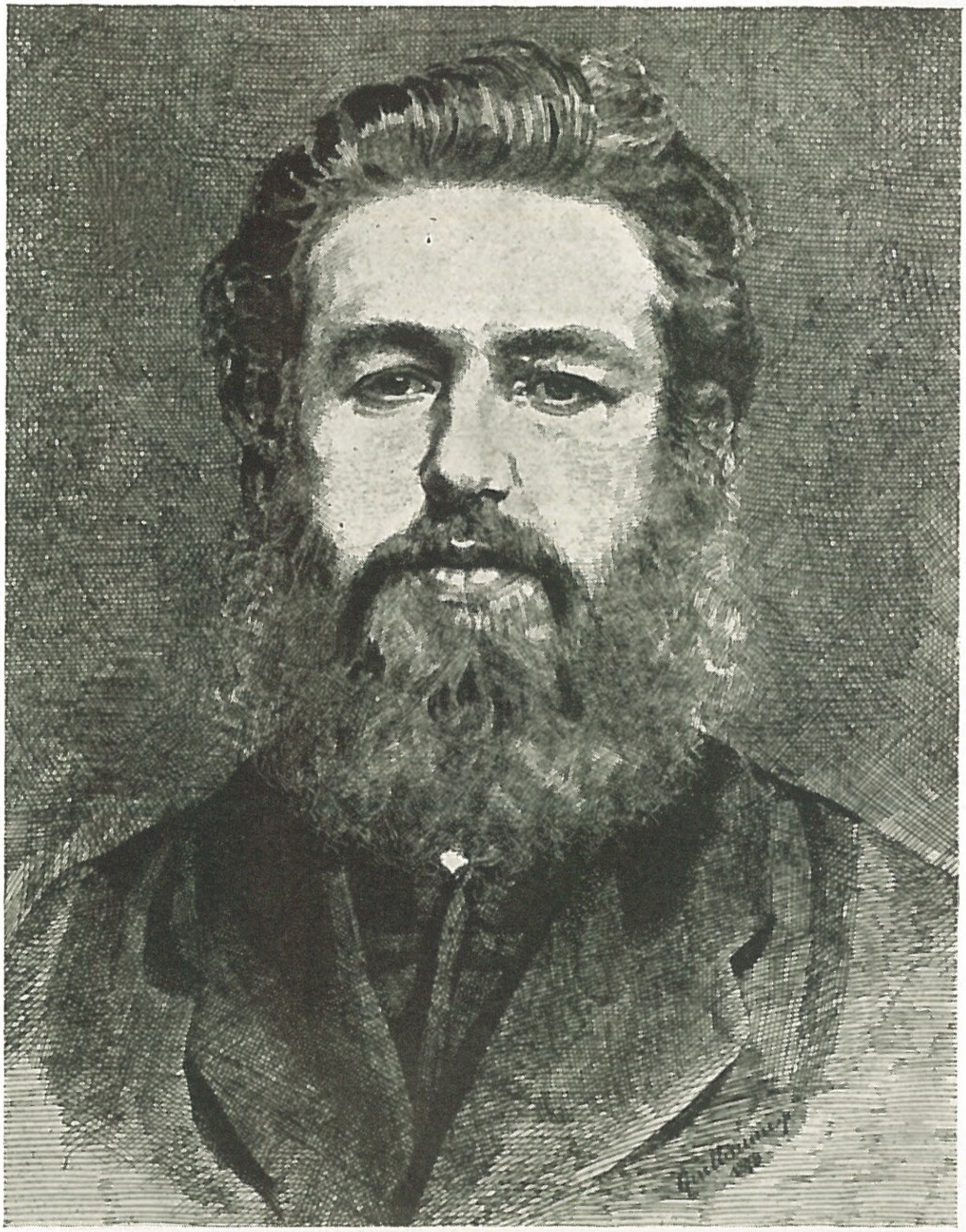

80. SVATOPLUK ČECH

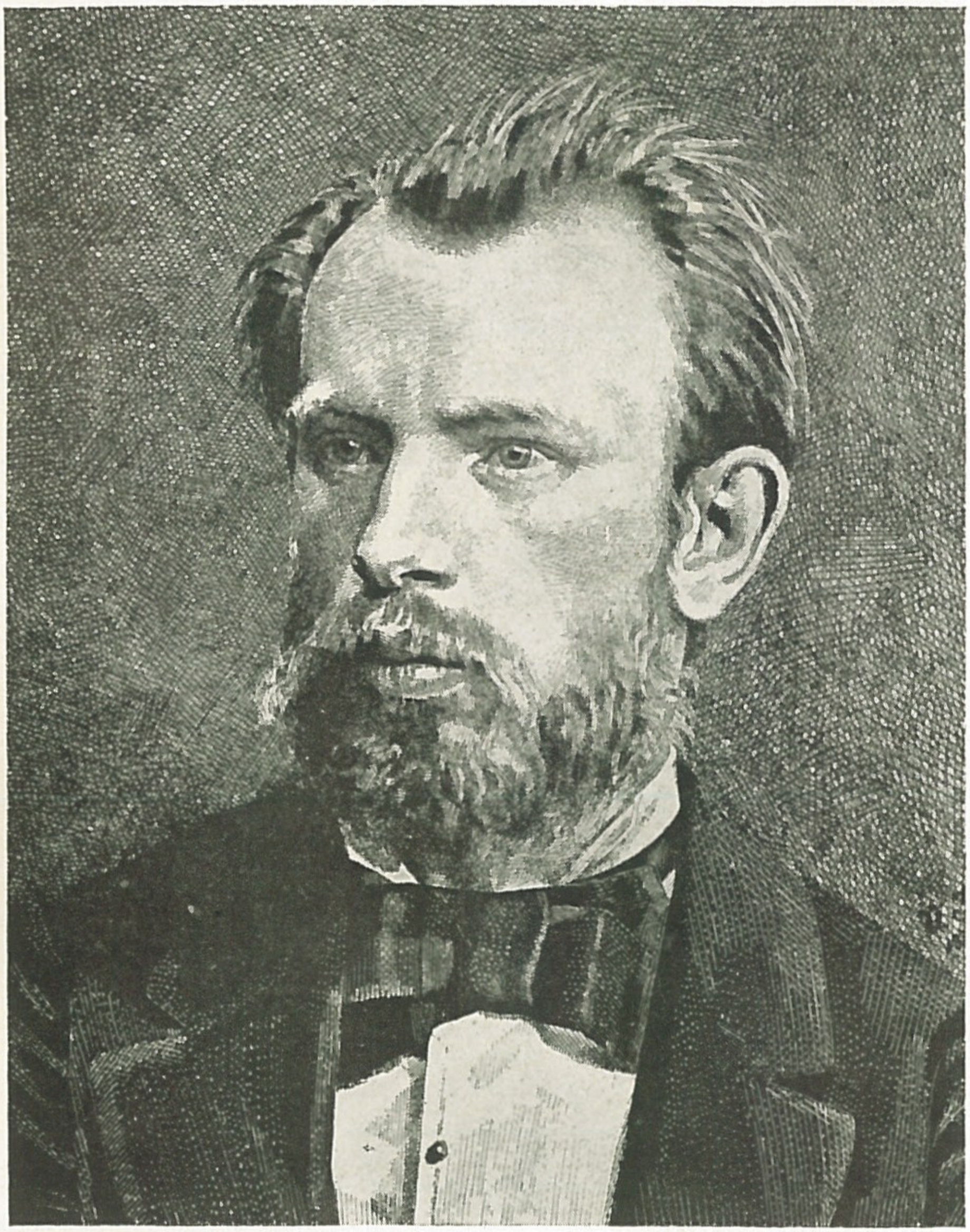

81. JAROSLAV VRCHLICKÝ

82. TEREZIE BOSCHETTIOVA

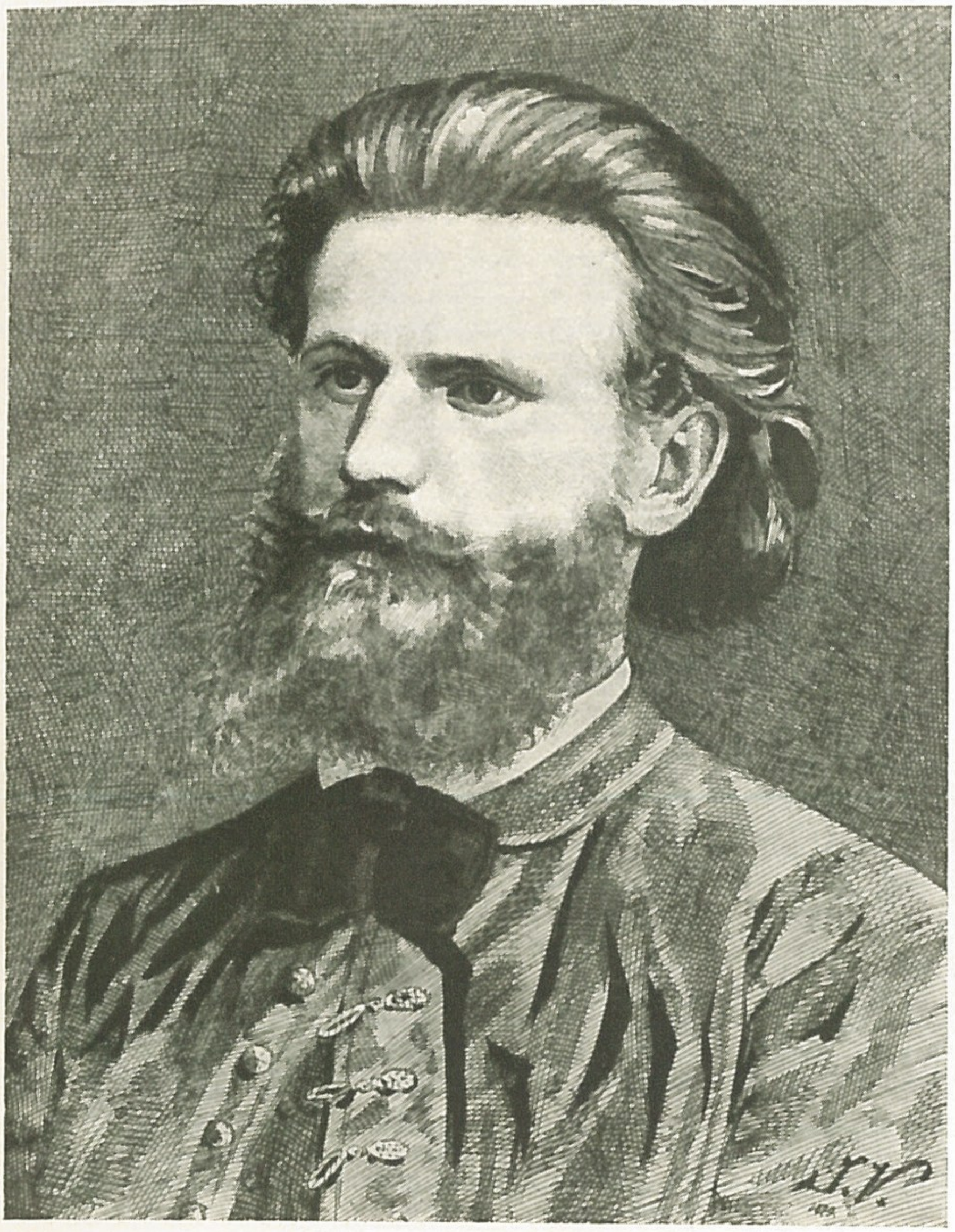

83. BOHUSLAV SCHNIRCH

84. PROKOP CHOCHOLOUŠEK

85. DR. ALOIS PRAŽÁK,
ministr pro Čechy

86. JAN LEPAŘ

87. DR. KAREL SLADKOVSKÝ

88. DR. EMIL HOLUB

89. JAKUB SEIFERT.

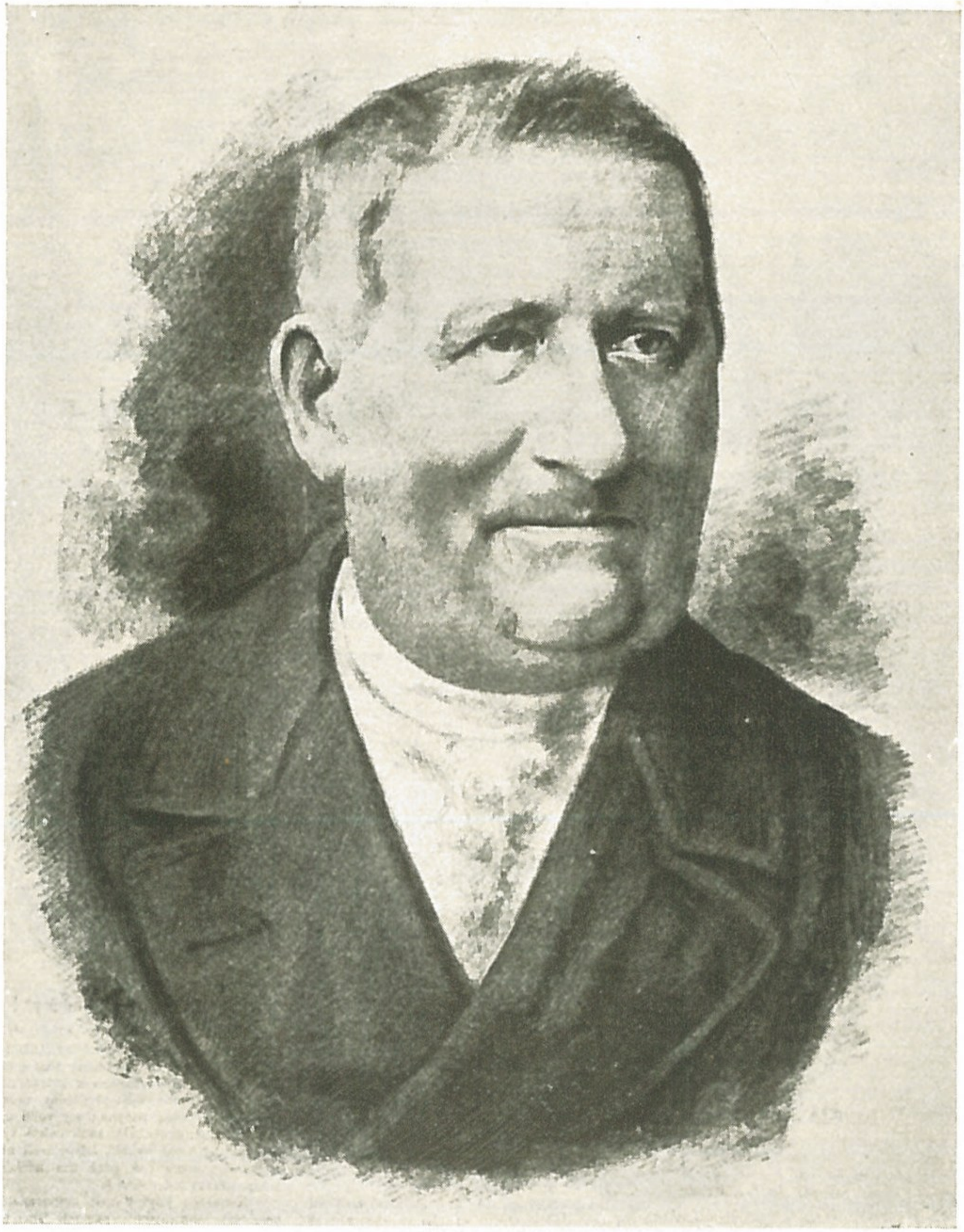

90. BOLESLAV JABLONSKÝ

91. DR. FRANT. SMOLKA

92. KAREL ŠEBOR

93. JIŘÍ KNÍŽE CZARTORYSKI

94. DR. JOS. FANDERLÍK

95. DR. SVETOZAR MILETIĆ

96. MARIE DERYNGOVA

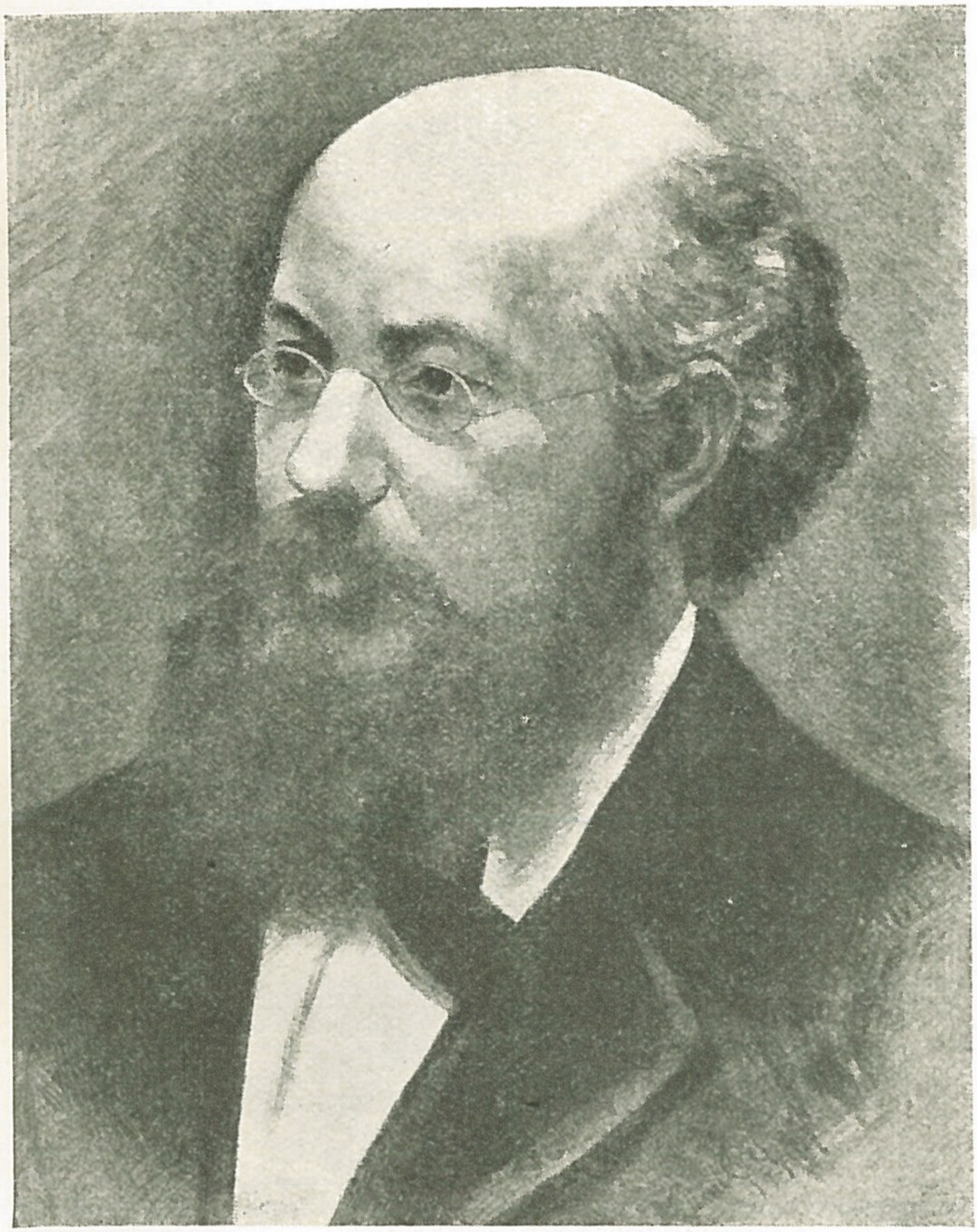

97. JAKUB ARBES

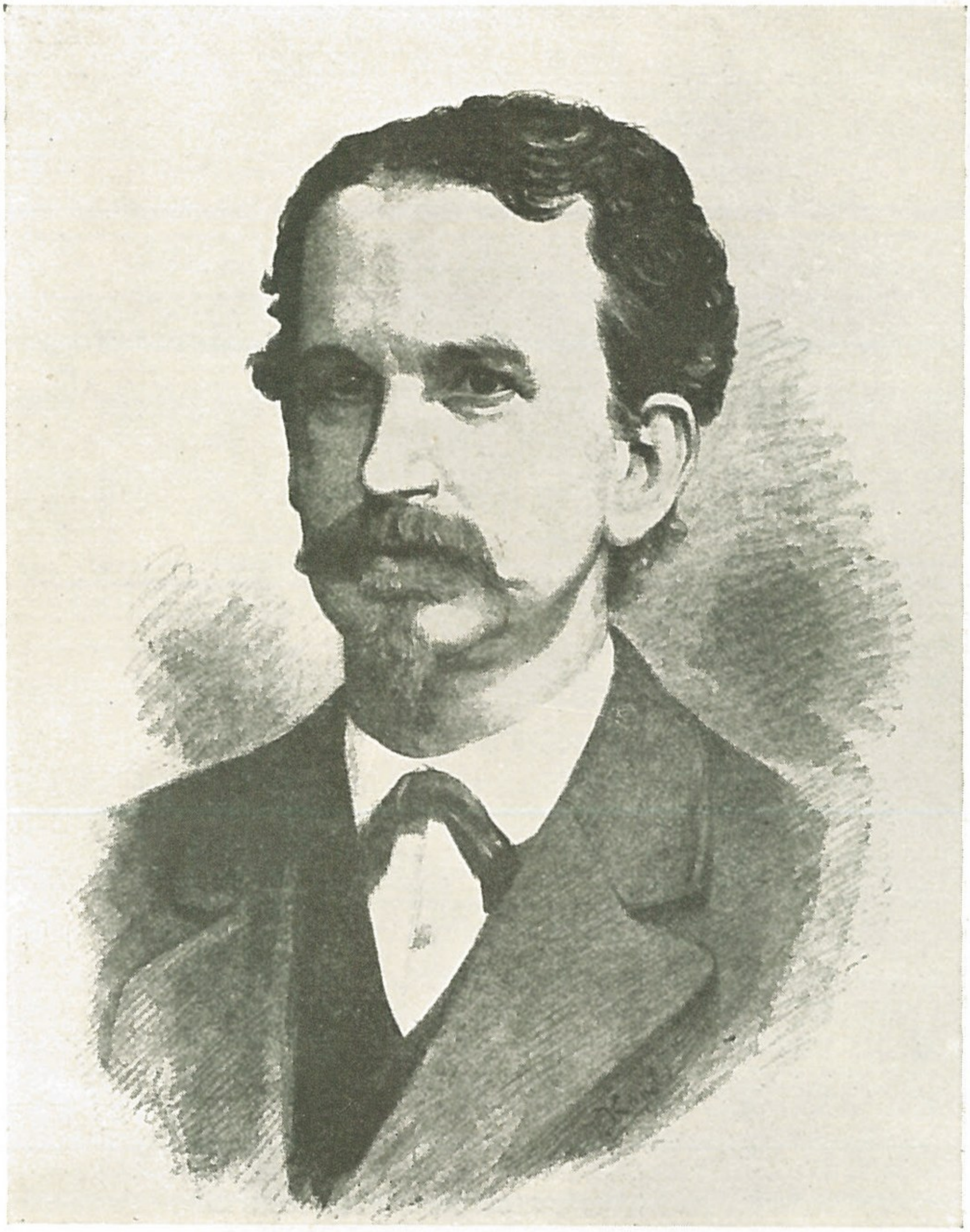

98. DR. ANTONÍN FRIČ

99. DR. JOSEF MILOSLAV HURBAN

100. KAREL ŠIMANOVSKÝ

101. KAREL LINK

102. JOSEF VOJTĚCH HELLICH

103. PROF. JAN KREJČÍ

104. JAN PROKOPEC

105. FRANT. WIESNER

106. FRANTIŠEK SKOPALÍK

107. DR. JOSEF SCHÖBL

108. JOSEF FÖRSTER

109. TEREZIE SEIFERTOVÁ

110. KAREL ADÁMEK

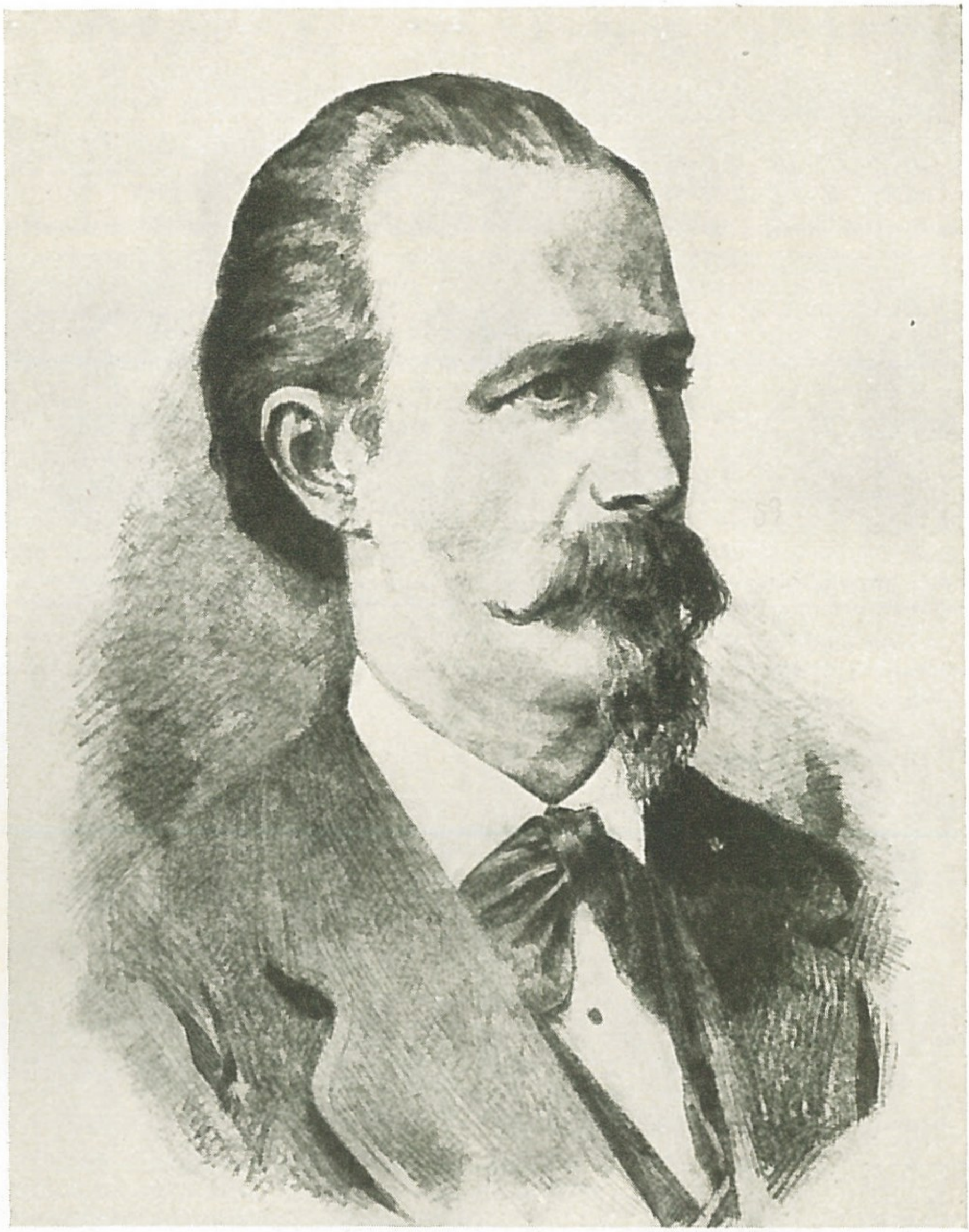

111. JOS. RICH. ROZKOŠNÝ

112. W. E. GLADSTONE

113. KAREL BENDL

114. PETR MAIXNER

115. KAREL STRAKATÝ

116. PROF. DR. ED. ALBERT

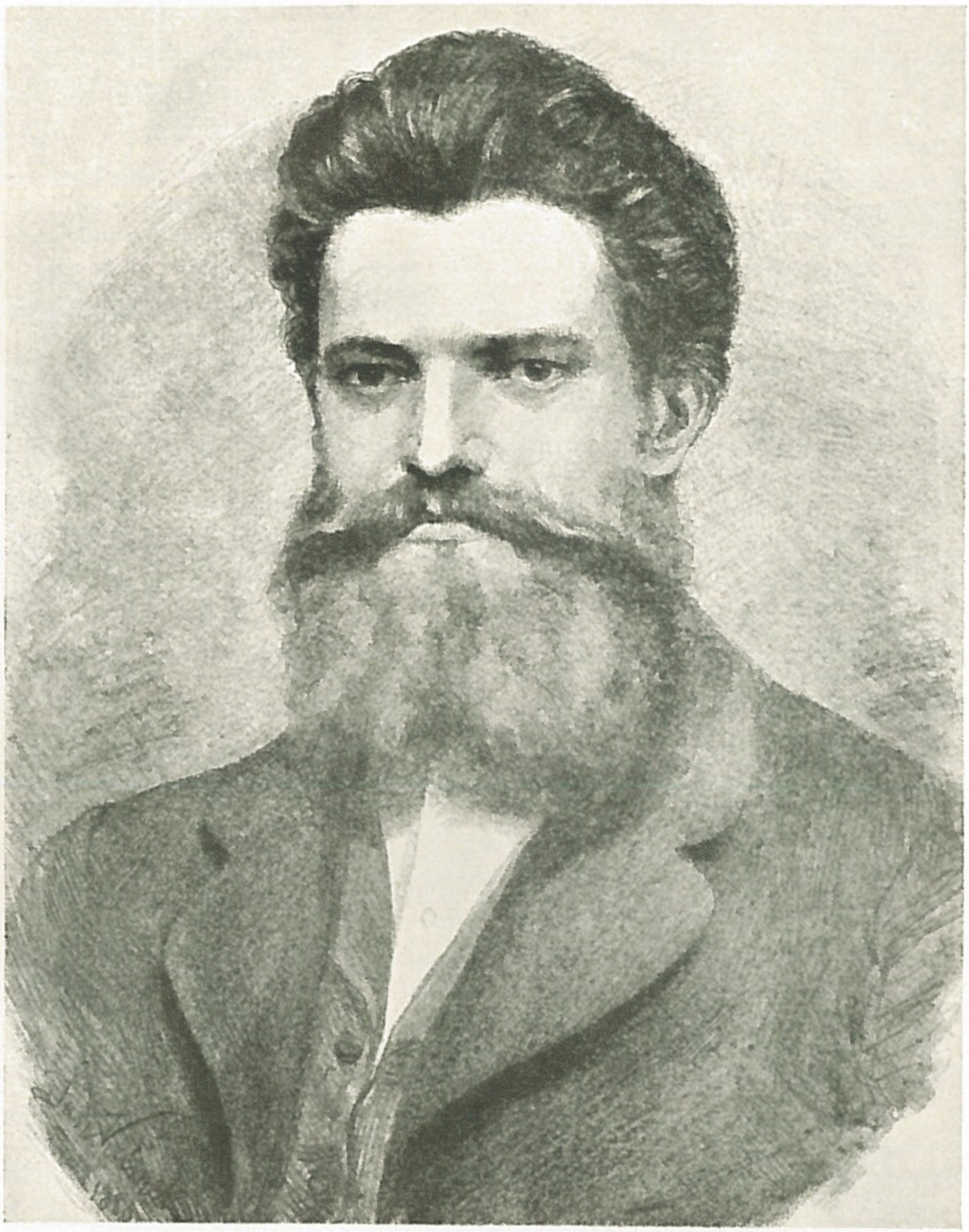

117. KAREL JONÁŠ

118. DR. FRANT. BRAUNER

119. P. JOSEF EHRENBERGER

120. EMILIE BEKOVSKÁ

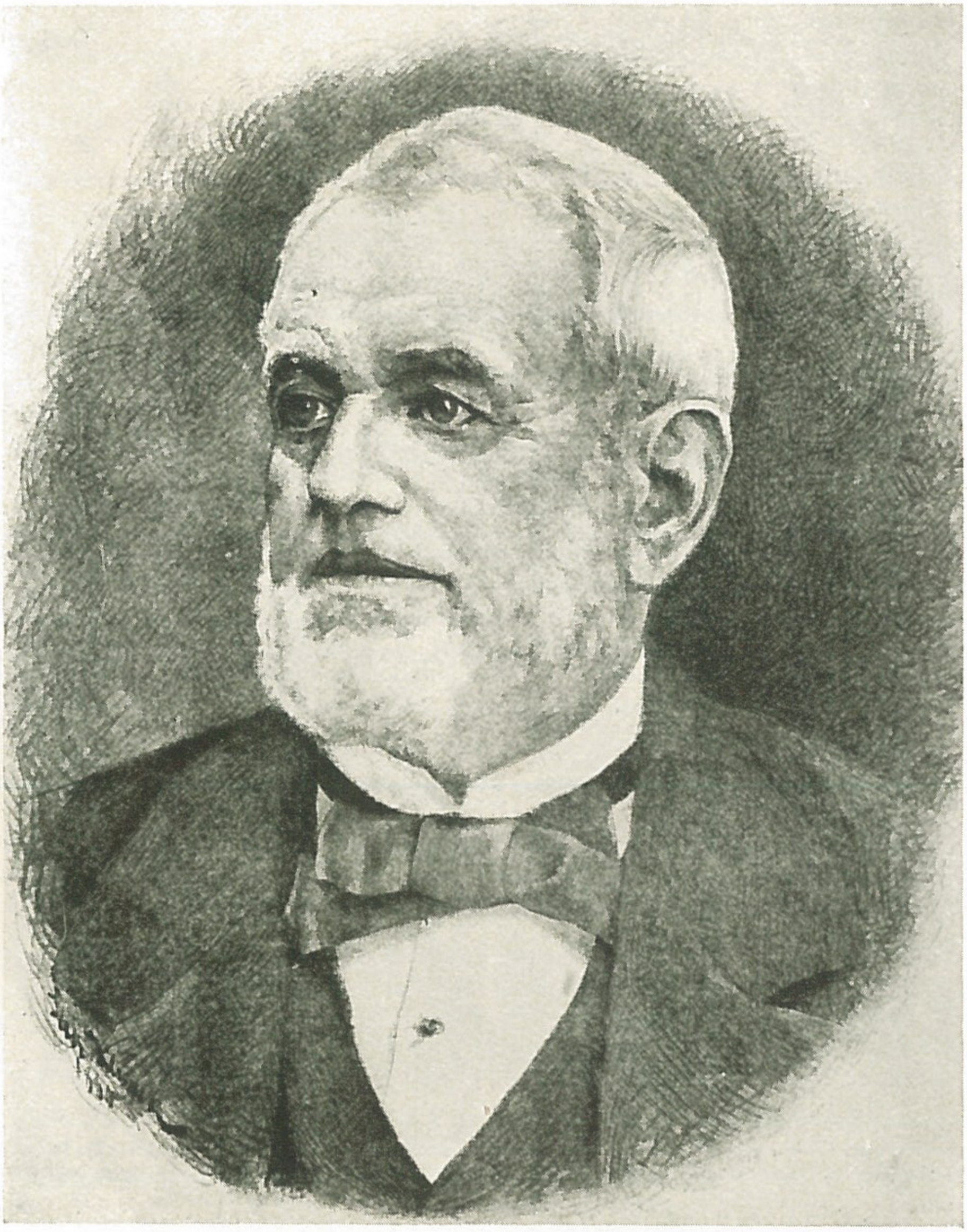

121. MED. DR. A. V. ŠLECHTA
RYTÍŘ SEDMIHORSKÝ

122. LADISLAV ZAVRTAL

123. DOBRODINEC JAN NOVOTNÝ

124. ČENĚK PACELT,
dobyvatel zlata a diamantů

125. FRANT. ŠPATNÝ

126. LUDVÍK ŠÍMEK

127. ČENĚK ŠERCL

128. FRANT. PĚKNÝ

29. PROF. DR. LAD. ČELAKOVSKÝ

130. ANNA KOLÁROVÁ

131. FRANTIŠEK PRAVDA

132. ELIŠKA KRÁSNOHORSKÁ

133. VIKTOR HUGO

134. PROF. DR. JOS. DURDÍK

135. EMANUEL TONNER

137. VÁCLAV BENEŠ TŘEBÍZSKÝ

138. JOS. PAUKNER — DR. JOS. ILLNER —
DR. ANT. JAVŮREK

139. ARNOŠT GRUND

140. VÁCLAV VLČEK

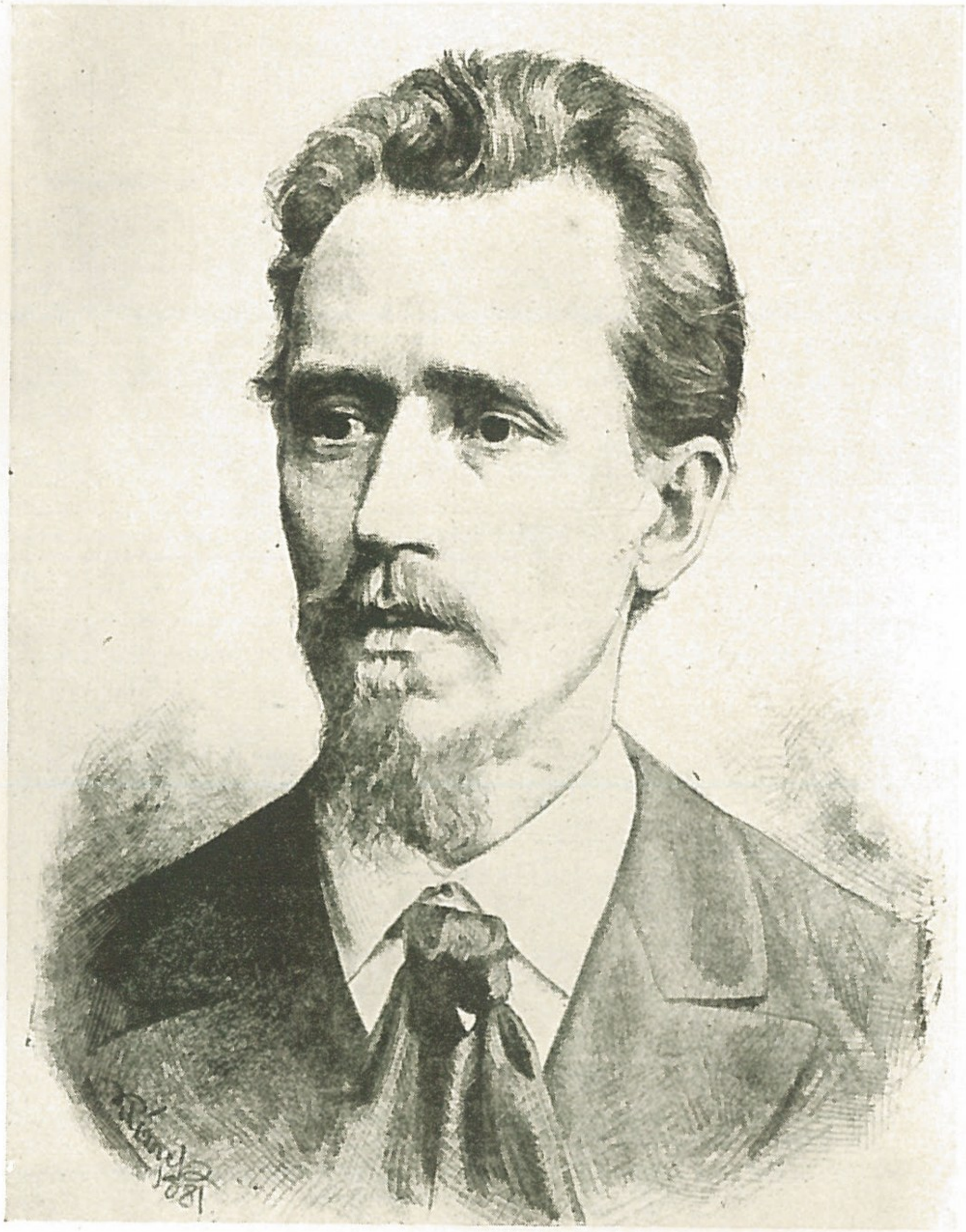

141. JOSEF V. SLÁDEK

142. VÁCLAV NEBESKÝ

143. P. JOSEF GREUTER

144. FR. K. DRAHOŇOVSKÝ

145. FRANT. HILMAR

146. MARUŠKA BITTNEROVÁ

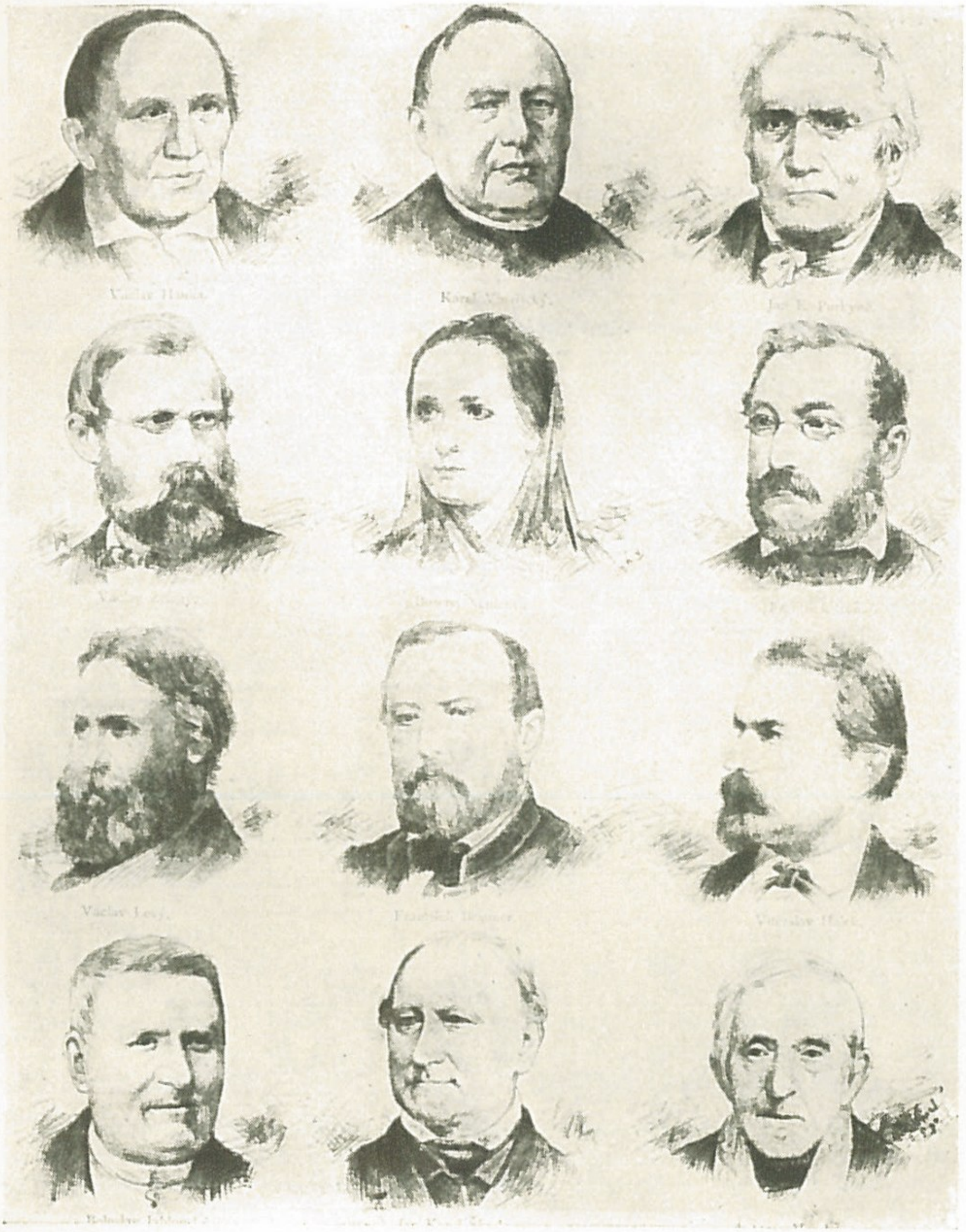

147. NA VYŠEHRADSKÉM ŽALOVĚ:

Václav Hanka	Karel Vinařický	Jan E. Purkyně
Václav Zelený	Božena Němcová	František Šohaj
Václav Levý	František Brauner	Vítězslav Hálek
Boleslav Jablonský	Jan Karel Škoda	Antonín Marek

148. ANTONÍN WAGNER

149. MINISTR DUNAJEWSKI

150. FRANTIŠEK ONDŘÍČEK

151. ANTONÍN LHOTA

152. VÁCLAV KRATOCHVIL

153. PROF. DR. JAROMÍR J. HANEL

156. OTTO HAUSNER

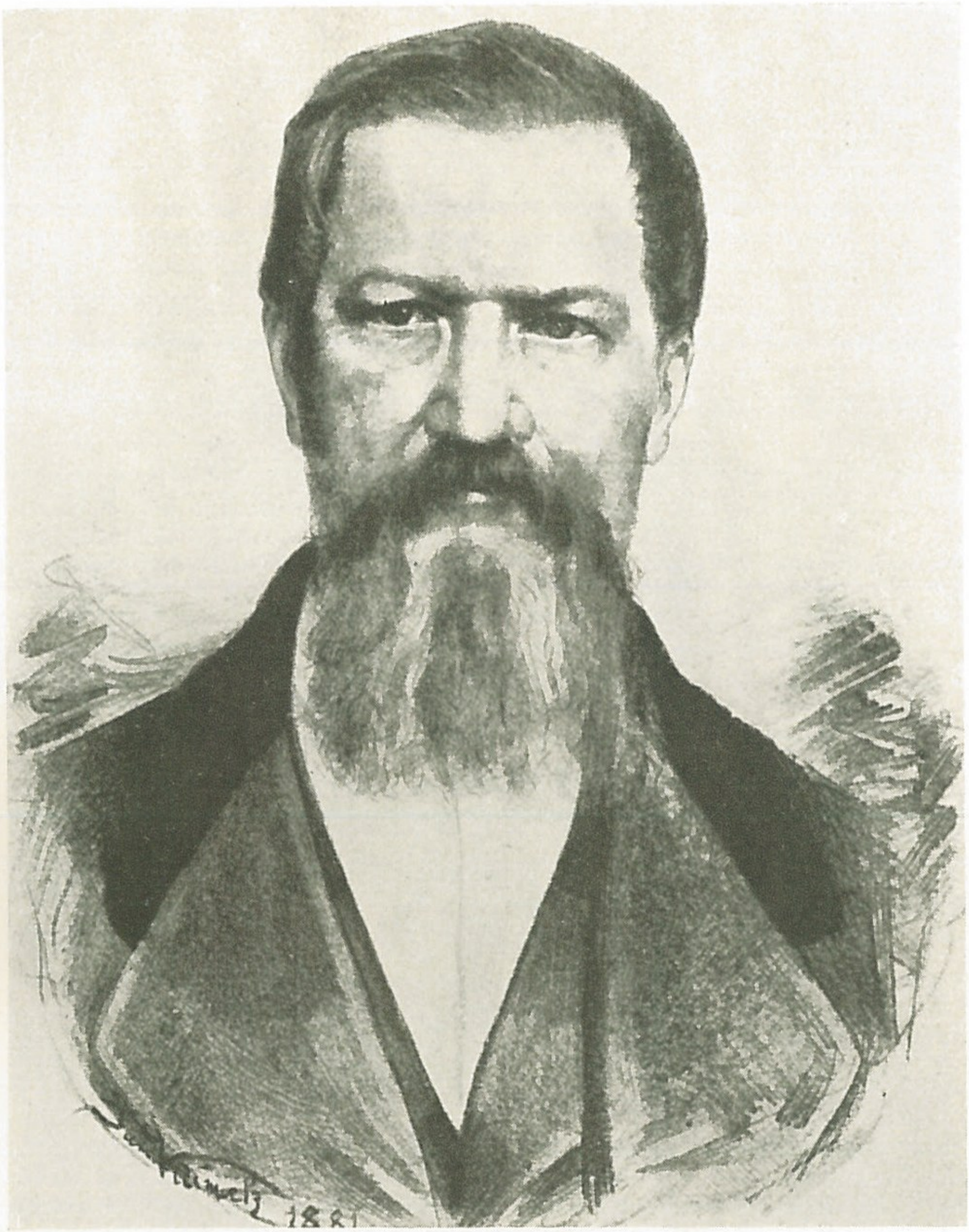

157. PETR FASTER

158. KATERINA PODHORSKÁ

159. FRANTIŠEK ŽENÍŠEK

160. DR. JOSEF ŠKODA

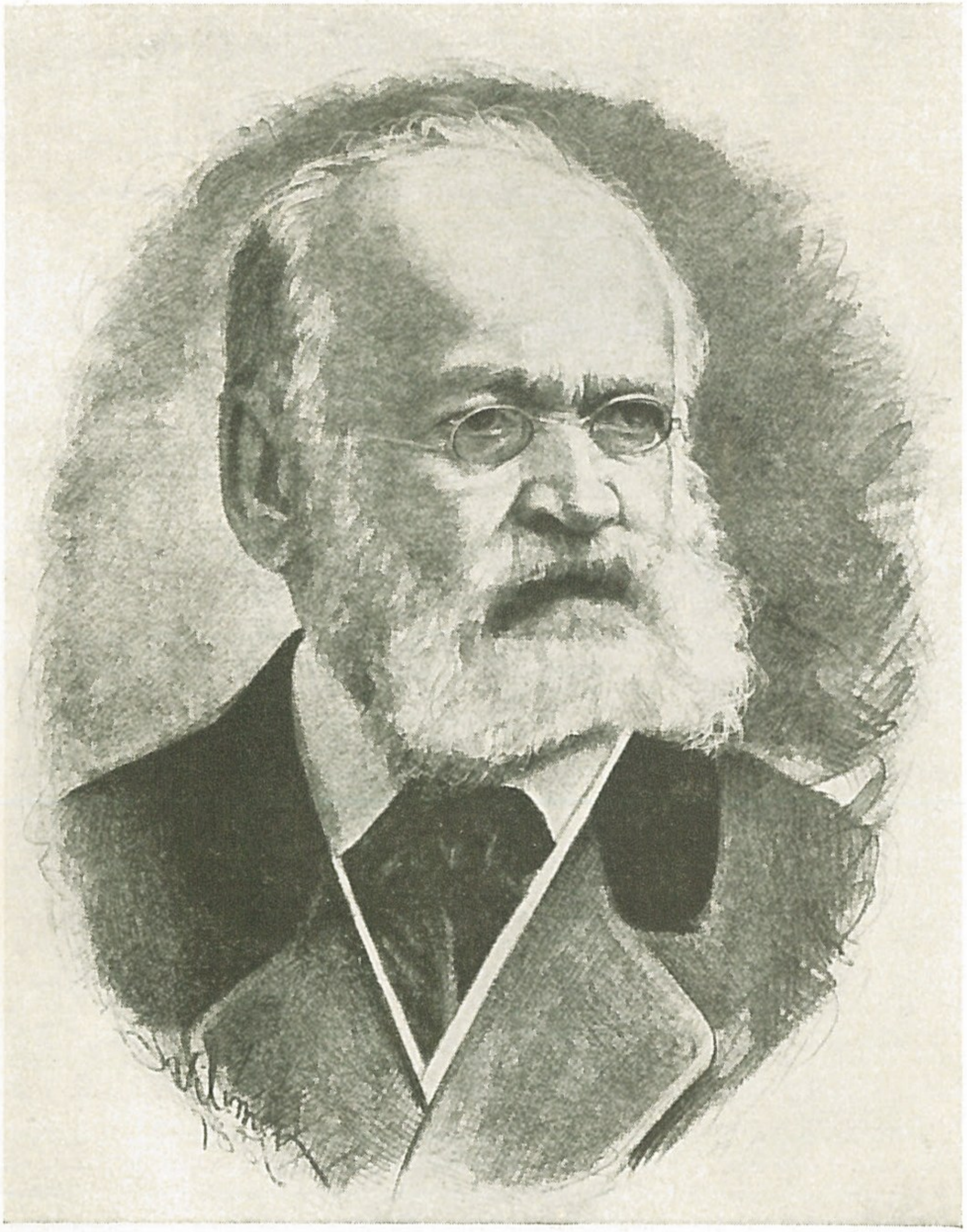

161. DR. JOSEF BOJISLAV PICHL

162. JAMES ABRAHAM GARFIELD

163. PROF. JOSEF WÜNSCH

164. JOSEF SEKYRA

165. MARIE POSPÍŠILOVA

172. PROF. DR. EMIL WEYR

173. ŽOFIE PODLIPSKÁ

174. BERNARD BOLZANO

175. VILÉM BLODEK

176. VOJTĚCH HYNAIS

177. JAN ZACPAL

178. ZDENKO FIBICH

179. KAREL JAROMÍR ERBEN

180. FRANT. KOLÁR

181. VASIL VEREŠČAGIN

182. DR. JAN BLEIWEIS

183. KAREŁ HERLOŠ

184. FRANT. SUŠIL

185. FERD. B. MIKOVEC

BIBLIOGRAFICKÝ DOSLOV

Svazky díla Jana Nerudy, jež označujeme v souborném vydání básníkova odkazu v *Knihovně klasiků* úhrnným názvem *Podobizny,* složeny jsou ze studií, úvah, poznámek a životopisů, jimiž Jan Neruda doprovázel kreslené portréty významných osob, domácích i cizích, otiskované na první straně *Humoristických listů* nakladatele Jos. R. Vilímka, jeho dobrého přítele. Účast v *Humoristických listech* měla v životě a práci Jana Nerudy obdobný význam jako jeho účast v redakci *Národních listů:* v obou těchto časopiseckých podnicích působil Jan Neruda po celý svůj život, obojím těmto listům zůstal Jan Neruda věren od jejich počátků až do svého konce. *Národní listy* byly založeny r. 1861, Jan Neruda se stal členem jejich redakce r. 1865 a působil v nich jako feuilletonista a i jinak až do srpna 1891; v *Humoristických listech* tiskl od I. ročníku (1858), za uvězněného Jos. R. Vilímka byl r. 1862 (v č. 40, 41 a 42) redaktorem, užíval v nich, pokud dosud víme, dvou pseudonymů (Janko, Antonín Barborka) a zejména byl stálým literárním průvodcem v jejich kulturní galerii.

Tato „podobiznářská" účast Jana Nerudy se začala v *Humoristických listech* r. 1873, těsně před koncem roku, 20. prosince, v 1. čísle ročníku XVI., jehož první dvě čísla vyšla ještě r. 1873, ale jehož ostatek už vycházel r. 1874. A tyto jeho „podobizny" pokračovaly pak až do 10. října 1874, kdy řada byla přerušena na plná tři léta. Až teprve zase 15. prosince 1877 obnovil J. R. Vilímek svou „galerii", a to už natrvalo. Jan Neruda psal pak pro něho podobizny po celých čtrnáct let, týden co týden, kromě dob, kdy byl nemocen nebo mimo Prahu, a kromě čísel, v nichž se dal zastoupit nebo na něž pro změnu připadl úvodní obrazový příspěvek z nějakého jiného cyklu. Jan Neruda byl *Humoristickým listům* v této spolupracovnické oblasti tak věrný, že jeho poslední podobiznu zde nalezneme ještě — 21. srpna 1891, den před jeho smrtí.

Naši předchůdci, vydavatelé odkazu Jana Nerudy, se pokusili o soubornou edici Nerudových „podobizen" z „Humórů" jen jednou, a uvázli tenkrát, r. 1915, v *Sebraných*

spisech Jana Nerudy v nakladatelství Fr. Topiče, na svazku prvním a dosud jediném, jenž v první řadě *Spisů* tvoří za redakce Karla Rožka díl XXXIII., nazvaný *Podobizny a karikatury*. Svazek tento se začíná portrétem z 20. prosince 1873 a končí se 25. listopadem 1882, ale je to jenom výbor z portrétů té desítky let. Má tedy tento svazek z těchto let 154 podobizen, kdežto v našem vydání je jich 185. Přibyly: 1874: Ledochowski, Usedlí redaktoři čeští II a III, Nová hlava, Rossi, Boschettiova, Hanka, Hálek; 1878: Viktor Emanuel, Lev XIII., Aksakov, Ristić; 1879: Grévy, Bílka, Šebor; 1880: Hurban, Rozkošný, Maixner, Strakatý, Ehrenberger, Šlechta, Zavrtal, Novotný, Šímek, Pěkný, Čelakovský, Kolárová, Pravda, Košut; 1881: Ondříček a Mikovec. Kromě tohoto nezdařeného pokusu o vydání „Podobizen a karikatur" v *Sebraných spisech* vydány byly ještě také dva malé výbory z Nerudových *„Podobizen"*. Prvý: *Jan Neruda, Český Slavín* (uspořádal F. Jungmann, Lidová knihovna, nakl. P. Prokop, Praha 1940), kde jsou s podobiznami z „Humórů" smíšeny podobné práce Nerudovy z jiných časopisů a kde se výběr „podobizen" z *Humoristických listů* omezil jen na materiál z let 1873—1882, t. j. na to, co K. Rožek sebral do I. svazku *Podobizen a karikatur*. Druhý výbor, *Jan Neruda o sobě, o jiných,* uspořádal Miloslav Novotný a vydal J. R. Vilímek, Praha 1948, s reprodukcemi původních portrétních ilustrací.

Výtvarných spolupracovníků měl Jan Neruda v této rozsáhlé galerii několik. R. 1873 to byl (podle podpisu) *Brádka* nebo *H. Brádka,* t. j. kreslíř a fotograf Jan Wolf, který užíval pseudonymu Hanuš Brádka, narozený r. 1841 a zemřelý 7. ledna 1875 v Praze sebevraždou; do r. 1873 působil v Českých Budějovicích, a jakmile pak přišel do Prahy, ihned se stal spolupracovníkem *Humoristických listů*. Ale pro Jana Nerudu vytvořil jen prvé dvě kresby. V r. 1874 nalézáme na těchto podobiznách šifry *Z sc*[ulpsit], *Fontanella kreslil,* hojně je kreseb anonymních, některé signatury jsou nečitelné (*Kol*...?), jednou se vyskytne šifra složená s písmen *A* a *S,* několikrát označení *Kamil, Kamil T* nebo *K. T.*, ale nejčastěji je zde pak zastoupen známý portrétista a litograf *Jan Vilímek,* který užívá i signatury složené z proplétajících se iniciál *J* a *V* nebo značky *Jan V.*, a také podpisu *Jeník Vilím* nebo *Jeník Vilímek;* 19. července 1879 máme u portrétu Svatopluka Čecha dokonce podivnou signaturu *Guillaume p.*, jež také jistě znamená Jana Vilímka (buď Guillaume le petit — Vilém malý — Vilímek, nebo Guillaume pinxit — Vilém namaloval). Naše vydání reprodukuje v přílohách všechny tyto kreslířské portréty, protože je

jako organickou součást projevu Nerudova není možná opominout.

Příspěvky Jana Nerudy jsou pravidelně anonymní, podepsány nebo šifrovány (*J. N.*) jsou jenom tehdy, když mají formu dopisu poslaného redaktorovi *Humoristických listů* Jos. R. Vilímkovi. Další bibliografické údaje o Nerudových podobiznách v Humoristických listech připojujeme k názvům jednotlivých příspěvků do obsahu tohoto svazku. Na našich obrazových přílohách uvádíme text, který je tištěn nebo uveden v Humoristických listech na obrazech, kdežto naše texty nadpisujeme tak, jak jsou nadepsány v Humoristických listech literární stati Nerudovy; ve většině případů se ovšem tento dvojí nadpis neliší. Někde však musili jsme jej přidati tu i tam, poněvadž v Humorech není nadepsána ani podobizna ani článek (na př. u Karla Adámka). Jinde jsme doplnili z Nerudova textu i titul našich obrazů, aby byly čtenáři (diváku) srozumitelné i o sobě. Pro přehlednost číslujeme obrazovou část i v obsahu.

JAZYKOVÉ POZNÁMKY

Text našeho vydání je upravován podle edičních zásad České akademie věd a umění z r. 1947, podle zkušeností Národní knihovny (Orbis) i podle zkušeností Ústavu pro českou literaturu. Upravujeme dále podle dnešní pravopisné normy Nerudův usus ve psaní slov cizích a jmen vlastních. Jména vlastní uvádíme na správný tvar, u slov cizích ponecháváme přepis Nerudův tam, kde si nejsme jisti, jak Neruda slovo vyslovoval. Nerudovu transkripci cizích slov ponecháváme proto jen v ojedinělých případech: atelýr, relíf, abonnement (55, 18), postillonem (66, 15), revolvrem (149, 4), engagementu (335, 22), medalii (375, 1).

Místo velkých písmen dáváme malá v těchto případech: Pánbůh, pánu Bohu, Bůh, Vánoce, Koleda, Velkonocům; i v osloveních: Vašeho (95, 25), Vaší (107, 7), Vás (151, 21 a 22), Vy (207, 11).

Z tvaroslovných dobových zvláštností ponecháváme trojvýchodné ryzý a z téhož důvodu zachováváme také instrumentál přátely, protože Jan Neruda má i akusativ přátely. Syntakticky vkládáme čárku tam, kde chybí podle našich dnešních zvyklostí, na př.: neobnášely víc, než obnáší (177, 24), dobře, ať je tedy (202, 9) a pod. Obráceně rušíme čárku: Frankfurtu, došlo (310, 13). Konečně poněkud měníme interpunkci v těchto případech: jako když bičem mrská! ať chytali (265, 20) — jako když bičem mrská“, ať chytali . . .; pováženou: Pravda-li (267, 27) — pováženou: pravda-li . . .; sloužili jí ve všech oborech (294, 13—14) — sloužili jí. Ve všech oborech . . .; na str. 366 dáváme za název místo tečky čárku a pak ihned pokračujeme v textu: Prof. Dr. Emil Weyr, řádný . . .; na str. 46, ř. 27 vložili jsme pro srozumitelnost pomlčku před slovo *bratři* (v originále: *líbají se bratři!*).

VĚCNÉ VYSVĚTLIVKY

Poznámka. Vysvětlujeme hlavně místa a slova, jež nenalezne čtenář v naučných slovnících. V údajích první číslice znamená stránku, druhá řádku. Při počítání řádek začínáme prvou řádkou vlastního textu, tedy nikoli nadpisem „podobizny“. Jména divadelních her, úloh v nich a herců nalezne čtenář v rejstříku svazků spisů Jana Nerudy, pojmenovaných *Divadlo.*

9, 3 *„Malá“* bylo rodné jméno Otilie Sklenářové; *s „Pannou“* — v úloze Panny Orleánské Friedricha Schillera.

10, 1 *Bazaine* — François Achille B., francouzský maršálek, kořistník z výpravy do Mexika, kapitulant z války prusko-francouzské a monarchista, odsouzený r. 1873 k smrti, ale omilostněný a r. 1874 uprchlý z vězení. Zemřel v Madridě r. 1888.

10, 12 *Helenu* — Ostrov sv. Heleny; *Markétu* — Sainte Margueritte — ostrov blíž Cannes, kde bylo vězeni.

13 *Paní Náprstková* — Anna, matka Vojtěcha a Ferdinanda Fingerhutů-Náprstků, kterou nazývala pražská chudina „panímaminkou“.

13, 1 *potomci Aronovi* — Aron, velekněz židovský, v jeho rodině dědičně byl úřad velekněžský.

14 *Belcredi* — Engelbert.

14, 3 *Alfons Šťastný* ... vášnivý agrární demokrat, odpůrce šlechty a náboženství.

15, 29 *Likánům* — obyvatelům Charvátska na březích řeky Liky v někdejší tak zv. Vojenské hranici charvátské, kteří tvořili v obranném rakouském systému proti Turkům „pluk Likánský“.

15, 29 *leckdes* — v Rakousku.

16, 1 *v noci s postele* — Neruda myslí na případ K. Havlíčka Borovského.

16, 5 *„Slovan všude bratry má“* — refrén písně J. V. Picky-Al. Jelena („Já jsem Slovan s duší tělem ...“).

17, 12 *Spohr,* Ludwig, německý skladatel (1784—1859).

17, 17 *„Cantores amant humores“* — doslovně: Kantoři (zpěváci) milují tekutiny, ale Jan Neruda myslí: Pěvci milují Humory.

18, 2 *místo všelikých Tomášů* — místo nevěřících v budoucnost národa.

19, 2 *zítra kobylu páně Steffkovu* — velitele pražských ostrostřelců, Němce, oblíbené směšné figury Humoristických listů.

19, 14 *fidibus* — smotek nebo proužek papíru k zapalování dýmek v kuřáckých společnostech.

19, 22 *Hádejte se* — tehdejší spory staročechů s mladočechy, v témž čísle Humoristických listů ilustrace „Národ sobě" — jen že co?", kde zástupce staročechů Ant. O. Zeithammer je „na štíru" se zástupcem mladočechů Karlem Sladkovským.

22, 20 *bulce* — oblíbené obrozenské hře v karty, u nás proslavené V. Kl. Klicperou, jenž napsal její pravidla.

23, 13 *pro našeho nynějšího redaktora* — M. J. Baláka.

24, 14 *za nynější „roztrhané" doby* — boje staročechů s mladočechy.

24, 27 *anathema sit* — budiž proklet (církevní proklínací formule).

24, 27 *„dienstfreundlichst"* — s největší blahovůlí.

25, 1 *„Fotr, oni mně . . .* — Filip Makedonský byl otec Alexandra Velikého Makedonského.

25, 6 *„Was er webt, dass weiss kein Weber"* — Co on tká, neví žádný tkadlec.

26, 1, 3 *„Bývali Pražané . . . Tak je znal svět"* — podle písně Bývali Čechové, statní jonáci . . .

26, 6 *Trebizondy* — opereta J. Offenbacha Princezna z Trebizondu.

26, 7 *„kaučukoví umělci"* — akrobati.

27, 10 *s hor, kdež dle básníka ložíruje prý svoboda,* — Schiller, Panna Orleánská: „auf den Bergen ist Freiheit".

27, 21 *Kdo sčítá ty zástupy, vyjmenuje jmena* — citát ze Schillerovy básně „Jeřábi Ibykovi".

27, 25 *Na Arbesa* — Arbes byl od 24. září 1873 jako politický vězeň žalářován v České Lípě, kdež si pobyl až do 15. října 1874.

27, 27 *in effigie* — v obraze.

28, 1 *pan Pölitz* — Heinrich Ludwig P., německý historik (1772—1838).

28, 2 *před slavným panem Konstantinem* — Karlem Adolfem Konstantinem Höflerem, rovněž německým historikem (1811—1897), v l. 1851—1881 profesorem na pražské universitě, Čechům krajně nepřátelským, odpůrcem Fr. Palackého.

28, 4 *„Freue dich, deutscher Jüngling . . ."* — Raduj se, německý jinochu, i Hus byl Němec!

29, 1 *„Od končin země . . .“* — v Smutném hlasu zaplašeného hněvem božím pastýře k rozplašenému, hynoucímu stádu (1660).

29, 14 *veniant pueri . . .* — ať přijdou hoši a ať se učí moudrými býti.

30, 10 *lokální zpěvačka* — v t. zv. lokálních fraškách, jejichž děj se odehrává v Praze.

30, 15 *Dcera pluku* — opera Gaetana Donizettiho, italského skladatele.

30, 17 *krom pana Ferdinanda Náprstka,* bratra Vojtěchova; Ferdinand byl divadelní enthusiast.

32 *Václav Hanka* — Jan Neruda si V. Hanky vážil po celý život, hlavně proto, že nalezl Rukopis Královédvorský, jenž měl tak mocný vliv na tvůrčí umění české v XIX. století; Jan Neruda nechtěl doznat, že by šlo o rukopisný padělek a podvod.

34, 12 *s mudrcem Davidem* — Kuhem, německým publicistou pražským, spor o pravost RKZ v Tagesbote aus Böhmen.

37, 1 *Národ nesvorný . . .* boje staročechů s mladočechy.

41, 1 *Náš první obraz* — po tříleté přestávce, od 10. října 1874 do 15. prosince 1877.

41, 12 *Lawrence,* Thomas — anglický portrétista (1769 až 1830).

41, 30 *evangelista — blahověst,* evangelium znamená řecky šťastné poselství, blahá zvěst.

45, 9 *Ladislav Čelakovský* — rozuměj: František Ladislav Čelakovský.

45, 27 *Dům umělců,* někdejší Rudolfínum, nyní opět Dům umělců, který byl vystavěn na prostoře, kde bývalo pražské Rejdiště.

46, 15 *slavnosti základní* — slavnosti položení základního kamene 16. května 1868.

46, 16 *přes dobu zlého rozkolu* — boje mladočechů (Sladkovský) se staročechy (Rieger) o Národní divadlo.

49, 8 *dolce far niente* — italsky: sladká zahálka.

50, 11 *bohatý ústav* — Průmyslové museum.

51, 2 *„neomylnosti“* — papežské, Jan Neruda psal proti ní.

51, 18 *„Unita Italia“* — Sjednocená Italie.

52, 5 *„re galantuomo“* — král roztomilý.

53, 12 *Rusům při jeho muzice* — ruské vojenské expedici na pomoc balkánským Slovanům proti Turkům.

54, 1 *říznost jeho zvuku* — dostali při něm „nařezáno“ od Rusů.

60, 24 *Sirach* — Jesus Sirach, autor jedné části bible.

62, 1 *Homo Leo, nikoli Felis Leo* — Člověk Lev, nikoli

Kočka Lev; *Linné,* Karl, švédský přírodovědec, tvůrce soustavy přírodopisné, v níž každého živočicha a každou rostlinu označil dvojím jménem, rodovým a druhovým.

62, 14 *Lvice jeho* — paní Marie Lvová.

62, 17 *„leo dulce rugiens“* — lev sladce řvoucí.

63, 10 *liónem* — lvem, lión byl tehdy obvyklý termín pro šviháky, lvy Příkopů, lvy salonů.

64, 2 *invasi* — Adolf Heyduk básnickou sbírkou Cimbál a husle, z níž jsou další citáty.

65, 19 *v Lumíru báseň „Srubněte ji!“* — 30. III. 1877, na str. 129.

65, 25 *„dvé krásných očí“* — název veselohry Františka Zákrejse; zde jsou myšleny oči Emilky Reinerové z Písku, pozdější paní Heydukové.

65, 26 *entomologická sbírka* — sbírka hmyzu.

65, 28 *Dolfi* — tak nazýval Jan Neruda svého důvěrného přítele Heyduka od mládí.

66, 15 *postillonem Gorčakovým* — Alexandra Michailoviče G., carského diplomata, který na berlínském kongresu r. 1878 přispěl k osvobození balkánských Slovanů, kromě Bosny a Hercegoviny.

66, 16 *v Hálkově vesnické pohádce* — báseň Postilion v Hálkových Pohádkách z naší vesnice (knižně 1874).

66, 28 *mit einem blanken Heller in der Tasche* — s pouhým halířem v kapse.

66, 29 *N. fr. Pr.* — Neue freie Presse, vídeňský deník.

68, 1 *Primadonna artis utriusque* — primadona obojího umění.

68, 15 *Opernsängerin* — operní pěvkyně.

69, 7 *„Otylka“* — Otilie Sklenářová-Malá.

72, 6 *tak málo životopisu* — Janu Nerudovi se tak zdálo zblízka, dnes víme (Miloslav Novotný. Nižegorodský dragón Bohumil Havlasa, Praha 1941), jak byl jeho krátký život přeplněn událostmi, krisemi, prací, skutky, dobrodružností i vojenským hrdinstvím.

72, 16—17 *Balcárek, Aleš — Adamec, František — Prokop, František,* tři nadějní záhy zemřelí spisovatelé; Prokopovi, svému příteli, napsal Jan Neruda nekrolog r. 1863 do Rodinné kroniky.

75, 30 *Davalažiri* — tak Neruda přepisuje název himalajského masivu Dhavalaguiry.

76, 3 *Orion* — postava z řeckého bájesloví; byv oslepen, Orion získal opět zrak v paprscích Héliových, v paprscích slunce.

79, 5 *karýrovanější* — kostkovanější, krejčí nosili tehdy s oblibou šaty z látek hrubě kostkovaných.

79, 7 *Strizzi, že nemůže být šajtlovanější* — fešák, že nemůže mít účes nápadnější.

79, 28 *v Muncifaji* — Smečno u Slaného, pův. latinský název Mons fagi, Hora buková.

80, 11 *Schewa* (Shewa, angl. Jew) — žid, citát z proslulého Börnova pojednání o Cumberlandově hře „Žid" (Börne, Dramaturgische Blätter v jeho sebraných spisech, IV., 1868, str. 74).

81, 1 *Summum jus* . . . překlad: Nejvyšší právo, nejvyšší křivda. — Není pak zákon nic jiného než řádný a z vůle bohů vzešlý zákon, přikazující věci čestné, zakazující opak. — Dobrý člověk kdo je? Kdo zachovává rady otcovské, zákony, právo.

81, 20 *o českých právech* — myslí se tu t. zv. historické právo české, jež bylo v českém státoprávním boji uplatňováno proti rakouské vládě.

83, 2 *Bohuslav Kroupa* (1840—1912). český malíř a kreslíř, generace Jana Nerudy s ním spolupracovala v svých ilustrovaných časopisech.

83, 15 *do Kravína* — dvorec v místech, kde se dnes protíná Budečská ulice a Korunní třída na Král. Vinohradech, místo tenkrát pro pražskou hospodyňku již velmi vzdálené.

83, 27 *jako šinákl* — jako úzká, zašpičatěná loďka.

84, 15 *jux* — Nerudovo oblíbené slovo — švanda.

87, 20 *Od Sekvany* — od Seiny, t. j. z Paříže.

87, 22 *„Le roi est mort, vive — le Dauphin!"* — Král je mrtev, ať žije — následník! Toto okřídlené úsloví zní původně: Král je mrtev, ať žije král!

88, 5 *útrapy dvou národů* — Čechů a Černohorců.

89, 5 *jako bychom stáli nad hrobem* . . . — Berlínský kongres, který v červnu a červenci 1878 za vedení Bismarckova uspořádal poměry na slovanském Balkánu proti zájmům Ruska a Slovanů.

93, 7 *I já jsem se zrodil* . . . úvodní verše Rubešovy deklamovánky Básník; čtvrtý verš (Spisy F. J. Rubeše, I. 1861, str. 17): *slibovaly hory zlaté* si Jan Neruda doplnil: *slibovaly hory doly zlaté.*

94 *Jan Nepomucký Krouský* (nar. se 1814 v Katusicích — zemřel tamže 1876), zemědělský odborník, vlastenec, pořadatel táborů lidu, důvěrný přítel českých spisovatelů (jeho obsáhlá korespondence: Dopisování J. Krouského, Praha 1932).

94, 6 *pomník jen jeden* — studenta na dvoře Klementina.

96, 9 *z odpoledních her nedělních* — zprvu se smělo česky hrát v pražském Stavovském divadle jen v neděli odpoledne.

98, 2 *historik Beda Dudík* dosáhl toho, že Švédové vrátili r. 1878 do brněnského archivu 21 rukopisů, které na Moravě ukořistili v třicetileté válce; latinské jméno Beda Neruda počešťuje.

100, 9 *jako Scipio hudbu sfér* — podle římského filosofa M. T. Cicerona („De republica", oddíl „Scipionův sen") se promění spravedlivý člověk po smrti ve hvězdu a naslouchá harmonii sfér.

102, 1 *„Cavourem srbským"* — má pro Srbsko takový význam jako pro Italii její sjednotitel diplomat Camillo Benso Cavour.

103, 5 *mír svatoštěpánský* — jímž se skončila r. 1878 rusko-turecká válka na Balkáně, v níž Rusové osvobodili část Slovanů balkánských.

106, 13 *v „Diblíku"* — hře napsané Charlottou Birch-Pfeifferovou a přeložené J. V. Fričem za spolupráce Boženy Němcové.

107, 18 *rantlovaný koflíček* — s barevnou obrubou.

107, 20 *až na „soc"* — až na poslední doušek.

108, 23 *Janus* — římský bůh s dvěma obličeji, s jedním hledícím dozadu, do minulosti, s druhým dopředu, do budoucnosti.

114 — *Dr. Ant. Stecker* (1855—1888), český cestovatel po Africe (Kongo, Egypt, Habeš).

115, 9 *mouřenína, který vykonav ... svůj úkol, může jít* — zobecnělý citát ze Schillerova dramatu Die Verschwörung des Fiesco von Genua (Spiknutí Fiesca z Janova).

115, 18 *lunty* — stočené hadry, jimiž se zapalovaly primitivní střelné zbraně, doutnáky, v přeneseném smyslu zde: vychrtlí lidé.

121, 17 překlad: Buď zdráv tedy, roku nastupující, běž si dráhou tobě vykázanou stejně špatně jako tvůj mizerný předchůdce, muč si dále národy přízní tvou neobdařené, buď — možná-li — horší roku právě zaniklého.

125, 25 *Quot morbi ...* Kolik nemocí, tolik lékařů; kolik partesů, tolik umění.

126, 5 *praxis aurea* — zlatá praxe.

126, 14 *Prosit* — Na zdraví!

126, 17 *et in majorem Aesculapii gloriam* — a k větší slávě Aeskulapově.

128, 31 *Ja — den wenn wir haben könnten!* — Ano, toho kdybychom měli!

134, 19 *s právě vysvěceným praporem ...* — viz feuilleton Jana Nerudy z Hlasu 3. června 1862; slavnost byla 1. června, budova Apolla, kde měli tenkrát Sokolové tělocvičnu, byla v Praze II, Ječná ulice č. 27 n.

136, 2 *„Malý vévoda“*, opereta Ch. Lecocqa na slova Meilhacova a Halévyova.

136, 15 *Goethenů* — Nerudovo skloňování jména Goethe.

138, 30 *první „Máj“* — první ročník almanachu Máj z r. 1858.

142, 13 *kdysi v severní Italii* — Jan Neruda tam byl r. 1868 a 1869 (viz Obrazy z ciziny).

143, 2, 22 — rozpomínky Jana Nerudy z pobytu v Paříži r. 1863 (viz Menší cesty).

143, 3 *Galerie...* Galerie portrétů slavných osobností.

147, 11 *De vivis nil nisi bene* — O živých jen dobré.

147, 28 *Šiking* — čínská kniha písní, sebraná Konfuciem.

148, 15 *„O dvou Petrovských“* — feuilleton ze 4. června r. 1874, Janem Nerudou zahrnutý do knihy Žerty, hravé i dravé (1877).

153, 1 *některého z českých Janů* — je to v den Jana Nepomuckého, „patrona“ Nerudova.

154, 12 *„Roscius Trepidans“* — chvějící se Roscius, Quintus Roscius Gallus, římský herec z I. stol. před Kristem, původem otrok.

155, 2 *freimaurerskou lóži* — zednářskou lóži; v pozůstalosti Jana Nerudy se zachovalo pozvání na toto zednářské zasedání, adresované Josefu V. Fričovi. Jan Neruda psal obšírně o tomto svém pařížském dobrodružství v Květech svých a Hálkových (I. 1865—1866, str. 515): Návštěva u svobodných zedníků. Článek podepsal šifrou J. N.

156, 11 *Histoire de l'Autriche-Hongrie* — Dějiny Rakousko-Uherska.

157, 13 *michelangeleskní* — jakou měl nejslavnější sochař a malíř italské renesance Michelangelo Buonarotti.

157, 18 *Matějko* — tak Jan Neruda přepisuje jméno polského malíře Jana Matejka, snad i s vědomím, že Matejko pocházel po otci z krve české.

160, 24 *první ceny veseloherní* — zprávu o výsledku soutěže na veselohru, vypsané Ferd. Náprstkem 29. června 1878, otiskuje na př. Světozor z 13. června 1879 (str. 287); J. J. Stankovský dostal první cenu 100 zlatých za veselohru „Malý král“.

164, 5 *Učinit konec* — bojům o pravost rukopisů Královédvorského a Zelenohorského.

165, 11 *item* — latinsky: rovněž.

166, 4 *Leander plaval* — přes Hellespont (Dardanely) z Asie do Evropy za svou milenkou Hero, kněžkou bohyně Artemidy.

171, 19 *tour-retourkartu* — jízdní lístek tam a zpět.

174, 25 *předseda a místopředseda* — Fr. Lad. Rieger a Karel Sladkovský.

186, 24 *Matěj Šamberk* — divadelním a literárním jménem Fedinand František Šamberk.

187, 1 *autograf Jablonského* — na 1. str. 20. čísla Lumíru z 20. července 1879: „Pozdrav do Vlasti".

187, 14 *Nestor* — nejstarší, jako byl Nestor nejstarší mezi vůdci Řeků obléhajících Tróju.

188, 9 *slíbil ... paměti své* — Boleslav Jablonský své paměti nenapsal.

193, 1 *adresní debata* — debata o adrese, vypracované Fr. L. Riegrem, kterou česká buržoasie nabízela Rakousku aktivní spolupráci za politické ústupky.

193, 8 *co člena pravice* — oposice slovanská v rakouském říšském sněmu ve Vídni.

195, 14 *„memento mori"* (lat.) — pomni, že zemřeš.

195, 26 *svůj Králové Hradec* — svou úplnou porážku, takovou, jakou u Hradce Králové utrpělo r. 1866 Rakousko od Pruska.

197, 21 *„U nás jest ...* — Jan Neruda byl v Uhřích jako politický zpravodaj Národních listů r. 1869 (viz Obrazy z ciziny).

198, 17 *povahu Janusovu* — viz pozn. ke str. 108.

200, 1 *Nepotřeboval několik desítiletí, by sobě získal uznání* — Jan Neruda paroduje tu, co o něm napsal J. Arbes ve Světozoru 18. října 1878 (str. 525): „... u Nerudy trvalo to takměř čtvrt století, než došel uznání ...".

200, 2 *Napsal povídku svou první* — „Svatý Xaverius", kterou otiskl Lumír za redakce Jana Nerudy r. 1873 a jíž Jan Neruda dal slavné žánrové označení romanetto.

200, 9 *heterogenní* — různorodý.

201, 14 *Arbesovy „povahopisné výminky"* — J. Arbes má takové studie, jež shrnul do svazku „Záhadné povahy".

203, 9 *umějí i numera tahat* — viz, co o tom píše Jan Neruda v Týdnu v tichém domě (Povídky malostranské).

203, 10 *trilobité* — zkamenělí pravěcí korýši, jejichž tělo je rozděleno podélně na tři díly, laloky.

207, 14 *dvě Heydukovy písně* — v témže čísle a na téže stránce Humoristických listů, první „Miloslavu Hurbanovi", druhá „Svetozaru Hurbanovi".

209, 7 *na ten výbor starý* — Jan Neruda v něm byl v letech 1865—1867 jednatelem; jsou dochovány protokoly schůzí z těch let, zapsané rukou Nerudovou.

210, 29 *složil „Besedu"* — spolu s Janem Nerudou, slavným tanečníkem z let 50. a 60., a vydal ji r. 1863 tiskem. Neruda na to vzpomíná v Národních listech 11. listopadu 1888.

217, 22 *jako druhdy Prokop* — jako Prokop Holý, který protáhl vítězně Německem a učinil jeho velikou část husitům poplatnou.

218, 11 *Každý člověk štěstí svého kovářem* — latinské a německé přísloví.

218, 19 *nebylo tu muže nad kováře* — Jan Neruda zde myslí na „Kovářskou“ Fr. L. Riegra, k níž složil nápěv Ludevít Procházka a jež se začíná: Není muže nad kováře...

220, 24 *Sedláci, jonáci...* Fr. Sušil, Moravské národní písně. III. vyd., 1941, píseň č. 1421.

221, 5 *Kdosi na mne volá* — tamže, píseň č. 1587.

221, 17 *pro Hanu* — pro Hanou, pro Hanáky.

221, 22 *heslo své nad základním kamenem* — Fr. Skopalík v kroji hanáckém řekl jménem obcí moravských: „My jsme a budeme svoji. Svorně kupředu k šťastné budoucnosti!“

223, 8 *veškeré bohaté sbírky Schöblovy* — působil jako praktický lékař v Poličanech u Hořic.

224 *Josef Förster* — otec nár. umělce J. B. Foerstera.

227, 2 *stařickým úlohám* — stařický je odvozeno od slova *stařík*.

227, 8 *Brava* — italsky: Znamenitá.

229, 28 *o Akademii českých žurnalistů* — Jan Neruda byl předsedou Spolku českých žurnalistů a ti za jeho vedení pořádali každoročně o Janu Nepomuckém, Nerudovu patronu křestním, valnou hromadu, spojenou s akademií; Jan Neruda se vždy staral úzkostlivě o umělecký program této slavnosti.

234, 8 *„Národ sobě“* — památník vydaný ve prospěch Národního divadla v květnu 1880; zde je mezi hudebními autografy reprodukován také hudební rukopis Karla Bendla.

235, 13 *„Národ sobě“* po prvé je seřadil — v tomto sborníku jsou naši výtvarníci zastoupeni autogramy i reprodukcemi kreseb.

236, 9 *v Studničkově... výstavě národních krojů* — Alois Studnička oznámil již v březnu 1880 (na př. v Světozoru, str. 132), že tuto výstavu uspořádá v květnu.

236, 18 *Bude nám... zachována...* u Prokopa Tomana (Slovník výtv. umělců, II. 62) se jmenuje tento obraz „Dívčí boj v Čechách“; o tom, je-li obraz v Československu, nevíme, v majetku Národní galerie není.

237, 1 *Kolár starší* — Josef Jiří Kolár.

237, 22 *z dob svého útlého mládí* — Jan Neruda byl na gymnasiu spolužákem syna Strakatého, Jana, příštího právníka a politika.

238, 13 *jejich vydavatele* — Jos. R. Vilímka staršího.

238, 18 *„latinská kuchyně“* — lékařská, lékárnická, jež si své jídelní předpisy píše latinsky.

239, 1 *„Kde domov můj“* — Karel Strakatý zpíval ve Fidlovačce J. K. Tyla 21. prosince 1834 po prvé Kde domov můj.

240, 14 a d. *Zbyhoň* a citáty z Rukopisu Královédvorského.

249, 13 *Sedmihorky* — Jan Neruda se tam také zotavoval v ústavu Dr. A. V. Šlechty, z tohoto pobytu známe čtyři karikatury Jana Nerudy, kresby Fr. Kolára (viz Miloslav Novotný, Nové podoby Jana Nerudy, Literární noviny 1951, str. 56 d., a Z listáře Jana Nerudy, Praha 1932.)

249, 18 *munificence* — štědrost.

251, 8 *Zavrtala staršího* — Václava.

255, 2 *Pacelt* — ponecháváme Nerudovu ortografii jména, třeba nyní píšeme Paclt.

255, 14 *zženkylá* — zženštilá.

255, 27 *na bojiště* — USA tehdy bojovaly proti svým jižním otrokářským sousedům za lidská práva černochů.

256, 23 *polské povstání* — potlačené carským Ruskem r. 1863.

256, 24 *Šlesvik-Holštýn* — r. 1864 dobyt Pruskem a jeho spojencem Rakouskem na Dánsku.

257, 18 *kaustická otázka* — palčivá, řezavá otázka.

259, 10 *Wilsonka* — šicí stroj značky Wilson.

259, 16 *„šelma sedlák“* — opera Ant. Dvořáka Šelma sedlák měla premiéru r. 1878, viz str. 58.

259, 21 *„panem Francem ...“* — figurka z Rubešovy humoresky Pan amanuensis na venku.

260, 33 *kláštera sv. jirského* — na Hradčanech.

261, 11 *„anražovaný ...* z franc. enragé — zuřivý.

261, 30 *„ukollerovali“* — rozdrtili po způsobu místodržitele Alexandra Kollera, pronásledovatele všeho, co se mu zdálo u nás nebezpečné pro Rakousko.

261, 31 *průmyslové jednotě* — t. j. Jednotě k povzbuzení průmyslu v Čechách, založené r. 1833.

262, 6 *kde jsme Šímka ... navštívili* — Jan Neruda byl v Římě r. 1870 (viz Obrazy z ciziny).

263, 9 *medolínské sousoší* — sv. Anny, Lukáše a Methoděje z bílého kamene medolínu (melilithu).

263, 20 *Jiřího Poděbrada* vytvořil pro Dům umělců.

264, 7 *Neue freie* — Neue freie Presse.

264, 22 *Nožička z Krče* — veršovnický pseudonymní spolupracovník Humoristických listů, snad J. B. Pichl, viz pozn. k str. 342, 30; zajímavý výklad o tomto jménu má Fr. Ruth, Kronika královské Prahy a obcí sousedních, II., str.

625: Říkávají „Nožička z Krče“ o někom, kdo vyplácí „hotovými“. Nožička býval justiciár panský zde (t. j. v Krči) a pak v Michli, jenž pro nepoctivost potom zemřel v trestnici u sv. Václava. Toho však pořekadlo ono se netýká; jednou v letech šedesátých minulého století v pivovarni restauraci v Horní Krči byla hádka studentů českých a německých, do níž „zasáhli“ sladovníci, ulámavše „nožičky“ od stolic v zahradě.

265, 33 *leider* — německy: bohužel.

267, 36 *nolens volens* — ať chce nebo nechce.

268, 11 *„Nepsal tragedií ...* Jan Neruda cituje svůj vlastní nekrolog o „otci Pěkném“ z Národních listů z 15. března 1874.

271, 11 *o „česká kvítka“* — Jan Neruda myslí i na cyklus epigramů „Kvítí“ otce Ladislavova Fr. Lad. Čelakovského.

278, 19 *„česky“ časovějších veršů* — Neruda vzpomíná autora Básní a Žižky, revolucionáře z r. 1848.

280, 25 *„hlavním dechem“* — tak překládá Jan Neruda obvyklý termín spiritus rector (vedoucí duch).

280, 28 boj *„romantiků“* — v 30. letech XIX. století, odboj proti klasicistické literatuře.

281, 6 *Na jeho legendě světa* — správně by mělo být: Legendě věků — Jan Neruda z ní přeložil tři básně už r. 1860 (viz Básně I.).

282, 3 *už jsme hotovy* — t. j. my „Humóry“.

282, 10 *Demokrit ... o Heraklitovi* — t. zv. „smějící se filosof o vážném filosofovi, Humóry jsou ovšem „smějící se“ filosof.

284, 15 *na Ždikově* — správně by mělo být Zdíkov; Jan Neruda znal tuto pošumavskou obec ze svých zájezdů do Vlachova Březí, na Boubín a Špičák.

284, 16 *kraj statečných Chodů* — poněkud přehnáno, Zdíkov je dole u Vimperka.

285, 5 *Bellum bohemicum* — Válka česká, počátek války třicetileté.

286, 29 *„Byl“* — Jan Neruda překládá slavné italské Il fu, kterým se začíná báseň Alessandra Manzoniho „Pátý květen“ na smrt Napoleonovu.

287, 2 *„aristarchickým“* — přísně kritickým — podle starověkého řeckého filologa Aristarcha Samothráckého.

290, 19 *Měchura,* Leopold Eugen, skladatel oper, švagr Fr. Palackého; *Nejedlý* Roman, hudební skladatel a pedagog, otec Zdeňka Nejedlého; *Pihert,* Josef; *Valenta-Mělnický,* Antonín Vojtěch.

298, 15 *novým Vlčkovým dramatem ...* — Lipany (1881).

299, 4 *vydává třetí už... sbírku* — Básně (1875), Jiskry na moři (1879), Světlou stopou (1881).

299, 21 *kresby a zpěvy americké* — práce ze Sládkova pobytu v USA (1868—1870).

302, 20 *Protichůdci* přeloženi do polštiny Ant. Zawadzským.

302, 23 *v anthologii ruské* — do ruštiny překládal V. B. Nebeského N. Vasiljevič Berg (1843).

306, 13 *almanach Krakonoš* měl od Jana Nerudy příspěvek (Nevěsta, dramatický žertík pro jednu osobu).

309, 23 *ekosé* (správně écossaise) — skotský tanec, lidově a poněmčeně zvaný šotyš.

310, 5 *za svým manželem* — hercem a spisovatelem Jiřím Bittnerem.

310, 6 *Wirsing Rudolf* (1814—1878), divadelní ředitel, zprvu v Lipsku, od r. 1864 v Praze, kde byl jmenován ředitelem německého Zemského divadla.

312, 1 *Žalov* — původně obec severně od Prahy, jejíž částí je Levý Hradec, staré sídlo pražských knížat.

316, 8 *frázovitost levice* — v říšské radě to byli Němci.

317, 9 *do Břetislavy* — do dnešní Bratislavy.

317, 18 *vyrovnání s Uhry* — došlo k němu mezi Rakouskem a Maďary r. 1867.

317, 18 *o smlouvě berlínské* z r. 1878, jíž byl ukončen boj Slovanů balkánských a Ruska za osvobození z tureckého jařma.

323, 11 *prvnímu táboru na úpatí Řipu* — r. 1868.

323, 20 *deklarant* — poslanec, který podepsal deklaraci z 22. srpna 1868, v níž čeští a moravští poslanci, posíleni maďarským vyrovnáním z r. 1867, žádali i pro Čechy toliko personální a nikoli reální unii s Rakouskem.

326, 1 *poruka* — staroslovanský a ruský právní termín, označující ručení pokrevních příbuzných a rolnických obcí za správné plnění povinností.

327, 1 *Monumenta...* — Památky historicko-právní jižních Slovanů.

327, 3 *Statuta...* — Ustanovení a zákony obce a ostrova Korčuly.

327, 5 *Statuta...* — Ustanovení a zákony obce Splitu.

328, 8 *slavnosti Hlaholské* — slavnosti pěveckého spolku Hlahol.

328, 10 *akademii českých žurnalistů* — viz pozn. k str. 229.

329, 1 *jeho „Máj"* — symfonická skladba, inspirovaná Májem K. H. Máchy.

330, 1 *Ráz hlavních ulic* — přípravy na otevření Národního divadla.

331, 11 *v staré Křížové kapli* — u sv. Víta na Hradčanech.

333, 10 *na konci debaty adresní* — viz pozn. k str. 193.

333, 11 *bosenská okupace* — Rakousku se r. 1878 berlínským kongresem dostalo souhlasu k okupaci Bosny a Hercegoviny.

334, *motto:* citát z Nerudovy Romance o jaře 1848, otištěné původně s názvem Jaro 1848 v památníku Národ sobě a pak zařaděné do Balad a romancí (1883).

335, 8 *Jetzt Peter Faster* ... Ať se Petr Faster teď modlí, postí.

335, pozn.: *užívání hostince Steinitzského* — v t. zv. Saském domě v Mostecké ulici na Malé Straně, u Štajniců, jež Jan Neruda proslavil svou „povídkou malostranskou" Pan Ryšánek a pan Schlegl.

336, 1 *Kateřina Podhorská* — Katinka Kometová, známá z Máchy.

336, 9 *„kalendářík lidstva"* — Jan Neruda vydal svůj soupis význačných dat, svůj Kalendářík lidstva, už r. 1876;

336, 20 *„Gewandhauskoncerty"* v Gewandhause neboli Kaufhause v ulici zvané Gewandgasse, vedoucí v Lipsku k universitní budově.

337, 7 *do klidného jejího zátiší* — v Praze, kde vyučovala zpěvu a kde zemřela r. 1889.

339, 13 *„Národ sobě"* — Fr. Ženíšek byl jedním z redaktorů této slavnostní publikace.

340 6 *na hřbitově Markském,* kde byl pochován r. 1852 i Jan Kollár.

342, 30 *opět od něho píseň* — patrně Zpěv Nožičky z Krče (Hum. listy, str. 203), kde je opravdu rázný refrén: „Na krk ti patří oprátka"; viz i pozn. k str. 264.

346, 19 *prášek Zacherlův* — Zacherlin, na hubení hmyzu, kdysi obecně užívaný.

347, 2 *triennium* — trojleté studium, předepsané tehdy pro středoškolské učitele.

348, 17 *Naučný slovník* — Jan Neruda myslí Riegrův Naučný slovník. Viz Nerudův nekrolog Josefa Sekyry ve Spisech Jana Nerudy, Divadlo II.

348, 23 *počátkem roku 1864 ... zemřel* — Jan Neruda mu napsal v Rodinné kronice nekrolog.

350, 3 *„suchý svůj chléb* ... citát z Goethova Wilhelma Meistra.

353, 26 *Ohlasy písní slovanských* — Jan Neruda si tvoří neexistující souhrnný titul pro dva slavné „Ohlasy" Fr. L. Čelakovského.

359, 30 *sans phrase* — francouzsky: bez fráze.

360, 8 *Roku 1874... v Lumíru* — otiskl Fr. Herites arabesku „Před prvním plesem".

360, 13 *první, loni vydaná sbírka* — Arabesky a kresby (1880).

360, 14 *letos... vydá... druhou* — Z mého herbáře (1882).

361, 1 *Den 11. září* — na nějž bylo určeno otevření Národního divadla.

361, 11 *vzdor přeneblahému 12. srpnu* — kdy Národní divadlo vyhořelo.

364, 23 *Petr Arléř* neboli Parléř; užíval obou jmen.

368, 10 *mathesis pura... applicata* — matematika čistá a aplikovaná, užitá.

373, 1 *opereta V studni* — je to opera, ale komická a jednoaktová, proto zde užil Jan Neruda zdrobňujícího označení opereta.

374, 10 *„průvod"... Shakespearovy slavnosti* — 23. dubna 1864.

376, 1 *„fügerovskou"* — Friedrich Heinrich Füger (1751—1818), ředitel vídeňské akademie, malíř historický a miniaturista.

384, 26 *da capo!* (italsky) — opakovat! (doslovně: od začátku!).

385, 4 *sklad Lehmannův* — obchod s obrazy Mikuláše Lehmanna.

Děkuji nerudovskému kolektivu Ústavu pro českou literaturu, především Josefu Moravcovi a Karlu Polákovi, kteří mi pomáhali při komposici a kolaci této knihy, při sestavování věcných vysvětlivek a hlavně při technické úpravě její obrazové části.

Miloslav Novotný.

OBSAH

1873

1 Paní Otilie Sklenářová (20. XII.) 9
2 Bazaine (27. XII.) 10

1874

3 Paní Náprstková (17. I.) 13
4 Belcredi moravský (7. II.) 14
5 Arcibiskup Ledochowski (21. II.) 15
6 Václav Jan Tomášek (11. IV.) 17
7 Náš František Kolár (9. V.) 19
8 „Usedlí“ redaktoři čeští I. (15. V.) 20
9 Josef Jiří Kolár (30. V.) 22
10 „Usedlí“ redaktoři čeští. Řada II. (20. VI.) 23
11 Nová hlava v království Českém (27. VI.) 24
12 Ernesto Rossi (4. VII.) 26
13 „Usedlí“ redaktoři čeští. Řada třetí a poslední (18. VII.) 27
14 „Němec“ Jan Amos Komenský (29. VIII.) 28
15 Rézi Boschettiova (12. IX.) 30
16 Václav Hanka (26. IX.) 32
17 Vítězslav Hálek mrtev! (10. X.) 37

1877

18 Jan Evangelista Purkyně (15. XII.) 41
19 Jiří Horvatović (22. XII.) 43
20 Mistr Zítek (29. XII.) 45

1878

21 Vojta Náprstek (12. I.) 49
22 Viktor Emanuel (19. I.) 51
23 V. F. Červený (26. I.) 53
24 Josef Kajetán Tyl (9. II.) 55
25 Antonín Dvořák (16. II.) 58
26 Papež Lev XIII. (2. III.) 60

27	Josef Lev (16. III.)	62
28	Adolf Heyduk (23. III.)	64
29	N. P. Ignatěv (6. IV.)	66
30	Marie Sittova (13. IV.)	68
31	Jakub Husník (20. IV.)	70
32	Bohumil Havlasa (27. IV.)	72
33	Josef Jungmann (11. V.)	73
34	Dr. Otakar Feistmantel (18. V.)	75
35	Jan Neruda (25. V.)	77
36	Jindřich Mošna (8. VI.)	79
37	Dr. Antonín Randa (15. VI.)	81
38	Bohuslav Kroupa (22. VI.)	83
39	Jaroslav Čermák (6. VII.)	85
40	Václav Brožík (13. VII.)	87
41	Ivan Sergějevič Aksakov (20. VII.)	89
42	P. Pavel Křížkovský (3. VIII.)	90
43	Frant. Jaromír Rubeš (10. VIII.)	92
44	Jan Krouský (24. VIII.)	94
45	Pavel Švanda ze Semčic (7. IX.)	96
46	Béda Dudík (14. IX.)	98
47	Bedřich Smetana (21. IX.)	100
48	Jovan Ristić (5. X.)	102
49	Jaroslav Pospíšil (12. X.)	104
50	Magdalena Hynková (19. X.)	106
51	Jiljí V. Jahn (26. X.)	108
52	Dr. Antonín Gindely (9. XI.)	110
53	Václav Vladivoj Tomek (16. XI.)	112
54	Dr. Antonín Stecker (23. XI.)	114
55	Josef Reiter (30. XI.)	116
56	L. de Pauli (14. XII.)	117
57	František Doucha (21. XII.)	119
58	Alois Gallat (28. XII.)	120

1879

59	Dr. Bohumil Eiselt (11. I.)	125
60	Josef Frankovský (18. I.)	127
61	Vincenc Brandl (25. I.)	129
62	Dr. Frant. Schuselka (8. II.)	130
63	Jules Grévy (15. II.)	132
64	V den šibřinek (Trojlist sokolský) (22. II.)	134
65	Marie Laušmanova — „Malý vévoda“ (8. III.)	136
66	Josef Barák (15. III.)	138
67	Petr Bílka (22. III.)	141
68	Charlotte Corday (29. III.)	143
69	Dr. Filip Stanislav Kodym (12. IV.)	145

70 Dva Čechové: Karel a Adolf (19. IV.) 147
71 Madame Roland (26. IV.) 149
72 Prof. Vilém Weiss (10. V.) 151
73 Jan Kaška (16. V.) 153
74 Louis Léger (22. V.) 155
75 Jindřich Siemiradzki (7. VI.) 157
76 J. J. Stankovský (14. VI.) 159
77 Siegfried Kapper (21. VI.) 161
78 Martin Hattala (28. VI.) 163
79 Antonín Vávra (12. VII.) 165
80 Svatopluk Čech (19. VII.) 167
81 Jaroslav Vrchlický (26. VII.) 169
82 Terezie Boschettiova (9. VIII.) 171
83 Bohuslav Schnirch (15. VIII.) 173
84 Prokop Chocholoušek (23. VIII.) 175
85 Dr. Alois Pražák (30. VIII.) 177
86 Jan Lepař (13. IX.) 179
87 Dr. Karel Sladkovský (20. IX.) 182
88 Dr. Emil Holub (27. IX.) 184
89 Jakub Seifert (11. X.) 186
90 Boleslav Jablonský (18. X.) 187
91 Dr. Frant. Smolka (25. X.) 189
92 Karel Šebor (8. XI.) 191
93 Jiří kníže Czartoryski (15. XI.) 193
94 Dr. Jos. Fanderlík (22. XI.) 195
95 Dr. Svetozar Miletić (6. XII.) 197
96 Marie Deryngova (13. XII.) 198
97 Jakub Arbes (20. XII.) 200
98 Dr. Antonín Frič (24. XII.) 202

1880

99 Dr. Josef Miloslav Hurban (10. I.) 207
100 Karel Šimanovský (17. I.) 208
101 Karel Link (24. I.) 210
102 Josef Vojtěch Hellich (31. I.) 212
103 Prof. Jan Krejčí (14. II.) 214
104 Jan Prokopec (21. II.) 216
105 Frant. Wiesner (28. II.) 218
106 František Skopalík (13. III.) 220
107 Dr. Josef Schöbl (20. III.) 222
108 Josef Förster (27. III.) 224
109 Terezie Seifertová (10. IV.) 226
110 Karel Adámek (17. IV.) 228
111 Jos. Rich. Rozkošný (24. IV.) 229
112 W. E. Gladstone (8. V.) 231

113 Karel Bendl (15. V.) 233
114 Petr Maixner (22. V.) 235
115 Karel Strakatý (29. V.) 237
116 Prof. Dr. Ed. Albert (12. VI.) 240
117 Karel Jonáš (19. VI.) 242
118 Dr. Frant. Brauner (26. VI.) 244
119 P. Josef Ehrenberger (10. VII.) 246
120 Emilie Bekovská (17. VII.) 248
121 Med. Dr. A. V. Šlechta rytíř Sedmihorský (24. VII.) 249
122 Ladislav Zavrtal (7. VIII.) 251
123 Dobrodinec Jan Novotný (14. VIII.) 253
124 Čeněk Pacelt, dobyvatel zlata a diamantů (21. VIII.) 255
125 Frant. Špatný (28. VIII.) 259
126 Ludvík Šímek (11. IX.) 262
127 Čeněk Šercl (18. IX.) 264
128 Frant. Pěkný (25. IX.) 268
129 Prof. Dr. Lad. Čelakovský (9. X.) 271
130 Anna Kolárová (16. X.) 273
131 František Pravda (23. X.) 276
132 Eliška Krásnohorská (30. X.) 278
133 Viktor Hugo (13. XI.) 280
134 Prof. Dr. Jos. Durdík (20. XI.) 282
135 Emanuel Tonner (27. XI.) 284
136 Dr. Jaromír Břetislav Košut (11. XII.) 286
137 Václav Beneš Třebízský (18. XII.) 287
138 Josef Paukner, Dr. Josef Illner, Dr. Ant Javůrek (24. XII.) 289

1881

139 Arnošt Grund (8. I.) 294
140 Václav Vlček (15. I.) 296
141 Josef V. Sládek (22. I.) 298
142 Václav Nebeský (5. II.) 300
143 P. Josef Greuter (12. II.) 303
144 Fr. K. Drahoňovský (19. II.) 305
145 Frant. Hilmar (26. II.) 307
146 Maruška Bittnerová (12. III.) 309
147 Na vyšehradském Žalově (19. III.) 311
148 Antonín Wagner (25. III.) 313
149 Ministr Dunajewski (9. IV.) 315
150 František Ondříček (16. IV.) 317
151 Antonín Lhota (23. IV.) 319
152 Václav Kratochvil (30. IV.) 321
153 Prof. Dr. Jaromír J. Hanel (7. V.) 324
154 František Zdeněk Skuherský (14. V.) 327

155 Bedřich Wachsmann (21. V.) 329
156 Otto Hausner (28. V.) 331
157 Petr Faster (4. VI.) 333
158 Kateřina Podhorská (11. VI.) 335
159 František Ženíšek (18. VI.) 337
160 Dr. Josef Škoda (25. VI.) 339
161 Dr. Josef Bojislav Pichl (2. VII.) 341
162 James Abraham Garfield (9. VII.) 343
163 Josef Wünsch (16. VII.) 345
164 Josef Sekyra (23. VII.) 347
165 Marie Pospíšilova (30. VII.) 350
166 Frant. Lad. Čelakovský (6. VIII.) 352
167 Karel Havlíček Borovský (13. VIII.) 354
168 Jan Erazim Vocel (3. IX.) 356
169 František Herites (10. IX.) 358
170 Jiří Bittner (17. IX.) 360
171 Josef Mocker (24. IX.) 363
172 Prof. Dr. Emil Weyr (1. X.) 366
173 Žofie Podlipská (8. X.) 368
174 Bernard Bolzano (15. X.) 370
175 Vilém Blodek (22. X.) 372
176 Vojtěch Hynais (29. X.) 374
177 Jan Zacpal (5. XI.) 376
178 Zdenko Fibich (12. XI.) 378
179 Karel Jaromír Erben (19. XI.) 380
180 Frant. Kolár (26. XI.) 382
181 Vasil Vereščagin (3. XII.) 384
182 Dr. Jan Bleiweis (10. XII.) 386
183 Karel Heroš (17. XII.) 388
184 Frant. Sušil (24. XII.) 392
185 Ferd. B. Mikovec (31. XII.) 395

Obrazová část čís. 1—185 za str. 400
Bibliografický doslov 401
Jazykové poznámky 404
Věcné vysvětlivky 405
Obsah **419**

KNIHOVNA KLASIKŮ

SPISY JANA NERUDY

Svazek dvacátý devátý

PODOBIZNY

I

Vydal československý spisovatel v Praze r. 1951 za redakce Ústavu pro českou literaturu české akademie věd a umění. K vydání připravil Miloslav Novotný. Typografickou úpravu, obálku a vazbu navrhl František Muzika. Šéfredaktor František Kautman. Odpovědný redaktor Ladislav Fikar. Technický redaktor Josef Paták.

30 113-476, 52 856/50/III-1, 184, 1%. Sazba 3. I. 1951, tisk 25. VI. 1951. Plánovacích archů 38,25, autor. ar. 23,48, vyd. ar. 24,07, papír 23-221-10, 84 × 106, 80 g, 23-403, 70 × 100, 120 g. 1. vydání, náklad 10 750 výtisků. Vytiskly písmem Ratio garmond Linotype a svázaly Západomoravské tiskárny n. p., závod 02 v Brně.

Cena brož. 111 Kčs, váz. 148 Kčs.